PA
6104
.V77
1911

PA6104
.V77

SEXTI AURELII VICTORIS

LIBER DE CAESARIBUS

PRAECEDUNT

ORIGO GENTIS ROMANAE

ET

LIBER DE VIRIS ILLUSTRIBUS URBIS ROMAE

SUBSEQUITUR

EPITOME DE CAESARIBUS

RECENSUIT

FRANCISCUS PICHLMAYR

BOSTON COLLEGE LIBRARY
CHESTNUT HILL, MASS.

LIPSIAE IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI MCMXI

PA
6104
.V77
1911

161245

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI

PRAEFATIO

Sexti Aurelii Victoris nomine saeculi XVI. initio solus libellus de vita et moribus imperatorum Romanorum sive Epitome ferebatur.[1]) Sed postquam anno 1579 Andreas Schottus v. d., cum iam duobus annis ante (1577 Duaci) ex manuscripto exemplari a Theodoro Pulmanno (Poelman) eruditissimo viro oblato librum de viris illustribus novem vitis auctum edidisset, ex eodem codice omnium primus libros de origine gentis Romanae et de Caesaribus in lucem emisit[2]) atque in epistula utrique editioni subiuncta titulo codicis fretus praeter haec opuscula etiam librum de viris illustribus, qui usque ad id tempus sive C. Plinii Secundi sive Cornelii Nepotis sive Suetonii sive Aemilii Probi esse creditus erat, Aurelio Victori adscripsit, quattuor illi libelli huic scriptori attribui et ad unum corpus coniungi solebant. Ceterum iam Schottus et de Origine dubitavit et Epitomae auctorem 'Victorem subditicium' vel 'suppositicium' nominavit; neque sequentibus saeculis defuere, qui, essentne cuncti eiusdem auctoris, propter diversitatem stili

1) 'Sex. Aurelium Victorem de vitis Caesarum imprimendum curaui' ait Laurentius Abstemius in editione principe Epitomae (ex urbe Fanestri IIII Kal. Martii MDIIII). 'Imperatorum Sex. Aurelii Victoris quod antehac latuit compendium' et 'S. A. V. libellus aureus' dicitur in editione „compendii impressi opa impēsa et accuratione Ascensiana anno M. D. IIII. ad tertiū Calēdas decēb. In ędibus Ascēsianis apud Parrhisios".

2) Sex. Aurelii Victoris historiae Romanae breviarium. A Iano et Saturno Urbeque condita usque ad consulatum $\overline{X}$ Constantii Aug. et Iuliani Caes. $\overline{III}$. Numquam antehac editum ... Ex bibliotheca Andr. Schotti, cuius etiam notae adiectae sunt. Antverpiae ex officina Christophori Plantini architypographi regii MDLXXIX.

dubitarent[3]); nunc vero virorum doctorum communis est consensio S. Aurelii Victoris genuinum[4]) opus unicum eum librum esse, qui inscribitur „Historiae abbreviatae ab Augusto Octaviano, id est a fine Titi Livii, usque ad consulatum decimum Constantii Augusti et Iuliani Caesaris tertium", quem nos „de Caesaribus" dicere consuevimus, cetera opuscula alios olere auctores, quorum nomina in tenebris iacent.

DE S. AURELII VICTORIS VITA INGENIOQUE.[5])

Sextum[6]) Aurelium Victorem oriundum fuisse ex Africa et ex eo apparet, quod imperatorem Septimium Severum, in quo laudando multus est, Afrum ipsum natione, popularem suum dicit (Caes. 20, 6: „gentis nostrae") et ex inscriptione codicum Oxoniensis et Bruxellensis: „Victor Af(f)er". Quae sententia etiam eo adiuvatur, quod Caes. 40, 19 Carthaginem „terrarum decus" appellat quodque in dicendi genere quem vocamus tumorem Africum exhibere videtur.

Rure ortus tenui atque indocto patre, ut ait ipse (Caes. 20, 5), per multa impedimenta eluctatus ad amplissimos honores pervenit: ab imperatore Iuliano provincia Pannonia secunda ei administranda data est, ut docet Ammianus Marcellinus 21, 10, 6: „ubi Victorem apud Sirmium visum scriptorem historicum exindeque venire praeceptum Pannoniae secundae consularem praefecit (i. e. Iulianus anno

3) Videnda, quae Ioannes Arntzenus in praefatione editionis (Amstelodami-Traiecti Batav. 1733) profert.

4) Quod prioribus annis viri docti suspicati sunt (L. Ieep, Rivista di filologia 1873 p. 505; Th. Opitz, Quaestionum de Sex. Aurelio Victore capita tria. Acta societatis philol. Lips. II (1875) p. 199—279) exstitisse amplius quoddam S. Aurelii Victoris opus, e quo et Caesares et Epitome sive Epitomae pars (cap. I—XI) excerpta essent, a vero deerrat.

5) Cf. Opitz l. l. p. 200; F. Pichlmayr: Zu den Caesares des Sextus Aurelius Victor. Festgruß des Ludwigsgymnasiums in München an die XLI. Versammlung deutscher Philologen und Schulmänner p. 13 sq.

6) Sexti praenomen reperitur in titulo C. I. L. 6, 1186 et in inscriptionibus codicum Epitomae.

361) et honoravit aenea statua, virum sobrietatis gratia aemulandum, multo post urbi praefectum". Illius autem legationis testis est etiam titulus Orellianus 3715: AVRELIO VICTORI $\overline{XV}$ VIRO SACR. FAC. LEG. AVGG. PRO PR. PROV. PANN. INF. PATRON. R. P. H. V. D. D.

Consulem eum ante annum 361 fuisse ex eo, quod Ammianus eum 'consularem' dicit, non sequitur; quarto enim p. C. saeculo hoc titulo certa quaedam provinciarum praesidum classis ornari solebat, qui numquam consules fuerant; neque in fastis consularibus ante annum 369 Victoris consulis mentio fit. Quem autem Victorem fasti eo anno una cum Valentiniano nepote consulem commemorant, is sitne idem atque noster, dubium est, sed meo quidem iudicio non sine aliqua veritatis specie. Praefecturam urbi multis annis post („multo post" Ammianus l. l.) Theodosio imperante a. 389 gessit (Corsini „Series praef. urbis p. 287), cuius magistratus mentio fit C. I. L. 6, 1186: „*ve*TERVM PRINCIPVM CLEMENTIAM *sa*NCTITVDINEM MVNIFICENTIAM SVPERGRESSO D. N. FL. THEODOSIO PIO VICTORI SEMPER AVGVSTO SEX. AVR. VICTOR V. C. VRBI PRAEF. IVDEX SACRARVM COGNITIONVM D. N. M. Q. E. Qua inscriptione eum etiam iudicem sacrarum cognitionum fuisse docemur.

Ipse in opusculo suo imp. Diocletiani (39, 6: „nostra ⟨memoria⟩") Constantinique (40, 14: „memoria mea") ut aequalium mentionem facit, consulatus Philippi (= p. C. 348) anno urbis millesimo centesimo, quem nullis sollemnibus frequentatum Romanis excessisse queritur, et Cerealis (= p. C. 358) commemorat (cf. 28, 2 et 16, 12 „nostra aetate"), Constantium II „imperatorem nostrum" (41, 10) et „principem nostrum" (42, 5) nominat (cf. etiam 34, 7). Huius anno vicesimo tertio (= p. C. 360) librum ad finem perduxisse videtur. Quo autem anno supremum diem obierit, incertum est. Fidei Christianae eum addictum non fuisse inde apparet, quod prodigia et oracula comprobare evincitur.[7])

7) Cf. Opitz l. l. p. 202.

Litterarum eximio amore flagrans nihil sanctius duxit doctrina atque humanitate; atque quae sive de re publica sive de natura rerum profitetur, quamquam non admodum magni sunt ingenii, tamen animum praestantem atque ingenuum et qui bonis artibus delectetur patefaciunt. Senatui favet, odit militum vulgus, quorum aviditatem immoderatamque superbiam saepius perstringit.

Iam quid alii scriptores de eius libro tradant, videamus. Ac primum quidem Hieronymus in epistula ad Paulum Senem Concordiensem (10, 3) „commentarios Fortunatiani et propter notitiam persecutorum Aurelii Victoris historiam . . .“ postulat. Quo procul dubio Aurelii Victoris Caesares intelligendos esse omnes viri docti consentiunt et Mommsenus illius vestigia etiam nunc in Hieronymi libro deprehendi posse ait. Deinde quae Paulus Diaconus de gestis Langobardorum II, 18 dicit: „sunt qui Alpes Cottias et Appenninas unam dicant esse provinciam: sed hos Victoris revincit historia, quae Alpes Cottias per se provinciam appellat“ ad Caes. 5, 2 (= Ep. 5, 4) referenda sunt. Et Ioannis Lydi verba (de magistratibus populi Romani III, 7): „*ἔνθεν σιτῶναι, οὓς Βίκτωρ ὁ ἱστορικὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐμφυλίων φρουμενταρίους οἶδε τὸ πρὶν ὀνομασθῆναι, ὅτι τῆς τοῦ παλατίου εὐθηνίας τὸ πρὶν ἐφρόντιζον*“ ad Caes. 39, 44 pertinent.

DE LIBELLI DE ORIGINE GENTIS ROMANAE AUCTORE

Schottus cum Originem edidit, iam dubitavit, num Aurelii Victoris esse diceret, cum ei ‘stylus, non malus auctorum index’ repugnare videretur. Io. Metellus Sequanus († 1600)[8]) initio libelli (1, 6): ‘cognita ex libro, qui inscriptus est De origine Patavina’ adductus in eam suspicionem venit, ut Q. Asconii Pediani, qui ipse fuit Patavinus, opus esse stastueret. Quam opinionem iam Arntzenus (in praefatione

8) In epistula ad Stephanum Vinandum Pighium data. Quam Schottus post mortem Metelli et Pighii edidit. Cf. Iordanum, Herm. III (1869) p. 394; Seppium in edit.[2] p. 40.

editionis p. 2 seqq.) redarguit, qui 'posterioris quidem aevi, sed tamen non ignobilem grammaticum' fuisse auctorem recte dicit. Non enim historicum, sed grammaticum fuisse, qui ex variis auctoribus haec collegit, ex eo efficias, quod compluribus locis[9]) docentis est similis. Falsarium quendam saeculi XV eum Niebuhrius (Vorlesungen ed. Isler p. 34) iudicavit, quae sententia, quam multi alii[10]) secuti sunt, eo refellitur, quod iam Helinandus (in Vincentii Bellovacensis speculo historiali (tom. IV speculi mundi) II, 96), qui 1223 mortuus est, illud opusculum noverat etiamque codex Oxoniensis saeculi XIV esse videtur.[11]) Qui nostra aetate libello operam navaverunt Maehly[12]) et Iordan[13]), etiam *ἐπιγραφὴν* ab ipso Originis auctore profectam esse falso rati, eum VI vel V saeculo p. C. attribuunt, ceteri ineunte vel medio IV saeculo ortum esse censent (e. gr. Mommsen[14]): ante Hieronymi aetatem, Baehrens[15]): post a. 360 p. C., Beck[16]): post Apulei aetatem et ante Chronicon ab Hieronymo Latine versum et auctum, Smit[17]): Lactantii temporibus vel paulo post); atque profecto stilus et orationis forma optime huic aetati quadrat.[18])

De genere autem libelli duae sunt sententiae virorum doctorum: alteris Origo pro excerpto est, alteris eadem,

---

9) 1, 7—9; 4, 2. 4; 5, 2; 8, 3; 10, 4; 15, 5; 21, 2—4.

10) Cf. J. H. Smit, Ps.-Victoris liber de origine gentis Romanae. Groningae 1895. Prolegomena p. 12.

11) E. Baehrens (in ann. Fleckeisen. 135 (1887) p. 778) Eusebii versionem Armeniacam et Diodori excerpta Vaticana singulis rebus cum Origine congruere monet.

12) Iahnii Arch. XVIII p. 132—153.

13) Rhein. Museum XVIII p. 589.

14) Hermes XII p. 401. 15) l. l.

16) Ad originem gentis Romanae Commentatiuncula. Mnemosyne 1894 p. 338.

17) in praefatione editionis p. 67.

18) Tenendum est et titulum et extremam partem Originis ('Sed horum omnium' et q. s.) non ab auctore ipso profecta esse, sed ab eo, qui postea (mea quidem sententia multo postea), cum historiam tripertitam conglutinaret, et finem ipsum Originis decurtavit et initium libri de viris illustribus desecuit.

qua hodie exstat, forma scriptoris manu esse composita videtur; ab illa parte stant Mommsen, Baehrens, Sepp (qui libellum prius[19]) Verrio Flacco ipsi adscribendum censuerat, nunc Lactantii temporibus excerptum vult), ab hac Smit et M. Schanz[20]); Beck dubitat an scriptorem huius libelli epitomatorem vocare malit.

DE LIBELLI DE VIRIS ILLUSTRIBUS URBIS ROMAE AUCTORE

Libellus de viris illustribus Urbis Romae in codicibus manuscriptis longe plurimis C. Plinii Secundi sive Plinii oratoris Veronensis nomini addicitur; in editionibus veteribus vel huius Plinii (iunioris) vel Cornelii Nepotis vel Suetonii Tranquilli nomine ad eorum scripta accessit. Ioannes Metellus Asconii Pediani eum esse credidit, alii viri docti saec. XV et XVI Hygino vel Aemilio Probo inscripsere. Qui 'Originem' 'Viros illustres' 'Caesares' ad unum corpus coniunxit, Livium auctorem existimasse videtur, quod quidem et ex titulo codicum Oxoniensis et Bruxellensis ('ut quisque neotericorum asseveravit: hoc est et Livius [= viri illustres] et Victor Af(f)er [= Caesares]')[21]) et ex fine Originis ('historia Liviana, quae testatur, quod Romulus etc.') conicere licet.

Horum neminem auctorem libelli esse iam Schottus recte sibi persuaserat, sed etiam ipse erravit, cum verum auctorem Sextum Aurelium Victorem se repperisse censuit; ab hoc enim prorsus abhorret dicendi genus. Sed quis quando illum libellum conscripserit i. e. auctoris cuiusdam veteris opus in epitomen coegerit, nos ignorare fatendum est. Fuere, qui librum primo vel secundo saeculo p. C. adscriberent, aliis eo tempore compositus esse videtur, quo moris erat 'res breviter exponere' i. e. quarto saeculo post Christum

19) in editione priore Monachii 1879 (denuo edidit Eichstadii 1885).

20) Geschichte der römischen Litteratur IV 1 p. 59.

21) Mommsen, 'die Chronik des Cassiodorus' p. 551.

natum.[22]) Certum est et pro summario eum habendum esse et sermonis Latini integritatem satis incorruptam in eo inveniri. Sacrisne Christianis fuerit imbutus ille scriptor, dubium est; optimatium fautorem eum fuisse multa declarant.

Quibus ex fontibus noster hauserit, non satis liquet[23]); id dici potest nonnulla ex elogiis Ampelio Floro manasse, sed ita, ut nusquam tota enuntiata compareant. Ceterum quamvis multa errata legentium animos offendant, tamen hic illic traduntur, quae magni sint pretii ad historiam Romanam explanandum.

Titulus 'de viris illustribus Urbis Romae' minus convenit, cum et mulieres (13 Cloelia 46 Claudia virgo Vestalis 86 Cleopatra) et externi (35 Pyrrhus 42 Hannibal 54 Antiochus 71 Viriathus 76 Mithridates 86 Cleopatra, cf. etiam 22) commemorentur.

DE EPITOMAE AUCTORE

'Libellus de vita et moribus imperatorum breviatus[24]) ex libris Sexti Aurelii Victoris' opus simplex et unum dici minime potest, immo compositus est ex particulis diversorum scriptorum hinc illinc decerptis. Aurelii enim Victoris historiae, quod quidem nos videre possimus, solis capitibus 1—11 (cum Suetonio), praeterea 41, 2 (= Caes. 40, 3) subsunt, in ceteris capitibus epitomator ille, cuius ne nomen

22) Cf. H. Peter, die geschichtliche Literatur über die röm. Kaiserzeit II, 367 sqq. Fr. Leo, die griechisch-römische Biographie 309 sqq.

23) De hoc toto argumento a viris doctis saepe tractato cf. L. Spengel, Sitzungsberichte der bayr. Akademie IX, 348 (Florus); Ed. Woelfflin, de L. Ampelio libr. mem. p. 35 (Hyginus); H. Haupt, de auctore d. v. i. libri quaestiones historicae. Würzburg 1876; H. Hildesheimer, de libro qui inscribitur D. v. i. u. R. quaest. hist. Berol. 1880; J. Rosenhauer, Symbolae ad quaestionem de fontibus libri qui inscribitur D. v. i. u. R. Camboduni 1882; Th. Opitz, annales Fleckeisen. CXXIII p. 203 sq; M. Schanz l. l. p. 64. 65.

24) 'excerptus' cod. Urbinas 411 et Venet. Marc. 332; 'excerptus et breviatus' cod. Med. plut. 64, 36 et Neapol. IV C 36.

quidem novimus[25]), ex Marii Maximi, Eutropii, Ammiani eorumque scriptorum, qui huius opus continuaverunt, libris[26]) notabilia quaedam excerpsit et rebus nonnullis aliunde additis fragmenta attenuate atque inscite inter se coniunxit, plerumque exorsus a pronominibus 'hic' vel 'iste'.[27])

De vita epitomatoris nihil nobis compertum est; ex epitoma ipsa effici cogique potest eum opus perfecisse, postquam imperator Theodosius I., quem ipsum vidisse videtur, Arcadio et Honorio filiis imperium tradidit; floruit igitur exeunte quarto et ineunte quinto saeculo p. C. Stirpe Italica fuisse atque in ipsa urbe habitasse videtur, quippe qui locorum quorundam distantia notata[28]) regionum prope urbem sitarum scientem se praestet. Fidei Christianae non addictus fuisse putandus est, cum oraculis atque prodigiis fidem habeat et 21, 3 de Dirarum insectatione loquatur.

DE CODICIBUS

Libri de viris illustribus permulti, epitomae de Caesaribus multi exstant codices, contra et libellus de origine gentis Romanae et liber de Caesaribus duobus tantummodo codicibus continentur, quorum alter Oxoniae, alter Bruxellae asservatur.

Hi eidem librum de viris illustribus comprehendunt sed ita, ut primi capitis nihil nisi extrema pars supersit. Librarius enim quidam cum continuam rerum gestarum populi Romani historiam edere vellet, illos tres libellos ad unum

25) Victorem iuniorem vel Victorinum, de quo quidam somniarunt, numquam exstitisse iam Arntzenus (praef. p. VIII) et Grunerus (praef. p. IX) intellexerunt (cf. Opitz l. l. p. 205); 'Victorini' autem pro 'Victoris' in titulo habent codd. Bernensis 104 Vossianus 96 Augustodunensis (etiam Elgaldus, monachus coenobii Floriacensis, in vita Roberti regis id nomen exhibet).

26) Opitz l. l. p. 266; cf. Mendelssohn, Zosimi historia nova 1887 p. XXXVI.

27) E. Woelfflin, die Latinität der Epitome Caesarum. Archiv f. lat. Lex. XII, 445 sq. (cf. p. 356).

28) Cf. 3, 9; 15, 7; 20, 6; 31, 2; 40, 2. 3.

corpus redegisse videtur, cuius duas partes distinxit, alteram regum liberaeque reipublicae, alteram imperatorum tempora complectentem (v. quae in codicibus ante historiam Augustam scripta inveniuntur: *o*: 'Explicit prima pars huius operis' *p*: 'Finit' prima pars huius operis — incipit secunda pars Aurelii Victor(is)'[29]) ob eamque rem Originem et librum de viris illustribus artius inter se coniunxit ne consecutione quidem verborum satis servata. Ex quo archetypo duo illi codices profluxerunt, alter alteri non obnoxius; nam ut ad unum eundemque fontem eos referendos esse cum ex communibus lacunis D. v. i. 16 et Caes. 34, 7 tum ex multis communibus mendis (cf. e. gr. Or. 3, 5 naviandi *pro* naviam, 4, 6 invium *pro* Inuum, 4, 6 pena *pro* pana, 9, 3 ferret *pro* ferre, 20, 3 et 21, 1 accelerantie *pro* accae larentiae, D. v. i. 8, 2 deam Pometiam *pro* Suessam p. 30, 2 Romanos *pro* Romanis, 31, 4 prestudiosus nestinum praetorem *pro* studiosus Praenestinum praetorem, 35, 6 gratus *pro* gratis, 74, 5 fama *pro* fame, Caes. 9, 1 prebire fecit *pro* brevi refecit, 20, 13 eadem lictorum *pro* ea delictorum, 21, 3 intellecto corpore *pro* intecto, etc.) apparet, ita alterum ex altero manasse non est statuendum, cum saepius variantes lectiones inveniantur et ratio scribendi diversa sit (*o*: exurie, ingexisse, iuxit, *p*: esurie, ingessisse, iussit; *o*: illesit, perresisse, Alesandriam, Alesanter, Massentius, *p*: illexit, perrexisse, Alexandriam, Alexander, Maxentius; *o*: hora, horta, horaculi, *p*: ora, orta, oraculi — alia). Graeca neutrius codicis scriptor intellexit; ceterum in universum codicem Oxoniensem Bruxellensi paulo meliorem esse iure dicas.

o = cod. Oxoniensis, bibl. Bodleiana Canonici MS. Latini 131, cod. chartaceus in 4to saec. XIV (secundum Vogtium; Wattenbachius XV° saeculo eum attribuit).

Praeter Xenophontis Memorabilium versionem Latinam: Originem (fol. 85—96), librum de viris illustribus (fol. 95—123^{v}) librum de Caesaribus (fol. 124—155) continet.

XXVIII versus exhibet; omissa quaedam in margine lato ab altera manu addita sunt; a et o, c et t saepius confun-

29) (is) per abbreviaturam. Quam subscriptionem Opitz l. l. p. 208 ita corrigendam censet: 'secunda pars: Aurelius Victor'.

duntur. (Memorabilis est nota minus usitata ⁓ = r; mãco = Marco, mõbo = morbo). Qui codex cum formas Alesandri (= Alexandri), iuxis (= iussis), trasferretur (= transf.) cet. exhibeat, ab Italo quodam homine scriptum eum esse Mommsenus recte suspicatur.

[Catalogi codicum manuscriptorum Bibliothecae Bodleianae pars tertia codices Graecos et Latinos Canonicianos complectens. Confecit Henricus O. Coxe, A. M. Hypo-Bibliothecarius. Oxonii e Typographeo Academico MDCCCLIV (Col. 166)].

Hunc codicem ad id tempus ignotum abhinc triginta fere annos Hirsch Hildesheimer in catalogum bibliothecae Bodleianae relatum invenit.

p = cod. Bruxellensis (Pulmanni), bibl. regia n° 9755—63, cod. chartaceus in fol. saec. XV incipientis.

Praeter Synonyma Ciceroniana, Ciceronis de officiis libros, excerpta nonnulla ex Sallustio et Livio, Ciceronis Sullanam (fol. 2^{r}—51^{v} et 82^{r}—154^{v}) Originem (fol. 52^{r}—56^{v}), librum de viris illustribus (fol. 56^{v}—68^{v}), librum de Caesaribus (fol. 68^{v}—81) continet.

XL vel XLI versus exhibet; compendia raro occurrunt; in margine a manu secunda vel tertia nonnumquam emendationes adnotatae sunt; lacunis laborat non paucis. Aliquot locis (v. fol. 10^{r}, 52^{r}, 82^{r}, 109^{v}, 154^{v}) haec inscriptio reperitur: Sum Theod. Pulmanni.

[Catalogue des manuscrits de la bibliothèque royale des ducs de Bourgogne I p. 196 n. 9757; H. Jordan in Hermae t. III (1869) p. 392; Roulez, de l'édition d'Aurélius Victor par André Schott et d'un manuscrit de la bibliothèque royale renfermant cet auteur in Bulletins de l'Académie royale des Sciences des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique Ire Série T. 17. Bruxelles 1850 p. 261—268].

Hunc codicem, quo Andreas Schottus in conficienda editione principe Originis et Caesarum (Antverpiae 1579) usus est, incuria temporum posteriorum ex oculis hominum ablatum a. 1850 Theodorus Mommsen v. d. in bibliotheca regia Bruxellensi repperit et recognovit.

I. ORIGO

Origo duobus codicibus solis continetur, Oxoniensi et Bruxellensi.

o = Oxoniensis
p = Pulmannianus (Bruxellensis) } *v. supra*

Codicem *p* contulerunt Sepp et Smit, codicis *o* collationem Smit Oxoniae faciendam curavit.

II. LIBER DE VIRIS ILLUSTRIBUS

Hic libellus permultis codicibus manuscriptis continetur, quorum duae classes sunt distinguendae. Plenus enim vitarum LXXXVI numerus solis codicibus Oxoniensi et Bruxellensi debetur excepto sane toto fere capite I, quod qui Originem, Viros illustres, Caesares ad unum opus historicum composuit, quisquis fuit, omittendum putavit, ut historia et regum et liberae reipublicae una comprehensione colligeretur. Hanc codicum classem meliorem, sed aliquot locis ex Historia miscella inculcatam, Wijgam secutus littera *A* notavi.

Altera classis, novem ultimis capitibus (post Pompei vitam) carens, LXXVII vitas exhibet; ipsa duo genera habet, quorum alterum melius in verbis desinit: „ad Ptolomaeum Alexandriae“ (ita $\gamma\delta\varepsilon$: *F* sane pauca addit, sed dubito an a librario quodam excogitata sint), alterum deterius post „ad Ptolomaeum Alexandriae regem fugit“ additamento: „Huius latus . . . pretiosissimis odoribus cremandum curavit“ auctum est.

Huius igitur classis *B* genus alterum, rursus Wijgam secutus, littera *C*, alterum deterius littera *D* notavi. In *C* saepius discrepantes lectiones inveniuntur, quibus librarius illius archetypi non acquievisse in verbis simpliciter transcribendis, sed cum iudicio quaedam variasse evincitur, cf. e. gr. 18, 2 viderent *C* crederent *A* cernerent *D* 22, 3 sublata *C* sedata *AD* 47, 3 gloriose *C* glabrione *AD* 66, 8 accusationibus *C* actionibus *AD*.

Ex codicum familiae *D* multitudine pauci eminent (ζ et η, qui ex eodem ms. originem ducunt, ι et $\varkappa$, qui arte inter se cohaerent), longe plurimi parvi sunt momenti, quin etiam multi ab ineptis librariis conscripti.

I. CLASSIS *A*:

1. *o* = Oxoniensis
2. *p* = Bruxellensis (Pulmannianus) } *v. supra.*

II. CLASSIS *B*, quae novem ultimis capitibus caret:

a) Classis *C*:

3. γ = Laurentianae plut. 68, 29 (v. Bandinium cat. codd. Lat. tom. II p. 854); contul. partim Helmreich, partim Lang, cap. 67—72 F. P.
4. δ = Leopoldinae-Mediceae Fesul. 181 pag. 82, cod. membr. in fol. saec. XV. Plinii Veronensis Secundi historici; contulit F. P.
5. ε = Lond. Burn. 231 in 4° saec. XV. Plinii Secundi Veronensis; contulit Wijga.
6. $\digamma$ = Ricardianus 537 (N. III. 6) Plinius Veronensis d. v. i. clarus historiographus; cod. membr. in fol. saec. XV; contulit F. P.

b) Classis *D*:

7. ζ = Leovardiensis olim Franequeranus, qui hodie in bibliotheca provinc. Frisiae asservatur; cod. membr. in 4° saec. XV; Wijga excussit.
8. η = Leid. Voss. Lat. 19, chart. in 8° saec. XV; Wijga excussit.
9. ϑ = Vaticanus 4498 (cf. Urlichs Eos II p. 231); Hildesheimer et Opitz contul.
10. ι = Leid. Voss. Lat. 54 membr. in 8° saec. XV; Wijga excussit.
11. $\varkappa$ = Laurentianus pl. 47, 32 membr. in 4° saec. XV.
12. λ = Augustanus 118 (v. Helmreich in Philol. 39, 160. 549 et 40, 146) scr. a. 1466.
13. μ = Vindobonensis CCXXXIX (1 Keilii) membr. scr. a. 1468 Florentiae.
14. ν = Vindobonensis CCXL (2 Keilii) membr. saec. XV.
15. ξ = Vindobonensis CCXLI (3 Keilii) C. Pl. primi oratoris veron., membr. saec. XV, fol.
16. o = Vindobonensis CCCIV (4 Keilii) chartac. saec. XV exeuntis in folio.
17. π = Oxoniensis 171 chart. in 4to minori ff. 95, scr. a. 1469.
18. ϱ = Oxoniensis 147 chart. in 4to ff. 134, saec. XIV exeuntis.
19. σ = Lond. mus. Brit. Ar. 154.
20. τ = Lond. mus. Brit. Add 22816.
21. υ = Lond. mus Brit. Harl. 4868 — Codd. π—υ nonnullas lectiones Wijga excerpsit.
22. φ = Laur.-Gaddian. plut. 66, 38, membr. in 4° maiori saec. XV.
23. χ = Laur.-Gaddian. plut. 89 infra, 28 chartac. in 4 min. saec. XV.
24. ψ = Laurent. plut. inf. 89, 45 chartac. in 4 maiori saec. XV; desinit imperfecte in cap. 72. — Aliquot codd. φ—ψ lectiones Opitzio debentur.

25. ω = codicis Boendermakeriani collatio [vid. editionem Gaesbeckianam anni 1670 Leidae asservatam]; Wijga contulit.

Hos codices excepto f Wijga in editione sua adhibuit; qui infra sequuntur, a F. P. inspecti, sed paucis locis adhibiti sunt:

26. a = Palatinus 893 (= Gruteri Palatinus tertius membr. saec. XV 272 × 172.
27. b = Palatinus 1815 saec. XV 210 × 148.
28. c = Ottobonianus 849 saec. XV 207 × 140.
29. d = Ottobonianus 1184 s. XV 218 × 144.
30. e = Ottobonianus 1741 s. XV 282 × 178.
31. f = Reg. Suec. 1494 s. XIV/XV 328 × 225.
32. g = Urbinas 986 s. XV 228 × 149.
33. h = Urbinas 1153 s. XV 250 × 176.
34. i = Vaticanus 231 s. XV.
35. k = Borbonic. IV C 34 chart. in fol. saec. XIV.
36. l = Borbonic. IV C 35 chart. in 8° saec. XV.
37. m = Borbonic. IV C 48 membr. in folio saec. XV.
38. n = Riccardian. 667 (= N III 30) chart. 4° saec. XV (nullius pretii).
39. q = Riccardian. 668 (= N II 14) chart. 4° saec. XV (nullius pretii).
40. r = Riccardian. 1195 chart. 4° saec. XV.
41. s = Riccardian. 1200 chart. 4° scr. a. 1453 (nullius pretii).
42. t = Riccardian. 3849 chart. 4° saec. XV (nullius pretii).
43. u = Monacensis 923 (= 633) membr. 8° saec. XV.

CODICES NON EXAMINATI:

1. Assisensis 556 C. Plinii Secundi d. v. i.
2. Barberinus 812 Au. Victor d. v. i. 4°.
3. Barberinus 2177 Plinius d. v. i.
4. Barberinus 2267 Plinius d. v. i.
5. Corsinianus 432 Plinius d. v. i. 4°.
6. Danielensis (San Daniele del Friuli, bibl. com.) 71 Plinii Veronensis d. v. i.
7. Florentinus bibl. nat. centr. II, II, 86 (Magliabecch. Cl. VIII num. 1368) C. Plinii Secundi d. v. i.
8. Neapolitanus. bibl. S. Philippi Neri, Pil. XI. 7 Plinius d. v. i. saec. XIV.
9. Neapolitanus Borbon. IV C 31 chart. in fol. saec. XV; initium deest.
10. Neapolitanus (in bibl. oratoriana) XL Pil. VI n° XIII in 8° saec. XIV, incipit: De Proca rege Albanorum, desinit: Carus cum Carino et Numeriano filiis imp.
11. Neapolitanus (in bibl. oratoriana) XXXIV cod. in folio saec. XV vel ineuntis XVI C. Plinii Secundi Iunioris l. illustrium.

12. Perusinus 610 (I. 3) Pl. Sec. iunior d. v. i.
13. Savinianus (Savignano di Romagna bibl. com.) 42 C. Plinii oratoris elegantissimi, membr. saec. XV.
14. Hispalensis (in bibl. Columbina) AA 144. 50 Plinius de v. i.; saec. XIV membr. fol.
15. Hispalensis (in bibl. Columbina) BB 145. 23 Plinius d. v. i.; saec. XV membr. 4.
16. Claromontanus (Clermont-Ferrand, bibliothèque de la ville) Aemilius Probus de viris illustribus; saec. XIII membr. 4.
17. Balliolensis (Oxonii) CCXLIX membr. in fol. mai. saec. XV manu Italica nitide exaratus.
18. Laudianus (Oxonii) cod. Lat. 66 membr. in 4° minori scr. a. 1465.
19. Lincolniensis (Oxonii) LXXVII membr. in 4° saec. XV C. Pl. Sec. Iunioris d. v. i.
20. Oxoniensis Colleg. Corporis Christi LXXXIV membr. in 4° saec. XV.

III. CAESARES

Caesares duobus codicibus solis continentur, Oxoniensi et Bruxellensi.

1. *o* = Oxoniensis
2. *p* = Bruxellensis (Pulmannianus)

} *v. supra.*

Utrumque codicem F. P. contulit.

IV. EPITOME

Epitomae codices mss., qui quidem nunc noti sunt, a duobus archetypis originem ducunt, quorum alterum (a) duabus lacunis laboravit: 1, 24 'pro eo quod tres libellos *** quodque est laeti animi', et 25, 2 'apud *** seditione militum discerptus est', alterum (b) his locis plenam praebuit lectionem.

Codicum autem manuscriptorum prioris classis[30]) novem innotuerunt, e quibus Gudianum 84 (= α) omnium longe

30) Eiusdem classis fuerunt codices Petri Pithoei et Cuiacii, quos A. Schottus praeter cod. Floriacensem (nunc Bernens. 104) in Epitome edenda adhibuit; quorum quae fuerit sors, ignoramus. Neque certius quidquam de exemplari membraneo a Iosepho Cassiano, regio consiliario, Eliae Vineto commodato statuere licet.

optimum et Gudianum 131 (= β) artius inter se cohaerere communibus mendis maxime demonstratur, velut 14, 11 uterque ialitina (*pro* palatina) et 19, 3 extentas cervices (*pro* extenta cervice) praebet. Sed tamen Gudianum β non ex ipso Gudiano α manasse, sed ex aliquo alio codice aut ex G. α aut e codice huic aequo descripto varietate lectionum evincitur velut

2, 2 Caldius α, Claudius β.
2, 7 incidere α, incedere β.
11, 11 formidante α, formidantem β.
12, 5 accesserat α, accesserant β.
18, 3 provectus usque eo α, provectusque eo β.[31])

Cum Gudiano β editio princeps, quam Laurentius Abstemius curavit, excellentissimo principi Guidobaldo Urbini duci dedicans „ex urbe fanestri IIIJ Kal. Martii MDIIII" mire consentit, sed tamen ita, ut dici nequeat eam ex ipso G. β fluxisse.[32])

Deinde Med. plut. 66, 39 (γ), Bernensis 104 (δ), Paris. Reg. 4955 (ε), Bern. 120 (ζ), Vossianus 96 (η) (Paris. Sorb. 914, Vossian. 56) cognatione aliqua inter se continentur. Nam cum e. gr. $\alpha\beta$ exhibeant 5, 8 orantes copiam 24, 2 abiecit 42, 14 badomarium α badonianum β, hi omnes praebent: petentes copiam — obiecit — baldomarium.

Ex iis maiorem affinitatem habent γ et δ, cum uterque et isdem lacunis laboret 14, 6; 31, 3; 39, 7 (v. etiam 4, 5; 11, 2; 29, 3; 40, 10; 41, 14) et lectiones insignes praebeat velut 11, 10 norbasum *pro* norbanum 37, 1 narbose *pro* narbone, 31, 1 γ: girga δ: girbga.[33])

Et rursus Parisinum Reg. 4955 (quoad exstat) Bernensem 120 Vossianum 96 propiore cognatione inter se contingere ex eo apparet, quod compluribus locis uno consensu lectionem praebent a ceteris plane diversam, e. gr. 8, 6 de-

31) Opitz l. l. p. 271. 32) ibidem.
33) Ex hoc loco et ex 41, 23: a gaisone γ, a gasone δ concludere licet δ ex γ descriptum esse.

diti *pro* nimii 13, 7 scribere *pro* promere 13, 10 adventem statum *pro* adveniens imperium 14, 9 interfecit *pro* extinxit.

Iam quaerendum est, utra classis sit potior. Opitz quidem, cum codices tribus dispertiat familiis, Parisinum, Bernensem 120 Vossianum 96 (=fam. II) Bernensi 104 (quem cum Parisino Sorb. 914 et Vossiano 56 III. familiae adsignat) anteponendos iudicat; sed mihi Bernensis 104 et Mediceus 66, 39, quem Opitz illo tempore non noverat, meliores lectiones praebere videntur, imprimis 34, 1 lectio: 'ann I mensibus VIIII' solis iis codicibus debetur. Contra Parisinus, Bernensis 120 Vossianus 96 nonnumquam vel stulta tradunt velut 1, 23 direxerat *pro* dixerat 12, 12 relicto *pro* delato 20, 9 crudelitate *pro* cruditate 38, 7 adiutorio *pro* auditorio 39, 6 uiuere holera *pro* uisere holera etc.

Itaque in edendo libro Gudianos 84 et 131 (una cum editione principe) littera *A*, Mediceum et Bernensem 104 littera *B*, Parisinum Bernensem 120 Vossianum 96 littera *C*, ceteros codices deteriores quidem, sed qui lacunas archetypi *a* expletas habent, littera *D* signavi.

Praeter hos Epitomae ipsius codices (et editionem principem) duo alia nobis prompta sunt subsidia critica: Historia miscella et codex Bambergensis H. E. III 14. Scriptor enim illius[34]), cum Pauli Diaconi Historiam Romanam, in qua ipsa nonnulla ex Epitoma hausta Eutropii breviario adiecta erant, amplificaret et continuaret, totam fere Epitomen ex libro ms. omnibus aliis, qui nunc nobis praesto sunt, multo antiquiore exscripsit raro collocatione verborum et verbis ipsis mutatis. Codex autem Bambergensis[35]) Epitomen non ad verbum descriptam, sed in linguam vulgarem ab homine quodam Italo conversam habet, qui simili modo etiam ceteros libros in eodem codice exstantes (Pauli Hi-

34) Fr. Eyssenhardt edidit (Berolini 1869); dolendum tamen, quod cod. *D* (= Bambergensi 514 saec. X) parum auctoritatis tribuit.

35) Cf. G. Waitz: Archiv d. Gesellschaft f. ältere deutsche Geschichtskunde, herausgeg. von Pertz. VIIII. Hannover 1847.

storiam Romanam et Iordanem) tractavit. Quare eo subsidio nisi summa cum cautela nos uti non posse Opitz recte monet.

I. CLASSIS *A*

1. α = Gudianus 84, biblioth. Guelferbytan., membranaceus in folio paulo latiore, nitide exaratus sub finem IX. saeculi (Schoenemann, 'Hundert Merkwürdigkeiten der Wolfenbüttler Bibliothek' No. 18); Gudius ipse in involucri parte interiore adnotavit: „Censeo codicem hunc annorum septingentorum et magni pretii esse". Marq. Gudius anno CIↃ IↃCLXXXVI" Continet Vegetium et (fol. 66^{r}—93^{v}) Epitomen; singula folia sunt versuum XXIII. Correctiones autem habet a manibus duabus antiquiore et recentiore itemque notas marginales. c et t saepius confunduntur; litterarum attractio raro occurrit (constanter fere scribitur: *adsurgens*, *adludens*, *adfore*, *inmortalem*, *inmissis*, *conloquia* cet.) Hoc codice omnium longe optimo iam Arntzen et Gruner usi sunt, post quos Opitz v. d. eum Lipsiae initio anni 1871 contulit.
2. β = Gudianus 131, biblioth. Guelferbytan., membranaceus in folio, scriptus medio fere saeculo XI. Continet Epitomen a fol. 138 ad 156; in fol. 138 inferiore adscriptum est 'Marquardi Gudii'. Nitide scriptus est, a librario linguae Latinae haud ita gnaro, hic illic eadem ut videtur manu correctus. Quem post Grunerum Opitz a. 1871 contulit.

II. CLASSIS *B*

3. γ = Mediceus plut. 66, 39, cod. membranaceus in 4^{0} saec. XIII ineuntis, optime servatus et correctus, cum summariis in margine manu forte Francisci Petrarchae. Contulit F. P.
4. δ = Bernensis 104, scriptus saeculo XIV, olim Petri Danielis, e quo iam Schottus lectiones discrepantes affert. Contulit Ludovicus Roth.

III. CLASSIS *C*

5. ε = Parisinus Reg. 4955, membranaceus, olim Colbertinus 4^{0}, XII saec. exaratum; continet Epitomae fragmentum a c. 16, 2 „romani: Quippe" ad 48, 3 „cui' nomen". XLI versus exhibet. Contulerunt Maehly, Roth, F. P.
6. ζ = Bernensis 120 membran. in fol. saec. XI, olim S. Maxi-

mini Abbatiae, dein Bongarsii v. Sinneri catalogum p. 286. Est is Schotti Floriacensis. Contulit Ludov. Roth.

7. η = Vossianus 96, fol., saec. XII. Continet epitomen a fol. 15 ad 23. Collatus ab Othone Arntzeno in Ioannis fratris usum (quem v. ad Ep. 40, 3), anni 1872 initio a Theodoro Opitz.

IV. CLASSIS *D*

8. ϑ = Neapolitanus IV C 36, Mus. Borbonic. chart. in fol. saec. XV (v. catalog. p. 170) A. Ianus Parrhasius aliquot locos correxit.
9. ι = Vaticanus 3343, membr. in 4° saec. XII (?) partim mutilus, desinit in verbis: 'melior haud dubie' (48, 16).
10. $\varkappa$ = Mediceus plut. 64, 36; cod. chartaceus in 4° maiori saec. XV ineuntis cum summariis in margine.
11. λ = Urbinas 411, cod. pergam. in fol. saec. XV: ... 'libellus excerptus ex l. S. A. V.'
12. μ = Ottobonianus 1223, cod. membran. saec. XIV (?).
13. ν = Venetus Marcianus 332 Bessar. membranaceus in 4° mai. saec. XV. De vita et moribus imperatorum R. libellus excerptus ex libris S. A. V., XXVII versus exhibet.

Hm. = Historia miscella. Franciscus Eyssenhardt recensuit Berolini 1869.

Bamb. = Codex H. E. III 14 bibl. Bambergae, 4° max. XI saec., desinit in Gratiano. Descripsit Th. Opitz 1872.

CODICES EXAMINATI NEQUE ADHIBITI

1. Parisinus Sorb. 914, fol., chartaceus et membranaceus saec. XV, continet praeter Suetonium Epitomen totam. Nullius est pretii (Opitz).
2. Vossianus 56, saec. XIV, continet Epitomen fol. 300—360 collatus ab Othone Arntzeno. Videtur idem esse atque „vetus" Vineti. Nullius est pretii (Opitz).

CODICES NON EXAMINATI

1. Augustodunensis 39 (v. Catal. gén. des mss. des bibl. de la France I p. 22, Seminaire d'Autun) membranaceus formae quadratae, saec. XI a compluribus manibus scriptus. Continet praeter Solinum Epitomen, desinit tamen in verbis 'tantum pudori tribuens et continentiae' (48, 10).
2. Cracoviensis BB .XVI. 2 str. 683—750 Hystoria S. A. V. de LIV imperatoribus Romanis, scilicet ab Octaviano Augusto usque ad Theodosium (Bibliothec. Universit.).

Editiones priores enumeratae sunt in eo volumine editionis Bipontinae, quo continentur Historiae Romanae scriptores minores (a. MDCCLXXXIX), pag. XXXIII—XLIII; vd. etiam: W. Englmann, Bibliotheca scriptorum classicorum. 8. Aufl. von Dr. E. Preuss. 2. Abt. Scriptores Latini. Leipzig 1882, p. 731—733. Inprimis dignae sunt, quae commemorentur:

I. Andreae Schotti, Antverpiae 1579. 8. *v. supra.*
II. Samuelis Pitisci, S. A. V. historiae Romanae breviarium, illustratum Andr. Schotti, Dominici Machanei, Iani Gruteri et Annae Tanaquilli Fabri filiae commentariis integris *cet.* Traiecti ad Rhenum 1696. 8.
III. Ioannis Arntzeni, S. A. V. historia Romana, cum notis integris Dominici Machanei, El. Vineti, Andr. Schotti, Iani Gruteri, nec non excerptis Frid. Sylburgii et Annae Fabri filiae. Amstelodami et Traiecti Bat. 1733. 4.
IV. Ioannis Frid. Gruneri, S. A. V. historia Romana, ex recensione et cum animadversionibus criticis atque historicis. Coburgi 1757. 8.
V. Friderici Schroeteri, S. A. V. quae vulgo habentur scripta historica. 2 voll. Lipsiae 1829/31.
VI. Ernesti Keilii, Liber de viris illustribus Urbis Romae. Mit Commentar . . . nebst Beiträgen zur Textkritik. Breslau 1850, ²1872.

Recentissimae autem editiones sunt hae:

1. Ps. Victoris Liber de origine gentis Romanae. Denuo edidit cum apparatu critico et prolegomenis J. H. Smit. Groningae. Scholtens et Zoon 1895.
2. Liber de viris illustribus Urbis Romae. Specimen litterarium inaugurale scr. Inne Ruurds Wijga. 1890. Groningae apud J. B. Wolters.
3. Sexti Aurelii Victoris de Caesaribus liber. Ad fidem codicum Bruxellensis et Oxoniensis recensuit Franciscus Pichlmayr. Programma gymnasii Ludoviciani Monacensis 1892.

In contextu quae his signis 〈 〉 inclusa sint, addenda, quae uncinis quadratis [ ], damnanda videri, asterisco * lacunam significari vix est quod moneam; in apparatu vero critico hanc vim habent sigla:

\+ = addit
— = omittit
F. P. = nomen editoris.

Restat suavissimum mihi officium, ut viro de studiis Aurelianis optime merito Theodoro Opitz, rectori gymnasii Zwickaviensis, qui, qua est liberalitate atque humanitate, et collationes codicum Epitomae partim ipsius manu diligentissime exaratas mihi transmisit et consilio egregio me adiuvit, et Georgio Kesselring, collegae amicissimo, cuius prompta assiduitas in plagulis perlustrandis mihi adfuit, gratias agam quam maximas.

Scribebam Monachii mense Martio a. 1911.

FRANCISCUS PICHLMAYR.

ADDENDA ET CORRIGENDA[36])

p. 17, 15 *restitue:* quod cum. — p. 66, 12 V. L. capiat *Wijga.* — p. 92, 10 *lege* mei committo. — p. 93, 33 *tolle punctum.* — p. 162, 14 V. L. Heracliam *Hm.* (eračliã *D*). — p. 165, 20 V. L. Romulianam *Hm.* — p. 166, 7 V. L. situm — *Hm.* — p. 166, 13 V. L. Mediolanio (Mediolano *D*) *Hm.* — p. 171, 21 numinum ⟨nimis⟩ superstitiosus *Opitz ex Hm.* (*Bamb.*)

36) V. L. = varia lectio.

INCERTI AUCTORIS LIBER

DE ORIGINE GENTIS ROMANAE

o Oxoniensis
p Bruxellensis (Pulmannianus)

1 Aurelii Victoris historiae abbreviatae ab Augusto Octaviano id est a fine Titi Livii usque ad consulatum decimum Constantii Augusti et Iuliani Caesaris tertium. (Incipiunt foeliciter + *p*.)

ORIGO GENTIS ROMANAE

a Jano et Saturno conditoribus, per succedentes sibimet reges, usque ad consulatum decimum Constantii, digesta ex auctoribus Verrio Flacco, Antiate (ut quidem idem Verrius maluit dicere, quam Antia), tum ex annalibus pontificum, dein Cincio, Egnatio, Veratio, Fabio Pictore, Licinio Macro, Varrone, Caesare, Tuberone, atque ex omni priscorum historia; proinde ut quisque neotericorum asseveravit, hoc est et Livius et Victor Afer.

Primus in Italiam creditur venisse Saturnus; ut 1
etiam Maronis Musa testatur illis versibus:

Primus ab aetherio venit Saturnus Olympo, Aen. 8, 319
Arma Jovis fugiens, cet.

Tanta autem usque id tempus antiquorum hominum 2
traditur fuisse simplicitas, ut venientes ad se advenas,
qui modo consilio ac sapientia praediti ad instruendam vitam formandosque mores aliquid conferrent, quod eorum parentes atque originem ignorabant, caelo et terra editos non solum ipsi crederent, verum etiam posteris affirmarent, veluti hunc ipsum Saturnum, quem
Caeli et Terrae filium esse dixerunt. Quod cum ita 3
existimetur, certum tamen est priorem Ianum in Italiam devenisse ab eoque postea venientem exceptum esse Saturnum. Unde intelligendum est Vergilium 4
quoque non ignoratione veteris historiae, sed suo

1 Origo *etc. o (fol. 85) p (fol. 52)* 4 Antiatum *op corr. Schott* 6 Veranio *Schanz* Marco *op corr. Schott* 8 Affer *p* 13 usque ad id *o* 20 fuisse d. *in margine cod. p; etiam Sepp*

more *primum* dixisse Saturnum, non ante quem nemo, sed *principem*, ut:

Aen. 1, 1 *Troiae qui* primus *ab oris.*

Cum procul dubio constet ante Aeneam priorem Antenorem in Italiam esse pervectum eumque non in ora litori proxima, sed in interioribus locis, id est Illyrico, urbem Patavium condidisse, ut quidem idem supradictus Vergilius illis versibus ex persona Veneris apud Iovem de aerumnis Aeneae sui conquerentis:

Aen. 1, 242 *Antenor potuit mediis elapsus Achivis*
Illyricos penetrare sinus atque intima tutus cet.

Quare autem addiderit *tutus*, suo loco plenissime annotavimus in commentatione, quam hoc scribere coepimus, cognita ex libro, qui inscriptus est *De Origine Patavina*. Itaque nunc *primus* ex ea quoque significatione est, e qua illud etiam in secundo Aeneidos de enumeratione eorum, qui equo durio degrediebantur. Nam cum nominasset Thessandrum, Sthenelum, Ulixem, Acamanta, Thoanta, Neoptolemum, post intulit: *primusque Machaon*. De quo quaeri potest: Quomodo potest *primus* dici, post tantos, qui supra dicti sunt? Verum intelligemus *primum* pro principe, vel quia is ad perfectum illis temporibus circa peritiam medicae artis praecipuus fuisse traditur.

Sed ut ad propositum revertamur, ferunt Creusam Erechthei regis Atheniensium filiam speciosissimam stupratam ab Apolline enisam puerum, eumque Delphos olim educandum esse missum; ipsam vero a patre istarum rerum inscio Xutho cuidam comiti collocatam. Ex qua cum ille pater non posset exsistere,

7 supradictus *p* [idem] *Smit* 13 quam hoc cepimus scr. *o* quam hoc scr. cepimus *p* quam occoepimus scr. *cod. Metelli* ⟨ante⟩quam *Juncker, Sepp* ⟨quam scripsimus ante⟩quam *Smit* 14 [cognitum . . . Patavina] *Smit* nunc quoque pr. *Baehrens* 17 digrediebantur *op* degr. *Schott* egr. *Baehrens* 29 Xipheo *op corr. Sylburg* collocatam vel (al' *p*) copulatam *op*

Delphos eum petiisse ad consulendum oraculum, quomodo pater fieri posset. Tum illi deum respondisse, ut quem postero die obviam habuisset, eum sibi adoptaret. Itaque supra dictum puerum, qui ex Apolline 3
genitus erat, obviam illi fuisse eumque adoptatum. Cum adolevisset, non contentum patrio regno cum 4
magna classe in Italiam devenisse occupatoque monte urbem ibidem constituisse eamque ex suo nomine Ianiculum cognominasse.

Igitur Iano regnante apud indigenas rudes in- 3
cultosque Saturnus regno profugus, cum in Italiam devenisset, benigne exceptus hospitio est ibique haud procul a Ianiculo arcem suo nomine Saturniam constituit. Isque primus agriculturam edocuit ferosque 2
homines et rapto vivere assuetos ad compositam vitam eduxit, secundum quod Vergilius in octavo sic ait:

Haec loca indigenae Fauni Nymphaeque tenebant, Aen. 8, 314
Gensque virum truncis et duro robore nata,
Quis neque mos neque cultus erat nec iungere tauros
Aut componere opes norant aut parcere parto,
Sed rami atque asper victu venatus alebat.

Omissoque Iano, qui nihil aliud quam ritum colendo- 3
rum deorum religionesque intulerat, se Saturno maluit annectere, qui vitam moresque feris etiam tum mentibus insinuans ad communem utilitatem, ut supra diximus, disciplinam colendi ruris edocuit, ut quidem indicant illi versus:

Is genus indocile ac dispersum montibus altis Aen. 8, 321
Composuit legesque dedit Latiumque vocari
Maluit.

Is tum etiam usum signandi aeris ac monetae in for- 4
mam incutiendae ostendisse traditur, in quam ab una

12 venisset *p* 17 Hec loca *op* 23 in ..... *p* induxerat *in margine a manu recenti* 25 insinuasse *op* insinuans *Scriverius* i. ⟨dicitur et⟩ *Schott* 31 Is tum *manus secunda p* Istum *op* 32 cudendae *Smit*

parte caput eius imprimeretur, altera navis, qua vectus illo erat. Unde hodieque aleatores posito nummo opertoque optionem collusoribus ponunt enuntiandi, quid putent subesse, caput, aut navem: quod nunc vulgo corrumpentes *naviam* dicunt. Aedes quoque sub clivo Capitolino, in qua pecuniam conditam habebat, aerarium Saturni hodieque dicitur. Verum quia, ut supra diximus, prior illuc Ianus advenerat, cum eos post obitum divinis honoribus cumulandos censuissent, in sacris omnibus primum locum Iano detulerunt, usque eo, ut etiam, cum aliis diis sacrificium fit, dato ture in altaria, Ianus prior nominetur, cognomento quoque addito Pater, secundum quod noster sic intulit:

Aen. 8, 357 *Hanc Ianus Pater, hanc Saturnus condidit arcem.*

Ac subinde:

Aen. 8, 358 *Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.*

Eique, eo quod mire praeteritorum memor, tum etiam futuri

. . . . . .

. . . . . .

Aen. 7, 45 *Rex arva Latinus et urbes*
Iam senior longa placidas in pace regebat.

quo regnante Troianos refert in Italiam devenisse, quaeritur, quomodo Sallustius dicat: *Cumque his Aborigines, genus hominum agreste, sine legibus, sine imperio, liberum atque solutum?* bell. Cat. 6, 1

4 Quidam autem tradunt terris diluvio coopertis passim multos diversarum regionum in montibus, ad

1 exprimeretur *o* 5 naviandi *op Schott: aut deest vox aut* naviam *leg.* 13 noster cognomento sic *op* [cogn.] *Sepp* 16 Ac subinde Ianiculum huic illi fuerat Saturnia nomen *op* (subindit *Schott*) *ut glossema delet Sepp* 19 futuri ⟨biceps affingitur facies⟩ *Sylburg* 22 [Rex .... solutum] *Gruner aliique* ... ⟨Sed cum Virgilius scribat:⟩ Rex *etc. Smit*

quos confugerant, constitisse: ex quibus quosdam sedem quaerentes pervectos in Italiam Aborigines appellatos, Graeca scilicet appellatione, a cacuminibus montium, quae illi ὄρη faciunt. Alii volunt eos, quod 2
errantes illo venerint, primo Aberrigines, post mutata una littera altera adempta Aborigines cognominatos. Eos advenientes Picus excepit permissos vivere ut 3
vellent. Post Picum regnavit in Italia Faunus, quem 4
a fando dictum volunt, quod is solet futura praecinere versibus, quos Saturnios dicimus; quod genus metri in vaticinatione Saturniae primum proditum est. Eius 5
rei Ennius testis est, cum ait:

Versibus, quos olim Fauni vatesque canebant. Ann. 1

Hunc Faunum plerique eundem Silvanum a silvis, 6
Inuum deum, quidam etiam Pana vel Pan esse dixerunt.

Igitur regnante Fauno ante annos circiter sexaginta, 5
quam Aeneas in Italiam deferretur, Evander Arcas, Mercurii et Carmentis Nymphae filius, simul cum matre eodem venit. quam quidam memoriae prodiderunt 2
primo Nicostraten dictam, post Carmentam, de carminibus, eo quod videlicet omnium litterarum peritissima futurorumque prudens versibus canere sit solita, adeo, ut plerique velint non tam ipsam a carmine Carmentam, quam carmina, a qua dicta essent, appellata. Huius admonitu transvectus in Italiam Evander 3
ob singularem eruditionem atque scientiam litterarum brevi tempore in familiaritatem Fauni se insinuavit atque ab eo hospitaliter benigneque exceptus non parvum agri modum ad incolendum accepit, quem suis comitibus distribuit exaedificatis domiciliis in eo monte,

11 Saturni *Jordan* proditum est. Sed (Scilicet *Gruner* Sat. = Saturniam? *Schott*) urbem Saturnus cum in Italiam venisset condidisse traditur. *op* [ ] *Gruner aliique* 15 invium *op corr. Schott* pena vel pan *op* (in margine *p* pana) vel *Πᾶν Smit* 20 Primo Carmentam dictam post N. *op* primo N. d post C. *Schroeter*

quem primo tum illi a Pallante Pallanteum, postea nos Palatium diximus; ibique Pani deo fanum dedicavit, quippe is familiaris Arcadiae deus est, teste etiam Marone, qui ait:

Georg. 3,392 *Pan Deus Arcadiae captam te, Luna, fefellit.*

Primus itaque omnium Evander Italicos homines legere et scribere edocuit litteris, partim quas ipse antea didicerat; idemque fruges in Graecia primum inventas ostendit serendique usum edocuit terraeque excolendae gratia primus boves in Italia iunxit.

6 Eo regnante forte Recaranus quidam, Graecae originis, ingentis corporis et magnarum virium pastor, qui erat forma et virtute ceteris antecellens, Hercules 2 appellatus, eodem venit. Cumque armenta eius circa flumen Albulam pascerentur, Cacus Evandri servus, nequitiae versutus et praeter cetera furacissimus, Recarani hospitis boves surripuit ac, ne quod esset indi- 3 cium, aversas in speluncam attraxit. Cumque Recaranus vicinis regionibus peragratis scrutatisque omnibus eiuscemodi latebris desperasset inventurum, utcumque aequo animo dispendium ferens, excedere his finibus 4 constituerat. At vero Evander, excellentissimae iustitiae vir, postquam rem uti acta erat, comperit, servum 5 noxae dedit bovesque restitui fecit. Tum Recaranus sub Aventino Inventori Patri aram dedicavit appellavitque Maximam, et apud eam decimam sui pecoris 6 profanavit. Cumque ante moris esset, uti homines decimam fructuum regibus suis praestarent, aequius sibi ait videri deos potius illo honore impartiendos esse quam reges; inde videlicet tractum, ut Herculi

5 *Post* fefellit: Et item: Pan etiam Arcadia mecum si iudice victum (*in* certet *mutatum p*) *op* (Verg. Ecl. 4, 58) *Sepp ut glossema delet; Smit:* certet, ⟨Pan etiam Arcadia dicat se iudice victum⟩ 7 per artem, quam *Smit* 8 neque Graecia *o* aeque in *Baehrens* 20 huiuscemodi *o* cuiusque modi *Baehrens*

decimam profanari mos esset, secundum quod Plautus *In partem*, inquit, *Herculaneam*, id est, decimam. Con- 7
secrata igitur ara Maxima profanataque apud eam decima Recaranus, eo quod Carmentis invitata ad id sacrum non affuisset, sanxit, ne cui feminae fas esset vesci ex eo, quod eidem arae sacratum esset: atque ab ea re divina feminae in totum remotae.

Haec Cassius libro primo. At vero in libris Pontifica- 7
lium traditur Hercules, Iove atque Alcmena genitus, superato Geryone, agens nobile armentum, cupidus eius generis boves in Graecia instituendi, forte in ea loca venisse et ubertate pabuli delectatus, ut ex longo itinere homines sui et pecora reficerentur, aliquamdiu sedem ibi constituisse. Quae cum in valle, ubi nunc 2
est circus maximus, pascerentur, neglecta custodia, quod nemo credebatur ausurus violare Herculis praedam, latronem quendam regionis eiusdem, magnitudine corporis et virtute ceteris praevalentem, octo boves in speluncam, quo minus furtum vestigiis colligi posset, caudis abstraxisse. Cumque inde Hercules proficiscens 3
reliquum armentum casu praeter eandem speluncam ageret, forte quadam inclusas boves transeuntibus admugisse atque ita furtum detectum; interfectoque 4
Caco Evandrum re comperta hospiti obviam ivisse gratantem, quod tanto malo fines suos liberasset, compertoque, quibus parentibus ortus Hercules esset, rem ita, uti erat gesta, ad Faunum pertulisse. Tum eum quoque amicitiam Herculis cupidissime appetisse. Quam opinionem sequi metuit noster Maro.

Cum ergo Recaranus sive Hercules patri Inventori 8
aram maximam consecrasset, duos ex Italia, quos eadem sacra certo ritu administranda edoceret, ascivit, Potitium et Pinarium. Sed eorum Potitio, quia prior 2

2 in ⟨Truculento⟩ Partem *Smit* [in] *Schroeter* 8 At vero ⟨Veratii⟩ libris *Sepp* At ⟨Veratii⟩ libro ⟨primo⟩ *Smit* ⟨Veranii⟩ *Schanz* 29 maluit (?) *Schott* varo *o* 32 graeco ritu *Smit*

venerat, ad comedenda exta admisso Pinarius, eo quod tardius venisset, posterique eius submoti. Unde hodieque servatur: Nemini Pinariae gentis in eis sacris
3 vesci licet. Eosque alio vocabulo prius appellatos nonnulli volunt, post vero Pinarios dictos *ἀπὸ τοῦ πεινᾶν*, quod videlicet ieiuni ac per hoc esurientes ab
4 eiusmodi sacrificiis discedant. Isque mos permansit usque Appium Claudium censorem, ut Potitiis sacra facientibus vescentibusque de eo bove, quem immolaverant, postquam inde nihil reliquissent, Pinarii deinde
5 admitterentur. Verum postea Appius Claudius accepta pecunia Potitios illexit, ut administrationem sacrorum Herculis servos publicos edocerent nec non etiam mu-
6 lieres admitterent. Quo facto aiunt intra dies triginta omnem familiam Potitiorum, quae prior in sacris habebatur, exstinctam atque ita sacra penes Pinarios resedisse eosque tam religione quam etiam pietate edoctos mysteria eiusmodi fideliter custodisse.

9 Post Faunum Latino, eius filio, in Italia regnante, Aeneas, Ilio Achivis prodito ab Antenore aliisque principibus, cum prae se deos penates patremque Anchisen humeris gestans nec non et parvulum filium manu trahens noctu excederet, orta luce cognitus ab hostibus, eo quod tanta onustus pietatis sarcina erat, non modo a nullo interpellatus, sed etiam a rege Agamemnone, quo vellet, ire permissus Idam petit; ibique navibus fabricatis cum multis diversi sexus oraculi admonitu Italiam petit, ut docet Alexander Ephe-
2 sius libro primo belli Marsici. At vero Lutatius non modo Antenorem, sed etiam ipsum Aeneam prodito-
3 rem patriae fuisse tradit: cui cum a rege Agamemnone permissum esset ire, quo vellet, et humeris suis, quod potissimum putaret, hoc ferret, nihil illum praeter

3 Nemini Potitio Pin. g. *op* [Potitio] *Schroeter* 5 a potoypi pan *op corr. Schott* 18 adductos *Arntzen* ductos *Smit* 19 Delatio (= De Latino?) post F. *o* 33 ferret *op* ferre *Smit*

deos penates et patrem duosque parvulos filios, ut quidam tradunt, ut vero alii, unum, cui Iulo cognomen, post etiam Ascanio fuerit, secum extulisse. Qua 4
pietate motos Achivorum principes remisisse, ut reverteretur domum atque inde omnia secum, quae vellet, auferret. Itaque eum magnis cum opibus pluribusque sociis utriusque sexus a Troia digressum longo mari emenso per diversas terrarum oras in Italiam devenisse ac primum Thraciam appulsum Aenum ex
suo nomine condidisse. Dein cognita Polymestoris 5
perfidia ex Polydori nece inde digressum pervectumque ad insulam Delum atque illinc ab eo Laviniam, Anii sacerdotis Apollinis filiam, in matrimonium ascitam, ex cuius nomine *Lavinia litora* appellata. Post- 6
quam is multa maria permensus appulsus sit ad Italiae promontorium, quod est in Baiano circa Averni lacum, ibique gubernatorem Misenum morbo absumptum sepultum ab eo; ex cuius nomine urbem Misenon appellatam, ut etiam scribit Caesar Pontificalium
libro primo, qui tamen hunc Misenum non gubernatorem, sed tubicinem fuisse tradit. Inde non imme- 7
rito utramque opinionem secutus Maro sic intulit:

At pius Aeneas ingenti mole sepulcrum Aen. 6, 232
Imponit suaque arma viro remumque tubamque.

Quamvis auctore Homero quidam asserant tubae usum 8
Troianis temporibus etiam tunc ignoratum.

Addunt praeterea quidam, Aeneam in eo litore 10
Euxini cuiusdam comitis matrem ultimo aetatis affectam circa stagnum, quod est inter Misenon Avernumque, extulisse atque inde loco nomen inditum; cumque comperisset ibidem Sibyllam mortalibus futura praecinere in oppido, quod vocatur Cimbarionis, ve-

4 permisisse? *Schott* 12 illic *o* 13 annis *p* 17 ibi *Baehrens* ibidem *Smit* 30 nomen inditum, qui etiam nunc Euxinius sinus dicitur *op* [qui . . . dicitur] *Sepp* 32 Cimbarionis *op* Κιμμέριον *Sepp*

nisse eo sciscitatum de statu fortunarum suarum aditisque fatis vetitum, ne is cognatam in Italia sepeliret Prochytam, cognatione sibi coniunctam, quam incolu-
2 mem reliquerat. Et postquam ad classem rediit repperitque mortuam, in insula proxima sepelisse, quae
nunc quoque eodem est nomine, ut scribunt Vulcatius
3 et Acilius Piso. Inde profectum pervenisse in eum locum, qui nunc portus Caietae appellatur ex nomine
4 nutricis eius, quam ibidem amissam sepeliit. At vero Caesar et Sempronius aiunt Caietae cognomen fuisse, non nomen, ex eo scilicet inditum, quod eius consilio impulsuque matres Troianae taedio longi navigii classem ibidem incenderint, Graeca scilicet appellatione
5 *ἀπὸ τοῦ καίειν*, quod est incendere. Inde ad eam Italiae oram, quae ab arbusto eiusdem generis Laurens appellata est, Latino regnante pervectum cum patre Anchise filioque et ceteris suorum navibus egressum in litore accubuisse, consumptoque, quod fuerat cibi, crustam etiam de farreis mensis, quas sacratas secum habebat, comedisse.

11 Tum Anchisa coniiciente illum esse miseriarum errorisque finem, quippe meminerat Venerem sibi aliquando praedixisse, cum in externo litore esurie compulsi sacratasque mensas invasissent, illum condendae
2 sedis fatalem locum fore, scrofam etiam incientem cum e navi produxissent, ut eam immolarent, et se ministrorum manibus eripuisset, recordatum Aeneam, quod aliquando ei responsum esset urbi condendae
3 quadrupedem futuram ducem, cum simulacris deorum

2 vetitum ⟨esse⟩ ne cogn. *Smit* cognitam *p* 4 sepeliret. Et postquam ad classem r. r. m. Prochytam cognatione sibi coniunctam q. i. r., in ins. pr. s. *Smit* (*Baehrens*) [cogn. s. coniunctam] *Sepp* 6 Vultacilius et Piso *Roth* Lutatius et Acilius et P. *Mommsen* 14 potoykaytai *o* potoykaitai *p corr. a recenti manu* 22 meminerant *op corr. Schott* 25 incinientem *op corr. Schott* quam cum *op* [quam] *Schroeter* 26 prodidissent *o* et ⟨ea⟩ *Smit* 29 tum simulacris *op* cum *Arntzen*.

penatum prosecutum, atque illum, ubi illa procubuit enisaque est porculos triginta, ibidem auspicatum †postquam Lavinium dixit, ut scribit Caesar libro primo et Lutatius libro secundo.

At vero Domitius non orbes farreos, ut supra dictum est, sed mensarum vice sumendi cibi gratia apium, cuius maxima erat ibidem copia, fuisse substratum, quod ipsum consumptis aliis edulibus eos comedisse, ac post subinde intellexisse illas esse mensas, quas illos comesturos praedictum esset. Cum interim immolata sue in litore sacrificium perageret, traditur forte advertisse Argivam classem, in qua Ulixes erat; cumque vereretur, ne ab hoste cognitus periculum subiret, itemque rem divinam interrumpere summum nefas duceret, caput velamento obduxisse atque ita pleno ritu sacra perfecisse. Inde posteris traditum morem ita sacrificandi, ut scribit Marcus Octavius libro primo. At vero Domitius libro primo docet sorte Apollinis Delphici monitum Aeneam, ut Italiam peteret atque ubi duo maria invenisset prandiumque cum mensis comesset, ibi urbem uti conderet. Itaque egressum in agrum Laurentem, cum paululum e litore processiset, pervenisse ad duo stagna aquae salsae vicina inter se; ibique cum se lavisset, ac refectum cibo, cum apium quoque, quod tunc vice mensae substratum fuerat, consumpsisset, existimantem procul dubio illa esse duo maria, quod in illis stagnis aquae marinae species esset, mensasque, quae erant ex stramine apii, comestas urbem in eo loco condidisse eamque, quod in stagno laverit, Lavinium cognominasse. Tum deinde a Latino rege Aboriginum, data ei, quae in-

12 2 3 4

2 postque *Schott* postque L. dixisse *Schroeter* ibidem urbem ausp., quam post L. d. *Sylburg* ibidem urbem ausp. postque eam L. *Gruter* post⟨quam suem immolavit, urbem condidisse⟩ quam *Smit* 7 substintum *o* 17 obdidisse *o* 18 forte *o* 22 a litore *o* 24 cum lavisset *o* defectus *Smit* defectum *Beck*

coleret, iugera quingenta. At Cato in Origine generis Romani ita docet: Suem triginta porculos peperisse in eo loco, ubi nunc est Lavinium, cumque Aeneas ibi urbem condere constituisset propterque agri sterilitatem maereret, per quietem ei visa deorum penatum simulacra adhortantium, ut perseveraret in condenda urbe, quam coeperat; nam post annos totidem, quot foetus illius suis essent, Troianos in loca fertilia atque uberiorem agrum transmigraturos et urbem clarissimi nominis in Italia condituros.

13 Igitur Latinum Aboriginum regem, cum ei nuntiatum esset multitudinem advenarum classe advectam occupavisse agrum Laurentem, adversum subitos inopinatosque hostes incunctanter suas copias eduxisse ac priusquam signum dimicandi daret, animadvertisse Troianos militariter instructos, cum sui lapidibus ac sudibus armati, tum etiam veste aut pellibus, quae eis integumento erant, sinistris manibus involutis processissent. Itaque suspenso certamine per colloquium inquisito, qui essent quidve peterent, utpote qui in hoc consilium auctoritate numinum cogebatur (namque extis ac somniis saepe admonitus erat tutiorem se adversum hostes fore, si copias suas cum advenis coniunxisset) cumque cognovisset Aeneam et Anchisen bello patria pulsos cum simulacris deorum errantes sedem quaerere, amicitiam foedere inisse dato invicem iureiurando, ut communes quosque hostes amicosve haberent. Itaque coeptum a Troianis muniri locum, quem Aeneas ex nomine uxoris suae, Latini regis filiae, quae iam ante desponsata Turno Herdonio fuerat, Lavinium cognominavit. At vero Amatam, Latini regis uxorem, cum indigne ferret Laviniam repudiato Turno, consobrino suo, Troiano advenae collocatam,

5 mereret *op* maereret *Jordan* metueret *Schott* penatum *op* (*p a recenti manu in* penatium *corr.*) 9 et urbem . . . condituros — *o* 14 induxisse *o* 25 patrio *op corr. Schott* 27 quoque *p*

Turnum ad arma concitavisse; eumque mox coacto Rutulorum exercitu tetendisse in agrum Laurentem et adversus eum Latinum pariter cum Aenea progressum inter proeliantes circumventum occisumque. Nec tamen amisso socero Aeneas Rutulis obsistere desiit, namque et Turnum interemit. Hostibus fusis fugatisque victor Lavinium se cum suis recepit consensuque omnium Latinorum rex declaratus est, ut scribit Lutatius libro tertio. Piso quidem Turnum matruelem Amatae fuisse tradit interfectoque Latino mortem ipsam sibimet conscivisse. 7 8

Igitur Aeneam occiso Turno rerum potitum; cum adhuc irarum memor Rutulos bello persequi instituisset, illos sibi ex Etruria auxilium Mezentii regis Agillaeorum ascivisse ac imploravisse pollicitos, si victoria parta foret, omnia, quae Latinorum essent, Mezentio cessura. Tum Aeneam, quod copiis inferior erat, multis rebus, quae necessario tuendae erant, in urbem comportatis castra sub Lavinio collocasse praepositoque his filio Euryleone ipsum electo ad dimicandum tempore copias in aciem produxisse circa Numici fluminis stagnum; ubi cum acerrime dimicaretur, subitis turbinibus infuscato aere repente caelo tantum imbrium effusum tonitrubus etiam consecutis flammarumque fulgoribus, ut omnium non oculi modo praestringerentur, verum etiam mentes quoque confusae essent; cumque universis utriusque partis dirimendi proelia cupiditas inesset, nihilo minus in illa tempestatis subitae confusione interceptum Aeneam nusquam deinde comparuisse. Traditur autem, non proviso, quod propinquus flumini esset, ripa depulsus forte in fluvium decidisse, atque ita proelium diremptum; dein post apertis fugatisque nubibus cum serena facies effulsis- 14 2 3

12 Aeneas . . . potitus *Smit* 15 ascivisse ac — *o* 25 perstringerentur *op corr. Arntzen* praestinguerentur *Schott* 33 facies ⟨diei⟩ *Smit*

4 set, creditum est vivum eum caelo assumptum. Idemque tamen post ab Ascanio et quibusdam aliis visus affirmatur super Numici ripam eo habitu armisque, quibus in proelium processerat. Quae res immortalitatis eius famam confirmavit. Itaque illi eo loco tem- 5
plum consecratum appellarique placuit *Patrem indige-*
5 *tem*. Dein filius eius Ascanius, idem qui Euryleo, omnium Latinorum iudicio rex appellatus est.

15 Igitur summam imperii Latinorum adeptus Ascanius cum continuis proeliis Mezentium persequi insti- 10
tuisset, filius eius Lausus collem Laviniae arcis occupavit. Cumque id oppidum circumfusis omnibus copiis regis teneretur, Latini legatos ad Mezentium miserunt sciscitatum, qua condicione in deditionem eos accipere
2 vellet; cumque ille inter alia onerosa illud quoque 15
adiiceret, ut omne vinum agri Latini aliquot annis sibi inferretur, consilio atque auctoritate Ascanii placuit ob libertatem mori potius quam illo modo ser-
3 vitutem subire. Itaque vino ex omni vindemia Iovi publice voto consecratoque Latini urbe eruperunt fu- 20
soque praesidio interfectoque Lauso Mezentium fugam
4 facere coegerunt. Is postea per legatos amicitiam societatemque Latinorum impetravit, ut docet Lucius Caesar libro primo, itemque Aulus Postumius in eo volumine, quod de adventu Aeneae conscripsit atque 25
5 edidit. Igitur Latini Ascanium ob insignem virtutem non solum Iove ortum crediderunt, sed etiam per diminutionem declinato paululum nomine primo Iolum, dein postea Iulum appellarunt; a quo Iulia familia manavit, ut scribunt Caesar libro secundo et Cato in 30
Originibus.

16 Interim Lavinia ab Aenea gravida relicta, metu ve-

1 absumptum *Schott* 6 indigitem *o* indigentem *p corr. Schott* 13 ⟨obsessum⟩ teneretur *Smit* miserint *op corr. Schott* 16 quotannis *Schroeter* 25 atque dedit *op corr. Schott* conscripsit, prodidit *Smit* 27 deminutionem *Smit* 28 Iovolum *vel* Iovlum *Jordan* 29 postea — *o* appellatus *o*

luti insecuturi se Ascanii, in silvam profugit ad magistrum patrii pecoris Tyrrhum ibique enisa est puerum, qui a loci qualitate Silvius est dictus. At vero 2
vulgus Latinorum existimans clam ab Ascanio interfectam magnam ei invidiam conflaverat, usque eo, ut armis quoque ei vim denuntiaret. Tum Ascanius iure- 3
iurando se purgans, cum nihil apud eos proficeret, petita dilatione ⟨ad⟩ inquirendum, iram praesentem vulgi aliquantulum fregit pollicitusque est se ingentibus praemiis cumulaturum eum, qui sibi Laviniam investigasset; mox recuperatam cum filio in urbem Lavinium reduxit dilexitque honore materno. Quae res 4
rursum ei magnum favorem populi conciliavit, ut scribunt Gaius Caesar et Sextus Gellius in origine gentis Romanae. At vero alii tradunt, cum Ascanius ab uni- 5
verso populo ad restituendam Laviniam cogeretur iuraretque se neque interemisse neque scire, ubi esset, Tyrrhum petito silentio in illa contionis frequentia professum indicium, si sibi Laviniaeque pueroque ex ea nato fides incolumitatis daretur; tumque eum accepta fide Laviniam in urbem cum filio reduxisse.

Post haec Ascanius completis in Lavinio triginta 17
annis recordatus novae urbis condendae tempus advenisse ex numero porculorum, quos pepererat sus alba, circumspectis diligenter finitimis regionibus, speculatus montem editum, qui nunc ab ea urbe, quae in eo condita est, Albanus nuncupatur, civitatem communit eamque ex forma, quod ita in longum porrecta est, Longam, ex colore suis Albam cognominavit. Cumque 2
illuc simulacra deorum penatium transtulisset, postridie apud Lavinium apparuerunt, rursusque relata Albam appositisque custodibus nescio quantis se La-

8 ⟨ad⟩ *Schott* 9 pollicitus se *o* 14 Lucius Caesar *Sepp* Gallius *o* Gnaeus Gellius *Sepp* 15 quod cum *op* [quod] *Sepp* 26 ob eam urbem *o* 32 nescio quats *p* quatenus *o* nescio quantis *Schott* [nescio quatenus] *Gruner*

3 vinium in pristinam sedem identidem receperunt. Itaque tertio nemo ausus est amovere ea, ut scriptum est in annalium pontificum quarto libro, Cincii et Cae-
4 saris secundo, Tuberonis primo. At Ascanius postquam excessisset e vita, inter Iulum filium eius et Silvium Postumum, qui ex Lavinia genitus erat, de obtinendo imperio orta contentio est, cum dubitaretur, an Aeneae filius an nepos potior esset. Permissa disceptatione
5 eius rei ab universis rex Silvius declaratus est. Eiusdem posteri omnes cognomento Silvii usque ad conditam Romam Albae regnaverunt, ut est scriptum an-
6 nalium pontificum libro quarto. Igitur regnante Latino Silvio coloniae deductae sunt Praeneste, Tibur, Gabii, Tusculum, Cora, Pometia, Labici, Crustumium, Cameria, Bovillae ceteraque oppida circumquaque.

18 Post eum regnavit Tiberius Silvius, Silvii filius. Qui cum adversus finitimos bellum inferentes copias eduxisset, inter proeliantes depulsus in Albulam flumen deperiit mutandique nominis exstitit causa, ut scribunt
2 Lucius Cincius libro primo, Lutatius libro tertio. Post eum regnavit Aremulus Silvius, qui tantae superbiae non adversum homines modo, sed etiam deos fuisse traditur, ut praedicaret superiorem se esse ipso Iove ac tonante caelo militibus imperaret, ut telis clipeos quaterent, dictitaretque clariorem sonum se facere.
3 Qui tamen praesenti affectus est poena: nam fulmine ictus raptusque turbine in Albanum lacum praecipitatus est, ut scriptum est annalium libro quarto et
4 epitomarum Pisonis secundo. Aufidius sane in epitomis et Domitius libro primo non fulmine ictum, sed terrae motu prolapsam simul cum eo regiam in Al-

1 itidem *Baehrens* iterum *Smit* 3 annali *op* annalium *Sepp* annali p. q. [libro] *Smit* 9 eius ⟨plebi⟩ *Arntzen* ea plebi *Gruner* Sed missa discept. eius rei *Klotz* ⟨Populo⟩ permissa *Smit* 12 pontificalium *op* pontificum *Sepp* 14 Labicii *o* L....i *p* 15 circum oppida *o* 16 [Silvii filius] *Smit* 19 periit *o* 20 secundo (?) *Sepp* 31 prolapsum *Schott*

banum lacum tradunt. Post illum regnavit Aventinus Silvius, isque finitimis bellum inferentibus in dimicando circumventus ab hostibus prostratus est ac sepultus circa radices montis, cui ex se nomen dedit, ut scribit Lucius Caesar libro secundo.

Post eum Silvius Procas, rex Albanorum, duos filios Numitorem et Amulium aequis partibus heredes instituit. Tum Amulius in una parte regnum tantummodo, in altera totius patrimonii summam atque omnem paternorum bonorum substantiam posuit fratrique Numitori, qui maior natu erat, optionem dedit, ut ex his, utrum mallet, eligeret. Numitor ⟨cum⟩ privatum otium cum facultatibus regno praetulisset, Amulius regnum obtinuit. Quod ut firmissime possideret, Numitoris fratris sui filium in venando interimendum curavit. Tum etiam Rheam Silviam, eius sororem, sacerdotem Vestae fieri iussit simulato somnio, quo admonitus ab eadem dea esset, ut id fieret, cum re vera ita faciendum sibi existimaret, periculosum ducens, ne quis ex ea nasceretur, qui avitas persequeretur iniurias, ut scribit Valerius Antias libro primo. At vero Marcus Octavius et Licinius Macer tradunt Amulium patruum Rheae sacerdotis amore eius captum nubilo caelo obscuroque aere, cum primum illucescere coepisset, in usum sacrorum aquam petenti insidiatum in luco Martis compressisse eam; tum exactis mensibus geminos editos. Quod cum comperisset, celandi facti gratia per scelus concepti necari iussit sacerdotem, partum sibi exhiberi. Tumque Numitorem spe futurorum, quod hi, si adolevissent, iniuriarum suarum quandoque ultores futuri essent, alios pro eis subdidisse illosque suos veros nepotes Faustulo pastorum magistro dedisse nutriendos.

At vero Fabius Pictor libro primo et Vennonius

12 vellet *o* ⟨cum⟩ *Schroeter* 20 si quis *Gruner* 26 lucum *p* 30 hi idem *o* 31 subduxisse *o*

solito institutoque egressam virginem in usum sacrorum aquam petitum ex eo fonte, qui erat in luco Martis, subito imbribus tonitrubusque, quae cum illa erant, disiectis a Marte compressam conturbatamque, mox recreatam consolatione dei nomen suum indicantis affirmantisque ex ea natos dignos patre evasuros.
2 Primum igitur Amulius rex, ut comperit Rheam Silviam sacerdotem peperisse geminos, protinus imperavit deportari ad aquam profluentem atque eo abiici.
3 Tum illi, quibus id imperatum erat, impositos alveo pueros circa radices montis Palatii in Tiberim, qui tum magnis imbribus stagnaverat, abiecerunt eiusque regionis subulcus Faustulus speculatus exponentes, ut vidit relabente flumine alveum, in quo pueri erant, obhaesisse ad arborem fici puerorumque vagitu lupam excitam, quae repente exierat, primo lambitu eos detersisse, dein levandorum uberum gratia mammas praebuisse, descendit ac sustulit nutriendosque Accae Larentiae, uxori suae, dedit, ut scribunt Ennius libro
4 primo et Caesar libro secundo. Addunt quidam Faustulo inspectante picum quoque advolasse et ore pleno cibum pueris ingessisse; inde videlicet lupum picumque Martiae tutelae esse. Arborem quoque illam Ruminalem dictam, circa quam pueri abiecti erant, quod eius sub umbra pecus acquiescens meridie ruminare sit solitum.

21 At vero Valerius tradit pueros ex Rhea Silvia natos Amulium regem Faustulo servo necandos dedisse, sed eum a Numitore exoratum, ne pueri necarentur, Accae Larentiae amicae suae nutriendos dedisse, quam mu-
2 lierem, eo quod pretio corpus sit vulgare solita, lupam dictam. Notum quippe ita appellari mulieres quaestum corpore facientes, unde et eiusmodi loci, in

3 in britoni tribusque *o* 11 citra *p* 13 bubulcus *o* 16 repente enixa erat *Baehrens* recens enixa erat *Smit* raptum exierat *Arntzen* 18 accelerantiae *op* 19 Aennius *p* Annius *o corr. Schott* 25 †eius *Smit* 32 appellare *p*

quibus hae consistant, lupanaria dicta. Cum vero 3
pueri liberalis disciplinae capaces facti essent, Gabiis
Graecarum Latinarumque litterarum ediscendarum gra-
tia commoratos, Numitore avo clam omnia submini-
strante. Itaque ut primum adolevissent, Romulum in- 4
dicio educatoris Faustuli comperto, qui sibi avus, quae
mater fuisset quidve de ea factum esset, cum armatis
pastoribus Albam protinus perrexisse interfectoque
Amulio Numitorem avum in regnum restitutum. Ro-
mulum autem a virium magnitudine appellatum;
nam Graeca lingua *ῥώμην virtutem* dici certum est.
Alterum vero Remum dictum videlicet a tarditate,
quippe talis naturae homines ab antiquis *remores* dici.

Igitur actis, quae supra diximus, et re divina facta 22
eo in loco, qui nunc Lupercal dicitur, ludibundi dis-
currerunt pellibus hostiarum occursantes quosque sibi-
met verberantes; utque sollemne sacrificium sibi poste-
risque id esset, sanxerunt separatimque suos appella-
verunt, Remus Fabios, Romulus Quintilios; quorum
utrumque nomen etiamnunc in sacris manet. At vero 2
libro secundo Pontificalium proditur missos ab Amulio,
qui Remum pecorum pastorem attraherent, cum non
auderent ei vim afferre, opportunum tempus sibi ad
insidiandum nactos, quod tum Romulus aberat, genus
lusus simulasse, quinam eorum manibus post terga
ligatis lapidem, quo lana pensitari solebat, mordicus
sublatum quam longissime perferret. Tum Remum 3
fiducia virium in Aventinum usque se perlaturum
spopondisse; dein postquam vinciri se passus est,
Albam abstractum. Quod postquam Romulus com-
perisset, coacta pastorum manu eaque in centenos ho-
mines distributa perticas manipulis foeni varie forma-
tis in summo iunctas dedisse, quo facilius eo signo

3 litterarum -o 7 quidque *Schott* 13 dicti *Schott* 17 at-
que *p* 20 at vero ⟨Veratii⟩ *Sepp* ⟨Veranii⟩ *Schanz* 27 [quam]
Smit 29 esset *Smit* 32 formati *op* formatis *Schott* 33 iunc-
tas manipulis *op* [manipulis] *Schott* uinctas *Smit* cinctas *Baehrens*

suum quisque ducem sequeretur. Unde institutum, ut postea milites, qui eiusdem signi essent, manipu-
4 lares dicerentur. Itaque ab eo oppresso Amulio fratrem vinculis liberatum, avum regno restitutum.
23 Cum igitur inter se Romulus et Remus de condenda urbe tractarent, in qua ipsi pariter regnarent, Romulusque locum, qui sibi idoneus videretur, in monte Palatino designaret Romamque appellari vellet contraque item Remus in alio colle, qui aberat a Palatio milibus quinque, eundemque locum ex suo nomine Remuriam appellaret neque ea inter eos finiretur contentio, avo Numitore arbitro ascito placuit disceptatores eius controversiae immortales deos sumere, ita ut, utri eorum priori secunda auspicia obvenissent, urbem conderet eamque ex suo nomine nuncuparet atque
2 in ea regni summam teneret. Cumque auspicaretur Romulus in Palatio, Remus in Aventino, sex vulturios pariter volantes a sinistra Remo prius visos, tumque ab eo missos, qui Romulo nuntiarent sibi iam data auspicia, quibus condere urbem iuberetur, itaque ma-
3 turaret ad se venire. Cumque ad eum Romulus venisset quaesissetque, quaenam illa auspicia fuissent, dixissetque ille sibi auspicanti sex vulturios simul apparuisse: At ego, inquit Romulus, iam tibi duodecim demonstrabo; ac repente duodecim vultures ap-
4 paruisse subsecuto caeli fulgore pariter tonitruque. Tum Romulus: Quid, inquit, Reme, affirmas priora, cum praesentia intuearis? Remus postquam intellexit sese regno fraudatum: Multa, inquit, in hac urbe temere sperata
5 atque praesumpta felicissime proventura sunt. At vero Licinius Macer libro primo docet contentionis illius perniciosum exitium fuisse; namque ibidem obsistentes
6 Remum et Faustulum interfectos. Contra Egnatius libro primo in ea contentione non modo Remum non esse occisum, sed etiam ulterius a Romulo vixisse tradit.

4 regno *-o* 8 appellarit *op* appellari vellet *Schott* 32 exitum *Schott fortasse recte*

INCERTI AUCTORIS LIBER

DE VIRIS ILLUSTRIBUS URBIS ROMAE

In codd. op Origo cum fine capitis primi libri de viris illustribus coniungitur his verbis: Sed horum omnium opinionibus diversis repugnat nostrae memoriae proclamans (promanans *Harlesius* prominens *Maehly* [nostr. m. p.] *Gruner*) historia Liviana, quae testatur, quod auspicato Romulus ex suo nomine Romam vocavit muniretque (cumque muniret *Schott*) moenibus edixit, ne quis vallum transsiliret; quod Remus irridens transsiliuit et a celere (Celere *Schott*) centurione rutro vel rastro ferreo (fertur *Schott*) occisus.

A { o Oxoniensis
p Bruxellensis (Pulmannianus)

B { C { γ Laurentian. plut. 68, 29
δ Leopold.-Med. Fesul. 181
ε Lond. Burn. 231
$\digamma$ Riccardian. 537.
D ceteri codices (ζ—ω; a—n, q—u)

INCERTI AUCTORIS LIBER
DE VIRIS ILLUSTRIBUS URBIS ROMAE

Proca, rex Albanorum, Amulium et Numitorem 1
filios habuit, quibus regnum annuis vicibus habendum
reliquit [ut alternis imperarent]. Sed Amulius fratri
imperium non dedit et ut eum subole privaret, filiam
eius, Rheam Silviam, Vestae sacerdotem praefecit, ut
virginitate perpetua teneretur, quae a Marte compressa
Remum et Romulum edidit. Amulius ipsam in vin- 2
cula compegit, parvulos in Tiberim abiecit, quos aqua
in sicco reliquit. Ad vagitum lupa accurrit eosque 3
uberibus suis aluit. Mox Faustulus pastor collectos
Accae Laurentiae coniugi educandos dedit. Qui postea 4
Amulio interfecto Numitori avo regnum restituerunt;
ipsi pastoribus adunatis civitatem condiderunt, quam
Romulus augurio victor, quod ipse XII, Remus VI
vultures viderat, Romam vocavit; et ut eam prius
legibus muniret quam moenibus, edixit, ne quis vallum
transiliret; quod Remus irridens transilivit et a Ce-
lere centurione rastro fertur occisus.

Romulus asylum convenis patefecit et magno ex- 2
ercitu facto, cum videret coniugia deesse, per legatos
a finitimis civitatibus petiit. Quibus negatis ludos 2
Consualia simulavit; ad quos cum utriusque sexus

In A (= *op*) *cap.* 1 *totum fere deest, v. supra* 6 [ut (et ut *aliquot codd. D*) alternis imperarent] *Gruner glossema esse iudicavit* 6 filiam eius *A ηλ* illius *cett. codd. B* 9 Romulum et Remum *μξοτ* Remumque *θ* 13 larentiae *νπ* 19 transiret *ικλστ* transiluit *ει* transivit *κ* 20 rutro vel rastro *A* 21 advenis *C* et mox ex. *A* mox magno *Wijga* 24 Consuales *Cv*

multitudo venisset, dato suis signo virgines raptae sunt. Ex quibus cum una pulcherrima cum magna omnium admiratione duceretur, Talassio eam duci re-
3 sponsum est. Quae nuptiae quia feliciter cesserant, institutum est, ut in omnibus nuptiis Talassii nomen iteretur. Cum feminas finitimorum Romani vi rapuissent, primi Caeninenses contra eos bellum sumpserunt. Adversus quos Romulus processit et exercitum eorum
4 ac ducem Acronem singulari proelio devicit. Spolia opima Iovi Feretrio in Capitolio consecravit. Sabini
5 ob raptas bellum adversus Romanos sumpserunt. Et cum Romae appropinquarent, Tarpeiam virginem nacti, quae aquae causa sacrorum hauriendae descenderat, ei T. Tatius optionem muneris dedit, si exercitum
6 suum in arcem perduxisset. Illa petiit, quod illi in sinistris manibus gerebant, videlicet anulos et armillas; quibus dolose repromissis Sabinos in arcem perduxit, ubi Tatius scutis eam obrui praecepit; nam et ea in
7 laevis habuerant. Romulus adversus Tatium, qui montem Tarpeium tenebat, processit et in eo loco, ubi nunc forum Romanum est, pugnam conseruit: ibi Hostus Hostilius fortissime dimicans cecidit, cuius in-
8 teritu consternati Romani fugere coeperunt. Tunc Romulus Iovi Statori aedem vovit, et exercitus seu
9 forte seu divinitus restitit. Tunc raptae in medium processerunt et hinc patres inde coniuges deprecatae
10 pacem conciliarunt. Romulus foedus percussit et Sabinos in urbem recepit, populum a Curibus, oppido Sabinorum, Quirites vocavit. Centum senatores a pie-

3 videretur *C* Talasso δF 4 cesserunt *aliquod codd. D* 6 int$\widehat{\text{eet}}$ *o* uterentur (-etur *F*) *C* uteretur ι iter^{e}atur rinvocaretur *vel* vocaretur *cett. codd. D* iteraretur *Wijga* cieretur *Klotz* 10 Antemnates Crustumi Fidenates Veientes Sabini etiam *A* Item *vel* Tum Sabini *Keil* 12 propinquarent *oC* sacrorum *-p* 15 Capitolium *B* petit *A* 17 promissis $A\lambda$ 21 Rom. for. *D* 27 invicem concil. $C\eta$ 28 a quiribus $o\varkappa$ Quiritibus *p* 29 centumque ex senioribus elegit, quorum consilio omnia ageret,

tate patres appellavit. Tres equitum centurias insti- 11
tuit, quas suo nomine Ramnes, a Tito Tatio Tatienses,
a luci communione Luceres appellavit. Plebem in 12
triginta curias distribuit easque raptarum nominibus
appellavit. Cum ad Caprae paludem exercitum lustra- 13
ret, nusquam comparuit; unde inter patres et populum
seditione orta Iulius Proculus, vir nobilis, in contio-
nem processit et iureiurando firmavit Romulum a se
in colle Quirinali visum augustiore forma, cum ad deos
abiret; eundemque praecipere, ut seditionibus abstine-
rent, virtutem colerent; futurum, ut omnium gentium
domini exsisterent. Huius auctoritati creditum est. 14
Aedes in colle Quirinali Romulo constituta, ipse pro
deo cultus et Quirinus est appellatus.

Post consecrationem Romuli, cum diu interregnum 3
esset et seditiones orirentur, Numa Pompilius, Pom-
ponii filius, Curibus, oppido Sabinorum, accitus, cum
addicentibus avibus Romam venisset, ut populum ferum
religione molliret, sacra plurima instituit. Aedem Vestae
fecit, virgines Vestales legit, flamines tres, Dialem
Martialem Quirinalem, Salios, Martis sacerdotes, quo-
rum primus praesul vocatur, XII instituit, pontificem
maximum creavit, portas Iano gemino aedificavit. An-
num in XII menses distribuit additis Ianuario et Fe-
bruario. Leges quoque plures et utiles tulit, omnia, 2
quae gerebat, iussu Egeriae nymphae, uxoris suae, se
facere simulans. Ob hanc tantam iustitiam bellum
ei nemo intulit. Morbo solutus in Ianiculo sepultus

quos pro senectute senatores, patres a pietate nominavit *A* ceterum a pietate *C* centum s. delegit et ab aetate et pietate patres appellavit *ϑ* c. s. ab aetate, a p. p. appellavit *Schott* c. s. delegit et eos a pietate p. app. *Wijga*.

1 tres — *A* 2 a suo n. *γϑνο* Ramnenses *Cνξο* 3 a lucumone *D praeter* *ξηϑιχϱη* Plebem . . . appellavit — *δ et multi codd. D* 5 Imperavit annis XXXVIII + *A* 16 esset et — *B* cum de interregno sedit. *Scheffer* Pomponis *εμν* 17 a Curibus *p* 18 civibus *C aliquot codd. D* adducentibus civibus *μν* 23 geminas *Cχ*

est, ubi post annos arcula cum libris a Terentio quodam exarata; qui libri, quia leves quasdam sacrorum causas continebant, ex auctoritate patrum cremati sunt.

4 Tullus Hostilius, quia bonam operam adversum Sabinos navaverat, rex creatus bellum Albanis indixit, 2 quod trigeminorum certatione finivit. Albam propter perfidiam ducis Mettii Fufetii diruit, Albanos Romam 3 transire iussit. Curiam Hostiliam constituit. Montem 4 Coelium urbi addidit. Et dum Numam Pompilium sacrificiis imitatur, Iovi Elicio litare non potuit, fulmine ictus cum regia conflagravit.

5 Cum inter Romanos et Albanos bellum fuisset exortum, ducibus Hostilio et Fufetio placuit rem pau- 6 corum certamine finire. Erant apud Romanos trigemini Horatii, tres apud Albanos Curiatii; quibus foedere icto concurrentibus statim duo Romanorum ceci- 7 derunt, tres Albanorum vulnerati. Unus Horatius quamvis integer, quia tribus impar erat, fugam simulavit et singulos per intervalla, ut vulnerum dolor 8 patiebatur, insequentes interfecit. Et cum spoliis onustus rediret, sororem obviam habuit, quae viso paludamento sponsi sui, qui unus ex Curiatiis erat, flere 9 coepit. Frater eam occidit. Qua re apud duumviros condemnatus ad populum provocavit; ubi patris lacrimis condonatus ab eo expiandi gratia sub tigillum missus; quod nunc quoque viae superpositum Sororium appellatur.

1 post annos IO fere *Wijga* post multos annos *vulgo* fercula *B* Tarentio *Cω* 2 extracta (*in p corr.*) *A* laevas *Schott* 4 quia avus eius *Schott* cuius avus b. *Schroeter* H., nepos Hostilii eius, qui *Klotz* nepos Hostilii, qui b. o .... navavit *Vinkesteyn* 7 Metii Suffetii *AB corr. Schott* 8 transferre *C* 10 imitatus *Gruner* potuit ⟨ita⟩ f. i.? *Wijga* 13 Suffetio *corr. Schott* 14 certatione ϑκλ Et erant *B* 19 et vulnerum dolor int. ε ut v. erat d. *vel* d. erat interfecit *cett. codd. B* ut vulnerum d. ferebat ins. int. *Klotz* 20 Et dum *o* 22 viri sui *Cω* fuerat *C* 24 ad—*A* patriis *Schott* (*secundum Mediol.*) 26 suprapositum *p* suppositum *B*

Mettius Fufetius, dux Albanorum, cum se invidio- 10
sum apud cives videret, quod bellum sola trigemino-
rum certatione finisset, ut rem corrigeret, Veientes et
Fidenates adversum Romanos incitavit. Ipse ab Tullo 11
in auxilium arcessitus aciem in collem subduxit, ut
fortunam sequeretur. Qua re Tullus intellecta magna
voce ait suo illud iussu Mettium facere. Qua re hostes 12
territi et victi sunt. Postera die Mettius cum ad gra- 13
tulandum Tullo venisset, iussu ipsius quadrigis reli-
gatus et in diversa distractus est.

Ancus Marcius, Numae Pompilii ex filia nepos, 5
aequitate et religione avo similis, Latinos bello do-
muit. Murcium et Ianiculum montes urbi addidit, 2
nova moenia oppido circumdedit. Silvas ad usum na-
vium publicavit. Salinarum vectigal instituit. Car- 3
cerem primus aedificavit. Ostiam coloniam maritimis
commeatibus opportunam in ostio Tiberis deduxit. Ius 4
fetiale, quo legati ad res repetundas uterentur, ab Ae-
quiculis transtulit, quod primus fertur Rhesus excogi-
tasse. His rebus confectis intra paucos dies imma- 5
tura morte praereptus non potuit praestare qualem
promiserat regem.

Lucius Tarquinius Priscus, Demarati Corinthii 6
filius, eius, qui Cypseli tyrannidem fugiens in Etru-
riam commigravit. Ipse Lucumo dictus, urbe Tarqui- 2
niis profectus Romam petiit. Advenienti aquila pilleum

1 Suffetius *AB corr. Schott* 11 Pomponii *Aκ* 13 Aventinum et Ianiculum *A* Aventinum et (ad Murtium ξ) Murcium (Martium Marcium) *cett. codd.* Murcium et Ianiculum *Schott, Opitz* Aventinum *Keil* Aventinum [et Murcium] et Ianiculum *Klotz* Murcium montem? *Wijga* Av. ad Murciae montem *Vinkesteyn* 18 repetendas *codd. praeter pκν* 19 Resus *oκ* Hessus *Cζηϑιμ* Nessus, Bessus, Hesus *cett.* Fertor Resius excogitavit *Renier* ⟨Fertor⟩ *vel* ⟨rex eorum Fertor⟩ Resius *Wijga.* 20 His rebus intra paucos d. conf. *codd.* paucos annos? *Schott* His rebus conf. intra p. d. *Wijga* 23 Damarati *Schott et vulg.* Priscus lucumo greci demarati (-thi *p*) Corinthii *A* Priscus locunius greci demoirati f. *C cett. codd. varie corrupti*

4 sustulit et, cum alte subvolasset, reposuit. Tanaquil coniux, auguriorum perita, regnum ei portendi in-
5 tellexit. Tarquinius pecunia et industria dignitatem atque etiam Anci regis familiaritatem consecutus est; a quo tutor liberis relictus regnum intercepit et ita
6 administravit, quasi iure adeptus fuisset. Centum patres in curiam legit, qui minorum gentium sunt appellati.
7 Equitum centurias numero duplicavit, nomina mutare non potuit Atti Nevii auguris auctoritate deterritus,
8 qui fidem artis suae novacula et cote firmavit. Latinos bello domuit. Circum maximum aedificavit. Ludos magnos instituit. De Sabinis et priscis Latinis
9 triumphavit. Murum lapideum urbi circumdedit. Filium XIII annorum, quod in proelio hostem percussisset, praetexta bullaque donavit, unde haec puerorum in-
10 genuorum insignia esse coeperunt. Post ab Anci liberis immissis percussoribus per dolum regia excitus et interfectus est.

7 Servius Tullius, Tullii Corniculani et Ocresiae captivae filius, cum in domo Tarquinii Prisci edu-
2 caretur, flammae species caput eius amplexa est. Hoc visu Tanaquil summam dignitatem portendi intellexit.
3 Coniugi suasit, ut eum ita ut liberos suos educaret.
4 Qui cum adolevisset, gener a Tarquinio assumptus est, et cum rex occisus esset, Tanaquil ex altiore loco ad populum despiciens ait Priscum gravi quidem, sed non letali vulnere accepto petere, ut interim, dum
5 convalescit, Servio Tullio dicto audientes essent. Servius Tullius quasi precario regnare coepit, sed recte

6 esset *ox* 9 Navii ξ Attii, Accii, Acii *D* 17 regia exutus *C* regno exutus *D* — Regnavit annis triginta septem + *A* 19 Spuri Cornicularii *Aϑ* Publii ω pur *C* pueri ξ *cett. codd. valde corrupti* Tulli *Machaneus* Publii *Arntzen* 22 viso *Aιλ* dignitatem ei μ summam ei dignitatem λ (*etiam Klotz et Helmreich*) 24 Cumque *A* 25 ex altiore *B* (*exc.* ϑ) [ex altiore loco] *Schott* ex altiore [loco] *Schroeter* ex altiore aedium parte *Klotz* 28 convalesceret ϑ *Schroeter* audientes sint *C* Ita S. T. *Schott*

imperium administravit. Etruscos saepe domuit, collem 6
Quirinalem et Viminalem et Esquilias urbi addidit,
aggerem fossasque fecit. Populum in quattuor tribus 7
distribuit ac post plebi distribuit annonam. Mensuras 8
pondera classes centuriasque constituit. Latinorum 9
populis persuasit, uti exemplo eorum, qui Dianae
Ephesiae aedem fecissent, et ipsi aedem Dianae in
Aventino aedificarent. Quo facto bos cuidam Latino 10
mirae magnitudinis nata, et responsum somnio datum
eum populum summam imperii habiturum, cuius civis
bovem illam Dianae immolasset. Latinus bovem in 11
Aventinum egit et causam sacerdoti Romano exposuit.
Ille callide dixit prius eum vivo flumine manus ab- 12
luere debere. Latinus dum ad Tiberim descendit, sa- 13
cerdos bovem immolavit. Ita imperium civibus, sibi 14
gloriam facto consilioque quaesivit.

Servius Tullius filiam alteram ferocem, mitem alte- 15
ram habens, cum Tarquinii filios pari animo videret,
ut omnium mentes morum diversitate leniret, ferocem
miti, mitem feroci in matrimonium dedit. Sed mites 16
seu forte seu fraude perierunt: feroces morum simi-
litudo coniunxit. Statim Tarquinius Superbus a Tullia 17
incitatus advocato senatu regnum patrium repetere
coepit. Qua re audita Servius, dum ad curiam pro- 18
perat, iussu Tarquinii gradibus deiectus et domum re-
fugiens interfectus est. Tullia statim in forum pro-
peravit et prima coniugem regem salutavit, a quo iussa
turba decedere, cum domum rediret, viso patris cor-

5 constituit. primus omnium censum ordinavit qui adhuc per orbem terrarum incognitus erat $+A$ 8 Quo effecto *B* bos quaedam *AB* bos quaedam cuidam ξ [quaedam] *Klotz* bos cuidam *vulgo* 9 somno ω *Arntzen* domino *Sylburg* 12 et omnia *A* 13 callidus *D* 14 Dum Lat. *Klotz* Latinus dicto (dictus *F*) ad flumen desc. *C* 16 fato *Freudenberg* — Regnavit annis quadraginta quatuor $+A$ 17 Hic (hic primus *p*) Serv. *A* 19 ferocem morem simplici mit. *A* 23 regnum partium γ paternum $\varkappa\mu\nu$ patritum *Klotz* 28 e turba *Pitiscus* discedere $A\zeta\eta$

pore mulionem evitantem super ipsum corpus carpentum agere praecepit: unde vicus ille Sceleratus dictus. Postea Tullia cum coniuge in exilium acta est.

8 Tarquinius Superbus cognomen moribus meruit.
2 Occiso Servio Tullio regnum sceleste occupavit. Tamen bello strenuus Latinos Sabinosque domuit; Suessam Pometiam Etruscis eripuit; Gabios per Sextum filium simulato transfugio in potestatem redegit et ferias
3 Latinas primus instituit. †Ludos in circo et cloacam maximam fecit, ubi totius populi viribus usus est,
4 unde illae fossae Quiritium sunt dictae. Cum Capitolium inciperet, caput hominis invenit, unde cognitum
5 eam urbem caput gentium futuram. Et cum in obsidione Ardeae filius eius Lucretiae stuprum intulisset, cum eo in exilium actus ad Porsennam, Etruriae regem, confugit, cuius ope regnum retinere tentavit.
6 Pulsus Cumas concessit, ubi per summam ignominiam reliquum vitae tempus exegit.

9 Tarquinius Collatinus, sorore Tarquinii Superbi genitus, in contubernio iuvenum regiorum Ardeae erat; ubi cum forte in liberiore convivio coniugem suam unusquisque laudaret, placuit experiri. Itaque equis Romam petunt. Regias nurus in convivio et
2 luxu deprehendunt. Inde Collatiam petunt. Lucretiam inter ancillas in lanificio offendunt: itaque ea
3 pudicissima iudicatur. Ad quam corrumpendam Tarquinius Sextus nocte Collatiam rediit et iure propinquitatis in domum Collatini venit et cubiculum Lu-

7 deam Pometiam *A* scā, scam, seam, scream, secam pomet. *cett. codd.* Suesam *ω*, *corr. Schott* Volscis *Machaneus* 9 Ludos in circo *A* Latinis *C* Lacus *D* Locos *Schott* Foros *Arntzen* 10 ibi *A* 12 est +*D* 17 cum summa ign. *Machaneus* 18 Imperavit annis triginta quatuor +*o* 19 ex sorore *A* 22 Ita *ACκν* Itaque ocius *Gronovius* 23 Lucretia regia nurus in conv. vel lusu com- (de- *o*) prehenditur *A* in convivio (coniugio *δF*) vel lusu (luxu *F*) *Cζηον* vel luxu, et luxu, vel in luxu *cett. codd. D* et luxu *vulgo* et lusu *Wijga* [vel lusu] *Opitz* 24 Et inde *B* exinde *Arntzen*

cretiae irrupit, pudicitiam expugnavit. Illa postero 4
die advocatis patre et coniuge rem exposuit et se
cultro, quem veste texerat, occidit. Illi in exitium 5
regum coniurarunt eorumque exilio necem Lucretiae
vindicaverunt.

Iunius Brutus sorore Tarquinii Superbi genitus 10
cum eandem fortunam timeret, in quam frater incide-
rat, qui ob divitias et prudentiam ab avunculo fuerat
occisus, stultitiam finxit, unde Brutus dictus. Iuveni- 2
bus regiis Delphos euntibus deridiculi gratia comes
adscitus baculo sambuceo aurum infusum deo donum
tulit. Ubi responsum est eum Romae summam pote- 3
statem habiturum, qui primus matrem oscularetur,
ipse terram osculatus est. Deinde propter Lucretiae 4
stuprum cum Tricipitino et Collatino in exitium re-
gum coniuravit. Quibus in exilium actis primus con- 5
sul creatus filios suos, quod cum Aquiliis et Vitelliis
ad recipiendos in urbem Tarquinios coniurarant, virgis
caesos securi percussit. Deinde in proelio, quod ad- 6
versus eos gerebat, singulari certamine cum Arunte
filio Tarquinii congressus est, ubi ambo mutuis vulne-
ribus ceciderunt. Cuius corpus in foro positum a 7
collega laudatum matronae anno luxerunt.

Porsenna rex Etruscorum cum Tarquinios in ur- 11
bem restituere temptaret et primo impetu Ianiculum
cepisset, Horatius Cocles (illo cognomine, quod in
alio proelio oculum amiserat) pro ponte sublicio stetit
et aciem hostium solus sustinuit, donec pons a tergo
interrumperetur, cum quo in Tiberim decidit et arma-

1 pudicitiam cubiculi expugnavit *A* postera die *o* 2 patri et coniugi *Schroeter* 4 coniurant *C* 6 ex sorore *Hildesheimer (sec. Isidor. Or. 10, 28)* 9 simulavit *κν Isidorus, ita Hildesheimer* dictus est *A* 10 ridiculi *B* 11 dono *A* 12 dedit *γ* 17 eo quod *A* 18 recipiendum *B praeter εη* coniuraverant *B praeter εξϑλ* 21 congressus se . . occiderunt *B* 23 annum *ϑ*, *ita Freudenberg* 24 in urbe *C* 28 solus — *B* 29 cum quo statim *A* desiluit *Arntzen* desilivit *Wijga*

2 tus ad suos transnavit. Ob hoc ei tantum agri publice datum, quantum uno die ambire ⟨vomere⟩ potuisset. Statua quoque ei in Vulcanali posita.

12 Cum Porsenna rex urbem obsideret, Mucius Cordus, vir Romanae constantiae, senatum adiit et veniam
2 transfugiendi petiit necem regis repromittens. Accepta potestate in castra Porsennae venit ibique purpuratum
3 pro rege deceptus occidit. Apprehensus et ad regem pertractus dextram aris imposuit, hoc supplicii a rea
4 exigens, quod in caede peccasset. Unde cum misericordia regis abstraheretur, quasi beneficium referens
5 ait trecentos adversus eum similes coniurasse. Qua re
6 ille territus bellum acceptis obsidibus deposuit. Mucio
7 prata trans Tiberim data, ab eo Mucia appellata. Statua quoque ei honoris gratia constituta est.

13 Porsenna Cloeliam nobilem virginem inter obsides accepit, quae deceptis custodibus noctu castris eius egressa equum, quem fors dederat, arripuit et
2 Tiberim traiecit. A Porsenna per legatos repetita
3 reddita est. Cuius ille virtutem admiratus cum qui-
4 bus optasset in patriam redire permisit. Illa virgines puerosque elegit, quorum aetatem iniuriae obnoxiam sciebat. Huic statua equestris in foro posita.

14 Romani cum adversus Veientes bellarent, eos sibi hostes familia Fabiorum privato nomine depoposcit:
2 et profecti trecenti sex duce Fabio consule. Cum saepe victores exstitissent, apud Cremeram fluvium castra
3 posuere. Veientes ad dolos conversi pecora ex diverso

2 datum est *C et aliquot codd. D* ambire *A* amovere (āmouere *γ* accionere *δ*) *C et ξοφχ* arari (arare *ϑ* arari vel arare *ζ*) *cett. codd. D* circumarari *vulgo* circumarare *Gruner* arando *vel* aratro ambire *Wijga* ambire ⟨vomere⟩ *F.P.* 9 igni imposuit *C* ab (ob *o*) ea *A* 12 sui similes *Freudenberg* 18 sors *γD* 19 et reddita *AC* repetita ei reddita *Wijga* 20 est — *ACζημξο* admirans *ω vett. edd. Klotz* 22 delegit *oCη* 25 deposcit *AB* (*exc. λνσ*) depoposcit *Colinaeus* 26 consule fuerunt *D*

in conspectu illorum protulerunt, ad quae progressi Fabii in insidias delapsi usque ad unum occisione perierunt. Dies, quo id factum est, inter nefastos re- 4
latus. Porta, qua profecti erant, Scelerata est appel- 5
lata. Unus ex ea gente propter impuberem aetatem 6
domi relictus genus propagavit ad Q. Fabium Maximum, qui Hannibalem mora fregit, Cunctator ab obtrectatoribus dictus.

Lucius Valerius, Volesi filius, primo de Veienti- 15
bus, iterum de Sabinis, tertio de utrisque gentibus triumphavit. Hic, quia in locum Tricipitini collegae 2
consulem non subrogaverat et domum in Velia tutissimo loco habebat, in suspicionem regni affectati venit. Quo cognito apud populum questus est, quod de se 3
tale aliquid timuissent, et immisit, qui domum suam diruerent. Secures etiam fascibus dempsit eosque in 4
populi contione submisit. Legem de provocatione a 5
magistratibus ad populum tulit. Hinc Publicola dic- 6
tus. Cum diem obisset, publice sepultus et annuo matronarum luctu honoratus est.

Tarquinius eiectus ad Mamilium Tusculanum gene- 16
rum suum confugit; qui cum Latio concitato Romanos graviter urgeret, A. Postumius dictator dictus apud Regilli lacum cum hostibus conflixit. Ubi cum 2
victoria nutaret, magister equitum equis frenos detrahi iussit, ut irrevocabili impetu ferrentur; ubi et aciem

1 in conspectum *ειλ Klotz* propulerunt *Wölfflin* atque *AC* 2 delapsi et occisi usque ad unum perierunt *A* delapsi occisio est unius interfectio occidi plurimi usque ad unum occisione p. *C* occidione *ϑλνστ* 7 morans *A* 9 Publius *vulgo* filius ille Bruti collega *A* 10 iterum de S. ac de isdem gentibus *vel* iterum de Sabinis ac Veientibus *Schott* Bruti *Lycosthenes et Schott* 12 non subrogaverat *λξ vulgo* non subrogavit *ϑ* consulem subrogaverat *cett. codd. D* cons. alium subrogabat *A* cons. subrogabat (surrogabat *εF*) *C* 14 ad populum *C* 18 Poplicola *Schott* dictus. Qui cum quater consul diem obisset, adeo pauper extitit, ut collectis a populo nummis publice sepultus sit et annuo *A* *Cap. 16 in A deest.*

3 Latinorum fuderunt et castra ceperunt Sed inter eos duo iuvenes candidis equis insigni virtute apparuerunt, quos dictator quaesitos, ut dignis muneribus honoraret, non reperit: Castorem et Pollucem ratus communi titulo dedicavit

17 Lucius Quinctius Cincinnatus filium Caesonem petulantissimum abdicavit, qui et a censoribus notatus ad Volscos et Sabinos confugit, qui duce Cloelio Graccho bellum adversus Romanos gerebant et Q. Minucium consulem in Algido monte cum exercitu obsidebant. Quinctius dictator dictus, ad quem missi legati nudum eum arantem trans Tiberim offenderunt; qui insignibus sumptis consulem obsidio liberavit. 2 Quare a Minucio et eius exercitu corona aurea [et] 3 obsidionali donatus est. Vicit hostes; ducem eorum in deditionem accepit et triumphi die ante currum 4 egit Sextodecimo die dictaturam, quam acceperat, 5 deposuit et ad agricultum reversus est Iterum post viginti annos dictator dictus Spurium Maelium regnum affectantem a Servilio Ahala magistro equitum occidi iussit; domum eius solo aequavit: unde locus [ille] Aequimelium dicitur.

18 Menenius Agrippa cognomento Lanatus dux 2 electus adversus Sabinos de his triumphavit. Et cum populus a patribus secessisset, quod tributum et militiam toleraret, nec revocari posset, Agrippa apud eum: *Olim*, inquit, *humani artus, cum ventrem otiosum cernerent, ab eo discordarunt et suum illi ministerium ne-* 3 *gaverunt. Cum eo pacto et ipsi deficerent, intellexerunt ventrem acceptos cibos per omnia membra disserere et*

5 deificavit η aedem dedicavit *Machaneus* aedem c. t. d. *Schott* 6 Kaesonem *Schott* 8 Cornelio *C*η Clodio *vel* Celio D 10 cum exercitu—*B* 11 dictus est *A* 13 obsedio εF obsidione *D* 14 corona—$\zeta\eta$ [corona]? *Schott* [et] *Schott Wijga* 18 agriculturam $\vartheta\mu\xi$ *vulgo* agri culturam *Klotz* 21 ille —*AC*$\zeta\eta\vartheta\iota\lambda\omega$ 22 dictus $o\iota\mu o\omega$ 26 non toleraret *A* 27 crederent *A* viderent *C* 30 digerere *vett. edd. et Schott*

cum eo in gratiam redierunt. Sic senatus et populus 4
quasi unum corpus discordia pereunt, concordia valent.
Hac fabula populus regressus est. Creavit tamen tri- 5 6
bunos plebis, qui libertatem suam adversum nobilita-
tis superbiam defenderent. Menenius autem tanta 7
paupertate decessit, ut eum populus collatis quadran-
tibus sepeliret, locum sepulcro senatus publice daret.

Gnaeus Marcius, captis Coriolis urbe Volscorum 19
Coriolanus dictus, ob egregia militiae facinora a Postu-
mio optionem munerum accipiens equum tantum et
hospitem sumpsit, virtutis et pietatis exemplum. Hic 2
consul gravi annona advectum e Sicilia frumentum
magno pretio populo dandum curavit, ut hac iniuria
plebs agros, non seditiones coleret. Ergo a tribuno 3
plebis Decio die dicta ad Volscos concessit eosque
duce Tito Tatio adversus Romanos concitavit et ad
quartum ab urbe lapidem castra posuit. Cumque 4
nullis civium legationibus flecteretur, a Veturia matre
et Volumnia uxore matronarum numero comitatis
motus omisso bello ut proditor occisus. Ibi templum 5
Fortunae muliebri constitutum est.

Fabius Ambustus ex duabus filiabus alteram Licinio 20
Stoloni plebeio, alteram Aulo Sulpicio patricio con-
iugem dedit. Quarum plebeia cum sororem salutaret,
cuius vir tribunus militaris consulari potestate erat,
fasces lictorios foribus appositos indecenter expavit.
A sorore irrisa marito questa est; qui adiuvante so-
cero, ut primum tribunatum plebis aggressus est,
legem tulit, ut alter consul ex plebe crearetur. Lex
resistente Appio Claudio tamen lata; et primus Lici- 2

4 plebi *C* 7 publicum *A* 8 Gaius *Schott* a captis *Schott, Sigonius* 9 Postumo *Schott* 10 equum unum t. *C* 15 Decimo *εζ* 16 Attio Tullo *vulgo* 19 comitata *C et multi codd. D* 20 occ. est *D* ubi *C* 22 filiis *ζϑμν vett. edd. Klotz* 23 plebeio—*γ D* Aulo—*A C* Servio *Klotz* 25 cuius cum (tum *o*) vir *A Fortasse* cuius vir tum *Wijga* 26 expavit. Indecenter *Gruner* 28 est—*B* ingressus est *Faber* 30 resistente tamen *A*

3 nius Stolo consul factus. Idem lege cavit, ne cui
4 plus quingenta iugera agri habere liceret. Et ipse
cum iugera quingenta haberet, altera emancipati filii
nomine possideret, in iudicium vocatus et primus
omnium sua lege punitus est.

21 Populus Romanus cum seditiosos magistratus ferre
non posset, decemviros legibus scribendis creavit,
qui eas ex libris Solonis translatas duodecim tabulis
2 exposuerunt. Sed cum pacto dominationis magistra-
tum sibi prorogarent, unus ex his Appius Claudius
Virginiam, Virginii centurionis filiam in Algido mili-
tantis, adamavit. Quam cum corrumpere non posset,
clientem subornavit, qui eam in servitium deposceret,
facile victurus, cum ipse esset et accusator et iudex.
3 Pater re cognita cum ipso die iudicii supervenisset et
filiam iam addictam videret, ultimo eius colloquio im-
petrato eam in secretum abduxit et occidit; et corpus
eius humeris gerens ad exercitum profugit et milites
ad vindicandum facinus accendit; qui creatis decem
tribunis Aventinum occuparunt, decemviros abdicare
se magistratu coegerunt eosque omnes aut morte aut
exilio punierunt. Appius Claudius in carcere neca-
tus est.

22 Romani ob pestilentiam responso monente ad Aescu-
lapium Epidauro arcessendum decem legatos prin-

1 consul ⟨plebeius⟩ f. (?) *Wijga* . scivit *ζϑμξω Arntzen* legem scivit *Gruner* statuit *η* sancivit *ν* ne cui plebeio *AB* pleb. *Schott delevit* 2 plus quam (*lacuna*) iugera *p* plus iugera *C* plus centum iugera *D* agri — *C* quinquaginta centum *D* 3 haberet alia emancipati *A* IↃ altera *Klotz* 6 seditiosus *Schott* 9 cum prece *C* dampnacionis *C* magistratus *C* 10 prorogarent ⟨sua ipsorum insolentia in exilium acti sunt, nam u.⟩ *Keil* unus ex ipsis *Schott et vett. edd.* 14 et facile *pB* 15 iudiciis *ACη* 16 eloquio *D* alloquio *vulgo* 17 in secreto *Aγ* cum . . . adduxisset, occidit *B* cum . . . abdux. *vulgo* 18 humero *D praeter η* humeros 19 qui Avent. occuparunt creatisque . . . *Schott* 21 se magistratu *Schotto glossema esse visum est.* ceperunt *C* praeceperunt *D vulgo*

cipe Q. Ogulnio miserunt. Qui cum eo venissent et 2
simulacrum ingens mirarentur, anguis e sedibus eius
elapsus venerabilis, non horribilis, per mediam urbem
cum admiratione omnium ad navem Romanam per-
rexit et se in Ogulnii tabernaculo conspiravit. Legati 3
deum vehentes Antium pervecti, ubi per mollitiem
maris anguis proximum Aesculapii fanum petiit et
post paucos dies ad navem rediit; et cum adverso
Tiberi subveheretur, in proximam insulam desilivit,
ubi templum ei constitutum et pestilentia mira celeri-
tate sedata est.

Furius Camillus cum Faliscos obsideret ac ludi 23
litterarii magister principum filios ad eum adduxisset,
vinctum eum iisdem pueris in urbem redigendum et
verberandum tradidit. Statim Falisci se ei ob tantam 2
iustitiam dediderunt. Veios hieme obsidio domuit de- 3
que his triumphavit. Postmodum crimini datum, quod 4
albis equis triumphasset et praedam inique divisisset:
die dicta ab Apuleio Saturnino tribuno plebis damna-
tus Ardeam concessit. Mox cum Galli Senones re- 5
lictis ob sterilitatem agris suis Clusium Italiae oppi-
dum obsiderent, missi sunt Roma tres Fabii, qui Gal-
los monerent, ut ab oppugnatione desisterent. Ex his 6
unus contra ius gentium in aciem processit et ducem
Senonum interfecit. Quo commoti Galli petitis in 7

1 Volumnio (Volumio *vel* Volunio *vel* Voluminio) *B* 3 horrendum *A* honorabilis *C* horridus *ιο* 5 in Quinto Burgoni *p* in Burgoni *o* in Volumni *C* Volumnii Volumii Voluminii *D* constipavit *A* 6 provecti sunt *D* ibi *A* per molliciam *p* molliciem *o* maliciam *ζη* mollitiam mollitiem molitiem *cett. codd.* malaciam *Schott* per moles maris *Vinkesteyn* 8 dies dehinc *A* 9 inde silivit *A* desiliit *κν* desiluit *λμξο* sublata *C* 13 litterarum *aliquot codd. D* ad se *A* 16 hieme et obsidione *ζη* obsidione hieme *vel* h. obs. *cett. codd. D* decenni hieme obs. *Schott* decenni o. et h. *Fiedler* decenni, hieme etiam, o. *Gruner* decenni obs. h. *Schroeter* hiemanti obsidione *Klotz* hiemante obs. *vel* obsidione hiemando *Keil* 17 ei crimini *Freudenberg* crimini ei *λ* 19 ab L. Apuleio *vulgo* 22 missi a Romanis tres *A*

deditionem legatis nec impetratis Romam petierunt et exercitum Romanum apud Alliam fluvium ceciderunt, die XVI Kal. August.; qui dies inter nefastos relatus,
8 Alliensis dictus. Victores Galli urbem intraverunt, ubi nobilissimos senum in curulibus et honorum insignibus primo ut deos venerati, deinde ut homines despi-
9 cati interfecere. Reliqua iuventus cum Manlio in Capitolium fugit, ubi obsessa Camilli virtute est servata. Qui absens dictator dictus collectis reliquiis Gallos
10 improvisos internecione occidit. Populum Romanum migrare Veios volentem retinuit. Sic et oppidum civibus et cives oppido reddidit.

24 Manlius ob defensum Capitolium Capitolinus dictus
2 sedecim annorum voluntarium militem se obtulit. Triginta septem militaribus donis a suis ducibus ornatus
3 viginti tres cicatrices in corpore habuit. Capta urbe
4 auctor in Capitolium confugiendi fuit. Quadam nocte clangore anseris excitatus Gallos ascendentes deiecit.
5 Patronus a civibus appellatus et farre donatus. Domum etiam in Capitolio publice accepit. Qua superbia elatus cum a senatu suppressisse Gallicos thesauros argueretur et addictos propria pecunia liberaret, regni affectati ⟨suspectus⟩ in carcerem coniectus populi con-
6 sensu liberatus est. Rursus cum in eadem culpa et gravius perseveraret, reus factus et ob conspectum Capitolii ampliatus est. Alio deinde loco damnatus et de saxo Tarpeio praecipitatus, domus diruta, bona
7 publicata. Gentilitas eius Manlii cognomen eiuravit.

9 reliquis *Aγ* 10 improviso *Schroeter* improvisus *Faber* improvidos *Klotz* interemptione *ξa* interruptione *γδ* 13 Mallius *C* 16 in pectore *vulgo* 17 fugiendi *codd. praeter pCη* 18 excitus *Schott* 20 Quo superbia e. *Freudenberg* 21 suppressisset (sumpsisset *δ*) — augeretur *corr. in* argueretur *C* sumpsisse . . argueret(ur *ιxμ*) *ιxμξocn* suppressisse triumphos *a* sumpsisse triumphos *d* senatum .... argueret *Gruter* 22 regni affectati in carcerem *AB* r. a. suspectus *ab altera manu supra scriptum nμ* ⟨s.⟩ *Klotz Wijga* r. aff. suspicione *vulgo* 25 ab conspectu *A* (*Schott*) 28 G. e. M. cognomine iuravit ne quis

Fidenates, veteres Romanorum hostes, ut sine spe 25
veniae fortius dimicarent, legatos ad se missos interfecerunt; ad quos Quinctius Cincinnatus dictator missus magistrum equitum habuit Cornelium Cossum, qui Lartem Tolumnium ducem sua manu interfecit. De 2
eo spolia opima Iovi Feretrio secundus a Romulo consecravit.

Publius Decius Mus bello Samnitico sub Valerio 26
Maximo et Cornelio Cosso consulibus tribunus militum exercitu in angustiis Gauri montis insidiis hostium clauso, accepto quod postulaverat praesidio in superiorem locum evasit, hostes terruit. Ipse intempesta 2
nocte per medias custodias somno oppressas incolumis evasit. Ob hoc ab exercitu civica corona donatus est. 3
Consul bello Latino collega Manlio Torquato positis 4
apud Veserim fluvium castris, cum utrique consuli somnio obvenisset eos victores futuros, quorum dux in proelio cecidisset, tum collato cum collega somnio 5
cum convenisset, ut, cuius cornu in acie laboraret, diis se manibus voveret, inclinante sua parte se et hostes per Valerium pontificem diis manibus devovit. Impetu in hostes facto victoriam suis reliquit.

Publius Decius Decii filius primo consul de 27
Samnitibus triumphans spolia ex his Cereri conse-

postea C. vocaretur *AB* nomen (*vel* praenomen) eiuravit *Schott* Manlii Marci n. *Gruner* [ne quis . . . vocaretur] *Schott glossema esse iudicavit.*

1 fidei Rom. *B* rei Rom. *Anna Fabri* assidui *Arntzen et Freudenberg* fidei et Rom. *Gruner* 5 Laertem (Laerte *o*) *AB corr. Schott* 7 consecravit. Hic bello S. (*nullo spatio interposito*) *AB* Publius Decius *Wijga* P. D. Mus *vulgo* 10 Scauri *A* 12 tenuit *Arntzen* 14 corona de quercu quae dabatur ei qui cives in bello servasset [obsidionali scilicet aurea (laurea *v*) quae dabatur ei qui obsidione cives liberasset *multi codd. class. D*] *B* de quercu . . . servasset *Schott glossema esse iudicavit* 17 somno *εικ Schroeter* somnium *Keil* occidisset *Aε* 18 cum coll. somnio conv. *B* 20 sua parte ad hostes *A* secum h. *θμρτνω* 21 se vovit *o* vovit *p* donavit *C* 23 Decii — *AC*

2 cravit. Iterum et tertio consul multa domi militiae-
3 que gessit. Quarto consulatu cum Fabio Maximo, cum Galli, Samnites, Umbri, Tusci contra Romanos conspirassent, ibi exercitu in aciem ducto et cornu inclinante exemplum patris imitatus advocato Marco Livio pontifice hastae insistens et solemnia verba re-
4 spondens se et hostes diis manibus devovit. Impetu
5 in hostes facto victoriam suis reliquit. Corpus a collega laudatum magnifice sepultum est.

28 Titus Manlius Torquatus ob ingenii et linguae tarditatem a patre rus relegatus, cum audisset ei diem dictam a Pomponio tribuno plebis, nocte urbem petiit.
2 Secretum colloquium a tribuno impetravit et gladio stricto omittere eum accusationem terrore multo com-
3 pulit. Sulpicio dictatore tribunus militum Gallum provocatorem occidit. Torquem ei detractum cervici
4 suae indidit. Consul bello Latino filium suum, quod contra imperium pugnasset, securi percussit. Latinos apud Veserim fluvium Decii collegae devotione supe-
5 ravit. Consulatum recusavit, quod diceret neque se populi vitia neque illum severitatem suam posse sufferre.

29 Reliquias Senonum Camillus persequebatur. Adversum ingentem Gallum provocatorem solus Valerius
2 tribunus militum omnibus territis processit. Corvus ab ortu solis galeae eius insedit et inter pugnandum ora oculosque Galli everberavit. Hoste victo Valerius
3 Corvinus dictus. Hinc cum ingens multitudo aere alieno oppressa Capuam occupare tentasset et ducem sibi Quinctium necessitate compulsum fecisset, sublato aere alieno seditionem compressit.

2 Quarto consul *Klotz* 4 conspirassent ⟨et in Sentinate castra collocassent⟩? *Wijga* in Sentinati exercitu *Freudenberg* educto *Woelfflin* cornu ⟨suo⟩ *Wijga* 12 Pompeio *Cι* 14 mittere *Cη* dimittere *cett. codd. D* 16 detractam *pκξ* 17 induit *θικλνξοω* tradidit *C* 20 [consulatum . . . sufferre] *Schott et Schroeter* 22 cum Camillus *Arntzen* 23 Marcus Valerius *A* 26 verberavit *B*

Titus Veturius et Spurius Postumius consules bel- 30
lum adversum Samnitas gerentes a Pontio Telesino
duce hostium in insidias inducti sunt. Nam ille si- 2
mulatos transfugas misit, qui Romanis dicerent Luce-
riam Apulam a Samnitibus obsideri, quo duo itinera
ducebant, aliud longius et tutius, aliud brevius et peri-
culosius. Festinatio brevius eligit; itaque cum insi- 3
dias statuisset (qui locus Furculae Caudinae vocatur),
Pontius accitum patrem Herennium rogavit, quid fieri
placeret. Ille ait aut omnes occidendos, ut vires fran- 4
gerentur, aut omnes dimittendos, ut beneficio obliga-
rentur. Utroque improbato consilio omnes sub iugum
misit icto foedere, quod a Romanis postea improbatum
est. Postumius Samnitibus deditus nec receptus est. 5
Lucius Papirius, a velocitate Cursor, cum consu- 31
lem se adversis ominibus adversum Samnites progres-
sum esse sensisset, ad auspicia repetenda Romam re-
gressus edixit Fabio Rullo, quem exercitui praepone-
bat, ne manum cum hoste consereret. Sed ille 2
opportunitate ductus pugnavit. Reversus Papirius se-
curi eum ferire voluit; ille in urbem confugit nec
supplicem tribuni tuebantur. Deinde pater lacrimis, 3
populus precibus veniam impetrarunt. Papirius de 4
Samnitibus triumphavit. Idem cum Praenestinum prae-
torem gravissime increpuisset. Expedi, inquit, lictor,

1 Gaius V. *B* 3 deducti *οιρσ* seducti *B* 4 Romanos dicerent *A* R. docerent *Schott* Luceriam apud Lanam *Cλ* apud lamam *vel* laniam *cett. codd. D* 7 eligi *A corr. Schott* periculosius. Statim itaque cum insidias statuisset . . . qui *C* periculosius. Festinantibus itaque cum i. st. *D* 9 C. Pontius *Schott* 13 ex foedere *D* postea — *B* 15 velocitate *ε D* dictatorem *Schott* [cos.]? *Wijga* 16 contra S. profectum *A* Samnitas *Wijga* 17 regressurus *Keil* 18 Rutilio *μω Arntzen Gruner* Rutiliano *ιxνο* Rulliano *Schott* 19 conferret *C* 20 Papirius — *B* 24 Idem comes (Hetruscorum *p*) et iocorum cum prestudiosus nestinum praetorem *A* Idem dum *C* Idem comis et iocorum stud. cum *Schott* Idem et iocorum studiosus? *Wijga*

secures. Et cum eum metu mortis attonitum vidisset, incommodam ambulantibus radicem excidi iussit.

32 Quintus Fabius Rullus, primus ex ea familia ob virtutem Maximus, magister equitum a Papirio ob Samnitem victoriam securi paene percussus, primum de Apulis et Nucerinis, iterum de Samnitibus, tertio de Gallis Umbris Marsis atque Tuscis triumphavit. 2 Censor libertinos tribubus amovit. Iterum censor fieri noluit dicens non esse ex usu reipublicae eosdem censores saepius fieri. 3 Hic primus instituit, uti equites Romani Idibus Quinctilibus ab aede Honoris equis 4 insidentes in Capitolium transirent. Mortuo huic tantum aeris populi liberalitate congestum est, ut inde filius viscerationem et epulum publice daret.

33 Marcus Curius Dentatus primo de Samnitibus triumphavit, quos usque ad mare superum perpacavit. 2 Regressus in contione ait: Tantum agri cepi, ut solitudo futura fuerit, nisi tantum hominum cepissem; tantum porro hominum cepi, ut fame perituri fuerint, 3 nisi tantum agri cepissem. Iterum de Sabinis triumphavit. 4 Tertio de Lucanis ovans urbem introiit. Pyrrhum 5 Epirotam Italia expulit. Quaterna dena agri iugera viritim populo divisit. 6 Sibi deinde totidem constituit dicens neminem esse debere, cui non tantum 7 sufficeret. Legatis Samnitum aurum offerentibus, cum ipse in foco rapas torreret: Malo, inquit, haec in fictilibus meis esse et aurum habentibus imperare. 8 Cum interversae pecuniae argueretur, gutum ligneum, quo uti ad sacrificia consueverat, in medium protulit iuravitque se nihil amplius de praeda hostili domum 9 suam convertisse. Aquam Anienem de manubiis ho-

2 exscindi *A Schott* 3 Rutilius *ιχτω* Rutilianus *λμνξν* 4 ob S. vict. — *B* 6 Lucerinis *Schott* 8 senatu *Machaneus* tribu *vett. edd. et Schott* 10 albis equis *A et ita Schott* alti equis *Lipsius* 12 mortuo hoc *Gruner* 14 epulas *D* 15 Manius *Schott* 21 introivit *D* 22 septena *Klotz* 24 esse debere civem *Schott* 26 rapam *A C* rapa *Schott* hoc *A C* 28 cadum *D* catillum *Schroeter*

stium in urbem induxit. Tribunus plebis patres auctores fieri coegit comitiis, quibus plebei magistratus creabantur. Ob haec merita domus ei apud Tiphatam et agri iugera quingenta publice data.

Appius Claudius Caecus in censura libertinos 34
quoque in senatum legit. Epulandi cantandique ius
tibicinibus in publico ademit. [Duae familiae ad Her- 2
culis sacra sunt destinatae, Potitiorum et Pinariorum.]
Potitios Herculis sacerdotes pretio corrupit, ut sacra
Herculea servos publicos edocerent: unde caecatus est,
gens Potitiorum funditus periit. Ne consulatus cum 3
plebeiis communicaretur, acerrime restitit. Ne Fabius 4
solus ad bellum mitteretur, contradixit. Sabinos, Sam- 5
nitas, Etruscos bello domuit. Viam usque Brundisium 6
lapide stravit, unde illa Appia dicitur. Aquam Anie- 7
nem in urbem induxit. Censuram solus omnium quin- 8
quennio obtinuit. Cum de pace Pyrrhi ageretur et
gratia potentum per legatum Cineam pretio quaereretur, senex et caecus lectica in senatum latus turpissimas condiciones magnifica oratione discussit.

Pyrrhus rex Epirotarum, materno genere ab Achille, 35
paterno ab Hercule oriundus, cum imperium orbis
agitaret et Romanos potentes videret, Apollinem de
bello consuluit. Ille ambigue respondit: 2

Aio te, Aeacida, Romanos vincere posse.

Hoc dicto in voluntatem tracto auxilio Tarentino- 3
rum bellum Romanis intulit. Laevinum consulem

1 introduxit δ tribunos . . se auctore *A* tribunos $C\eta$ 2 plebeius .. creabatur *D* 3 Tifata *Klotz* 6 decantandique *B* 7 [Duae . . . Pinariorum] *Klotz et Keil* Quae fam. . . . Potitiorum pretio corr. *Schott* fuerant destinatae *Schroeter* 10 Herculea $C\nu\xi\pi\sigma$ Herculanea, -ana, -aria *cett. codd.* 11 Ne pontificatus et auguratus cum *vel* ne sacerdotia cum *Schott* 15 lapidibus *B* (*praeter* $\varepsilon\eta$; $-\zeta\mu$) Anienis *A* Appiam *vel* Claudiam *Schott* A. novam *vel* denuo *Schroeter* [Anienem] *Klotz* dicitur — *B* dicta *vulgo* 16 introduxit $C\eta$ 17 tractaretur *p* 22 materno *o* paterno-materno *Schott Schroeter* 25 Aeacidem *C* 26 Tarentinis *D* consilio a Tarentinis *C*

4 apud Heracleam elephantorum novitate turbavit. Cumque Romanos adversis vulneribus occisos videret: Ego, inquit, talibus militibus brevi orbem terrarum subigere
5 potuissem. Amicis gratulantibus: Quid mihi cum tali
6 victoria, inquit, ubi exercitus robur amittam? Ad vicesimum ab urbe lapidem castra posuit; captivos
7 Fabricio gratis reddidit. Viso Laevini exercitu eandem sibi ait adversum Romanos, quam Herculi ad-
8 versus hydram, fuisse fortunam. A Curio et Fabricio
9 superatus Tarentum refugit, in Siciliam traiecit. Mox in Italiam Locros regressus pecuniam Proserpinae
10 avehere tentavit, sed ea naufragio relata est. Tum in Graeciam regressus, dum Argos oppugnaret, ictu te-
11 gulae prostratus est. Corpus ad Antigonum regem Macedoniae relatum magnifice sepultum.

36 Vulsinii, Etruriae nobile oppidum, luxuria paene perierunt. Nam cum temere servos manumitterent, dein in curiam legerent, consensu eorum oppressi.
2 Cum multa indigna paterentur, clam a Roma auxilium petierunt, missusque Decius Mus libertinos omnes aut in carcere necavit aut dominis in servitutem restituit.

3 viris *Schott* 7 gratus *A* 10 confugit *p* profugit *ικπτ* inde in *Sylburg* 12 elata *ζημτνϱ* (ell.) electa *ι* data *π* 13 reversos Marsos oppugnavit *o* regr. Marsos oppugnat *p* 15 *In A haec sequuntur ex historia miscella* II 17 *desumpta:* Pyrrhus cum secundo proelio a Romanis esset pulsus Tarentum, interiecto anno contra Pyrrhum Fabricius missus est, qui prius inter legatos sollicitari non poterat quarta regni parte promissa. Tunc cum vicina castra ipse et rex haberent, medicus Pyrrhi nocte ad eum venit promittens se Pyrrhum veneno occisurum, si sibi quidquam pollicitaretur; quem Fabricius vinctum reduci iussit ad dominum Pyrrhoque dici, quae contra caput eius medicus spopondisset. Tum rex admiratus eum dixisse fertur: ille est Fabricius, qui difficilius ab honestate, quam sol a suo cursu averti posset 16 Item Vuls. *A* 18 dein c. *A* dum in c. *D* dein in c. *Schott* suorum *C* servorum *D* 19 clam Roma *ε* Romam *γ* Romae *D* 20 omnes superavit necavit i. c. *A* omnes superavit, in carcere necavit *Schott* omnes superatos aut in c. necavit *Klotz* superavit et *Wijga*

Appius Claudius victis Vulsiniensibus cognomento 37
Caudex dictus frater Caeci fuit. Consul ad Mamer- 2
tinos liberandos missus, quorum arcem Carthaginien-
ses et Hiero rex Syracusanus obsidebant. Primo ad 3
explorandos hostes fretum piscatoria nave traiecit et
cum duce Carthaginiensium egit, ut praesidium arce
deduceret. Regium regressus quinqueremem hostium 4
copiis pedestribus cepit; ea legionem in Siciliam tra-
duxit. Carthaginienses Messana expulit. Hieronem 5
proelio apud Syracusas in deditionem accepit, qui eo
periculo territus Romanorum amicitiam petiit iisque
postea fidelissimus fuit.

Gnaeus Duellius primo Punico bello dux contra 38
Carthaginienses missus, cum videret eos multum mari
posse, classem validam fabrefecit et manus ferreas
cum irrisu hostium primus instituit; sic inter pugnan-
dum hostium naves apprehendit, qui victi et capti
sunt. Himilco dux classis Carthaginem fugit et a 2
senatu quaesivit, quid faciendum censerent. Omnibus, 3
ut pugnaret, acclamantibus: Feci, inquit, et victus
sum. Sic poenam crucis effugit; nam apud Poenos
dux male re gesta puniebatur. Duellio concessum est, 4
ut praelucente funali et praecinente tibicine a cena
publice rediret.

Atilius Calatinus, dux adversum Carthaginienses 39
missus, ex maximis et munitissimis civitatibus Enna

2 Gaudex *A* audax *D*, — *C* frater dicti Caeci *A* [cognomento] *Wijga* victis Carthaginiensibus *Machaneus* [victis Vulsiniensibus] *Arntzen* 3 missus est *D* 4 primus *A* 6 in arce (arcem *o*) duceret *A* 7 arce duceret *C* deduceret (-rent, -retur) *D* 13 Gaius *Schott* Duellius *Aλσ cett. codd. varie* 14 in mari *A* 15 classem val. quam f. *o* cl. magis v. quam f. *C* magis val. quam decoram f. *D* et quas corvos vocavere manus f. *vulgo* 16 risu *A* sic quod inter *vel* qui inter *D* quibus inter *vulgo* 17 naves triginta appr. tredecim mersit, qui *A* 18 Hannibal *Schott* aufugit *p* 22 Duellio *A cett. codd. varie* 24 publica *A C* 26 ex — *B* Herna *A* Ema *C* Ethna Etna Aetna *D* Enna *Schott*

2 Drepano Lilybaeo hostilia praesidia deiecit. Panormum cepit. Totamque Siciliam pervagatus paucis navibus magnam hostium classem duce Hamilcare supe-
3 ravit. Sed cum ad Catinam ab hostibus obsessam festinaret, a Poenis in angustiis clausus est, ubi tribunus militum Calpurnius Flamma acceptis trecentis sociis in superiorem locum evasit, consulem liberavit;
4 ipse cum trecentis pugnans cecidit. Postea ab Atilio semianimis inventus et sanatus magno postea terrori hostibus fuit. Atilius gloriose triumphavit.

40 Marcus Atilius Regulus consul fusis Sallentinis triumphavit primusque Romanorum ducum in Africam classem traiecit. Ea quassata de Hamilcare naves
2 longas tres et sexaginta cepit. Oppida ducenta et hominum ducenta milia cepit. Absente eo coniugi eius et liberis ob paupertatem sumptus publice dati.
3 Mox arte Xanthippi Lacedaemonii mercenarii militis
4 captus in carcerem missus. Legatus de permutandis captivis Romam missus dato iureiurando, ut, si impetrasset, ita demum non rediret, in senatu condicionem dissuasit reiectisque ab amplexu coniuge et liberis Carthaginem regressus, ubi in arcam ligneam coniectus clavis introrsum adactis vigiliis ac dolore punitus est.

41 Quintus Lutatius Catulus primo Punico bello trecentis navibus adversum Poenos profectus sexcentas eorum naves commeatibus et aliis oneribus impeditas duce Hannone apud Aegatas insulas inter Siciliam et

3 sub duce *A* [totamque...superavit] *Schott* 4 Cathinam *o* Cathynam *p* Cecinam Cecinnam *CD* Camarinam *Arntzen* Camerinam *Wijga* 6 Calpurnius ^{p} flāmā *δ* per flammam *multi codd. class. D* 8 et postea *B* 13 classe *B* aquassatas *ζη* ^{c}aquassat^{s} *F* aquassata *cett. codd. B* ea quassatas *Fiedler* duce Ham. *vett. edd. Klotz Keil* 14 accepit *B* 15 vicena *aut* tricena milia *Schott* cepit — *A* 19 si non imp., ita demum rediret *D* denuo *Peter* 21 ab amplexu ⟨suo⟩ *Klotz* ab eo *C* a se *D* 23 actis *A* peremptus est *Woelfflin* 24 Gaius *Schott* 26 CD eorum naves *Schott* CVI *Schroeter* et comm. *A* 27 Hamilcare (Amilcare Almicare) Himilcone *B* Aegates *D* assadas *d*

Africam depressit aut cepit finemque bello imposuit. Pacem petentibus hac condicione concessit, ut Sicilia, 2
Sardinia et ceteris insulis inter Italiam Africamque decederent, Hispania citra Hiberum abstinerent.

Hannibal, Hamilcaris filius, novem annos natus, 42
a patre aris admotus odium in Romanos perenne iuravit. Exinde socius et miles in castris patri fuit. Mortuo eo causam belli quaerens Saguntum Romanis 2
foederatam intra sex menses evertit. Tum Alpibus patefactis in Italiam traiecit. P. Scipionem apud Ticinum, Sempronium Longum apud Trebiam, Flaminium 3 4
apud Trasimenum, Paullum et Varronem apud Cannas superavit. Cumque urbem capere posset, in Campaniam devertit, cuius deliciis elanguit. Et cum ad 5 6
tertium ab urbe lapidem castra posuisset, tempestatibus repulsus, primum a Fabio Maximo frustratus, deinde a Valerio Flacco repulsus, a Graccho et Marcello fugatus, in Africam revocatus, a Scipione superatus, ad Antiochum regem Syriae confugit eumque hostem Romanis fecit; quo victo ad Prusiam regem Bithyniae concessit; unde Romana legatione repetitus hausto, quod sub gemma anuli habebat, veneno absumptus est, positus apud Libyssam in arca lapidea, in qua hodieque inscriptum est: Hannibal hic situs est.

Quintus Fabius Maximus Cunctator, Verruco- 43
sus a verruca in labris sita, Ovicula a clementia morum dictus, consul de Liguribus triumphavit. Hanni- 2

4 ab Hispania *A* ut abst. *A* 5 undecim annos *Aζηϑλν* XII a. *Cv* XX a. *o* novem annos *cett. codd. D vulgo* 7 Octo post mortem eius annis mortuo Asdrubale *Schott* 9 confoederatam *C* confederatum *η* foederatum *D* novem menses *Posner* 14 divertit *AB* dev. *vulg.* 16 fractus est *A* fractus *Schott* mora fractus? *Wijga* 21 petitus per Titum Quintium (quintum *o*) Flamineum, ne Romanis traderetur *A* per T. Fl. repetitus ne R. tr. *Schott* 23 Libyssam in fine Nicomediensium *A* 24 cui *A* 26 ut Verr. a v. in labris, ita Ov. *D*, *C mutilat.* 28 dictus — *B*

3 balem mora fregit. Minucium magistrum equitum imperio sibi aequari passus est; nihilo minus pericli-
4 tanti subvenit. Hannibalem in agro Falerno inclusit.
5 Marium Statilium transfugere ad hostes volentem equo et armis donatis retinuit, et Lucano cuidam fortissimo ob amorem mulieris infrequenti eandem emptam
6 dono dedit. Tarentum ab hostibus recepit, Herculis signum inde translatum in Capitolio dedicavit. De
7 redemptione captivorum cum hostibus pepigit; quod pactum cum a senatu improbaretur, fundum suum ducentis milibus vendidit et fidei satisfecit.

44 Publius Scipio Nasica, a senatu vir optimus
2 iudicatus, Matrem deum hospitio recepit. Is cum adversum auspicia consulem se a Graccho nominatum
3 comperisset, magistratu se abdicavit. Censor statuas, quas sibi quisque in foro per ambitionem ponebat,
4 sustulit. Consul Delminium urbem Dalmatarum ex-
4 pugnavit. Imperatoris nomen a militibus et a senatu triumphum oblatum recusavit. Eloquentia primus, iuris scientia consultissimus, ingenio sapientissimus, unde vulgo Corculum dictus.

45 Marcus Marcellus Viridomarum, Gallorum ducem,
2 singulari proelio fudit. Spolia opima Iovi Feretrio
3 tertius a Romulo consecravit. Primus docuit, quo-
4 modo milites cederent nec terga praeberent. Hannibalem apud Nolam locorum angustia adiutus vinci
5 6 docuit. Syracusas per tres annos expugnavit. Et cum per calumniam triumphus a senatu negaretur, de sua
7 sententia in Albano monte triumphavit. Quinquies consul

4 Manlium *Cϑμν Schott* Marsum? *Schott Klotz* hostem *A* et equo *A* 5 donatus *AC* 10 quae pactio *A* reprobaretur *C* 11 fidei suae *A* 13 dum adversus au. *C* 17 Delmatarum *Klotz* 22 vir Romanus *C multi codd. D* vir Viridomarum *ν* Viriomatum Briomatum Briomacum Biomatum *cett. codd. D* Virdumarum *Schott* 23 Spolia . . . Hannibalem *in codd. class. C et D om. vel corrupt.* praeberent. Spolia etiam legit 26 apud Nolam loc. ang. *Greionius* 27 post tres annos *vel potius* inclusas per tr. a *Wijga*

insidiis Hannibalis deceptus et magnifice sepultus. Ossa 8
Romam remissa a praedonibus intercepta perierunt.

Hannibale Italiam devastante ex responso librorum 46
Sibyllinorum Mater deum a Pessinunte arcessita cum
adverso Tiberi veheretur, repente in alto stetit. Et
cum moveri nullis viribus posset, ex libris cogni-
tum castissimae demum feminae manu moveri posse.
Tum Claudia virgo Vestalis falso incesti suspecta 2
deam oravit, ut, si pudicam sciret, sequeretur, et zona
imposita navem movit. Simulacrum Matris deum, dum 3
templum aedificatur, Nasicae, qui vir optimus iudica-
batur, quasi hospiti datum.

Marcus Porcius Cato, genere Tusculanus, a Va- 47
lerio Flacco Romam sollicitatus, tribunus militum in
Sicilia, quaestor sub Scipione fortissimus, praetor iu-
stissimus fuit: in praetura Sardiniam subegit, ubi ab
Ennio Graecis litteris institutus. Consul Celtiberos 2
domuit et, ne rebellare possent, litteras ad singulas
civitates misit, ut muros diruerent. Cum unaquaeque 3
sibi soli imperari putaret, fecerunt. Syriaco bello tri-
bunus militum sub M. Acilio Glabrione occupatis Ther-
mopylarum iugis praesidium hostium depulit. Censor 4
L. Flaminium consularem senatu movit, quod ille in
Gallia ad cuiusdam scorti spectaculum eiectum quen-
dam e carcere in convivio iugulari iussisset. Basili- 5
cam suo nomine primus fecit. Matronis ornamenta 6
erepta Oppia lege repetentibus restitit. Accusator 7

1 deceptus ⟨interēptus⟩ *Wijga* 4 e Pessinunte *aliquot codd. B* Pess. *Klotz* 5 in alveo *Gruter* (*Schroeter*, *Klotz*) in vado *Wijga* 9 si ⟨se⟩ p. sc. *Freudenberg* sciret ⟨se⟩ seq. *Wijga* 10 deum tum *A* tum *in* dum *corr. Schott* deum templum . . . datur *C* deum eduxit [adduxit advexit] *D* aedificavit Nasica *D* quasi h. datur — *D* 16 obtinuit *vel* sortitus est *vel* rexit *vel* delegit *Schott* [subegit] *Anna Fabri* sorte egit *Arntzen* sub-cepit *Schroeter* 20 solum sibi *C* 21 tr. m. factus *A* M' *Schott* gloriose *γε* 23 Flamininum *vulgo* consulem *A* 24 in cuiusdam *Klotz* eductum *vulgo* 25 [in convivio] *Klotz* iussit *A* 27 restitit *γι vulgo* restituit *AεD Keil*

assiduus malorum Galbam octogenarius accusavit, ipse
8 quadragies quater accusatus gloriose absolutus. Car-
9 thaginem delendam censuit. Post octoginta annos fi-
lium genuit. Imago huius funeris gratia produci solet.
48 Hasdrubal, frater Hannibalis, ingentibus copiis in
Italiam traiecit, actumque erat de Romano imperio, si
2 iungere se Hannibali potuisset. Sed Claudius Nero,
qui in Apulia cum Hannibale castra coniunxerat, re-
licta in castris parte cum delectis ad Hasdrubalem
properavit et se Livio collegae apud Senam oppidum
et Metaurum flumen coniunxit amboque Hasdrubalem
3 vicerunt. Nero regressus pari celeritate, qua venerat,
caput Hasdrubalis ante vallum Hannibalis proiecit.
4 Quo ille viso vinci se fortuna Carthaginis confessus.
5 Ob haec Livius triumphans, Nero ovans urbem intro-
ierunt.
49 Publius Scipio ex virtute Africanus dictus, Iovis
filius creditus: nam antequam conciperetur, serpens in
lecto matris eius apparuit, et ipsi parvulo draco cir-
2 cumfusus nihil nocuit. In Capitolium intempesta nocte
3 euntem nunquam canes latraverunt. Nec hic quicquam
prius coepit, quam in cella Iovis diutissime sedisset,
4 quasi divinam mentem acciperet. Decem et octo an-
norum patrem apud Ticinum singulari virtute serva-
5 vit. Clade Cannensi nobilissimos iuvenes Italiam de-
6 serere cupientes sua auctoritate compescuit. Reliquias
incolumes per media hostium castra Canusium per-
7 duxit. Viginti quattuor annorum praetor in Hispaniam
8 missus Carthaginem, qua die venit, cepit. Virginem

4 solius *vel* unius *Schott* gratia e curia *Pighi* 5 *Cap.* 48 *in C deest* 7 iungere castra ι iungere copias ξ coniungere H. copias *Schott* 9 cum electis *A Klotz* 11 Metaurumque fluvium *A* 12 qua iverat *A Schott* ierat λ 17 ex virtutibus nominatus Afr. *B* 18 creditur *Schott* 21 eunti . . latr. *A Machaneus* allatraverunt *Schott* eunte . . latr. *Voss* 23 accepisset *B vulgo* 24 Publium Cornelium patrem *A* 25 Clade C. reliquias inc. p. m. h. c. C. perduxit. Nobilissimos iuv. *Schott* 29 Carthaginem novam ξ *Schott*

pulcherrimam, ad cuius adspectum concurrebatur, ad se vetuit adduci patrique eius sponsor astitit. Hasdru- 9
balem Magonemque, fratres Hannibalis, Hispania expulit. Amicitiam cum Syphace, Maurorum rege, con- 10
iunxit. Massinissam in societatem recepit. Victor do- 11 12
mum regressus consul ante annos factus concedente collega in Africam classem traiecit. Hasdrubalis et 13
Syphacis castra una nocte perrupit. Revocatum ex 14
Italia Hannibalem superavit. Victis Carthaginiensibus 15
leges imposuit. Bello Antiochi legatus fratri fuit; 16
captum filium gratis recepit. A Petillio Actaeo tri- 17
buno plebis repetundarum accusatus librum rationum in conspectu populi scidit: Hac die, inquit, Carthaginem vici; quare, bonum factum, in Capitolium eamus
et diis supplicemus! Inde in voluntarium exilium 18
concessit, ubi reliquam egit aetatem. Moriens ab uxore 19
petiit, ne corpus suum Romam referretur.

Livius Salinator primo consul de Illyriis trium- 50
phavit, deinde ex invidia peculatus reus ab omnibus
tribubus excepta Metia condemnatus. Iterum cum 2
Claudio Nerone inimico suo consul, ne respublica discordia male administraretur, amicitiam cum eo iunxit et de Hasdrubale triumphavit. Censor cum eodem 3
collega omnes tribus excepta Metia aerarias fecit, stipendio privavit eo crimine, quod aut prius se iniuste

1 conspectum *C*ξ 2 et sponso restituit ω ac sponso restitui iussit *Schott* ac sp. restitui *Arntzen* ac (et *Klotz*) sp. restituit *Wachler* 3 fratrem *Schroeter Keil* 7 classe *aliquot codd. D* 11 Petilio Petreio *C* Aceo Actio accio atteio atreio aceo *D* a Petilliis Naevio *Schott* Petilliis an Naevio *Anna Fabri* Petillio ac Naevio *Schroeter* [Ateio] *Hertz* 14 quare *o Cηv* quoniam bonum factum *p* quam λ quasi *cett. codd. D* bene factum ηλ vici bonum f. *Schott* vici Quirites, b. f. *Klotz* bonum factum, quare *Opitz* 19 tamen ex inv. *A* ex invidia tamen *C* deinde ex i. *D* tandem ex i. *Schott* Tum ex i. *Klotz* 20 Metia *vel* Mecia *codd.* Maecia *Wijga* 23 et victo H. *A* de victo H. *Schott* devicto H. *Pitiscus Klotz* 24 stipendiorum *A* 25 eo nomine *Arntzen*

condemnassent aut postea tantos honores non recte tribuissent.

51 Quintus Flaminius, Flaminii, qui apud Trasumenum periit, filius, consul Macedoniam sortitus, ducibus Charopae principis pastoribus provinciam ingressus 2 regem Philippum proelio fudit, castris exuit. Filium eius Demetrium obsidem accepit, quem pecunia mulc- 3 tatum in regnum restituit. A Nabide quoque Lace- 4 daemonio filium obsidem accepit. †Ludos Iunonis Sa- 5 miae per praeconem pronuntiavit. Legatus etiam ad Prusiam, ut Hannibalem repeteret, missus.

52 Quintus Fulvius Nobilior consul Vettonas Ore- 2 tanosque superavit, unde ovans urbem introiit. Consul Aetolos, qui bello Macedonico Romanis affuerant, post ad Antiochum defecerant, proeliis frequentibus victos et in Ambraciam oppidum coactos in deditionem accepit, tamen signis tabulisque pictis spoliavit; de qui- 3 bus triumphavit. Quam victoriam per se magnificam Ennius amicus eius insigni laude celebravit.

53 Scipio Asiaticus, frater Africani, infirmo corpore, tamen in Africa virtutis nomine a fratre laudatus, consul Antiochum regem Syriae legato fratre apud Sipylum montem, cum arcus hostium pluvia hebetati

3 Flamininus *Schott* [Flaminii . . . . filius] *Schott* Trasimenum Transimenum *codd. praeter p* 5 Carope *B* Charopi? *Wijga* Caropi *Schott* Charopis *Gryphius* 10 praenunciavit *p* iunoni *B* (iunonis ānue δ)—Liberos etiam Graecos Nemeae p. p. *vett. edd.* Liberos esse Gr. Nemeae *Schroeter* Ludos Iunoni Samiae, liberos etiam Gr. Nemeae p. p. *amicus Schotti* Samiae*** per pr. *Opitz* 11 Prusiam regem Bithyniae *A* peteret *A* Idem postea proconsul Philippum bellum renovantem et cum eo Trachas Macedonas Illyrios multasque gentes partium ipsius bello subegit +*A* 12 Marcus *Schott et omnes edd.* praetor *Pighius* ettonas suritanosque *A* ecthonas horecanosque (hir. γ) *C* etholos oretanosque *D* Vectones Oretanosque *Pighius* Vettonas O. *Schott* Praetor Hispanos sup. *Sigonius* 14 aetolas *A* Con atheos *B* Consul Aetolos Ambraciotasque *Schott* Romanis — *B* fuerant *C* interfuerant *D* 17 tum *p* tantum ϑ *Schott* 19 Memius *C*η m. ennius $\zeta\vartheta\lambda\nu o\omega$ Q. E. *vulgo*

fuissent, vicit et regni parte privavit: hinc Asiaticus dictus. Post reus pecuniae interceptae, ne in carcerem duceretur, Gracchus pater tribunus plebis, inimicus eius, intercessit. M. Cato censor equum ei ignominiae causa ademit. 2

54 Antiochus, rex Syriae, nimia opum fiducia bellum Romanis intulit, specie Lysimachiae repetundae, quam a maioribus suis in Thracia conditam Romani possidebant, statimque Graeciam insulasque eius occupavit. In Euboea luxuria elanguit. Adventu M. Acilii Glabrionis excitatus Thermopylas occupavit, unde industria Marci Catonis eiectus in Asiam refugit. Navali proelio, cui Hannibalem praefecerat, a L. Aemilio Regillo superatus filium Scipionis Africani, quem inter navigandum ceperat, patri remisit, qui ei quasi pro reddenda gratia suasit, ut amicitiam Romanam peteret. Antiochus spreto consilio apud Sipylum montem cum L. Scipione conflixit. Victus et ultra Taurum montem relegatus a sodalibus, quos temulentus in convivio pulsarat, occisus est. 2 3 4

55 Gaius Manlius Vulso missus ad ordinandam Scipionis Asiatici provinciam cupidine triumphi bellum Pisidis et Gallograecis, qui Antiocho affuerant, intulit. His facile victis inter captivos uxor regis Orgiagontis centurioni cuidam in custodiam data; a quo vi stuprata de iniuria tacuit et post impetrata redemptione marito adulterum interficiendum tradidit. 2

1 regni reiecti a patre pr. ε reiecti et patre parte γ regni rel. parte ζηϑ reg. rel. priv. ι *al.* reg. rel. a patre parte *vulgo* 2 dictus. Hic cum Boiorum gente conflixit. In quo proelio viginta milia hostium interemit + *A* 3 plebis (licet in. *in margine adscript.*) eius *p* inimicus eius — *B* quamvis in.? *Wijga* 7 in specie *o* in spem *p* spem *C* spe ηκ repetendae *codd. praeter p* 8 a maioribus eius *Keil* quondam Romani *AB* conditam *vulgo* quondam conditam? *Wijga* 10 marci — *B exc.* η 11 exercitus *C partim* exercitus *partim* excitus *D* expergitus *Gronovius* 15 quasi — *A* 19 a sodal. suis *A* 20 pulsaverat *B* 21 Gneus *D*

56 Lucius Aemilius Paullus, filius eius, qui apud Cannas cecidit, primo consulatu, quem post tres repulsas adeptus erat, de Liguribus triumphavit. Rerum gestarum ordinem in tabula pictum publice posuit. 3 Iterum consul Persen Philippi filium regem Macedonum apud Samothracas deos cepit; quem victum flevit et assidere sibi iussit, tamen in triumphum duxit. 4 In hac laetitia duos filios amisit et progressus ad populum gratias fortunae egit, quod, si quid adversi reipublicae imminebat, sua esset calamitate decisum. 5 Ob haec omnia ei a populo et a senatu concessum 6 est, ut ludis Circensibus triumphali veste uteretur. Ob huius continentiam et paupertatem post mortem eius dos uxori nisi venditis possessionibus non potuit exsolvi.

57 Tiberius Sempronius Gracchus nobilissima familia ortus Scipionem Asiaticum quamvis inimicum 2 duci in carcerem non est passus. Praetor Galliam domuit, consul Hispaniam, altero consulatu Sardiniam; tantumque captivorum adduxit, ut longa venditione 3 res in proverbium veniret „Sardi venales“. Censor libertinos, qui rusticas tribus occuparant, in quattuor urbanas divisit; ob quod a populo collega eius Claudius (nam ipsum auctoritas tuebatur) reus factus; et cum eum duae classes condemnassent, Tiberius iuravit se cum illo in exilium iturum: ita reus absolutus est. 4 Cum in domo Tiberii duo angues e geniali toro erepsissent, responso dato eum de dominis periturum,

1 Paulus *AB* 2 ex primo c. *Oudendorp* repulsas egerat (aegerat *o*) *A* aegre adeptus erat *Pighi* 4 proposuit *Schott* 6 deos — *B vulgo* cepit, victum flevit assidere *A* cepit, v. fl. et ass. *Schott* 10 erat decisum *p* 13 cõtiam, cortiã *C* licentiam *D* 18 Praetor Hisp. obtinuit et altero consulatu Sardiniam, quam primum consul domuerat tantumque captivorum adduxerat *Schott* tantumque numerum *A Klotz* 21 venerit *λ Helmreich* 23 a Popillio *Schott* apud populum *Wijga* gaius Claudius *C* 27 repsissent *B* serpsissent *Klotz*

cuius sexus anguis fuisset occisus, amore Corneliae coniugis marem iussit interfici.

Publius Scipio Aemilianus, Paulli Macedonici 58
filius, a Scipione Africano adoptatus, in Macedonia
cum patre agens victum Persen tam pertinaciter per-
secutus est, ut media nocte in castra redierit. Lucullo 2
in Hispania legatus apud Intercatiam oppidum provo-
catorem singulari proelio vicit. Muros hostilis civita- 3
tis primus ascendit. Tribunus in Africa sub T. Ma- 4
nilio imperatore octo cohortes obsidione vallatas con-
silio et virtute servavit, a quibus corona obsidionali
aurea donatus. Cum aedilitatem peteret, consul ante 5
annos ultro factus Carthaginem intra sex menses de-
levit. Numantiam in Hispania correcta prius militum 6
disciplina fame vicit; hinc Numantinus. Gaio Laelio 7
plurimum usus; ad reges adeundos missus duos secum
praeter eum servos duxit. Ob res gestas superbus 8
Gracchum iure caesum videri respondit; obstrepente
populo: Taceant, inquit, quibus Italia noverca, non
mater est; et addidit: Quos ego sub corona vendidi.
Censor Mummio collega segniore in senatu ait: Uti- 9
nam mihi collegam aut dedissetis aut non dedissetis.
Suscepta agrariorum causa domi repente exanimis in- 10
ventus obvoluto capite elatus, ne livor in ore appa-
reret. Huius patrimonium tam exiguum ⟨fuit⟩, ut 11
XXXII libras argenti, duas et semilibram auri reliquerit.

Aulus Hostilius Mancinus praetor adversum 59
Numantinos vetantibus avibus et nescio qua voce re-
vocante profectus, cum ad Numantiam venisset, exer-
citum Pompei acceptum prius corrigere decrevit et
solitudinem petiit. Eo die Numantinis forte sollemni 2

4 Scipionis Africani filio *ιχτχ Klotz* Scipione Africani filio *Keil* 9 sub Tito Mallio *Aκ* Manlio *Cξινξω* M' Manilio *Schott* 15 hinc N. dictus *Schott* 25 fuit — *AB* fuit *edd.* 27 Tullius *vel* Tullus *aliquot codd. D* Gaius *Schott* praetor — *A* consul *Schott* 30 Popillii *Schott* decrevit. inde *Schott* 31 Numantini *o*

nuptum filias locabant; et unam speciosam duobus competentibus pater puellae condicionem tulit, ut ei
3 illa nuberet, qui hostis dexteram attulisset. Profecti iuvenes abscessum Romanorum in modum fugae properantium cognoscunt, rem ad suos referunt. Illi statim quattuor milibus suorum viginti milia Romanorum
4 ceciderunt. Mancinus auctore Tiberio Graccho quaestore suo in leges hostium foedus percussit; quo per senatum improbato Mancinus Numantinis deditus nec receptus, augurio in castra deductus, praeturam postea consecutus est.

60 Lucius Mummius, devicta Achaia Achaicus dictus, consul adversum Corinthios missus victoriam alieno
2 labore quaesitam intercepit. Nam cum illos Metellus Macedonicus apud Heracleam fudisset et duce Critolao privasset, cum lictoribus et paucis equitibus in Metelli castra properavit et Corinthios apud Leucopetram vicit duce Diaeo, qui domum refugit eamque incendit, coniugem interfecit et in ignem praecipitavit, ipse veneno
3 interiit. Mummius Corinthum signis tabulisque spoliavit; quibus cum totam replesset Italiam, in domum suam nihil contulit.

61 Quintus Caecilius Metellus, domita Macedonia Macedonicus dictus, praetor Pseudophilippum, qui
2 idem Andriscus dictus est, vicit. Achaeos bis proelio
3 fudit triumphandos Mummio tradidit. Invisus plebi ob nimiam severitatem et ideo post duas repulsas con-
4 sul aegre factus Arbacos in Hispania domuit. Apud Contrebiam oppidum cohortes loco pulsas redire et

1 nuptu $C\zeta\varrho$ nuptui *multi codd. cl. D* 3 retulisset *vulgo* rett. *Klotz* 5 et ad suos $A\xi\vartheta\lambda\mu$ 8 suo —*B* 9 redditus nec repetitus agño (genero *p*) *A* a genero (gño γ) $Cv\xi o\pi\varphi\chi\omega$ reductus *A* ductus ξ 12 dictus —*C Schott* dictus consul —*D* 20 periit *aliquot codd. D Arntzen* excepto ipso nemo μo accepto ipse veneno interiit *Greionius* 22 intulit $\iota\mu$ *Oudendorp* 23 a dom. *D* 24 dictus —*B* 28 Arbactos *A* Arevacos *Schott* 29 Cantabriam *A* Cetebriam *C*; *codd. D varie corrupti; corr. Colinaeus* V cohortes *Wijga*

locum recipere iussit. Cum omnia proprio et subito consilio ageret, amico cuidam, quid acturus esset, roganti: Tunicam, inquit, meam exurerem, si eam consilium meum scire existimarem. Hic quattuor filiorum pater supremo tempore humeris eorum ad sepulcrum latus est; ex quibus tres consulares, unum etiam triumphantem vidit. 5 6

Quintus Caecilius Metellus Numidicus, qui de Iugurtha rege triumphavit, censor Quintium, qui se Tiberii Gracchi filium mentiebatur, in censum non recepit. Idem in legem Apuleiam per vim latam iurare noluit, quare in exilium actus Smyrnae exulavit. Calidia deinde rogatione revocatus cum ludis forte litteras in theatro accepisset, non prius eas legere dignatus est, quam spectaculum finiretur. Metellae sororis suae virum laudare noluit, quod is olim iudicium contra leges detrectarat. 62 2 3 4

Quintus Metellus Pius, Numidici filius, Pius, quia patrem lacrimis et precibus assidue revocavit, praetor bello sociali Q. Popedium Marsorum ducem interfecit. Consul in Hispania Herculeios fratres oppressit, Sertorium Hispania expulit. Adolescens in petitione praeturae et pontificatus consularibus viris praelatus est. 63 2 3

Tiberius Gracchus, Africani ex filia nepos, quaestor Mancino in Hispania foedus eius flagitiosum probavit. Periculum deditionis eloquentiae gratia effugit. 64 2

1 propero *A* 3 exuerem *oγ* 6 elatus *Schott* 8 Quintus Fabius C. M. *A* qui consul *ω* quia consul *Schott* quia de J. *Wijga* 9 rege Numidiae *A* Quintium *AF* Quintum *B* Equitium *Klotz* Quendam *vel* illum *Keil* 13 Claudia *AB* Calidia *Schott* 15 Metellum *AB* Metellae *Olivarius* 16 eo quod *A* solum *D praeter ηξo* solus *Schott* 18 Pius dictus *A* 19 assiduis *Arntzen* assidue ab exsilio *σ* 20 Q. Pompedium *Gruner* 21 Herculeos *Aϑ* herculeos (hirc. ξ) herculeyos *D* herculeie *C* Hirtuleios *Klotz* 23 in praetura petitione pontificatus c. *Schroeter* in pet. pont. praetoriis et c. *Arntzen* 26 improbavit *Cηι* reprobavit *λ* 27 fugit *AB* effugit *edd.*

Tribunus plebis legem tulit, ne quis plus mille agri
4 iugera haberet. Octavio collegae intercedenti novo
5 exemplo magistratum abrogavit. Dein tulit, ut de ea
pecunia, quae ex Attali hereditate erat, ageretur et
6 populo divideretur. Deinde cum prorogare sibi pote-
statem vellet, adversis auspiciis in publicum processit
statimque Capitolium petiit manum ad caput referens,
7 quo salutem suam populo commendabat. Hoc nobili-
tas ita accepit, quasi diadema posceretur; segniterque
cessante Mucio consule Scipio Nasica sequi se iussit,
qui salvam rempublicam vellent, Gracchum in Capito-
8 lium persecutus oppressit. Cuius corpus Lucretii aedi-
lis manu in Tiberim missum; unde ille Vispillo dictus.
9 Nasica ut invidiae subtraheretur, per speciem legationis
in Asiam ablegatus est.

65 Gaius Gracchus pestilentem Sardiniam quaestor
sortitus non veniente successore sua sponte discessit.
2 Asculanae et Fregellanae defectionis invidiam susti-
3 nuit. Tribunus plebis agrarias et frumentarias leges
tulit, colonos etiam Capuam et Tarentum mittendos
4 censuit. Triumviros agris dividendis se et Fulvium
5 Flaccum et C. Crassum constituit. Minucio Rufo tri-
buno plebis legibus suis obrogante in Capitolium ve-

1 [legem] *Schott* quingenta *Schott* 2 collega intercedente *B vulgo* collegae interdicenti *A* collegae intercedenti *Schott* collega intercedente ⟨ei⟩ *Keil* 3 Dein (Deinde *C*) tulit, ut ex ea pecunia (familia *D*), quae de *codd.* de (ea *Schott*) familia, quae ex *vulgo* de fam. ageretur et pecunia *Keil* de pecunia, quae ex *Klotz* 5 propagare *C* prorogari? *Wijga* potestatem sequenti anno vellet *A* 9 posceret *vulgo* 10 iussis *vulgo* 11 vellent ⟨et⟩ *Wijga* 12 prosecutus *o* secutus *C* 13 Vespillo *ε vulgo* 15 Aliter cum comitiorum die Gracchus seditiones populi accenderet, auctore Nasica inflammata nobilitas fragmentis subselliorum plebem fugavit. Gracchus per gradus, qui sunt super Calphurnium fornicem detracto amminiculo fugiens ictus fragmento subsellii corruit rursusque assurgens alio ictu clavae cerebro impactae occubuit. Ducenti ea seditione interfecti, quorum corpora in Tiberim proiecta sunt + *A* 17 decessit *vulgo* 23 obroganti *A* abrogante *B corr. Schott*

nit; ubi cum Antyllius praeco Opimii consulis in turba fuisset occisus, in forum descendit et imprudens contionem a tribuno plebis avocavit; qua re arcessitus cum in senatum non venisset, armata familia Aventinum occupavit; ubi ab Opimio victus, dum a templo Lunae desilit, talum intorsit et Pomponio amico apud portam Trigeminam, P. Laetorio in ponte sublicio persequentibus resistente in lucum Furinae pervenit. Ibi 6
vel sua vel servi Euphori manu interfectus; caput a Septimuleio amico Gracchi ad Opimium relatum auro expensum fertur, propter avaritiam infuso plumbo gravius effectum.

Marcus Livius Drusus, genere et eloquentia 66
magnus, sed ambitiosus et superbus, aedilis munus magnificentissimum dedit. Ubi Remmio collegae quae- 2
dam de utilitate reipublicae suggerenti: Quid tibi, inquit, cum republica nostra? Quaestor in Asia nullis 3
insignibus uti voluit, ne quid ipso esset insignius. Tribunus plebis Latinis civitatem, plebi agros, equiti- 4
bus curiam, senatui iudicia permisit. Nimiae libera- 5
litatis fuit: ipse etiam professus nemini se ad largiendum praeter caelum et caenum reliquisse; ideoque cum pecunia egeret, multa contra dignitatem fecit. Magu- 6
dulsam Mauritaniae principem ob regis simultatem profugum accepta pecunia Boccho prodidit, quem ille elephanto obiecit. Adherbalem filium regis Numida- 7
rum obsidem domi suae suppressit redemptionem eius

1 Amtullius *o* Anicullius *p* Antulius (Antilius *F*) *C* Antullius *ζη. cett. codd. D varie corrupti* Atilius *Schott* Atilius *Arntzen* Antyllius *Gruner* Antullius *Wijga* 3 accersitus *B* 6 desiliit *AD* Pontino *Aϑ* Pontinio (Pomtinio) Pontio *cett. codd.* Pomponio *Aldus* Pomponio Pontino *Arntzen* 7 ac P. L. *A* 8 in locum Furianae (Furr. *pC*) *codd.* in lucum Furinae *vulgo* 9 Eupori *vulgo* 10 Septimo (io *o*) ateio *A* Septimio actilio *vel* actilo *C codd. D corrupti* Septimuleio *Aldus* 15 Et ibi *aliquot codd. D vulgo* Remio collega *C* Reminio collegae *D* 20 promisit *ε Wijga* 23 Magudalsam *η* Magulsam *D* 27 sumpsit *D* (exc. *η*) seclusit *Freudenberg*

8 occultam a patre sperans. Caepionem inimicum actionibus suis resistentem ait se de saxo Tarpeio praeci-
9 pitaturum. Philippo consuli legibus agrariis resistenti ita collum in comitio obtorsit, ut multus sanguis efflueret e naribus; quam ille luxuriam opprobrans mu-
10 riam de turdis esse dicebat. Deinde ex gratia nimia in invidiam venit. Nam plebs acceptis agris gaudebat, expulsi dolebant, equites in senatum lecti laetabantur, sed praeteriti querebantur; senatus permissis iudiciis exultabat, sed societatem cum equitibus aegre
11 ferebat. Unde Livius anxius, ut Latinorum postulata differret, qui promissam civitatem flagitabant, repente in publico concidit sive morbo comitiali seu hausto
12 caprino sanguine, semianimis domum relatus. Vota pro illo per Italiam publice suscepta sunt. Et cum Latini consulem in Albano monte interfecturi essent, Philippum admonuit, ut caveret: unde in senatu accusatus, cum domum se reciperet, immisso inter tur-
13 bam percussore corruit. Invidia caedis apud Philippum et Caepionem fuit.

67 Gaius Marius septies consul, Arpinas, humili loco natus, primis honoribus per ordinem functus, legatus Metello in Numidia criminando eum consulatum ade-
2 ptus Iugurtham captum ante currum egit. In proximum annum consul ultro factus Cimbros in Gallia apud Aquas Sextias, Teutonas in Italia in campo Rau-
3 dio vicit deque his triumphavit. Usque sextum consulatum per ordinem factus Apuleium tribunum plebis et Glauciam praetorem seditiosos ex senatusconsulto
4 interemit. Et cum Sulpicia rogatione provinciam

1 accusationibus *C* 3 Philippo — *B* 5 quem *A* quae *B* quam *Schott* opprobans *o* approbans *p corr. Schott* exprobrans *D* 6 Idem ex *Schott* 9 sed praeteriti querebantur — *B* 10 iudicibus *C* 15 Et . . . caveret — *C* 16 Albano [monte] *Klotz* 21 Arpinis *ε* 26 teuthones, theutones, teutones *plerique codd. D* Teutones *Schott* Teutonos *Klotz* Savidio *C* Sanidio *vel* Sauidio *D*

Syllae eriperet, armis ab eo victus Minturnis in palude delituit. Inventus et in carcerem coniectus immissum percussorem Gallum vultus auctoritate deterruit acceptaque navicula in Africam traiecit, ubi diu exulavit. Mox Cinnana dominatione revocatus ruptis ergastulis exercitum fecit caesisque inimicis iniuriam ultus septimo consulatu, ut quidam ferunt, voluntaria morte decessit.

Gaius Marius filius viginti septem annorum consulatum invasit, quem honorem tam immaturum mater flevit. Hic patri saevitia similis curiam armatus obsedit, inimicos trucidavit, quorum corpora in Tiberim praecipitavit. In apparatu belli, quod contra Syllam parabatur, apud Sacriportum vigiliis et labore defessus sub divo requievit et absens victus fugae, non pugnae interfuit. Praeneste confugit, ubi per Lucretium Afellam obsessus temptata per cuniculum fuga, cum omnia saepta intelligeret, iugulandum se Pontio Telesino praebuit.

Lucius Cornelius Cinna flagitiosissimus rempublicam summa crudelitate vastavit. Primo consulatu legem de exulibus revocandis ferens ab Octavio collega prohibitus et honore privatus urbe profugit vocatisque ad pilleum servis adversarios vicit, Octavium interfecit, Ianiculum occupavit. Iterum et tertio consulem se ipse fecit. Quarto consulatu cum bellum contra Syllam pararet, Anconae ob nimiam crudelitatem ab exercitu lapidibus occisus est.

Flavius Fimbria saevissimus, quippe Cinnae satelles, Valerio Flacco consuli legatus in Asiam profectus, per simultatem dimissus corrupto exercitu du-

2 latuit *B vulgo* 4 ibi *B* 5 proscriptione *Cλξo* 9 viginti quinque *vett. edd. et Schott* 15 sub dio *Schott* 16 refugit *vett. edd. Schott* Afellam *Aω* Alfellam *C* Asellam, Assellam, Affellam, Ofellam *cett. codd. vulgo* 20 omnium flag. *ι Klotz* 22 dedit *p* 25 tertium *C* tercium *η* 29 [saevissimus — satelles] *Arntzen* quippe — *μν Klotz* [quippe] *Keil* Cinnae — *A*

2 cem interficiendum curavit. Ipse correptis imperii
insignibus provinciam ingressus Mithridatem Pergamo
3 expulit. Ilium, ubi tardius portae patuerant, incendi
iussit; ubi Minervae templum inviolatum stetit, quod
4 divina maiestate servatum nemo dubitavit. Ibidem
Fimbria militiae principes securi percussit; mox a
Sylla Pergami obsessus corrupto exercitu desertus
semet occidit.

71 Viriathus genere Lusitanus, ob paupertatem primo
mercennarius, deinde alacritate venator, audacia latro,
ad postremum dux, bellum adversum Romanos sum-
psit eorumque imperatorem Claudium Unimanum, dein
2 C. Nigidium oppressit. Pacem a Popilio maluit inte-
ger petere quam victus† et cum alia dedisset et arma
3 retinerentur, bellum renovavit. Caepio cum vincere
aliter non posset, duos satellites pecunia corrupit, qui
4 Viriathum vino depositum peremerunt. Quae victoria,
quia empta erat, a senatu non probata.

72 Marcus Aemilius Scaurus nobilis, pauper: nam
pater eius quamvis patricius ob paupertatem carbo-
2 narium negotium exercuit. Ipse primo dubitavit, ho-
nores peteret an argentariam faceret; sed eloquentiae
3 consultus ex ea gloriam peperit. Primo in Hispania
corniculum meruit; sub Oreste in Sardinia stipendia
4 fecit. Aedilis iuri reddendo magis quam muneri edendo
studuit. Praetor adversus Iugurtham, tamen eius pe-

2 Mithradatem *Schott* 3 patuerunt *B* 5 Idem *A* 7 oppressus *B* 10 ventor (ventor δF) *C* vector *D* 13 C. Vetilium *Schroeter* a Popilio $\varepsilon\eta\mu\nu\xi\varrho\omega$ *Klotz Keil* a Pompilio $\gamma\lambda\sigma$ a populo *vel* populo *cett. codd.* a Fabio *Machaneus* a p. Romano *Schott* 14 et cum Italia dis(de *o*)cessisset et aurum peteretur bellum *A* et cum alia dedisset et arma retinerentur, bellum *B vulgo* et cum alia d. et a. r. b. ren. Caepio, qui cum *vel* sed c. a. d. et a. peterentur, bellum *Keil* et cum omnia alia concessisset et arma peterentur *Klotz Fortasse* et cum a. d. nec arma retinerentur, bellum *Wijga* cum et alia d. et arma peterentur *Opitz* 17 humi *vett. edd*, *Schott* humo *a Arntzen* 21 [Ipse] *Keil* 22 petere . . facere *D* 24 Cornelium *C* corniculo *Schott* 26 Iu-

cunia victus. Consul legem de sumptibus et libertino- 5
rum suffragiis tulit. P. Decium praetorem transeunte 6
ipso sedentem iussit assurgere eique vestem scidit,
sellam concidit; ne quis ad eum in ius iret, edixit.
Consul Liguras Tauriscos domuit atque de his trium- 7
phavit. Censor viam Aemiliam stravit, pontem Mul- 8
vium fecit. Tantumque auctoritate potuit, ut Opi- 9
mium contra Gracchum, Marium contra Glauciam et
Saturninum privato consilio armaret. Idem filium suum, 10
quia praesidium deseruerat, in conspectum suum vetuit
accedere; ille ob hoc dedecus mortem sibi conscivit.
Scaurus senex cum a Vario tribuno plebis argueretur, 11
quasi socios et Latium ad arma coegisset, apud popu-
lum ait: Varius Sucronensis Aemilium Scaurum ait
socios ad arma coegisse, Scaurus negat: utri potius
credendum putatis?

Lucius Apuleius Saturninus, tribunus plebis 73
seditiosus, ut gratiam Marianorum militum pararet,
legem tulit, ut veteranis centena agri iugera in Africa
dividerentur; intercedentem Baebium collegam facta
per populum lapidatione submovit. Glauciae praetori, 2
quod is eo die, quo ipse contionem habebat, ius di-
cendo partem populi avocasset, sellam concidit, ut
magis popularis videretur. Quendam libertini ordinis 3
subornavit, qui se Tiberii Gracchi filium fingeret. Ad 4
hoc testimonium Sempronia soror Gracchorum pro-
ducta nec precibus nec minis adduci potuit, ut dede-
cus familiae agnosceret. Saturninus Aulo Nunnio com- 5
petitore interfecto tribunus plebis refectus Siciliam,

gurthae adversus *Aζ* Pr. adversus J. pugnavit *Colinaeus* Legatus Calpurnii Iug. adv. *Schott* tandem eius *Schott*
5 Liguros *o* Ligures *D* et Cauriscos *A* et Gauriscos *C* et Gantiscos *D* et Tauriscos *Peter* L. Tauriscos *Mommsen* 10 qui *Klotz Schroeter* vetavit *Aζ Schroeter* 14 Varius Veronensis *AB* Sucronensis *Schott* Surius Sucronensis *vett. edd.* 19 in Gallia *Schroeter* 23 advocasset *B* 28 Nummio *pζ* Mūmio *vel* Mumio *oB* Nonio *Schott* Nunnio *Wijga*

Achaiam, Macedoniam novis colonis destinavit; et aurum dolo an scelere Caepionis partum ad emptio-
6 nem agrorum convertit. Aqua et igni interdixit ei,
7 qui in leges suas non iurasset. Huic legi multi nobiles obrogantes, cum tonuisset, clamarunt: Iam, inquit,
8 nisi quiescetis, grandinabit. Metellus Numidicus exu-
9 lare quam iurare maluit. Saturninus tertio tribunus plebis refectus, ut satellitem suum Glauciam praetorem faceret, Mummium competitorem eius in campo Martio
10 necandum curavit. Marius senatusconsulto armatus, quo censeretur, darent operam consules, ne quid respublica detrimenti caperet, Saturninum et Glauciam in Capitolium persecutus obsedit maximoque aestu incisis fistulis in deditionem accepit. Nec deditis fides
11 servata: Glauciae fracta cervix, Apuleius cum in curiam fugisset, lapidibus et tegulis desuper interfectus
12 est. Caput eius Rabirius quidam senator per convivia in ludibrium circumtulit.

74 Lucius Licinius Lucullus nobilis, disertus et di-
2 ves, munus quaestorium amplissimum dedit. Mox per Murenam in Asia classem Mithridatis et Ptolomaeum
3 regem Alexandriae consuli Syllae conciliavit. Praetor
4 Africam iustissime rexit. Adversus Mithridatem missus

2 in scelere *p* aut sc. *λμνο aghl* ut sc. *ιω* aurum Tolosanum *Baiter* 4 multi nobiles obrogantes *A Klotz* multi nobiles ab (ad *ζ*) rogantes *Cζηϑμ* multi volentibus arrogantiam *ιx* multis nobilibus ab (ar-) rogantibus *vξoωag vett. edd. Arntzen* obrog. *Schott Keil* 5 et clamarent *A* acclamavit *C* clamavit *D vulgo* reclamarunt *Klotz* clamarunt *Opitz* 6 quiescitis *B* 8 Glauciam praetorem consulem f. *Schott* Glauciam consulem f. *Klotz* 9 Mummium *oγF* Nummium *p* Mumium *εD* Memmium *Schott* 11 censetur dent *AC* (censeretur *γ*) *η ita Wijga* censeretur darent (daret) *D* censebatur darent *Schott* 12 patiatur *o* in Cap. coegit confugere. Ibi eos persecutus *A* 13 maximo quaestu *C* maximoque quaestu *D* astu *vett. edd. Arntzen* 15 crura *A* fractum crus *ι* fracta crus *x* 20 dedit. Ministro Murenae *A* dedit. in Asiam *C* dedit. Mox per Murenam (Murenae) *D* 21 Ptol. r. A. c. S. concil. et mox p. M. in Asia *Schott* 23 consul missus *Schott*

collegam suum Cottam Chalcedone obsessum liberavit. Cyzicum obsidione solvit. Mithridatis copias ferro et fame afflixit eumque regno suo id est Ponto expulit. Quem rursum cum Tigrane rege Armeniae subveniente magna felicitate superavit. Nimius in habitu, maxime signorum et tabularum amore flagravit. Post cum alienata mente desipere coepisset, tutela eius M. Lucullo fratri permissa est.

Cornelius Sylla, a fortuna Felix dictus, cum parvulus a nutrice ferretur, mulier obvia: Salve, inquit, puer tibi et reipublicae tuae felix; et statim quaesita, quae haec dixisset, non potuit inveniri. Hic quaestor Marii Iugurtham a Boccho in deditionem accepit. Bello Cimbrico et Teutonico legatus bonam operam navavit. Praetor inter cives ius dixit. Praetor Ciliciam provinciam habuit. Bello sociali Samnites Hirpinosque superavit. Ne monumenta Bocchi tollerentur, Mario restitit. Consul Asiam sortitus Mithridatem apud Orchomenum et Chaeroniam proelio fudit, Archelaum praefectum eius Athenis vicit, portum Piraeum recepit, Maedos et Dardanos in itinere superavit. Mox cum rogatione Sulpicia imperium eius transferretur ad Marium, in Italiam regressus corruptis adversariorum exercitibus Carbonem Italia expulit, Marium apud Sacriportum, Telesinum apud portam Collinam vicit. Mario Praeneste interfecto Felicem se edicto appellavit. Proscriptionis tabulas primus proposuit. Novem milia dediticiorum in villa publica cecidit. Numerum sacerdotum auxit, tribuniciam potestatem minuit. Re-

75 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

3 fama subegit *A* fame regit (coegit *δ*) *C* fame fregit *η* afflixit *D* regno ... Quem — *A* 3 id est — *ϑ* [id est Ponto] *Keil* 4 venientem *B* subvenientem *Cικλξο* ei subvenientem? *Wijga* 5 facilitate *A* in ambitu *A* 7 coepit (cepit) *B* 9 in fortuna *B* 16 Irpinosque *Schott* 18 Orchomenam (Orth., orc. *etc.*) *codd.* Orchomenon *Wijga* 20 cathēis vicit *o* catenis vinxit *p* 21 Enetos *Schott* Medos *Arntzen* 24 Marium filium *Schott* 27 posuit *Aι* 28 deditorum (deditiorum *ϑ*) *D* 29 tribun. p. ... interiit — *δ* 29 imminuit *A*

publica ordinata dictaturam deposuit; unde sperni coeptus Puteolos concessit et morbo, qui phthiriasis vocatur, interiit.

76 Mithridates rex Ponti oriundus a septem Persis, magna vi animi et corporis, ut sexiuges equos regeret, quinquaginta gentium ore loqueretur. Bello sociali dissidentibus Romanis Nicomedem Bithynia, Ariobarzanen Cappadocia expulit. Litteras per totam Asiam misit, ut, quicunque Romanus esset, certa die interficeretur; et factum est. Graeciam insulasque omnes excepta Rhodo occupavit. Sylla eum proelio vicit, classem eius proditione Archelai intercepit, ipsum apud Dardanum oppidum fudit et oppressit, et potuit capere, nisi adversum Marium festinans qualemcumque pacem componere maluisset. Deinde eum acrius resistentem Lucullus fudit. Mithridates post a Pompeio nocturno proelio victus in regnum confugit, ubi per seditionem popularium a Pharnace filio in turre obsessus venenum sumpsit. Quod cum tardius combiberet, quia adversum venena multis antea medicaminibus corpus firmarat, immissum percussorem Gallum Bithocum auctoritate vultus territum revocavit et in caedem suam manum trepidantis adiuvit.

77 Cn. Pompeius Magnus, civili bello Syllae partes secutus ita egit, ut ab eo maxime diligeretur. Siciliam sine bello a proscriptis recepit. Numidiam Hiarbae ereptam Massinissae restituit. Viginti sex

1 unde spe receptus *D* 2 ptyriasis *A* ptiriasis ξ*o cett. codd. corrupt.* phthiriasis *vett. edd.* 5 rexerit *C* 6 quatuor et viginti λσ quinquagesimo *cett. codd. D* duarum et viginti *vett. edd., Schott* quinque et viginti *Klotz Keil* 7 Ariobarzanem *B* 12 repugnante Arch.? *Schott* apud Orchomenum oppidum *vulgo* 13 fudit et oppressisset nisi *A Schott* 15 acruis *p* argis *B* Cabiris *Aldus* 19 combiberet *o* ebiberet *p* cui (qui cum *F*) tard. biberet *C* cum id t. biberet *D* (haberet *c*) Cum id t. subiret *Vascosanus* Quod cum t. subiret *Schott* Q. c. in se tardius esse videret *Klotz* 21 Sithocum *B* 24 Magnus, quia *Enmann* 27 Iarbae *B* Hiempsali *Anna Fabri, Schroeter*

annos natus triumphavit. Lepidum acta Syllae rescin- 3
dere volentem privatus Italia fugavit. Praetor in 4
Hispaniam pro consulibus missus Sertorium vicit. Mox 5
piratas intra quadragesimum diem subegit. Tigranem
ad deditionem, Mithridatem ad venenum compulit.
Deinde mira felicitate nunc in septemtrionem Albanos, 6
Colchos, Heniochos, Caspios, Iberos, nunc in orientem
Parthos, Arabas atque Iudaeos cum magno sui ter-
rore penetravit. Primus in Hyrcanum, Rubrum et 7
Arabicum mare usque pervenit. Moxque diviso orbis 8
imperio, cum Crassus Syriam, Caesar Galliam, Pom-
peius urbem obtineret, post caedem Crassi Caesarem
dimittere exercitum iussit. Cuius infesto adventu urbe 9
pulsus, in Pharsalia victus ad Ptolomaeum Alexandriae
regem confugit. Eius imperio ab Achilla et Potino
satellitibus occisus est.

(Huius latus sub oculis uxoris et liberorum a Sep-
timio, Ptolomaei praefecto, mucrone confossum est.
Iamque defuncti caput gladio praecisum, quod usque
ad ea tempora fuerat ignoratum. Truncus Nilo iacta-
tus a Servio Codro rogo inustus humatusque est in-
scribente sepulcro: Hic positus est Magnus. Caput
ab Achilla, Ptolomaei satellite, Aegyptio velamine in-
volutum cum anulo Caesari praesentatum est; qui

1 XXIV *Tzschuck* annorum *A ι* annorum natus *B* annos natus *vulgo* 2 abrogavit. *B* ablegavit? *Schott* Privatus in Hispaniam *Keil* 6 mira facilitate et celeritate nunc in s. *A* felicitate rerum in *B* 7 tunc in *Aldus Schott* tum in *Wijga* 6 septemtrione—7 oriente *aliquot codd. D* 9 Primus ad *Wijga* Hyrcanum Caspium Rubr. *A Cη Schott Klotz* 13 iubet *A* 15 fugit *B exc. λ* Eius . . . occisus est. —*B*; *in verbis*: „ad Ptolomaeum Alexandriae“ *finem faciunt γδε* ad Pt. Alexandriae perfugit ab eoque interfectus (est *superpositum*), quem Caesar dum eius vidit caput flevit vindictamque de ipsius morte fecit. finis. *F* 17 Huius . . . curavit + *D*, *Schott uncinis inclusit.* 20 adoratum *Aldus Schott* 21 servo Cordi *Oudendorp* [Codro] *Arntzen* S. C. rogario *Unger* servo Cordo *Hildesheimer* 22 hic situs est m. Pompeius *Schott*

non continens lacrimas illud plurimis et pretiosissimis odoribus cremandum curavit.)

78 Gaius Iulius Caesar, veneratione rerum gestarum Divus dictus, contubernalis Thermo in Asiam profectus, cum saepe ad Nicomedem, regem Bithyniae, commearet, impudicitiae infamatus est. Mox Dolabellam iudicio oppressit. Dum studiorum causa Rhodum petit, a piratis captus et redemptus, eosdem et postea captos punivit. Praetor Lusitaniam et post Galliam ab Alpibus usque et Oceanum bis classe transgressus Britanniam subegit. Cum ei triumphus a Pompeio negaretur, armis eum urbe pulsum in Pharsalia vicit. Capite eius oblato flevit, et honorifice sepeliri fecit; mox a satellitibus Ptolomaei obsessus eorum et regis nece Pompeio parentavit. Pharnacem Mithridatis filium fama nominis fugavit. Iubam et Scipionem in Africa, Pompeios iuvenes in Hispania apud Mundam oppidum ingenti proelio vicit. Deinde ignoscendo amicis odia cum armis deposuit: nam Lentulum tantum et Afranium et Faustum Syllae filium iussit occidi. Dictator in perpetuum factus a senatu, in curia Cassio et Bruto caedis auctoribus tribus et viginti vulneribus occisus est; cuius corpore pro rostris posito sol orbem suum celasse dicitur.

79 Caesar Octavianus ex Octavia familia in Iuliam translatus in ultionem Iulii Caesaris, a quo heres fuerat institutus, Brutum et Cassium caedis auctores in Macedonia vicit. Sextum Pompeium Gnaei Pompei filium bona paterna repetentem in freto Siculo superavit. Marcum Antonium consulem Syriam obtinentem amore Cleopatrae devinctum in Actiaco Ambraciae litore debellavit. Reliquam orbis partem per

6 Dolobellam *A* 8 captus est. Redemptus eosdem postea *Keil* 9 Lusitaniam, post Galliam *Schroeter* 10 usque ad O. *o* usque O. *p* usque, et *Schott* 13 iussit *o* 18 inimicis *Arntzen* 19 nam L. Caesarem *Schott* 26 tralatus *Schott* fuit inst. *Keil* 31 Acarnaniae l. *Keil* [Ambraciae] *Wijga*

legatos domuit. Huic Parthi signa, quae Crasso sustulerant, ultro reddiderunt. Indi, Scythae, Sarmatae, Daci, quos non domuerat, dona miserunt. Iani gemini portas bis ante se clausas, primo sub Numa, iterum post primum Punicum bellum, sua manu clausit. Dictator in perpetuum factus a senatu ob res gestas Divus Augustus est appellatus. 5 6 7

Cato praetorius Catonis censorii pronepos cum in domo avunculi Drusi educaretur, nec pretio nec minis potuit adduci a Q. Popedio Silone Marsorum principe, ut favere se causae sociorum diceret. Quaestor Cyprum missus ad vehendam ex Ptolomaei hereditate pecuniam cum summa eam fide perduxit; praeterea coniuratos puniendos censuit. Bello civili Pompei partes secutus est; quo victo exercitum per deserta Africae duxit, ubi Scipioni consulari delatum ad se imperium concessit. Victis partibus Uticam concessit, ubi filium hortatus, ut clementiam Caesaris experiretur, ipse lecto Platonis libro, qui de bono mortis est, semet occidit. 80 2 3 4

Marcus Tullius Cicero, genere Arpinas, patre equite Romano natus, genus a Tito Tatio rege duxit. Adolescens Rosciano iudicio eloquentiam et libertatem suam adversus Sullanos ostendit; ex quo veritus invidiam Athenas studiorum gratia petivit, ubi Antiochum Academicum philosophum studiose audivit. Inde eloquentiae gratia Asiam, post Rhodum petiit, ubi Molonem Graecum rhetorem tum disertissimum magistrum habuit; qui flesse dicitur, quod per hunc Graecia eloquentiae laude privaretur. Quaestor Siciliam habuit. Aedilis Gaium Verrem repetundarum damnavit. Praetor Ciliciam latrociniis liberavit. Con- 81 2 3 4

2 Inde *A* Indi *Schott* 9 nec precibus *Keil* 10 ab Pedio Sil. *A* a Q. Popedio (Pompedio *Klotz*) Sil. *Schott* 12 in Cypr. *Schott* ad advehendam *Arntzen* 19 de bonis mortis *Schott* 22 a Tullo Attio *vulgo* 28 Milonem *A corr. Schott* Graecorum rhetorum *Markland*

sul coniuratos capite punivit. Mox invidia P. Clodii instinctuque Caesaris et Pompei, quos dominationis suspectos eadem, qua quondam Sullanos, libertate perstrinxerat, sollicitatis Pisone et Gabinio consulibus, qui Macedoniam Asiamque provincias in stipendium opera huius acceperant, in exilium actus; mox ipso referente Pompeio rediit eumque civili bello secutus
5 est. Quo victo veniam a Caesare ultro accepit; quo interfecto Augustum fovit, Antonium hostem iudicavit;
6 Et cum triumviros se fecissent Caesar, Lepidus Antoniusque, concordia non aliter visa est inter eos iungi posse, nisi Tullius necaretur; qui immissis ab Antonio percussoribus cum forte Formiis quiesceret, imminens exitium corvi auspicio didicit et fugiens occisus est. Caput ad Antonium relatum.

82 Marcus Brutus, avunculi Catonis imitator, Athe-
2 nis philosophiam, Rhodi eloquentiam didicit. Cythe-
3 ridem mimam cum Antonio et Gallo amavit. Quaestor ⟨Caesari⟩ in Galliam proficisci noluit, quod is bonis
4 omnibus displicebat. Cum Appio socero in Cilicia fuit, et cum ille repetundarum accusaretur, ipse ne verbo
5 quidem infamatus est. Civili bello a Catone ex Cilicia retractus Pompeium secutus est, quo victo veniam a Caesare accepit et proconsul Galliam rexit; tamen
6 cum aliis coniuratis in curia Caesarem occidit. Et ob invidiam veteranorum in Macedoniam missus, ab Augusto in campis Philippiis victus Stratoni cervicem praebuit.

83 Gaius Cassius Longinus quaestor Crassi in Syria fuit, post cuius caedem collectis reliquiis in Syriam
2 rediit. Osacem, praefectum regium, apud Orontem

5 M. Siriamque *o* M. Asiamque Syriamque *p* M. Asiamque *vulgo* M. Syriamque *Schott* 6 operae huius *Sylburg* acceperunt? *Wijga* 18 Gallo poeta *Arntzen* Quaestor ⟨cum Caesare⟩ *Sylburg* Quaestor ⟨Caesari⟩ *Keil* 20 App. Claudio *Schott* Appio ⟨Claudio⟩ socero *Klotz* 27 Philippicis *Schott* 31 Arsacem *o* Irsacen *p* Osacem *Schott* Osacen *Wijga*

fluvium superavit. Dein eo quod coemptis Syriacis 3
mercibus foedissime negotiaretur, Caryota cognominatus est. Tribunus plebis Caesarem oppugnavit. Bello 4 5
civili Pompeium secutus classi praefuit. A Caesare 6
veniam accepit; tamen adversus eum coniurationis auctor cum Bruto fuit et in caede dubitanti cuidam: Vel per me, inquit, feri; magnoque exercitu comparato in Macedonia Bruto coniunctus in campis Philippiis ab Antonio victus, cum eandem fortunam Bruti putaret, qui Caesarem vicerat, Pindaro liberto iugulum praebuit. Cuius morte audita Antonius exclamasse 7
dicitur: Vici.

Sextus Pompeius, in Hispania apud Mundam 84
victus, amisso fratre, reliquiis exercitus collectis Siciliam petiit, ubi ruptis ergastulis mare obsedit. Inter- 2
ceptis commeatibus Italiam vexavit; et cum mari feliciter uteretur, Neptuni se filium professus est eumque bobus auratis et equo placavit. Pace facta epulatus 3
in navi cum Antonio et Caesare non invenuste ait: Hae sunt meae carinae; quia Romae in Carinis domum eius Antonius tenebat. Rupto per eundem Antonium 4
foedere Sextus ab Augusto per Agrippam navali proelio victus in Asiam fugit, ubi ab Antonianis militibus occisus est.

Marcus Antonius, in omnibus expeditionibus Iulio 85
Caesari comes, Lupercalibus diadema ei imponere tentavit, mortuo divinos honores decrevit. Augustum 2
perfidiose tractavit, a quo apud Mutinam victus, Perusii fame domitus in Galliam fugit. Ibi Lepidum sibi collegam adiunxit; Brutum exercitu eius corrupto

1 Deinde *o* Dein quod *Schott* 2 Carnota *p* cãmota *o* Caruota *Schott* Caryota *Arntzen* 8 Philippicis *Schott* 10 Pandaro *A* Pindaro *Voss* 13 *Cap.* 84 *in o post cap.* 86 *ab alia manu additum* 17 confessus *vulgo* 18 epulaturus *Keil* 20 Romanae *A corr. Schott* 21 per eundem Pompeium *Schott* per eundem [A.] *Arntzen* [p. e. Ant.] *Gruner* 28 [Perusii fame domitus] *Fiedler*

occidit; reparatis viribus in Italiam regressus cum
3 Caesare in gratiam rediit. Triumvir factus proscriptio-
4 nem a Lucio Caesare avunculo suo coepit. In Syriam
missus bellum Parthis intulit; a quibus victus vix
tertiam partem de quindecim legionibus in Aegyptum
perduxit; ibi Cleopatrae amore devinctus in Actiaco
5 litore ab Augusto victus est. In Alexandriam regres-
sus, cum habitu regio in solio regali sedisset, necem
sibi ipse conscivit.

86 Cleopatra Ptolomaei regis Aegyptiorum filia, a
fratre suo Ptolomaeo eodemque marito, quem fraudare
regno voluerat, pulsa ad Caesarem bello civili in Ale-
xandriam venit; ab eo specie sua et concubitu regnum
2 Ptolomaei et necem impetravit. Haec tantae libidinis
fuit, ut saepe prostiterit, tantae pulchritudinis, ut
3 multi noctem illius morte emerint. Postea Antonio
iuncta, cum eo victa, cum se illi inferias ferre simu-
laret, in Mausoleo eius admotis aspidibus periit.

8 regis *Schroeter* 9 sibi consc. *Schott* 16 emerent *A* emerint *Schott*

SEXTI AURELII VICTORIS

LIBER DE CAESARIBUS

o Oxoniensis
p Bruxellensis (Pulmannianus)

AURELII VICTORIS
HISTORIAE ABBREVIATAE

ab Augusto Octaviano,
id est a fine Titi Livii, usque ad consulatum decimum
Constantii Augusti et Iuliani Caesaris tertium.

Anno urbis septingentesimo fere vicesimoque, duobus 1
etiam, mos Romae incessit uni prorsus parendi. Namque Octavianus, patre Octavio, atque adoptione magni avunculi Caesaris ac mox procerum consulto ob victoriam partium placide exercitam Augusti cognomento dictus, illectis per dona militibus atque annonae curandae specie vulgo ceteros haud difficulter subegit. Eoque modo annis quattuor circiter et qua- 2
draginta actis morbo Nolae consumptus, adiectis imperio civium Raetis Illyricoque, ac pacata exterarum gentium ferocia nisi Germaniae, quamquam tertius 3
post Numam victo Antonio Ianum clauserit, quod iure Romano quiescentibus bellis accidebat. Mores viro 4
civiles lepidique flagrante haud modice luxuria ludorumque cupidine atque ad somnum intemperantie. Doctorum, qui abunde erant, necessariorumque percul- 5
tor, cum eloquentiae studio ac religionibus mire attineretur, pater patriae ob clementiam ac tribunicia 6

6 secundo *Gruter* 7 iterum *Maehly* 9 magni avunculi Caesaris ⟨Gaius Caesar dictus *vel* Caesaris⟩ ac *Cohn* 10 patriam *p* 22 retineretur *p* det. *vel* teneretur *Gruter* 23 ob clementiam vocatus tribuniciam potestatem perpetuo habuit *Freudenberg*

potestate perpetuo habitus; hincque uti deo Romae provinciisque omnibus per urbes celeberrimas vivo mortuoque templa, sacerdotes et collegia sacravere.
7 Felix adeo (absque liberis tamen simulque coniugio), ut Indi, Scythae, Garamantes ac Bactri legatos mitterent orando foederi.
2 Dein Claudius Tiberius Nero, in Augusti liberos e privigno redactus arrogatione, ubi, quae metuebantur, satis tuta animadvertit, imperium complexus est, cuius nomen astu abnuebat: subdolus et occultior, hisque saepe simulando infensus, quae maxime cuperet, et insidiose deditus, quae odio erant; ingenio ad repentina longe acriore; bonis initiis deinde perniciosus, quaesitissimis in omnem fere aetatem sexumque libidinibus, atque atrocius puniens insontes noxios,
2 suos pariter externosque. Adhuc dum urbes et conventus exsecratur, Capreas insulam quaesiverat flagitiis
3 obtentui. Quare solutis militiae artibus direpta pleraque iuris Romani; nihilque praeter Cappadocas idque inter exordia in provinciam subactum remoto rege Archelao; compressaque Gaetulorum latrocinia, quae
4 Tacfarinate duce passim proruperant. Simul Marobodus callide circumventus, Sueborum rex; neque minus contractas undique cohortes praetorias, quae dispersae proximis municipiis seu Romae quaeque per domos habebantur, in castra apud urbem redegit, qua tenebantur praefecturam appellans, vel augens, praetorio; nam ceteros paritorum praesidesque Augustus instituerat.
3 Igitur Claudio febri an insidiis oppresso, cum im-

5 Iudei *p* 7 Deinde *o* 8 ubique *op corr. Schott* 13 i. idem *p* in., fine *Gruter* 15 noxios —*p* 18 qua resolutis *o* quare solitis *p* quare res. *Maehly* 19 iuris romañ *p* ruris romani *o* 20 inter exedra *op* inter exordia *Olivarius* provincia *op* provinciam *Opitz* 22 de Farnace *op corr. Schott* proruperant. praetorias *p* (simul—cohortes *om.*) 30 Claudio Ferian *op* (fere iam *in margine cod. p a recenti manu ad-*

perium tres atque viginti, aevi octogesimum uno minus annos egisset, Gaius Caesar cognomento Caligula aventibus cunctis deligitur, maiorum gratiae parentisque. Namque per filiam proavus Augustus, genere 2
5 materno Agrippa, Drusus, Germanici pater, e quo is oriebatur, avi erant. Quorum modestia atque immaturo, absque Octaviani, interitu vulgus, simul matris 3
fratrumque, quos vario Tiberius exitio interceperat, permovebatur. Qua causa nitebantur omnes casum tan- 4
10 tae familiae lenire adolescentuli spe, tum quia natus in exercitu (unde cognomentum calceamento militari quaesiverat) legionibus carus acceptusque habebatur. Praeterea prudentissimus quisque similem fore suis 5
credebat; quod longe secus quasi naturae lege, quae
15 crebro tamquam ex industria malos e bonis, agrestes ex doctioribus et ceteros huiuscemodi seu contra gignit. Quo demum exemplo sapientium plures caruisse 6
liberis utilius duxere. Ceterum in Caligula haudqua- 7
quam vero plurimum aberant, quippe qui diu immania
20 animi ita pudore ac parendi specie obtexerat, uti merito vulgaretur neque meliores famulos neque atrociorem dominum illo fuisse. Denique nactus potestatem, 8
uti talia ingenia recens solent, anni mensibus egregia ad populum, inter patres, cum militibus gessit; dela-
25 taque coniuratione quasi minus credens praedicavit vix convenire in eum, cuius vita nullius oneri aut incom-

scriptum) Tiberio iam *Schott* senio an *Barth* fato an *Arntzen* Tiberio vi an *Maehly* Claudio [an Tiberio] insidiis *Opitz* febri an *F. P.*

2 anno *o* 9 permovebantur *op corr. Schott* 13 suis *Schott* sui *op* 21 meliorem famulum *Schott* 23 recens *o* veteris *an* recens *dubium p* veteris olim a. m. *Schott* verti *Gruter* deteri solent *Petr. Pithoeus* victis insolentia mentibus *Arntzen* veros *vel* veterum solent animos mentiri *Klotz, Misc. crit.* (*a. 1763*) *p. 37* verti solent, anni ⟨primi primis *vel* prioribus⟩ m. *M. Hertz, N. Jahrbb. 1881 p. 287* tegere (versare *Gruner*) solent animi sensus *Closs* 24 partes *op corr. Schott* 25 praedicaret *op* praedicavit? *Schott* praedicarat *Petschenig* 26 nullis *vel* nulli usquam *Sylburg*

9 modo esset. Sed repente caesis primum vario facinore innocentium paucioribus tamquam beluae hausto sanguine ingenium exeruit; itaque deinceps triennium consumptum, cum senatus atque optimi cuiusque mul-
10 tiplici clade terrarum orbis foedaretur. Quin etiam sororum stupro ac matrimoniis illudens nobilibus deorum habitu incedebat, cum Iovem se ob incestum, ex
11 choro autem Bacchanali Liberum assereret. Neque secus contractis ad unum legionibus spe in Germaniam transgrediendi conchas umbilicosque in ora ma-
12 ris Oceani legi iussit, cum ipse nunc fluxo cultu Venerioque interesset, nunc armatus spolia a se non ex hominibus, sed caelestium capi dictitaret, scilicet quod huiuscemodi pisces Graecorum dicto, quis augendi omnia studium est, Nympharum lumina accepisset.
13 His elatus dominum dici atque insigne regni nectere
14 capiti tentaverat. Qua causa auctore Chaerea moti, quibus Romana virtus inerat, tanta pernicie rempublicam confosso eo levare; relatumque excellens Bruti facinus eiecto Tarquinio foret, si per Quirites modo
15 militia exerceretur. Verum ubi cives desidia externos barbarosque in exercitum cogere libido incessit, corruptis moribus libertas oppressa atque habendi auctum
16 studium. Interim dum senatus decreto gentem Caesarum, etiam muliebri sexu, omnemque affinitatem armati persequuntur, forte Vimius, ortus Epiri, centurio e cohortibus, quae palatium per opportunos locos obsidebant, Titum Claudium occultantem se repperit deformi latebra protractatoque eo exclamat apud socios,
17 si sapiant, adesse principem. Et sane quia vecors erat, mitissimus videbatur imprudentibus; quae res adver-

2 nocentium *o* belua *Maehly* 3 exercuit *p* 7 ex thoro *p* choro *Opitz* 9 specie *Schott* 11 venereque *o* 15 lumina ⟨nominari⟩ a. *Freudenberg* 17 tēptauēat *o* cherea *o* cerea *p* 19 confesso *op corr. Schott* levavere? *F. P.* praelatumque *op* relatumque *Klotz* 26 unius *p* 28 Ti. *Schott* repperit *op* reperit *Schott*

sum nefariam patrui Neronis mentem auxilio neque apud fratris filium Caligulam invidiae fuit; quin etiam militares plebisque animos conciliaverat, dum flagrante suorum dominatione ipse contemptui miserabilior habe- retur. Talia plerisque memorantibus repente eum nullo 18 retractante quae aderant turbae circumsistunt, simulque affluebant reliqui militum et vulgi magna vis. Quod ubi patres accepere, mittunt ocius si valerent ausum comprimere. Sed postquam variis tetrisque 19 seditionibus civitas cunctique ordines lacerabantur, tamquam ex imperio omnes dedere se. Ita Romae regia 20 potestas firmata proditumque apertius mortalium conatus vacuos a fortuna cassosque esse.

Igitur Claudius, quamquam ventri foede oboediens, 4 vecors iuxta atque immemor pavidusque animi et ignavior esset, pleraque per formidinem tamen egregie consultabat, nobilitatis praecipue consiliis, quae metu colebatur: quippe stolidorum ingenia proinde agunt, uti monitores sunt. Denique bonis auctoribus com- 2 pressa per eum vitia ac per Galliam Drysadarum famosae superstitiones; lata iura quam commodissima; curatum militiae officium; retenti fines seu dati imperio Romano; Mesopotamia per orientem, Rhenus Danubiusque ad septemtrionem et a meridie Mauri accessere provinciis, demptis regibus post Iubam; caesaque Musulamiorum manus; simul ultima occasus, Britanniae partes contusae, quam solam adiit, Ostia profectus mari; nam cetera duces curavere. Adhuc annonae 3 egestas composita, quam Caligula invexerat, dum adactis toto orbe navigiis pervium mare theatris curribusque damno publico efficere contendit. Neque se- 4

1 patri·*p* pr̃i(s) *o* patrui *Schott* 8 hoc ius si valerent a. c. *o* hoc ius a. c. *p in margine* ocius Z statim 13 vacuos Fortuna cassos (*vel* vanos absque F. cassosque) *Klotz, Misc. crit. p.* 38 17 consiliisque *op corr. Schott* 20 Drysadarum *o* Drysudarum *p* Druydarum *vel* Druidarum *Schott* 26 Musul/// *o* Musalamiorum *p* 27 solam adit *p* solum adit *o* 29 induxerat *p*

cus censu novato, cum senatu motis pluribus lascivum adolescentem, quem sibi probatum parens asseruerat, retinuisset, censorem et liberis patrem debere esse
5 recte adiecerat. Ast ubi Messalinae coniugis simulque libertorum delinimentis, quibus semet dediderat, in
5 pravum abstractus, non illa modo tyrannorum admissa, verum quae postremum genus mulierum atque servile
6 quibat facere viro amenti dominoque. Namque uxor primo passim quasi iure adulteris utebatur; eoque exstincti cum suis plerique ingenio seu metu abstinen-
10 tes, dum pervagatis mulierum artibus peti a se petitos
7 criminatur. Dehinc atrocius accensa nobiliores quasque nuptas et virgines scortorum modo secum prostituerat;
8 coactique mares, uti adessent. Quod si qui talia horruerat, afficto crimine in ipsum omnemque familiam
15 9 saeviebatur. Namque Claudium, uti supra docuimus, natura performidolosum iniecto metu sui agitabant, maxime coniurationis; quo commento liberti etiam,
10 quos vellent, perditum ibant. Qui primo sceleribus coniventes, ubi pares patronae facti sunt, eam quoque
20 ignaro, quasi iubente tamen, domino per satellites in-
11 terfecere. Et sane in id progressa mulier erat, uti animi ac pellicum gratia marito Ostiam profecto Romae nuptias cum altero frequentaret; et hinc notior, dum mirum videtur apud imperatorem viro quam
25 12 imperatori nuptam esse. Ita liberti potestatem nacti summam stupris exilio caede proscriptionibus omnia foedabant, eoque herilem stultitiam perpulere, uti senex
13 fratris filiam in nuptias concupisceret. Quae †quamvis

1 senatus *op* 9 passimque *p* 11 peti se a petitis *Schott* 12 nobiliore quas nobiliores quasque *op corr. Schott* 20 cohibentes *op* coniventes *Mommsen* conniventes *iam Olivarius* colludentes *Schott* collubentes *edd.* 23 merito hostiam *o* gratia Ostiam (*om·sso* m.) *p* marito *Cohn* 24 cum adultero *Arntzen* 25 virum *op* viro *Opitz* dum nimirum videretur apud imp. viro quam imp. nupta esse *Freudenberg* apud imp. virum viro quam imp. nuptam esse *Olivarius*

superiore absurdior haberetur iccircoque paria extimesceret, veneno coniugem interemit. Huius anno sexto, 14
cum quattuordecim regnarit, octingentesimus urbis mire celebratus, visusque apud Aegyptum Phoenix, quam volucrem ferunt anno quingentesimo ex Arabis memoratos locos advolare; atque in Aegaeo mari repente insula ingens emersit nocte, qua defectus lunae acciderat. Ceterum funus, uti quondam in Prisco Tar- 15
quinio, diu occultatum, dum arte mulieris corrupti custodes aegrum simulant atque ab eo mandatam interim privigno, quem paulo ante in liberos asciverat, curam reipublicae.

Eo modo L. Domitius (nam id certe nomen Ne- 5
roni, patre Domitio, erat) imperator factus est. Qui 2
cum longe adolescens dominatum parem annis vitrico gessisset, quinquennium tamen tantus fuit, augenda urbe maxime, uti merito Traianus saepius testaretur procul differre cunctos principes Neronis quinquennio; quo etiam Pontum in ius provinciae Polemonis permissu redegit, cuius gratia Polemoniacus Pontus appellatur, itemque Cottias Alpes Cottio rege mortuo. Quare satis compertum est neque aevum impedimento 3
virtuti esse; eam facile mutari corrupto per licentiam ingenio, omissamque adolescentiae quasi legem perniciosius repeti. Namque eo dedecore reliquum vitae 4
egit, uti pigeat pudeatque memorare huiuscemodi quempiam, nedum rectorem gentium, fuisse. Qui dum psal- 5
lere per coetus Graecorum invento in certamen coronae coepisset, eo progressus est, uti neque suae neque aliorum pudicitiae parcens, ad extremum amictus nubentium virginum specie, palam senatu, dote data, cunctis festa more celebrantibus in manum conveniret lecto

1 idcirco *p* 3 regnaret *o* 5 quinquagesimo *p* 8 Tetrum *p* 12 De imperio Neronis *p* 17 sepe *o* 19 permissum *op corr. Schott* 22 est —*p* neque eum *o* 26 quemquam *p* cum *Arntzen* 31 dicta *Opitz fortasse* sollemni more *Sylburg*

6 ex omnibus prodigiosis. Quod sane in eo levius aesti-
7 mandum. Quippe noxiorum vinctis modo pelle tectus
ferae utrique sexui genitalia vultu contrectabat; ex-
8 sector marium maiore flagitio. Atque inter haec ma-
trem etiam contaminavisse plures habent, dum ea quo-
que ardore dominandi scelere quolibet subici filium
9 cupit. Id ego quamquam scriptoribus diversa firman-
10 tibus verum puto. Namque ubi mentem invaserint
vitia, †nequaquam verecundiae externis societate huma-
nius datur; peccandi consuetudo, nova et eo dulciora
11 affectans, ad extremum in suos agit. Quod his pro-
ditum magis, dum quasi quodam progressu illa per
alteros ad patrui nuptias atque alienorum cruciatibus
mariti exitium, hic paulatim ad sacerdotem Vestae,
deinde se, postremo uterque in sui scelus processerint.
12 Neque blandimentis talibus tamen coalescere potuere,
sed eo praeceps dati, dum insidiantur invicem, mater
13 praeversa interiit. Igitur cum omne ius fasque parri-
cidio trivisset ac magis magisque in optimos saevire-
tur, coniuravere plures varia sane tempestate ad libe-
14 randam rempublicam. Quis proditis caesisque imma-
nior urbem incendio, plebem feris vulgo missis, sena-
tum pari morte tollere decreverat, nova sede regno
quaesita, maximeque incitante legato Parthorum, qui
forte inter epulas aulicis, uti mos est, canentibus, cum

2 modo ⟨lusus⟩ *Schott* 3 exactor parium *op* exsector marium *Petrus Pantinus* exactor marium *Freudenberg* 9 vitia nequam, v. externae societate immanius *Olivarius* nequaquam verecundiae externae satietate humanis datur *Arntzen* nec quidquam verecundiae ⟨est⟩ externis satiata immanius excitatur p. c. *Freudenberg* mentem i. v. nequam, verecundiae e. s. i. d. *Maehly* n. verecundia externa societatis humanae datur *Klotz, l. c. p. 38* n. inverecundiae externis satiate immanius *Friese* nequaquam verecundia externis sollicitata humanius saturatur peccandi cons. *Closs* extenis — humani *o* 11 agens *p* hijs *o* 12 per adulteros *Arntzen* 15 in se *Schott* 16 latibus *op corr. Schott* 17 dari *op corr. Schott* 18 perversa *op* praeversa *F. P.* praeventa *Freudenberg* 23 pari more *Arntzen* pari modo *Schott*

sibi citharistam poposcisset, responso dato liberum esse, adiecerat sumeret ipse quem vellet e suis, ostentans, qui convivio aderant, quod liber sub imperio nullus haberetur. Ac ni Galba, qui Hispaniae prae- 15
sidebat, cognito mandatum sui exitium quamquam senecta aetate imperio correpto subvenisset, tantum facinus haud dubie patraretur. Verum eius adventu 16
desertus undique nisi ab spadone, quem quondam exsectum formare in mulierem tentaverat, semet ictu transegit, cum implorans percussorem diu ne ad mortem quidem meruisset cuiusquam officium.

Hic finis Caesarum genti fuit: quem fore prodigio- 17
rum multa denuntiavere praecipueque eorum praediis arescens lauri nemus dicatum triumphantibus atque interitus gallinarum, quae adeo multae albaeque erant, aptioresque religionibus, ut iis Romae habeatur hodie locus.

At Galba, haud secus nobilis e gente clarissima 6
Sulpiciorum, ubi Romam ingressus est, quasi luxuriae aut etiam crudelitati auxilio ventitavisset, rapere trahere vexare ac foedum in modum vastare cuncta et polluere. Quis rebus intestabilior (dum gravius offen- 2
dunt, quos mollius consultaturos spes erat), simul quia opes militum nimis pecuniae cupidus attenuaverat, Othone auctore interficitur; qui praelatum adoptione eius Pisonem impatientius dolens accensas cohortes armatasque in forum deduxerat. Quo cum lorica 3
tectus Galba tumultum leniturus contenderet, ad lacum Curtium caesus est mense imperii ac die septimo.

Igitur Salvius Otho, Neroni quondam criminose 7
familiaris, haud multo fine adolescentiae grandior po-

3 convivia oderant *op corr. Schott* 9 temptaverat *o* 15 multae albaeque aptiores erant *p* quae adeo multae ⟨ibi provenerant ut hodieque ea villa ad gallinas vocetur⟩ *Jordan (Hermes 2, 87)* 16 hijs *o* his *p* iis *Schott corr.* 18 Galba *tit. p* T Galba *op* At *Schott* 23 consulturos *p* 28 ortium *op corr. Schott* 29 occisus *o* 30 Neroni quoque quondam *p*

2 tentiam invadit. Qua dies fere quinque et octoginta praecognitis moribus potitus, postquam a Vitellio, qui e Gallia descenderat, Veronensi proelio pulsus est, mortem sibimet conscivit.

8 Ita ad Aulum Vitellium potestas delata, quae progressu funestior talibus initiis foret, si Vespasianus aliquamdiu Iudaeorum bello, quod Neronis iussu sus-
2 ceperat, impensius attineretur. Is ubi gesta per Galbam ipsumque oppressum accepit, simul quoniam legati Moesiae Pannonicique exercitus hortantium vene-
3 rant, imperium capit. Namque milites praedicti, postquam Othonem praetoriis, Vitellium Germanicianis legionibus factum comperere, aemuli, ut inter se solent, ne dissimiles viderentur, Vespasianum perpulere, in quem iam Syriacae cohortes ob egregia vitae con-
4 senserant. Quippe Vespasianus nova senator familia Reatinis maioribus industria rebusque pacis ac militiae
5 longe nobilis habebatur. Huius legatorum in Italiam transgressu fusisque apud Cremonam suis Vitellius ab Sabino urbi praefecto, Vespasiani fratre, sestertium milies pepigerat arbitris militibus imperio decedere; sed postquam mox circumventum se nuntio ratus est, quasi renovato furore ipsum ceterosque adversae partis cum Capitolio, quod saluti remedium ceperant, cre-
6 mavit. Ast ubi vera esse ac propinquare hostes patefactum est, productus e tugurio, quo se abdiderat, ianitoris iniecto laqueo parricidarum more ad scalas Gemonias perque eas pertractus; simul ictibus, quantum quisque valuerat, confosso corpore in Tiberim deicitur, tyrannidis octavo mense, annos natus septuaginta et quinque amplius.

1 qui *p* 2 praecorruptis militibus *vel* cohortibus *Freudenberg* 10 hortatum *Schott* 12 Othonem prędc̄m praetoriis *p* principem *Arntzen* imperatorem *Maehly* praesidem *vel* praefectum *alii* 18 in Italia *p* in Ytalia *o corr. Schott* 30 septuaginta et quinque *op* [quinquaginta septem *secundum Tacitum et Suetonium, ut monet Schott*]

Hi omnes, quos paucis attigi, praecipueque Caesa- 7
rum gens adeo litteris culti atque eloquentia fuere,
ut, ni cunctis vitiis absque Augusto nimii forent, tan-
tae artes profecto texissent modica flagitia. Quis rebus 8
quamquam satis constet praestare mores, tamen bono
cuique, praesertim summo rectori, utroque, si queat,
iuxta opus: sin aliter, vitae proposito immensum re-
grediente elegantiae saltem atque eruditionis sumat
auctoritatem.

Hoc item ex genere Vespasianus, sanctus omnia, 9
facundiae haud egens promendis, quae senserat, ex-
sanguem diu fessumque terrarum orbem brevi refe-
cit. Namque primum satellites tyrannidis, nisi qui 2
forte atrocius longe processerant, flectere potius maluit
quam excruciatos delere, prudentissime ratus nefaria
ministeria a pluribus metu curari. Dein coniuratio- 3
num multas scelere inulto abscedere patiebatur, comi-
ter, uti erat, stultitiae coarguens, qui ignorarent, quanta
moles molestiaque imperio inesset. Simul divinis de- 4
ditus (quorum vera plerisque negotiis compererat),
successores fidebat liberos Titum ac Domitianum fore.
Praeterea legibus aequissimis monendoque, quodque 5
vehementius est, vitae specie vitiorum plura abolevе-
rat. Infirmus tamen, uti quidam prave putant, adver- 6
sum pecuniam, cum satis constet aerarii inopia ac
labe urbium novas eum neque aliquamdiu postea ha-
bitas vectigalium pensiones exquisivisse. Namque Ro- 7
mae Capitolium, quod conflagravisse supra memoravi-
mus, aedes Pacis, Claudii monumenta, amphitheatri

1 hii *o* 5 bono — *p* 6 summe rectori *p* summae ⟨rei⟩ rectori *Opitz* 7 sin autem *p* pregrediente *o* progrediente *p* regrediente *Mommsen* 8 satis *p* 9 auctoritatis sumat eruditionem *op* eruditionis s. auctoritatem *F. P.* el. satis atque eruditionis sumat ad auctoritatem *Maehly* elegantiam saltim atque auctoritatem sumat eruditione *Closs* 12 prebire fecit *op corr. Schott* 16 Deinde *o* 18 arguens *p* 19 deditos *op* 22 monendo *p* 28 conflagrasse *p*

tanta vis, multaque alia ac forum coepta seu patrata.
8 Adhuc per omnes terras, qua ius Romanum est, renovatae urbes cultu egregio viaeque operibus maximis munitae et cavati montes per Flaminiam prono trans-
9 gressui. Quae tot tantaque brevi confecta intactis cultoribus prudentiam magis quam avaritiam probavere; simul censu more veterum exercito senatu motus probrosior quisque, ac lectis undique optimis viris mille gentes compositae, cum ducentas aegerrime repperisset
10 exstinctis saevitia tyrannorum plerisque. Ac bello rex Parthorum Vologesus in pacem coactus atque in provinciam Syria, cui Palaestinae nomen, Iudaeique annitente filio Tito, quem transgrediens in Italiam reliquerat externae militiae moxque victorem praefectura
11 praetorio extulerat. Unde etiam is honos, ingens a principio, tumidior atque alter ab Augusto imperio
12 fuit. Verum hac tempestate dum honorum honestas despectatur mixtique bonis indocti ac prudentibus inertes sunt, fecere nomen plerique potentia vacuum insolensque miseris, subiectum pessimo cuique et annonae specie rapax.

10 Ceterum Titus postquam imperium adeptus est, incredibile quantum, quem imitabatur, anteierit, prae-
2 sertim litteris clementiaque ac muneribus. Denique cum concessa per priores principes firmari ab insequentibus mos esset, simul imperium cepit, talia pos-
3 sidentibus edicto sponte cavit prospexitque. Neque minus sancte facilis in tuendis, qui forte in se coniuravissent, adeo ut, cum amplissimi ordinis duo abnuere cogitatum scelus nequirent patresque censuis-

1 multaeque aliae *op* multaque alia *Maehly, Jordan quoque* (*Hermes 2, 89*) aliae forum *o* ac *p* ceu *Mommsen* 2 ad hoc *Maehly* ius romanorum *o* 4 transgressu *p* 10 at bello *o* ac sine b. *Cohn* 11 in provincia Syrie *p* improvincia *o corr. Schott* 20 per miseri!!! *p* insolensque misericors *o* insolensque miseris *Mommsen* insolens per iniurias *Schott* 23 incredibile est *p* 25 dum *p* 29 coniurassent *p*

sent de confessis supplicium sumendum, deductos in spectaculum se utrimque assidere iusserit petitoque ex industria gladiatoris, quorum pugnae visebantur, gladio, quasi ad explorandam aciem uni atque alteri committeret. Quis perculsis et constantiam mirantibus: 4
'Videtisne', inquit, 'potestates fato dari frustraque tentari facinus potiundi spe vel amittendi metu?' Ita 5
biennio post ac menses fere novem amphitheatri perfecto opere lautusque veneno interiit, anno aevi quadragesimo, cum eius pater septuagesimo obisset, imperator decennii. Huius sane mors adeo provinciis 6
luctui fuit, uti generis humani delicias appellantes orbatum orbem deflerent.

Igitur Domitianus fratris atque imperatoris optimi 11
nece, privato scelere publicoque amentior, simul maculosae adolescentiae praedas caedem supplicia agere occepit. Maior libidinum flagitio ac plus quam su- 2
perbe utens patribus, quippe qui se dominum deumque dici coegerit; quod confestim ab insequentibus remotum validius multo posthac deinceps retulere. Sed Domitianus primo clementiam simulans neque 3
adeo iners domi belloque tolerantior videbatur. Id- 4
circoque Dacis et Cattorum manu devictis Septembrem Octobremque menses Germanici superiorem, e suo nomine alterum appellaverat; multaque operum inchoata per patrem vel fratris studio atque inprimis Capitolium absolvit. Dehinc atrox caedibus bonorum segnis- 5
que ridicule remotis procul omnibus muscarum agmina persequebatur, postquam ad libidinem minus virium

1 deductus *op corr. Schott sec. epit.* 2 utrimque *vel* utrunque *p* utrūque *o* 3 gladiatorum *Opitz* 4 committere *p* commictere *o* committeret *Opitz* 8 biennium *Schott* profecto *p* 9 lautūsque *Klebs* (*Archiv f. lat. Lexicographie VII p. 438*) lautiisque *vel* lautibusque *Lipsius de Amphith. cap. 6* ludisque? *Arntzen* 14 De Domitiano imperatore *p* 17 maiorum *o* 19 dicere *o* 20 multoque *o* deincipes *Gruter* 23 captorum *o* 24 germanicis *op corr. Schott* 25 opera *p* 27 stylisque *Torrentius*

erat, cuius foedum exercitium Graecorum lingua *κλινοπάλην* vocabat. Hincque iocorum pleraque: nam percontanti cuidam, quis iamne in palatio esset, responsum: Ne musca quidem, nisi forte apud palaestram. Is ergo magis magisque saevitia nimius eoque suspectior etiam suis libertorum consilio uxore non ignara, quae amorem histrionis viro praetulerat, poenas luit, quinto et quadragesimo vitae anno, dominationis circiter quintodecimo. At senatus gladiatoris more funus ferri radendumque nomen decrevit. Quo moti milites, quibus privatae commoditates dispendio publico largius procedunt, auctores necis ad supplicium petere more suo seditiosius coeperunt. Qui vix aegreque per prudentes cohibiti tandem in gratiam optimatum convenere. Neque minus per se moliebantur bellum, quod his conversum imperium maestitiae erat ob amissionem praedarum per dona munifica.

Hactenus Romae seu per Italiam orti imperium rexere, hinc advenae quoque; nescio an ut in Prisco Tarquinio longe meliores. Ac mihi quidem audienti multa legentique plane compertum urbem Romam externorum virtute atque insitivis artibus praecipue crevisse.

Quid enim Nerva Cretensi prudentius maximeque moderatum? Qui cum extrema aetate apud Sequanos, quo tyranni decessit metu, imperium arbitrio legionum cepisset, ubi perspexit nisi a superioribus robustioribusque corpore animoque geri non posse, mense sexto ac decimo semet eo abdicavit, dedicato prius foro, quod appellatur Pervium, quo aedes Minervae

1 exercitum *op corr. Schott* 3 quisquamne *p* 10 efferri *Maehly* 16 omissionem *p* 19 nescio quoque *p* 20 at *p* 24 De Nerva imperatore *p* Narniensi *Schott* 25 magisque moderatum *Schott* 26 tyrannide fecit *op* tyranni decessit *F. P.* tyranni fugit *alii* desedit *Arntzen* quod tyrannidis fecit metu *alii* 27 prospexit *p* superioribus — *o* 30 Nervium *Nicol. Faber*

eminentior consurgit et magnificentior. Id cum sem- 3
per egregium sit metiri, quantum queas, neque ambitione praeceps agi, tum in imperio, cuius adeo cupidi mortales sunt, ut id vel ultima senectus avide petat. Huc accedit, quod suffecti virtute quantus consilio 4
esset, magis magisque patefecit.

Namque Ulpium Traianum Italica, urbe Hispa- 13
niae, ortum, amplissimi ordinis tamen atque etiam consulari loco, arrogatum accepit dedit. Hoc aegre 2
clarior domi seu militiae reperietur. Quippe primus 3
aut solus etiam vires Romanas trans Istrum propagavit domitis in provinciam Dacorum pileatis †satisque nationibus, Decibalo rege ac †Sardonios; simul ad ortum solis cunctae gentes, quae inter Indum et Euphratem amnes inclitos sunt, concussae bello, atque imperati obsides Persarum regi, nomine Cosdroe, et inter ea iter conditum per feras gentes, quo facile ab usque Pontico mari in Galliam permeatur. Castra suspectio- 4
ribus atque opportunis locis exstructa, ponsque Danubio impositus, ac deductae coloniarum pleraeque. Ad- 5
huc Romae a Domitiano coepta forum atque alia multa plusquam magnifice coluit ornavitque, et annonae perpetuae mire consultum reperto firmatoque pistorum collegio; simul noscendis ocius, quae ubique e republica gerebantur, admota media publici cursus. Quod equidem munus satis utile in pestem orbis Ro- 6

3 agit *op corr. Schott* 6 perfecit *p* prefecit *o corr. Schott* 7 De Traiano imperatore *p* ytalia *o* 8 etiam —*p* 9 accepit. dedit hec *op corr. Schott* accepit [dedit] *Opitz* (*alterutrum superare iam Schott censuit*) 10 militia *o* 12 satisque *op* capillatisque *F. P.* (*Blätter f. d. bayer. Gymnasialschulw. 1888 p. 30*) Sacisque *editt.* Jazygisque *Schott* aliisque *Mommsen* Sarmatisque? *F. P.* 13 decibalo *o* de Cibalo *p* ac Dardaniis, Dardanis *vel* Sarmatis, Sauromatis *Schott* ac Sar ⟨mizegetusa...⟩ donios *Mommsen* Sardonio *Frise* 15 contuse. Cui bello *o* concussę cui bello *p* imperanti *op corr. Schott* 21 cepta fora *p* 24 noscendi socius *op corr. Cl. Puteanus* 25 e repta *p* erepta *o corr.* (e re pc̄a) *Schott*

mani vertit posteriorum avaritia insolentiaque, nisi quod his annis suffectae vires Illyrico sunt praefecto
7 medente Anatolio. Adeo boni malive in republica nihil est, quod in diversum traduci nequeat moribus
8 praesidentium. Aequus clemens patientissimus atque in amicos perfidelis, quippe qui Surae familiari opus
9 sacraverit, quae Suranae sunt: usque eo innocentiae fidens, uti praefectum praetorio Suburanum nomine, cum insigne potestatis, uti mos erat, pugionem daret, crebro monuerit: 'Tibi istum ad munimentum me icommitto, si recte agam; sin aliter, in me magis': quod
10 moderatorem omnium vel errare minus fas sit. Quin etiam vinolentiam, quo vitio uti Nerva angebatur, prudentia molliverat, curari vetans iussa post longio-
11 res epulas. His virtutibus acto imperio annos prope viginti, cum terrae motu gravi apud Antiochiam ceteraque Syriae extremis afficeretur, rogatu patrum Italiam repetens morbo periit grandaeva aetate ascito
12 prius ad imperium Hadriano civi propinquoque. Abhinc divisa nomina Caesarum atque Augusti inductumque in rempublicam, uti duo seu plures summae potentiae dissimiles cognomento ac potestate dispari sint.
13 Quamquam alii Plotinae, Traiani coniugis, favore imperium assecutum putent, quae viri testamento heredem regni institutum simulaverat.

14 Igitur Aelius Hadrianus eloquio togaeque studiis accommodatior pace ad orientem composita Romam
2 regreditur. Ibi Graecorum more seu Pompilii Numae caerimonias leges gymnasia doctoresque curare occe-

1 posterorum *o* 3 malique *p* 6 curę *p* sua re *o corr. Schott* 7 quae ⟨aquae⟩ Suranae sunt *Maehly* 13 agebatur *o* 17 extremius *Gruter* Syriae ⟨bona Asiae parte concussa, reliqua bellorum calamitatibus⟩ extremis afficerentur *Sylburg* Antiochia cet. S. extrema afficerentur *Anna* extremis ⟨aerumnis⟩ afficeretur *Freudenberg* Antioch. c. S. extremis afficerentur *Closs* militiam *op* Italiam *Freudenberg* 24 ue testam. *o* 25 simularat *p* 26 De Elio Hadriano *p* 28 modo *o*

pit, adeo quidem, ut etiam ludum ingenuarum artium, 3
quod Athenaeum vocant, constitueret atque initia 4
Cereris Liberaeque, quae Eleusina dicitur, Athenien-
sium modo Roma percoleret. Deinde, uti solet tran- 5
quillis rebus, remissior rus proprium Tibur secessit
permissa urbe Lucio Aelio Caesari. Ipse, uti beatis 6
locupletibus mos, palatia exstruere, curare epulas signa
tabulas pictas; postremo omnia satis anxie prospicere,
quae luxus lasciviaeque essent. Hinc orti rumores 7
mali iniecisse stupra puberibus atque Antinoi flagra-
visse famoso ministerio neque alia de causa urbem
conditam eius nomine aut locasse ephebo statuas.
Quae quidem alii pia volunt religiosaque: quippe Ha- 8
driano cupiente fatum producere, cum voluntarium ad
vicem magi poposcissent, cunctis retractantibus Anti-
noum obiecisse se referunt, hincque in eum officia
supra dicta. Nos rem in medio relinquemus quam- 9
quam in remisso ingenio suspectam aestimantes socie-
tatem aevi longe imparilis. Interim Aelio Caesare 10
mortuo, cum ipse animo parum valeret idcircoque de-
spectui haberetur, ad creandum Caesarem patres con-
vocat. Quibus propere accurrentibus forte Antoninum 11
conspexit senis soceri aut genitoris anxios gressus
levantem manu. Quo mire oblectatus adoptatum legi-
bus Caesarem iubet, statimque ab eo senatus, cui lu-
dibrio fuerat, magnam partem necari. Neque multo 12
post apud Baias tabe interiit, anno imperii absque
mense vicesimo secundo, senecta viridiore. At patres 13
ne principis oratu quidem ad Divi honorem eidem
deferendum flectebantur; tantum amissos sui ordinis
tot viros maerebant. Sed postquam subito prodiere, 14
quorum exitium dolori erat, quique suos complexi,
censent quod abnuerant.

3 liberae quaeque *op corr. Schott* eleusiña *p* Eleusinia dicuntur? *Schott* 16 obiecisse referunt *op corr. Schott* 19 Helio Caesare *op corr. Schott* 30 admissos *op corr. Schott* 31 merebatur *o*

15 Atque Aurelio Antonino cognomentum Pii. Hunc
2 fere nulla vitiorum labes commaculavit. Vir veterrimae familiae, e Lanuvino municipio, senator urbis;
3 adeo aequalis probisque moribus, uti plane docuerit neque iugi pace ac longo otio absoluta ingenia corrumpi, eoque demum fortunatas urbes fore, si regna
4 sapientiae sint. Denique annis, quibus publica egit, viginti idem mansit, celebrato magnifice urbis non-
5 gentesimo. Nisi forte triumphorum expertem socordiae videtur; quod longe secus est, cum maius haud dubie sit neque quemquam turbare ausum composita neque ipsum ostentandi sui bellum fecisse quietis gentibus.
6 Quin etiam maribus frustratus filiae viro reipublicae consultavit.

16 Namque M. Boionium, qui Aurelius Antoninus habetur, eodem oppido, pari nobilitate, philosophandi vero eloquentiaeque studiis longe praestantem, in fami-
2 liam atque imperium ascivit. Cuius divina omnia domi militiaeque facta consultaque; quae imprudentia regendae coniugis attaminavit, quae in tantum petulantiae proruperat, ut in Campania sedens amoena litorum obsideret ad legendos ex nauticis, quia plerumque
3 nudi agunt, flagitiis aptiores. Igitur Aurelius socero apud Lorios anno vitae post quintum et septuagesimum mortuo confestim fratrem Lucium Verum in so-
4 cietatem potentiae accepit. Eius ductu Persae, cum
5 primum superavissent, ad extremum triumpho cessere, rege Vologeso. Lucius paucis diebus moritur, hincque materies fingendi dolo consanguinei circumventum;
6 quem ferunt, cum invidia gestarum rerum angeretur,
7 fraudem inter coenam exercuisse. Namque lita veneno

1 Attelio *p* athelio *o* Atque Aurelio *F. P.* ⟨Unde⟩ Aur. *Opitz* Anthonio *o* 2 maculavit *p* 3 lavinio *o* 7 annos *o* 9 tr. ⟨esse⟩ expertem *Sylburg* 13 filiae viri virtute *Freudenberg* 21 uti Campania sedens *op* ut in C. s. *Schott* ut in Campaniam secedens? *Schott* uti Campaniam secedens *Arntzen* 27 primo *o*

cultri parte vulvae frustum, quod de industria solum erat, eo praecidit consumptoque uno, uti mos est inter familiares, alterum, qua virus contigerat, germano porrexit. Haec in tanto viro credere nisi animi ad sce- 8
lus proni non queunt, quippe cum Lucium satis constet Altini, Venetiae urbe, morbo consumptum, tan- 9
tumque Marco sapientiae lenitudinis innocentiae ac litterarum fuisse, ut is Marcomannos cum filio Commodo, quem Caesarem suffecerat, petiturus philosophorum turba obtestantium circumfunderetur, ne expeditioni aut pugnae se prius committeret, quam sectarum ardua ac perocculta explanavisset. Ita †incerta belli 10
in eius salute doctrinae studiis metuebantur; tantumque illo imperante floruere artes bonae, ut illam gloriam etiam temporum putem. Legum ambigua mire 11
distincta, vadimoniorumque sollemni remoto denuntiandae litis operiendaeque ad diem commode ius introductum. Data cunctis promiscue civitas Romana, 12
multaeque urbes conditae deductae repositae ornataeque, atque inprimis Poenorum Carthago, quam ignis foede consumpserat, Asiaeque Ephesus ac Bithyniae Nicomedia constratae terrae motu, aeque ac nostra aetate Nicomedia Cereali consule. Triumphi acti ex 13
nationibus, quae regi Marcomaro ab usque urbe Pannoniae, cui Carnuto nomen est, ad media Gallorum protendebantur. Ita anno imperii octavo decimoque 14
aevi validior Vendobonae interiit, maximo gemitu mortalium omnium. Denique, qui seiuncti in aliis, patres 15
ac vulgus soli omnia decrevere, templa columnas sacerdotes.

At filius saeva a principio dominatione detestabi- 17
lior habebatur, praecipue per maiorum controversam

6 morbo — *p* 10 nisi exp. aut p. se prius *p* 12 ardua et occulta *p* incerta belli eius salute *p* in eius salute *etiam amicus Gruteri* saluti et doctrinae *Anna* belli eius salute et doctr. st. metiebantur *Freudenberg* 18 promissi *op corr. Schott* 29 quae seiunctim aliis Patres ac vulgus *Nic. Faber*

memoriam; quae posteris usque eo gravis est, ut absque communi in impios odio quasi corruptores generis
2 exsecrabiliores sint. Bello plane impiger; quo in Quados prospere gesto Septembrem mensem Commodum
3 appellaverat. Moenia Romae potentia vix digna la-
4 vandi usui instituit. Immiti prorsus feroque ingenio, adeo quidem, uti gladiatores specie depugnandi crebro trucidaret, cum ipse ferro, obiecti mucronibus plum-
5 beis uterentur. Cumque eo modo plures confecisset, forte eum Scaeva nomine, audacia ac robore corporis pugnandique arte pervigens, ab studio tali deterruit; qui spreto gladio, quem inutilem cernebat, sufficere
6 utrique ait, quo armabatur ipse. Eo metu, ne inter congressum, uti solet, extorto pugione conficeretur, Scaevam removit, atque ad alios formidolosior in feras
7 beluasque ferociam convertit. Quis rebus cum insatiabilem sanguinis cuncti horrescerent, coniuravere in eum maxime proximus; quippe dominationi adeo fidus nemo, ipsique satellites, dum incestam mentem pronamque in saevitiam cavent, a quibus eorum potentia sustentatur, quoquomodo subruere tutius putant, et Commodum quidem primo occultatius veneno petivere,
8 anno regni tertio fere atque decimo. Cuius vis frustrata per cibum, quo se casu repleverat; cum tamen alvi dolorem causaretur, auctore medico, principe fac-
9 tionis, in palaestram perrexit. Ibi per ministrum ungendi (nam forte is quoque e consilio erat) faucibus quasi arte exercitii bracchiorum nodo validius pressis
10 exspiravit. Quo cognito senatus, qui ob festa Ianua-

5 Romana *p* 8 fe͞ro obiecti m ueronibus p. uteretur *o* fero obiectum veronibus p. uteretur *p corr. Maehly* (mucronibus *iam Olivarius*) 16 Quis reus cum instabilem *op corr. Schott* 17 coniuravere ne in eum *op* coniuravere ire *Schott* 18 prox. quippe *op* quisque (*Maehly probat*) *vel* proximi quippe *Schott* 20 in s. ... tutius — *p* potentiam sustentantur *o corr. Mommsen* 23 cuuis *op* 24 tandem *Schott* 26 cibi *op* ibi *vel* ubi *Schott* 28 pacchiorum *op* bracchiorum *Olivarius* Tusciarum *Schott* modo *o* 29 Ianuariarum *o*

riorum frequens primo luci convenerat, simul plebes hostem deorum atque hominum radendumque nomen sanxere; confestimque praefecto urbi Aulo Helvio Pertinaci imperium defertur.

Hic doctrinae omnis ac moribus antiquissimis, im- 18
modice parcus, Curios aequaverat Fabriciosque. Eum 2
milites, quis exhausto iam perditoque orbe satis videtur nihil, impulsore Didio foede iugulavere octogesimo imperii die.

At Didius (an Salvius?) Iulianus fretus praeto- 19
rianis, quos in societatem promissis magnificentioribus perpulerat, ex praefectura vigilum ad insignia dominatus processit. Genus ei pernobile iurisque urbani 2
praestans scientia; quippe qui primus edictum, quod varie inconditeque a praetoribus promebatur, in ordinem composuerit. Hincque satis compertum cohi- 3
bendae cupidini ingenium ni iuvet, eruditionem imbecillem esse, cum praeceptor et asper quidem rectius 4
vivendi in facinus processerit, quod novo supplicio plectendum ediderat. Neque cupito tamen potitus diu. Namque eum acceptis illico, quae acciderant, Septimius Severus, qui forte Syriae legatus in extremis terris bellum gerebat, imperator creatus pontem proxime Milvium acie devicit; missique, qui fugientem insequerentur, apud palatium Romae obtruncavere.

Igitur Septimius, Pertinacis nece, simul flagitio- 20
rum odio, dolore atque ira commotior cohortes praetorias statim militia exemit cunctisque partium caesis Helvium senatusconsulto inter Divos refert; Salvii nomen atque eius scripta factave aboleri iubet; quod unum effici nequivit. Tantum gratia doctarum artium 2
valet, ut scriptoribus ne saevi mores quidem ad memoriam officiant. Quin etiam mors huiuscemodi ipsis 3
gloriae, exsecrationi actoribus est, cum omnes, prae- 4

10 an salvius *o* Ansalvius *p* 13 nobile *o* 25 prome *op* prone *vel* Romae *Schott* 27 commodior *op corr. Schott* 34 auctoribus? *Schott*

cipueque posteri, sic habent illa ingenia nisi publico latrocinio ac per dementiam opprimi non potuisse. Quo bonis omnibus ac mihi fidendum magis, qui rure ortus tenui atque indocto patre in haec tempora vitam praestiti studiis tantis honestiorem. Quod equidem gentis nostrae reor, quae fato quodam bonorum parce fecunda, quos eduxerit tamen, quemque ad sua celsos habet. Velut Severum ipsum, quo praeclarior in republica fuit nemo; quem quamquam exacta aetate mortuum iustitio elogioque lugendum sanxere, struentes illum iustum nasci aut emori minime convenisse. Scilicet quod corrigendis moribus nimium, postquam ad veterum innocentiam quasi mentium sanitatem pervenerant, clementem habuere. Ita honestas, quae principio anxia habetur, ubi contigerit, voluptati luxuriaeque est. Pescennium Nigrum apud Cyzicenos, Clodium Albinum Lugduni victos coegit mori; quorum prior Aegyptum dux obtinens bellum moverat spe dominationis, alter Pertinacis auctor occidendi, cum eo metu in Britannos, quam provinciam a Commodo meruerat, transmittere niteretur, in Gallia invaserat imperium. Horum infinita caede crudelior habitus et cognomento Pertinax, quamquam ob vitae parsimoniam similem ipsum magis ascivisse plures putent: nobis mens ad credendum prona acerbitati impositum. Nam cum quidam hostiam, quem tamen, uti bellis civilibus solet, condicio loci ad Albinum detulerat, causa exposita novissime conclusisset: 'Quid, quaeso, faceres, si tu esses?' ille respondit: 'Ea perferrem, quae tu.' Quo dicto factoque durius nihil bonis: cum sanctique huius-

4 tenuique ind. *p* 5 tantum *Casaubonus* 6 quae facto (quo fato *p*) quodam bonorum parte fecunda *op* parce *Woelfflin* partu *Schott* 7 ad celsa suos *p* 9 qui quamquam *op* quem *Schott* 10 struente *o* statuentes? *Schott* 11 iustum ⟨aut⟩ nasci *Anna* illum aut non nasci *Maehly* nasci. at emori *Klotz l. c. p. 38* 15 voluptatis *o* 21 nitebatur *p* 25 metus *op corr. Schott* 28 si tu ⟨hic⟩ esses *Anna*

cemodi dissensiones, quamvis studiosius coeptas, fortunae increpent magisque in protegendis quam ad perdendos cives verum corrumpi patiantur. At iste 13
delendarum cupidus factionum, quo deinceps mitius ageret, necessitudinem facti ulcisci maluit, ne paulatim spe veniae in labem publicam per coniurationes procederetur, ad quas vitio temporum animos ⟨pronos⟩ intelligebat; neque ego abnuo ea delictorum, quae grassari immodice coeperint, plus paene quam severe excidenda esse. Felix ac prudens, armis prae- 14
cipue; adeo, ut nullo congressu nisi victor discesserit auxeritque imperium subacto Persarum rege nomine Aggaro. Neque minus Arabas, simul adortus ut est, 15
in dicionem redegit provinciae modo. Adiabena quo- 16
que, ni terrarum macies despectaretur, in tributarios concessisset. Ob haec tanta Arabicum, Adiabenicum 17
et Parthici cognomento patres dixere. His maiora 18
aggressus Britanniam, quoad ea utilis erat, pulsis hostibus muro munivit per transversam insulam ducto utrimque ad finem Oceani. Quin etiam Tripoli, cuius 19
Lepti oppido oriebatur, bellicosae gentes submotae procul. Quae factu ardua facilius eo patrabantur, quo 20
implacabilis delictis strenuum quemque praemiis extollebat. Denique ne parva latrocinia quidem impu- 21
nita patiebatur, in suos animadvertens magis, quod vitio ducum aut etiam per factionem fieri vir experiens intelligeret. Philosophiae, declamandi, cunctis 22
postremo liberalium deditus studiis; idemque abs se

1 ceptas *p* captas *o* studio susceptas *Schott* 7 animos intelligebat *op* animos ⟨proclives *vel* pronos *vel* inclinari⟩ i. *Schott* intendebant? *Schott* animatos *vel* animosos *Gruter* ⟨pronos⟩ *maluit Casaubonus* ⟨niti⟩ *Petschenig* 8 eadem lictorum *op corr. Schott* 11 decesserit *o* 13 (Abgarus *secundum script. hist. Aug.*) 18 quae adeo *Schott* quod ea *Salmasius* qua adibilis erat? *Arntzen* 19 per transversa inter insulam *op corr. Schott* 23 implacabilior? *Schott* 25 advertens *o* 26 perfectionem *op* per factionem *vel* praefectorum *Schott* 28 liberalium ⟨artium⟩ *Maehly* abs se *o* ab se gesta *Casaubonus*

23 texta ornatu et fide paribus composuit. Legum conditor longe aequabilium. Huic tanto domi forisque uxoris probra summam gloriae dempsere, quam adeo famose complexus est, uti cognita libidine ac ream
24 coniurationis retentaverit. Quod cum infimo turpe tum potentibus, et illi magis, cui non privati neque singuli aut flagitiosi, verum imperia et exercitus at-
25 que ipsa vitia concessere. Nam cum pedibus aeger bellum moraretur idque milites anxie ferrent eiusque filium Bassianum, qui Caesar una aderat, Augustum fecissent, in tribunal se ferri, adesse omnes, imperatoremque ac tribunos, centuriones et cohortes, quibus
26 auctoribus acciderat, sisti reorum modo iussit. Quo metu cum stratus humi victor tantorum exercitus veniam precaretur: 'Sentitisne,' inquit, pulsans manu,
27 'caput potius quam pedes imperare?' Neque multo post in Britanniae municipio, cui Eboraci nomen, an-
28 nis regni duodeviginti morbo exstinctus est. Ortus medie humili, primo litteris, dehinc imbutus foro; quo parum commodante, uti rebus artis solet, dum tentat aut exquirit varia melioraque, conscendit imperium.
29 Ibi graviora expertus, laborem curas metum et incerta prorsus omnia, quasi testis vitae mortalium: 'Cuncta,'
30 inquit, 'fui; conducit nihil'. Funus, quod liberi Geta Bassianusque Romam detulerant, mire celebratum illatumque Marci sepulcro, ⟨quem⟩ adeo percoluerat, ut eius gratia Commodum inter Divos referri suaserit fratrem appellans, Bassianoque Antonini vocabulum

4 amplexus *p* 5 retentavit *p* temptaverit *o* retentaverit *Schott* 8 aut ipsa vitia *o* saevitia *Anna* vita *Casaubonus* Iam *Casaubonus* 9 anxii efferrent *op corr. Schott* 13 eorum *p* 14 stratus h. v. cum tantorum e. *p* factorum *Olivarius* tantorum ⟨populorum⟩ *Freudenberg* stratis h. cunctis cum factorum *Kellerbauer* (*N. Jahrbb. f. Ph. u. P. 1877 p. 628*) 17 in — *p* 18 ortus enim ex humili *Olivarius* familia humili *Nic. Faber* in aede humili *Schott* medio humili *Gruter* mediocriter humilis *Salmasius* Lepti ex humili patre *Anna* 19 deinde *p* 20 temptat *o* 26 ⟨quem⟩ *Schott*

addiderit, quod ex illo post multos dubiosque eventus auspicia honorum cepisset patrocinio fisci; deinde 31
laborantibus secundarum initia earumque auctores memoriae sunt.

At posteri, quasi bellum inter se mandatis accepis- 32
sent, confestim secessere. Ita Geta, cui nomen paterno ab avo erat, cum eius modestiore ingenio frater angeretur, obsessus interiit. Quae victoria Papiniani 33
exitio foedior facta, ut sane putant memoriae curiosi, quippe quem ferunt illo temporis Bassiani scrinia curavisse monitumque, uti mos est, destinanda Romam quam celerrime componeret, dolore Getae dixisse haudquaquam pari facilitate velari parricidium, qua fieret, iccircoque morte affectum. Sed haec improbe absurda 34
sunt, cum constet satis praefecturam praetorio gessisse neque incondite illum virum tantam contumeliam imponere potuisse, cui amori ac magistério erat.

Ceterum Antoninus incognita munerum specie ple- 21
bem Romanam adficiens, quod indumenta in talos demissa largiretur, Caracalla dictus, cum pari modo vesti Antoninianas nomen e suo daret. Alamannos, 2
gentem populosam ex equo mirifice pugnantem, prope Moenum amnem devicit. Patiens communis tranquillusque; pari fortuna et eodem matrimonio, quo pater. Namque Iuliam novercam, cuius facinora supra memo- 3
ravi, forma captus coniugem affectavit, cum illa factio-

2 proinde *Casaubonus* 3 deliberantibus? *Schott* secundarum ⟨rerum⟩ *Opitz* earum quae adiutores? *Schott* 11 destinando *op* destinanda *Gruter* dictando orationem? *Schott* uti motum excitatum Romae qu. c. c.? *Arntzen* declinando crimini quicquam c. c. *Maehly* 14 idcirco *p* iccirco morteque *o* iccircoque m. *F. P.* 16 neque non inc. — qui amori ac m. Getae erat *Gruter* 17 cui memoriae magister non erat *Freudenberg* 18 urbem *p* 19 adiciens *o* adijciens *p* adiiciens *vel* adiens? *Schott* adficiens *vel* adliciens *Gruter* 20 caragalla *op* 21 anthonias *o* antonianas *p* nomine *o* nomini *p* vestes Antoninianas *Schott* vesti Antonianae *Anna* Antoninianas nomen e suo *F. P.* (nomen e suo *iam Casaubonus*)

sior aspectui adolescentis, praesentiae quasi ignara, semet dedisset intecto corpore, asserentique: 'Vellem, si liceret, uti', petulantius multo (quippe quae pudorem velamento exuerat) respondisset: 'Libet? plane
4 licet'. Aegypti sacra per eum deportata Romam atque aucta urbs magno accessu viae novae et ad la-
5 vandum absoluta opera pulchri cultus. Quibus confectis, cum Syriam circumgrederetur, apud Edessam
6 anno potentiae sexto moritur. Corporis reliqua luctu publico relata Romam atque inter Antoninos funerata sunt.

22 Dehinc Opilius Macrinus, qui praefecturam praetorio gerebat, imperator eiusdemque filius Diadumenus
2 nomine Caesar a legionibus appellantur. Quibus eo quod ingens amissi principis desiderium erat, adole-
3 scentem Antoninum vocavere. Horum nihil praeter
4 saevos atque inciviles animos interim reperimus. Qua gratia mensibus ferme quattuor ac decem vix retento imperio, per quos creati fuerant, interfecti sunt.

23 Accitusque Marcus Antoninus Bassiano genitus, qui patre mortuo in solis sacerdotium, quem Heliogabalum Syri vocant, tamquam asylum insidiarum metu confugerat, hincque Heliogabalus dictus; translatoque Romam dei simulacro in palatii penetralibus
2 altaria constituit. Hoc impurius ne improbae quidem aut petulantes mulieres fuere: quippe orbe toto obscoenissimos perquirebat visendis tractandisve artibus
3 †libidinum ferendarum. Haec cum augerentur in dies ac magis magisque Alexandri, quem comperta Opilii nece Caesarem nobilitas nuncupaverat, amor cumula-

2 intellecto *op corr. Schott* 4 ⟨cum⟩ vel. *Opitz* 7 publici cultus *Maehly* 13 eiusque *p* 14 [eo] *Gruner* 25 palatia const. *p* 28 libidinum ferarum? *Schott* partibus (artibus) l. foedarum *Pithoeus* fingendis tractandisque artibus lib. non ferendarum *Olivarius* art. l. nefandarum *Anna* partibus l. nefandarum *Arntzen* visendos tractandosve artubus libidinum verendarum *Gruter* silendarum *Frise* venerearum *Opitz* 29 Pompilii *p*

retur, in castris praetoriis tricesimo regni mense oppressus est.

Statimque Aurelio Alexandro Syriae orto, cui 24
duplex Caesarea et Arce nomen est, militibus quoque
annitentibus Augusti potentia delata. Qui quamquam 2
adolescens, ingenio supra aevum tamen confestim apparatu magno bellum adversum Xerxem, Persarum regem, movet; quo fuso fugatoque in Galliam maturrime contendit, quae Germanorum direptionibus tentabatur. Ibi tumultuantes legionum plerasque con- 3
stantissime abiecit; quod in praesens gloriae, mox exitio datum est. Nam cum tantae severitatis vim 4
milites inhorrescunt (unde etiam Severi cognomentum accesserat), agentem casu cum paucis vico Britanniae, cui vocabulum Sicilia, trucidavere. Opus urbi floren- 5
tissimum celebrio fabricatus est, matrisque cultu, quae nomine Mammaea erat, plus quam pius. Adhuc Do- 6
mitium Ulpianum, quem Heliogabalus praetorianis praefecerat, eodem honore retinens Paulloque inter exordia patriae reddito, iuris auctoribus, quantus erga optimos atque aequi studio esset, edocuit. Neque 7
ultra annos tredecim imperio functus rempublicam reliquit firmatam undique. Quae iam tum a Romulo 8
ad Septimium certatim evolans Bassiani consiliis tamquam in summo constitit. Quo ne confestim labere- 9
tur, Alexandri fuit. Abhinc dum dominandi suis quam subigendi externos cupientiores sunt atque inter se armantur magis, Romanum statum quasi abrupto praecipitavere, immissique in imperium promiscue boni malique, nobiles atque ignobiles, ac barbariae multi.

3 DE·ALEXANDRO·MAMMEE *p* 4 archę *p* arthe *o* Arce *Mommsen* Caesareae et Arcae *Opitz* 6 eum *o* 15 in vocab. *p* 16 Serapium (*vel* Isium et Serapium) *Olivarius* et celeberrimum *Anna* celebreque *Arntzen* fabr. est, matris cultu, quae M. erat, pl. q. p. *Anna* 19 pauloque *op corr. Schott* 20 pariter reddito *Anna* 21 studiosos? *Schott* [atque] aequi studio *Sylburg* docuit *o*

10 Quippe ubi passim confusaque omnia neque suo feruntur modo, quique fas putant, uti per turbam, rapere aliena officia, quae regere nequeunt, et scientiam bo-
11 narum artium foede corrumpunt. Ita fortunae vis licentiam nacta perniciosa libidine mortales agit; quae diu quidem virtute uti muro prohibita, postquam paene omnes flagitiis subacti sunt, etiam infimis genere institutoque publica permisit.

25 Namque Gaius Iulius Maximinus, praesidens Trebellicae, primus e militaribus, litterarum fere rudis
2 potentiam cepit suffragiis legionum, Quod tamen etiam patres, dum periculosum existimant inermes armato resistere, approbaverunt; filiusque eius pari nomine Gaius Iulius Maximinus Caesar factus est.

26 Quis biennium summae potitis, haud incommode proelio gesto contra Germanos, repente Antonius Gordianus Africae proconsul ab exercitu princeps
2 apud Thydri oppidum absens fit. Quo ut accitus pervenit, tamquam ea re creatus foret, seditione excipi-
3 tur; qua lenita facile Carthaginem petit. Ibi cum avertendis prodigiis, quorum metu haud inaniter angebatur, rem divinam solitis ageret, repente hostia
4 partum edidit. Id haruspices atque ipse maxime (nam huius scientiae usu immodice prudens erat) ita accepere illum quidem destinatum neci, verum liberis pariturum imperium; progressique coniectu longius liberi quoque exitum denuntiavere, mitem atque innoxium praefantes fore ut illud pecus, nec diuturnum tamen
5 subiectumque insidiis. Interim Romae comperto Gor-

1 sparsa *Sylburg* 3 scientia *op* inscientia *Gruter* 7 infirmis *op* infimis *Arntzen* 8 institutioneque *Freudenberg* 10 rei bellicae *Nic. Faber* Triballicae *alii* Triballis Isauriae? *Schott* 12 extimant *op* 15 potitus *o* summis *Schott* summae ⟨potestatis⟩ potitis *Opitz* 16 Anthonius *o* Antoninus *p* 18 (*Nomen verum est* Thysdrus) 21 inane *p* 22 solitus *Anna* sollicitus *Bulengerus* 24 accipere *o* 25 quoque *p* libero *vel* liberi *Anna* 26 filii *o*

diani interitu hortante Domitio urbi praefectus reliquique iudices vulgo caeduntur per praetorias cohortes. Quippe Gordianus, postquam delatum sibi imperium cognovit, praemia amplum in modum ostentans Romam legatos ac litteras destinaverat; quibus necato eo frustratos se milites angebantur, genus hominum pecuniae cupidius fidumque ac bonum solo quaestu. At senatus metuens, ne nullis rectoribus specie captae urbis atrociora acciderent, primo potestatum vices, mox conscriptis iunioribus Clodium Pupienum Caecilium Balbinum Caesares constituit. 6 7

Iisdemque per Africam diebus milites Gordianum, Gordiani filium, qui forte contubernio patris praetextatus ac deinceps praefectus praetorio intererat, Augustum creavere; neque sane factum nobilitas aspernata. Denique accito eo inter implana urbis atque ipso sinu praetoriae manus acie deletae per gladiatorum familias tironumque exercitum. Dum haec Romae geruntur, Iulii Maximini, quos forte ea tempestate Thracia retinebat, acceptis quae evenerant, Italiam propere petunt. Eos Pupienus Aquileiae obsidione confecit, postquam proelio victos reliqui paulatim deseruerant. Horum imperio ad biennium per huiuscemodi moras annus quaesitus. Neque multo post tumultu militarium Clodio Caecilioque Romae intra Palatium caesis Gordianus solus regnum obtinuit. Eoque anno lustri certamine, quod Nero Romam induxerat, aucto firmatoque in Persas profectus est, cum prius Iani aedes, quas Marcus clauserat, patentes more veterum fecisset. Ibi gesto insigniter bello Marci Philippi praefecti praetorio insidiis periit sexennio imperii. 27 2 3 4 5 6 7 8

2 reliqui per iudices *o* 10 Cupienum *op*; (*infra* 27, 4 Pupienus; *vd. Schotti adnotat.*) Caecilium (Caecilio 27, 6) *op* (Caelius *secundum nummos et inscriptiones*) 12 Hisdemque *op corr. Schott* 20 trachia *op* 21 Aquilae *op corr. Schott* 27 invexerat *p*

28 Igitur Marcus Iulius Philippus Arabs Thraconites, sumpto in consortium Philippo filio, rebus ad Orientem compositis conditoque apud Arabiam Philippopoli oppido Romam venere; exstructoque trans Tiberim lacu, quod eam partem aquae penuria fatigabat, annum urbis millesimum ludis omnium generum cele-
2 brant. Et quoniam nomen admonuit, mea quoque aetate post mille centesimus consule Philippo excessit nullis, ut solet, sollemnibus frequentatus: adeo in dies
3 cura minima Romanae urbis. Quod equidem denuntiatum ferunt illo tempore prodigiis portentisque; ex
4 quis unum memorare brevi libet. Nam cum pontificum lege hostiae mactarentur, suis utero maris femi-
5 narum genitalia apparuere. Id haruspices solutionem posterorum portendere vitiaque fore potiora interpre-
6 tati. Quod frustratum iri aestimans imperator Philippus, tum quia forte praeteriens filii similem pro meritorio ephebum conspexerat, usum virilis scorti remo-
7 vendum honestissime consultavit. Verumtamen manet: quippe condicione loci mutata peioribus flagitiis agitatur, dum avidius periculosa quibusque prohibentur
8 mortales petunt. Huc accedit, quod longe aliud Etruscorum artes cecinerant, quae bonis parte plurima iacentibus mollissimum quemque beatum fore assere-
9 bant. Eos ego ignorasse verum plane puto. Etenim quamvis rerum omnium prospero successu, pudore amisso tamen fortunatus esse quis potest? cum eodem
10 retento cetera tolerabilia sint. His actis filio urbi relicto ipse quamquam debili per aetatem corpore adversum Decium profectus Veronae cadit pulso amis-
11 soque exercitu. Quis Romae compertis apud castra praetoria filius interficitur. Annos potentiae quinque egere.

1 DE·PHILIPPO·AVGVSTO *p* 7 nostra *p* 8 centesimo *op corr. Schott* 11 ex quibus *o* 16 existimans *o* 17 pro merithorio *o* merito *p* (meritorio *iam Casaubonus*) meritorium ephebum *vel* stupro merentem ephebum *Tollius, Add. ad Ausonium p. 776*

At Decius, Sirmiensium vico ortus, militiae gradu 29
ad imperium conspiraverat, laetiorque hostium nece
filium Etruscum nomine Caesarem facit; statimque eo
in Illyrios praemisso Romae aliquantum moratur moe-
nium gratia, quae instituit, dedicandorum. Et interea 2
ad eum Iotapiani, qui Alexandri tumens stirpe per
Syriam tentans nova militum arbitrio occubuerat, ora,
uti mos est, inopinato deferuntur, simulque per eos
dies Lucio Prisco, qui Macedonas praesidatu regebat,
delata dominatio, Gothorum concursu, postquam direp-
tis Thraciae plerisque illo pervenerant. Qua causa 3
Decio quam potuit maturrime Roma digresso Iulius
Valens cupientissimo vulgo imperium capit. Verum
utrique mox caesi, cum Priscum nobilitas hostem
patriae censuisset. Decii barbaros trans Danubium 4
persectantes Bruti fraude cecidere exacto regni bien-
nio. Sed Deciorum mortem plerique illustrem ferunt; 5
namque filium audacius congredientem cecidisse in
acie; patrem autem, cum perculsi milites ad solandum
imperatorem multa praefarentur, strenue dixisse detri-
mentum unius militis parum videri sibi. Ita refecto
bello, cum impigre decertaret, interisse pari modo.

Haec ubi patres comperere, Gallo Hostilianoque 30
Augusta imperia, Volusianum Gallo editum Caesa-
rem decernunt. Dein pestilentia oritur; qua atrocius 2
saeviente Hostilianus interiit, Gallo Volusianoque favor
quaesitus, quod anxie studioseque tenuissimi cuiusque
exsequias curarent.

Igitur his Romae morantibus Aemilius Aemilia- 31
nus summam potestatem corruptis militibus arripuit.
Ad quem expugnandum profecti Interamnae ab suis 2

1 DE DECIO: At decius *in fine folii p* T Decius *p* Syrm. *op* 3 etruscium *o* Hetruscium *p* eo Ill. *o* 6 Iopatiani, *in margine:* vel Iothapinni *o* 7 temptans *o* 11 trachie *op* 12 rome *o* 16 Abruti? *Gruter* in Abruto fr. c. *Anna* Abruti *Arntzen* 19 aciem *o* 21 parvum *Schott* 24 volusiano *o* 25 deinde *o* 30 potestatum *op corr. Schott*

caeduntur spe praemii maioris ab Aemilio, cui nullo labore seu detrimento victoria obveniebat, simul quia
3 immodici per luxum lasciviamque officia benevolentiae corruperant. His sane omnibus biennium processit. Nam Aemilianus quoque tres menses usus modesto imperio morbo absumptus est, cum proceres primo hostem, dein exstinctis superioribus pro fortuna, uti solet, Augustum appellavissent.

32 At milites, qui contracti undique apud Raetias ob instans bellum morabantur, Licinio Valeriano im-
2 perium deferunt. Qui quamquam genere satis claro, tamen, uti mos etiam tum erat, militiam sequebatur.
3 Eius filium Gallienum senatus Caesarem creat, statimque Tiberis adulta aestate diluvii facie inundavit.
4 Prudentes perniciosum reipublicae cecinere adolescentis fluxo ingenio, quia Etruria accitus venerat, unde amnis praedictus. Quod equidem confestim evenit.
5 Nam cum eius pater bellum per Mesopotamiam anceps diuturnumque instruit, Persarum regis, cui nomen Sapor erat, dolo circumventus foede laniatus interiit imperii sexto anno, senecta robustiore.

33 Sub idem tempus Licinius Gallienus cum a Gallia Germanos strenue arceret, in Illyricum prope-
2 rans descendit. Ibi Ingebum, quem curantem Pannonios comperta Valeriani clade imperandi cupido incesserat, Mursiae devicit moxque Regalianum, qui receptis militibus, quos Mursina labes reliquos fecerat,
3 bellum duplicaverat. His prospere ac supra vota cedentibus more hominum secundis solutior rem Romanam quasi naufragio dedit cum Salonino filio, cui honorem Caesaris contulerat, adeo uti Thraciam Gothi

4 b. profecit *o* biennio profecit *p* biennium processit *F. P.* biennium praefuit? *Schott* biennium suffecit *Sylburg* biennio praefuit *Opitz* 6 assumptus *o* eum *o* 7 deinde *o* ut s. *p* 9 contractu *op* 10 Illicinio *p* ilico Licinio *Opitz* 18 pater dolo erat circumventus bellum *p* 21 aetate *p* 24 Pannonos *p* 26 musie *o* regall. *p*

libere pergressi Macedonas Achaeosque et Asiae finitima occuparent, Mesopotamiam Parthi, Orienti latrones seu mulier dominaretur, Alemannorum vis tunc aeque Italiam, Francorum gentes direpta Gallia Hispaniam possiderent vastato ac paene direpto Tarraconensium oppido, nactisque in tempore navigiis pars in usque Africam permearet; et amissa trans Istrum, quae Traianus quaesiverat. Ita quasi ventis undique 4
saevientibus parvis maxima ima summis orbe toto miscebantur. Simulque Romam pestilentia grassabatur, 5
quae saepe curis gravioribus atque animi desperatione oritur. Inter haec ipse popinas ganeasque obiens leno- 6
num ac vinariorum amicitiis haerebat, expositus Saloninae coniugi atque amori flagitioso filiae Attali Germanorum regis, Pipae nomine; qua causa etiam civiles 7
motus longe atrociores orti. Namque primus omnium 8
Postumus, qui forte barbaris per Galliam praesidebat, imperium ereptum ierat; explosaque Germanorum multitudine Laeliani bello excipitur; quo non minus feliciter fuso suorum tumultu periit, quod flagitantibus
Mogontiacorum direptiones, quia Laelianum iuverant, abnuisset. Igitur eo occiso Marius, ferri quondam 9
opifex neque etiam tum militiae satis clarus, regnum capit. Proinde cuncta ad extremum reciderant, uti 10
talibus imperia ac virtutum omnium decus ludibrio essent. Hinc denique ioculariter dictum nequaquam 11
mirum videri, si rem Romanam Marius reficere contenderet, quam Marius eiusdem artis auctor stirpisque

3 alemannorum vi tunc eque *op* vis *Sylburg* Alem. tunc equi *Olivarius* vis turmaeque *Maehly* Alemanni Rhaetiam atque Italiam *Arntzen* Rhaetiam *vel* Vindeliciam atque Italiam *Freudenberg* 5 possiderunt *p* 6 nāctisque *o* Parsin usque *p* psin usque *o* pars in usque A. permearent *Puteanus et Nic. Faber* per sinus usque A. *Olivarius* 8 quaesierat *p* venti sunt undique saevientibus *op corr.Schott* 10 Romae .... gr. *vel* Romam .... populabatur, vastabat *Sylburg* 13 mimorum *Schott* Ninnariorum *Lindenbrog* mimariorum *Heraeus* 19 Leliani *op* Lolliani *Schott* L. Aeliani *Arntzen* 21 Maguntiacorum *p*

12 ac nominis solidavisset. Hoc iugulato post biduum Victorinus deligitur, belli scientia Postumo par, verum libidine praecipiti; qua cohibita in exordio post biennii imperium constupratis vi plerisque, ubi Attitiani coniugem concupivit facinusque ab ea viro patefactum est, accensis furtim militibus per seditionem Agrip-
13 pinae occiditur. Tantum actuariorum, quorum loco Attitianus habebatur, in exercitu factiones vigent, ut arduum petentibus malitia patraretur: genus hominum, praesertim hac tempestate, nequam venale callidum seditiosum habendi cupidum atque ad patrandas fraudes velandasque quasi ab natura factum, annonae dominans eoque utilia curantibus et fortunis aratorum infestum, prudens in tempore his largiendi, quorum
14 vecordia damnoque opes contraxerit. Interim Victoria amisso Victorino filio, legionibus grandi pecunia comprobantibus Tetricum imperatorem facit, qui familia nobili praesidatu Aquitanos tuebatur, filioque eius
15 Tetrico Caesarea insignia impartiuntur. At Romae Gallienus pacata omnia ignaris publici mali improbe suadebat, crebro etiam, uti rebus ex voluntate gestis solet, ludos ac festa triumphorum, quo promptius simu-
16 lata confirmarentur, exercens. Sed postquam pericu-
17 lum propinquabat, tandem urbe egreditur. Namque Aureolus, cum per Raetias legionibus praeesset, excitus, uti mos est, socordia tam ignavi ducis sumpto
18 imperio Romam contendebat. Eum Gallienus apud pontem, cui ex eo Aureoli nomen est, fusum acie Me-
19 diolanum coegit. Quam urbem dum machinationibus
20 omnis generis oppugnat, ab suis interiit. Quippe Aureolus, ubi solvendi obsidii spem inanem videt, ducum Gallieni tribunorumque nomina quasi destinata

4 atticiani *o* 9 potentibus *o* ut a. petentibus militia (= milites) patrocinaretur *Freudenberg* 13 vilia *Valesius* 20 publici mali ignarus *o* 21 persuadebat? *Schott* 25 hauriolus *op* 26 secordiam *o* 28 Aureli *p* aurili noīe *o corr. Schott* 29 cogit? *Schott* cum *p* 31 Aurelius *p* Aurilius *o*

ab eo ad necem astu composuit litterasque e muro, quam occultissime potuit, abiecit; quae forte a memoratis repertae metum suspicionemque iniecere mandati exitii, verum eas effluxisse incuria ministrorum. Qua 21
causa Aureliani consilio, cuius gratia in exercitu atque honos praestabant, simulata proruptione hostium nullis, uti re trepida ac repentina solet, tectum stipatoribus tabernaculo educunt nocte intempesta; teloque traicitur, cuiusnam per tenebras incertum. Ita aucto- 22
ris necis errore an quia bono publico acciderat, inulta caedes fuit. Quamquam eo prolapsi mores sunt, uti 23
suo quam reipublicae magisque potentiae quam gloriae studio plures agant. Hinc quoque rerum vis ac 24
nominum corrupta, dum plerumque potior flagitio, ubi armis superaverit, tyrannidem amotam vocat damno publico oppressos. Quin etiam aliquanti pari libidine 25
in caelestium numerum referuntur aegre exsequiis digni. Quis ni fides gestarum rerum obstitisset, quae 26
neque honestos praemiis memoriae frustrari sinit neque improbis aeternam illustremque famam procedere, nequiquam peteretur virtus, cum verum illud atque unicum decus pessimo cuique gratia tribueretur demptum impie bonis. Denique Gallienum subacti a Clau- 27
dio patres, quod eius arbitrio imperium cepisset, Divum dixere. Nam cum profluvio sanguinis vulnere 28
tam gravi mortem sibi adesse intelligeret, insignia imperii ad Claudium destinaverat honore tribunatus Ticini retinentem praesidiariam manum. Quod sane ex- 29
tortum, cum neque Gallieni flagitia, dum urbes erunt,

1 litterasque .... abiecit *a manu altera in margine cod. o* 4 quo cã *o* quo casu *Schott* 5 Heracliani *Anna* 8 intempata *p* 10 necis nec rore *op corr. Gruter* auctoris necisne errore *Schott* a. necis errore ne an quia *Olivarius* 15 vocaverit *p* 16 oppressis *Maehly* 21 nequamquam pateretur *o* ne cuiquam pateretur (a *corr.*) *p* nequiquam *vel* nae cuiquam *Schott* nequaquam pateretur *Mommsen* poteretur *edit. Bipont.* 29 G. exitia al' flagitia *p*

occultari queant, et, quisque pessimus erit, par similis-
30 que semper ipsi habebitur. Adeo principes atque
optimi mortalium vitae decore quam quaesitis nomi-
nibus atque compositis, quantum coniciatur, caelum
31 adeunt seu fama hominum dei celebrantur modo. At
senatus comperto tali exitio satellites propinquosque
per scalas Gemonias praeceps agendos decrevit, patro-
noque fisci in curiam †perduci effossos oculos pepen-
disse satis constat, cum irruens vulgus pari clamore
Terram matrem, deos quoque inferos precaretur, sedes
32 impias uti Gallieno darent. Ac ni Claudius confestim
recepta Mediolani urbe tamquam postulato exercitus
parcendum, qui forte eorum supererant, praecepisset,
33 nobilitas plebesque atrocius grassarentur. Et patres
quidem praeter commune Romani malum orbis stimu-
34 labat proprii ordinis contumelia, quia primus ipse
metu socordiae suae, ne imperium ad optimos nobi-
lium transferretur, senatum militia vetuit et adire exer-
35 citum. Huic novem annorum potentia fuit.

34 Sed Claudii imperium milites, quos fere contra
ingenium perditae res subigunt recta consulere, ubi
afflicta omnia perspexere, avide approbant extolluntque, viri laborum patientis aequique ac prorsus dediti
2 reipublicae, quippe ut longo intervallo Deciorum mo-
3 rem renovaverit. Nam cum pellere Gothos cuperet,
quos diuturnitas nimis validos ac prope incolas effecerat, proditum ex libris Sibyllinis est primum ordinis
4 amplissimi victoriae vovendum. Cumque is, qui esse
videbatur, semet obtulisset, sibi potius id muneris
competere ostendit, qui revera senatus atque omnium
5 princeps erat. Ita nullo exercitus detrimento fusi
barbari summotique, postquam imperator vita reipu-

2 aut *o* 4 conicitur *Schott* conici datur *Heraeus* 5 se *o* 8 perduci. ef. *op* perducto *Olivarius* patronique perducti *Anna* per duces *Arntzen* 10 deosq; *p* 11 nisi *op* ni *F. P.* 15 stimulabant *op corr. Schott* 18 etiam *p* 21 subiungunt *op* subigunt *Schott*

blicae dono dedit. Adeo bonis salus civium ac longa 6
sui memoria cariora sunt; quae non gloriae modo,
verum etiam ratione quadam posterorum felicitati
proficiunt. Hoc siquidem Constantius et Constantinus 7
atque imperatores nostri***

corporisque acceptior militibus praemiorum spe seu
lasciviae. Quo aegra asperiorque victoria fuit, dum, 8
uti mos subditis est, studio impune peccandi remissa
imperia promptius quam utilia defendunt.

Ceterum Aurelianus successu tanto vehementior 35
confestim, quasi belli reliquiae superessent, in Persas
progressus est. Quis deletis Italiam repetivit, cuius 2
urbes Alamannorum vexationibus affligebantur. Simul 3
Germanis Gallia dimotis Tetrici, de quo supra memo-
ravimus, caesae legiones proditore ipso duce. Namque 4
Tetricus, cum Faustini praesidis dolo corruptis militi-
bus plerumque peteretur, Aureliani per litteras prae-
sidium imploraverat eique adventanti producta ad spe-
ciem acie inter pugnam se dedit. Ita, uti rectore 5
nullo solet, turbati ordines oppressi sunt; ipse post
celsum biennii imperium in triumphum ductus Luca-
niae correcturam filioque veniam atque honorem sena-
torum cooptavit. Neque secus intra urbem monetae 6
opifices deleti, qui, cum auctore Felicissimo rationali
nummariam notam corrosissent, poenae metu bellum
fecerant usque eo grave, uti per Coelium montem con-
gressi septem fere bellatorum milia confecerint. His 7
tot tantisque prospere gestis fanum Romae Soli magni-
ficum constituit donariis ornans opulentis, ac ne un-
quam, quae per Gallienum evenerant, acciderent, muris
urbem quam validissimis laxiore ambitu circumsaepsit;
simulque usus porcinae carnis quo plebi Romanae

5 nostri* corp. *p*, *in extremo margine cod. o:* h' vi defect7 ī exẽplãj. *Lacunam iam Schott statuit.* 8 erat *p* 14 demotis *p* 15 prodite *o* prodito *p corr. Schott* nam *p* 19 ut *o* 23 eo (?) optavit *p* ab eo obtinuit *Opitz* inter urbem *o* 26 percelum *o* 28 propere *o* magnif. rome *o*

affatim cederet, prudenter munificeque prospectavit, deletaeque fiscales et quadruplatorum, quae urbem miserabiliter affecerant, calumniae consumptis igni tabulis monumentisque huiuscemodi negotiorum atque ad Graeciae morem decreta abolitione, inter quae avaritiam peculatum provinciarumque praedatores contra morem militarium, quorum e numero erat, immane
8 quantum sectabatur. Qua causa ministri scelere, cui secretorum officium crediderat, circumventus apud Coenofrurium interiit, cum ille praedae conscientia delictique scripta callide composita tribunis quasi per gratiam prodidisset, quibus interfici iubebantur; illique
9 eo metu accensi facinus patravere. Interea milites amisso principe legatos statim Romam destinant, uti
10 suopte arbitratu patres imperatorem deligerent. Quibus hoc ipsorum potissimum convenire munus respon-
11 dentibus rursum legiones ad eos reiciunt. Ita utrimque pudore ac modestia certabatur, rara in hominibus virtute, rebus praesertim huiuscemodi, ac prope ignota
12 militibus. Tantum ille vir severitate atque incorruptis artibus potuit, ut eius necis ⟨nuntius⟩ auctoribus exitio, pravis metui, †simulata dubiis, optimo cuique desiderio, nemini insolentiae aut ostentationi esset; atque etiam soli quasi Romulo interregni species obvenit,
13 longe vero gloriosior. Quod factum praecipue edocuit cuncta in se orbis modo verti nihilque accidere, quod
14 rursum naturae vis ferre nequeat aevi spatio; adhuc

2 delecteque *o* 4 huĩ modi *o* 6 provinciarum *p* 8 ſpectabatur *p* sectabatur (*vel* insectabatur) *iam Schott* suspectabatur *Gruter* persectabatur *Opitz* Mnesthei *Olivarius* 9 ad c. *o* 10 pretii *vel* praemii *Klotz, l. c. p. 39* 14 omisso *p* 15 delegerent *o* dilegerent *Schott* 18 decertabatur *p* 19 hm̃oi *p* 21 neces *p* necis (i *corr. in* e *ab altera manu*) *o* necis ⟨nuncius⟩ *Freudenberg* ejus — necis a. *Casaubonus* autoribus *o* 22 simulata *op* simul et d.? *Schott* stimulo d. *Arntzen* firmitati *Maehly* simulationi *Freudenberg; fortasse* simulatu = simulatui 25 docuit *Schott* 26 in orb. modo *p* 27 neq; *op corr. Schott*

virtutibus principum res attolli facile vel afflictas, easque firmiores praeceps vitiis dari.

Igitur tandem senatus mense circiter post Aureliani 36
interitum sexto Tacitum e consularibus, mitem sane virum, imperatorem creat, cunctis fere laetioribus, quod militari ferocia legendi ius principis proceres recepissent. Quae tamen laetitia brevis neque exitu tole- 2
rabili fuit. Namque Tacito confestim a ducentesima regni luce Tyanae mortuo, cum tamen prius auctores Aureliani necis maximeque Mucaporem ducem, quod ipsius ictu occiderat, excruciavisset, Florianus, eiusdem frater, nullo senatus seu militum consulto imperium invaserat.

Qui uno mense aut altero vix retentata dominatione 37
apud Tarsum ab suis interficitur, postquam Probum 2
in Illyrico factum accepere, ingenti belli scientia exercitandisque varie militibus ac duranda iuventute prope Hannibalem alterum. Namque ut ille oleis Africae 3
pleraque per legiones, quarum otium reipublicae atque ductoribus suspectum rebatur, eodem modo hic Galliam Pannoniasque et Moesorum colles vinetis replevit, postea sane quam barbarorum attritae gentes sunt, quae nostris principibus suorum scelere interfectis irruperant, simul caesis Saturnino per Orientem, Agrippinae Bonoso exercitu; nam utrique dominatum tentaverant sumpta, cui duces praeerant, manu. Qua causa receptis omnibus pacatisque dixisse proditur brevi milites frustra fore. Hinc denique magis irritati 4
paulo cis sextum annum apud Sirmium trucidavere, cum ad siccandam lacunis ac fossa urbem ipsi patriam adigerentur, quae palustri solo hiemalibus aquis corrumpitur. Abhinc militaris potentia convaluit ac se- 5
natui imperium creandique ius principis ereptum ad

ut ille

6 a. mil. f. *Arntzen* 11 iptu *o* 16 ingentem *o* 18 utile olei *p* utile olei *o corr. Schott* 20 doctoribus *op* duct. *Schott* 28 frustra fieri al' fore *p* 33 eius *o*

nostram memoriam, incertum, an ipso cupiente per
6 desidiam an metu seu dissensionum odio. Quippe
amissa Gallieni edicto refici militia potuit concedentibus modeste legionibus Tacito regnante, neque Florianus temere invasisset, aut iudicio manipularium
cuiquam, bono licet, imperium daretur amplissimo ac
7 tanto ordine in castris degente. Verum dum oblectantur otio simulque divitiis pavent, quarum usum affluentiamque aeternitate maius putant, munivere militaribus et paene barbaris viam in se ac posteros dominandi.

38 Igitur Carus praefectura pollens praetorii augusto habitu induitur, liberis Caesaribus Carino Numeriano-
2 que. Et quoniam cognita Probi morte barbarorum quique opportune invaserant, misso ad munimentum Galliae maiore filio Numeriani comitatu in Mesopotamiam pergit protinus, quod ea Persarum quasi sol-
3 lemni bello subest. Ubi fusis hostibus, dum gloriae inconsulte avidior Thesiphonta urbem Parthiae incli-
4 tam transgreditur, fulminis tactu conflagravit. Id quidam iure ei accidisse referunt; nam cum oracula docuissent adusque oppidum memoratum perveniri victo-
5 ria licere, longius delatus poenas luit. Proinde arduum
6 fatalia devertere, eoque futuri notio superflua. At Numerianus amisso patre simul confectum aestimans bellum, cum exercitum reductaret, Apri praefecti prae-
7 torio soceri insidiis exstinguitur. Quis casum detulit
8 adolescentis oculorum dolor. Denique diu facinus occultatum, dum clausum lectica cadaver specie aegri, ne vento obtunderetur acies, gestabatur.

39 Sed postquam odore tabescentium membrorum scelus proditum est, ducum consilio tribunorumque Va-

3 amisso *p* 9 magis *Schott* 12 praetorio *Opitz* 15 opportuna *Schott* 16 comitatus *op* Numeriani comitatu *vel* Numeriano comitatus *Schott* Numeriano comitante *Arntzen* 17 protenus? *Schott* 19 inconsultae *p* Ctesiphonta *Schott* 24 diũteſ *o* pflua *o* 29 egre vento *op corr. Schott*

lerius Diocletianus domesticos regens ob sapientiam deligitur, magnus vir, his moribus tamen: quippe 2
qui primus ex auro veste quaesita serici ac purpurae gemmarumque vim plantis concupiverit. Quae quam- 3
quam plus quam civilia tumidique et affluentis animi, 4
levia tamen prae ceteris. Namque se primus omnium Caligulam post Domitianumque dominum palam dici passus et adorari se appellarique uti deum. Quis re- 5
bus, quantum ingenium est, compertum habeo humillimos quosque, maxime ubi alta accesserint, superbia atque ambitione immodicos esse. Hinc Marius patrum 6
memoria, hinc iste nostra communem habitum supergressi, dum animus potentiae expers tamquam inedia refecti insatiabilis est. Quo mihi mirum videtur nobi- 7
litati plerosque superbiam dare, quae gentis patriciae memor molestiarum, quis agitatur, remedio eminere paululum iuris habet. Verum haec in Valerio obducta 8
ceteris bonis; eoque ipso, quod dominum dici passus, parentem egit; satisque constat prudentem virum edocere voluisse atrocitatem rerum magis quam nominum officere. Interim Carinus eorum, quae acciderant, cer- 9
tior spe facilius erumpentes motus sedatum iri Illyricum propere Italiae circuitu petit. Ibi Iulianum pulsa 10
eius acie obtruncat. Namque is cum Venetos correctura ageret, Cari morte cognita imperium avens eripere adventanti hosti obviam processerat. At Cari- 11
nus ubi Moesiam contigit, illico Marcum iuxta Diocletiano congressus, dum victos avide premeret, suorum ictu interiit, quod libidine impatiens militarium multas affectabat, quarum infestiores viri iram tamen

2 hiis *o* 15 qua egentis *op corr. Schott* 17 pluris *op* iuris *Maehly* 19 docere *o* 21 efficere *p* 22 erumpentis motus *o* erumpentis metus *p* 24 correptura *op* 25 regeret *Freudenberg* 26 processit *p* 27 mesam *op corr. Schott* Murgum *Schott* Margum *alii* 29 libidinis? *Schott* 30 mulctas *p* ml'tas *o* affectabant *op* nuptias affectabat *vel* mulieres assectabatur *Schott* nuptas affectabat *Arntzen* quare *vel* qua re *Schott*

12 doloremque in eventum belli distulerant. Quo prosperius cedente metu, ne huiuscemodi ingenium magis magisque victoria insolesceret, sese ulti sunt. Is finis Caro liberisque; Narbone patria, imperio biennii fuere.
13 Igitur Valerius prima ad exercitum contione cum educto gladio solem intuens obtestaretur ignarum cladis Numeriani neque imperii cupientem se fuisse, Aprum proxime astantem ictu transegit; cuius dolo, uti supra docuimus, adolescens bonus facundusque et
14 gener occiderat. Ceteris venia data retentique hostium fere omnes ac maxime vir insignis nomine Aristobulus
15 praefectus praetorio per officia sua. Quae res post memoriam humani nova atque inopinabilis fuit civili bello fortunis fama dignitate spoliatum neminem, cum pie admodum mansueteque geri laetemur exilio proscriptioni atque etiam suppliciis et caedibus modum
16 fieri. Quid ea memorem ascivisse consortio multos externosque tuendi prolatandive gratia iuris Romani?
17 Namque ubi comperit Carini discessu Helianum Amandumque per Galliam excita manu agrestium ac latronum, quos Bagaudas incolae vocant, populatis late agris plerasque urbium tentare, Maximianum statim fidum amicitia quamquam semiagrestem, militiae tamen
18 atque ingenio bonum imperatorem iubet. Huic postea cultu numinis Herculio cognomentum accessit, uti Valerio Iovium; unde etiam militaribus auxiliis longe in
19 exercitum praestantibus nomen impositum. Sed Herculius in Galliam profectus fusis hostibus aut acceptis
20 quieta omnia brevi patraverat. Quo bello Carausius, Menapiae civis, factis promptioribus enituit; eoque eum, simul quia gubernandi (quo officio adolescentiam mercede exercuerat) gnarus habebatur, parandae classi ac

4 imperium *op* imperio *F. P.* 11 aristobolus *op corr. Schott* 13 humanam *Schott* ⟨generis⟩ humani *Opitz* 19 Helianum *op* (Aelianus *secundum alios scriptores et nummos.*) 21 bagauda *op corr. Schott* 26 inter exercitum *Opitz* 30 Menapiae civitatis *Freudenberg*

propulsandis Germanis maria infestantibus praefecere. Hoc elatior, cum barbarum multos opprimeret neque 21
praedae omnia in aerarium referret, Herculii metu, a quo se caedi iussum compererat, Britanniam hausto imperio capessivit. Eodem tempore Orientem Persae, 22
Africam Iulianus ac nationes Quinquegentanae graviter quatiebant. Adhuc apud Aegypti Alexandriam Achil- 23
leus nomine dominationis insignia induerat. His de 24
causis Iulium Constantium, Galerium Maximianum, cui cognomen Armentario erat, creatos Caesares in affini-
tatem vocant. Prior Herculii privignam, alter Diocle- 25
tiano editam sortiuntur diremptis prioribus coniugiis, ut in Nerone Tiberio ac Iulia filia Augustus quondam fecerat. His sane omnibus Illyricum patria fuit: qui, 26
quamquam humanitatis parum, ruris tamen ac mili-
tiae miseriis imbuti satis optimi reipublicae fuere. Quare constat sanctos prudentesque sensu mali promp- 27
tius fieri, contraque expertes aerumnarum, dum opibus suis cunctos aestimant, minus consulere. Sed horum 28
concordia maxime edocuit virtuti ingenium usumque bonae militiae, quanta his Aureliani Probique instituto fuit, paene sat esse. Denique Valerium ut parentem 29
seu dei magni suspiciebant modo; quod quale quantumque sit, ab urbis conditione ad nostram aetatem propinquorum facinoribus patefactum est. Et quoniam 30
bellorum moles, de qua supra memoravimus, acrius urgebat, quadripartito imperio cuncta, quae trans Alpes Galliae sunt, Constantio commissa, Africa Italiaque Herculio, Illyrici ora adusque Ponti fretum Gale-

2 barum *op* barbarûm *F. P.* non parum multos *vel* barbarorum multos *Schott* quia barbarum parum multos *Gruter* paronum *Arntzen* 12 direptis *o* 15 humanitate *Freudenberg* humanitatis ⟨artibus⟩ *Opitz* iuris *Sylburg* 16 ministeriis *Sylburg* infulis? *Gruter* 21 institutio *op* instituto *vel* institutione *Schott* institutione *malit Freudenberg* 27 $\overset{u}{qi}$ partito *p* qī pãtito *o* quadripartito *Freudenberg* quasi partito *Schott* quadrifariam *Maehly*

31 rio; cetera Valerius retentavit. Hinc denique parti
Italiae invectum tributorum ingens malum. Nam cum
omnis eadem functione moderateque ageret, quo exer-
citus atque imperator, qui semper aut maxima parte
aderant, ali possent, pensionibus inducta lex nova.
32 Quae sane illorum temporum modestia tolerabilis in
33 perniciem processit his tempestatibus. Interim Iovio
Alexandriam profecto provincia credita Maximiano Cae-
sari, uti relictis finibus in Mesopotamiam progredere-
34 tur ad arcendos Persarum impetus. A quis primo
graviter vexatus contracto confestim exercitu e vete-
ranis ac tironibus per Armeniam in hostes contendit;
35 quae ferme sola seu facilior vincendi via est. Deni-
que ibidem Narseum regem in dicionem subegit, simul
36 liberos coniugesque et aulam regiam. Adeo victor,
ut, ni Valerius, cuius nutu omnia gerebantur, incer-
tum qua causa abnuisset, Romani fasces in provinciam
37 novam ferrentur. Verum pars terrarum tamen nobis
utilior quaesita; quae cum acrius reposcuntur, bellum
recens susceptum est grave admodum perniciosumque.
38 At in Aegypto Achilleus facili negotio pulsus poenas
39 luit. Per Africam gestae res pari modo, solique Ca-
rausio remissum insulae imperium, postquam iussis ac
munimento incolarum contra gentes bellicosas oppor-
40 tunior habitus. Quem sane sexennio post Allectus
41 nomine dolo circumvenit. Qui cum eius permissu
summae rei praeesset, flagitiorum et ob ea mortis for-
42 midine per scelus imperium extorserat. Quo usum
brevi Constantius Asclepiodoto, qui praetorianis prae-
fectus praeerat, cum parte classis ac legionum prae-
43 misso delevit. Et interea caesi Marcomanni Carpo-
rumque natio translata omnis in nostrum solum, cuius
44 fere pars iam tum ab Aureliano erat. Neque minore

3 moderataque *p* adigeret *Freudenberg* 7 processit. His tempestat. *p corr. Schott* 22 lugit *o* 32 cuius fere pars media (*vel* altera) *Gruter* (*Casaubonus*) cuius fusa (*vel* caesa) pars *Arntzen*

studio pacis officia vincta legibus aequissimis ac remoto pestilenti frumentariorum genere, quorum nunc agentes rerum simillimi sunt. Qui cum ad explorandum annuntiandumque, ecqui forte in provinciis motus exsisterent, instituti viderentur, compositis nefarie criminationibus, iniecto passim metu, praecipue remotissimo cuique, cuncta foede diripiebant. Simul annona urbis ac stipendiariorum salus anxie solliciteque habita, honestiorumque provectu et e contra suppliciis flagitiosi cuiusque virtutum studia augebantur. Veterrimae religiones castissime curatae, ac mirum in modum novis adhuc cultisque pulchre moenibus Romana culmina et ceterae urbes ornatae, maxime Carthago, Mediolanum, Nicomedia. Neque tamen, cum haec agerent, extra vitia fuere. Quippe Herculius libidine tanta agebatur, ut ne ab obsidum corporibus quidem animi labem comprimeret; Valerio parum honesta in amicos fides erat discordiarum sane metu, dum enuntiationibus posse agitari quietem consortii putat. Hinc etiam quasi truncatae vires urbis imminuto praetoriarum cohortium atque in armis vulgi numero; quo quidem plures volunt imperium posuisse. Namque imminentium scrutator, ubi fato intestinas clades et quasi fragorem quendam impendere comperit status Romani, celebrato regni vicesimo anno valentior curam reipublicae abiecit, cum in sententiam Herculium aegerrime traduxisset, cui anno minus potentia fuerat. Et quamquam aliis alia aestimantibus veri gratia corrupta sit, nobis tamen excellenti natura videtur ad communem vitam spreto ambitu descendisse.

Igitur Constantio atque Armentario his succedentibus Severus Maximinusque Illyricorum indigenae Cae-

4 hecqui *o* hęc qui *p corr. Schott* 9 et contra *o* 21 inermis *Schott* 25 celebrator *o p corr. Schott* *aut* regni anno vicesimo *aut* vicesimo regni anno *Opitz* 27 minor *vel* minus aeque *Anna* 29 excellentis naturae *Schott* 32 illiriorum *o*

sares, prior Italiam posteriorque, in quae Iovius obti-
2 nuerat, destinantur. Quod tolerare nequiens Constanti-
nus, cuius iam tum a puero ingens potensque animus
ardore imperitandi agitabatur, fugae commento, cum
ad frustrandos insequentes publica iumenta, quaqua
iter egerat, interficeret, in Britanniam pervenit; nam
is a Galerio religionis specie ad vicem obsidis tene-
3 batur. Et forte iisdem diebus ibidem Constantium
4 patrem vel parentem vitae ultima urgebant. Quo mor-
tuo cunctis, qui aderant, annitentibus imperium capit.
5 Interim Romae vulgus turmaeque praetoriae Maxen-
tium retractante diu patre Herculio imperatorem con-
6 firmant. Quod ubi Armentarius accepit, Severum Cae-
sarem, qui casu ad urbem erat, arma in hostem ferre
7 propere iubet. Is circum muros cum ageret, desertus
a suis, quos praemiorum illecebris Maxentius traduxe-
8 rat, fugiens obsessusque Ravennae obiit. Hoc acrior
Galerius ascito in consilium Iovio Licinium vetere cog-
nitum amicitia Augustum creat; eoque ad munimen-
9 tum Illyrici ac Thraciae relicto Romam contendit. Ibi
cum obsidione distineretur, militibus eadem, qua supe-
riores, via attentatis, metu ne desereretur, Italia decess-
sit; pauloque post vulnere pestilenti consumptus est,
cum agrum satis reipublicae commodantem caesis im-
manibus silvis atque emisso in Danubium lacu Pel-
10 sone apud Pannonios fecisset. Cuius gratia provin-
11 ciam uxoris nomine Valeriam appellavit. Huic quin-
quennii imperium, Constantio annuum fuit, cum sane
uterque potentiam Caesarum annos tredecim gessissent.
12 Adeo miri naturae beneficiis, ut ea si a doctis pecto-
ribus proficiscerentur neque insulsitate offenderent, haud
13 dubie praecipua haberentur. Quare compertum est

1 posterior *o* priori Italia, posteriori quae I. o.? *Schott*
2 Constantius *p corr. Schott* 7 adducem *op corr. Schott*
9 urgebant *p* 18 lucinium *o* 19 am. caesarem creat augustum *p* 20 trachiae *op* 25 Pelsonis *Mommsen* 26 pennonis *o* 28 annum *op corr. Schott* 30 officiis vel beneficiis *p*

eruditionem elegantiam comitatem praesertim principibus necessarias esse, cum sine his naturae bona quasi incompta aut etiam horrida despectui sint, contraque ea Persarum regi Cyro aeternam gloriam paraverint. At memoria mea Constantinum, quamquam ceteris promptum virtutibus, adusque astra votis omnium subvexere. Qui profecto si munificentiae atque ambitioni modum hisque artibus statuisset, quis praecipue adulta ingenia gloriae studio progressa longius in contrarium labuntur, haud multum abesset deo. Is ubi vastari urbem atque Italiam comperit pulsosque seu redemptos exercitus et imperatores duos, composita pace per Gallias Maxentium petit. Ea tempestate apud Poenos Alexander pro praefecto gerens dominatui stolide incubuerat, cum ipse debili aetate, agrestibus ac Pannonicis parentibus vecordior, milites tumultuarie quaesiti, armorum vix medium haberetur. Denique eum a tyranno missi paucissimis cohortibus Rufius Volusianus praefectus praetorio ac militares duces levi certamine confecere. Quo victo Maxentius Carthaginem, terrarum decus, simul Africae pulchriora vastari diripi incendique iusserat, ferus inhumanusque ac libidine multa tetrior. Adhuc pavidus et imbellis atque in desidiam foede pronus, usque eo, ut flagrante per Italiam bello fusisque apud Veronam suis nihilo segnius solita curaret neque patris exitio moveretur. Namque Herculius natura impotentior, simul filii segnitiem metuens inconsulte imperium repetiverat. Cumque specie officii dolis compositis Constantinum generum tentaret acerbe, iure tandem interierat. Sed

14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

3 sunt *o* 4 tiro *o* patuerint *o* 5 Constantium *Faber* 6 comtum *Arntzen* 9 gloriam *op* gloriae *vel* gloriarum *Schott* 15 debili aetate ⟨esset⟩ *Freudenberg* 16 tumultarieque *p* milites tirones tumultarieque quaesiti a. vix medium haberent *Freudenberg* 25 sequius *Schott* 27 segnitie *op* segnitiae *Schott* segnitiem *Mommsen* 30 tamen *Schott* tentaret, acerbe, tamen interierat *Anna*

Maxentius atrocior in dies tandem urbe in Saxa rubra milia ferme novem aegerrime progressus, cum caesa acie fugiens semet Romam reciperet, insidiis, quas hosti apud pontem Milvium locaverat, in transgressu
24 Tiberis interceptus est tyrannidis anno sexto. Huius nece incredibile quantum laetitia gaudioque senatus ac plebes exsultaverint; quos in tantum afflictaverat, uti praetorianis caedem vulgi quondam annuerit primusque instituto pessimo munerum specie patres aratores-
25 que pecuniam conferre prodigenti sibi cogeret. Quorum odio praetoriae legiones ac subsidia factionibus aptiora quam urbi Romae sublata penitus, simul arma atque
26 usus indumenti militaris. Adhuc cuncta opera, quae magnifice construxerat, urbis fanum atque basilicam
27 Flavii meritis patres sacravere. A quo etiam post Circus maximus excultus mirifice atque ad lavandum
28 institutum opus ceteris haud multo dispar. Statuae locis quam celeberrimis, quarum plures ex auro aut argenteae sunt; tum per Africam sacerdotium decretum Flaviae genti, Cirtaeque oppido, quod obsidione Alexandri conciderat, reposito exornatoque nomen Con-
29 stantina inditum. Adeo acceptius praestantiusque tyrannorum depulsoribus nihil est, quorum gratia eo demum auctior erit, si modesti atque abstinentes sint.
30 Quippe humanae mentes frustratae boni spe asperius offenduntur, cum mutato rectore flagitioso aerumnarum vis manet.

41 Dum haec in Italia geruntur, Maximinus ad Orientem post biennii augustum imperium fusus fugatusque
2 a Licinio apud Tarsum perit. Ita potestas orbis Romani duobus quaesita, qui quamvis per Flavii sororem nuptam Licinio conexi inter se erant, ob diversos mores tamen anxie triennium congruere quivere.

5 Tiberi *op* Tiberis *Sylburg* 9 oratoresque *o* 11 optiora *op* aptiora *Schott* 17 stat. ⟨locatae⟩ locis *Freudenberg* saluberrimis *corr. a manu posteriore in* celeb. *p* 21 ceciderat *p* 25 frustrati *o* 27 vi manet *op corr. Schott* 28 Italiam *p*

Namque illi praeter †admodum magna cetera, huic 3
parsimonia et ea quidem agrestis tantummodo inerat.
Denique Constantinus cunctos hostes honore ac fortu- 4
nis manentibus texit recepitque, eo pius, ut etiam
vetus teterrimumque supplicium patibulorum et cruri-
bus suffringendis primus removerit. Hinc pro condi- 5
tore seu deo habitus. Licinio nè insontium quidem
ac nobilium philosophorum servili more cruciatus ad-
hibiti modum fecere. Quo sane variis proeliis pulso, 6
cum eum prorsus opprimere arduum videretur, simul
affinitatis gratia refectum consortium ascitique impe-
rio Caesarum communes liberi Crispus Constantinus-
que Flavio geniti, Licinianus Licinio. Quod equidem 7
vix diuturnum neque his, qui assumebantur, felix fore
defectu solis foedato iisdem mensibus die patefactum.
Itaque sexennio post rupta pace apud Thracas Licinius 8
pulsus Chalcedona concessit. Ibi ad auxilium sui Mar- 9
tiniano in imperium cooptato una oppressus est. Eo 10
modo respublica unius arbitrio geri coepit, liberis
Caesarum nomina diversa retentantibus: namque ea
tempestate imperatori nostro Constantio insigne Cae-
saris datum. Quorum cum natu grandior, incertum 11
qua causa, patris iudicio occidisset, repente Calocerus
magister pecoris camelorum Cyprum insulam specie
regni demens capessiverat. Quo excruciato, ut fas 12
erat, servili aut latronum more, condenda urbe forman-
disque religionibus ingentem animum avocavit, simul
novando militiae ordine. Et interea Gothorum Sar- 13
matarumque stratae gentes, filiusque cunctorum minor,

1 magna cetera *p* maĝ cetera *o* praetermodum magna cetera *vel* magnificentia *Schott* praeter admodum pauca magna cetera? *Sylburg* praeter admodum magna cetera magnificentia *Maehly* 5 veterrimumque *p* 11 refecti consortium *p* (refecti consortio *Schott*) 15 defectus *op corr. Schott* 16 trachas *op* 18 imp. (in *om.*) *o* coaptato *p* coactato *o corr. Schott* 20 diverse *Anna* 26 condendae urbi *Anna* formidandis *p* 28 novandae m. ordine *op* novando *Anna* (novando m. ordini *Anna*)

14 Constans nomine, Caesar fit. Cuius gratia reipublicae permixtionem fore ostentorum mira prodidere; quippe ea nocte, quae commissi imperii diem sequebatur, igni
15 continuo caeli facies conflagravit. Abhinc consumpto fere biennio fratris filium, cui ex patre Dalmatio nomen fuit, Caesarem iussit obsistentibus valide mili-
16 taribus. Ita anno imperii tricesimo secundoque, cum totum orbem tredecim tenuisset, sexaginta natus atque amplius duo, in Persas tendens, a quis bellum erumpere occeperat, rure proximo Nicomediae — Achyronam vocant — excessit, cum id tetrum sidus regnis, quod
17 crinitum vocant, portendisset. Funus relatum in urbem sui nominis. Quod sane populus Romanus aegerrime tulit, quippe cuius armis legibus clementi im-
18 perio quasi novatam urbem Romam arbitraretur. Pons per Danubium ductus; castra castellaque pluribus locis
19 commode posita. Remotae olei frumentique adventiciae praebitiones, quibus Tripolis ac Nicaea acerbius
20 angebantur. Quorum superiores Severi imperio gratantes civi obtulerant, verteratque gratiam muneribus in perniciem posterorum dissimulatio. Alteros Marcus Boionius afflixerat mulcta, quod Hipparchum praestanti ingenio indigenam fuisse ignoravissent. Fiscales molestiae severius pressae, cunctaque divino ritui paria viderentur, ni parum dignis ad publica aditum con-
21 cessisset. Quae quamquam saepius accidere, tamen in summo ingenio atque optimis reipublicae moribus, quamvis parva vitia, elucent magis eoque notantur facile; quin etiam acrius saepe officiunt, cum ob auctoris decus in virtutes potissimum accipiuntur atque ad

6 absistentibus *o* assistentibus *p* obs. *Mommsen* ads. *editt.* 9 irrump. accep. *p* 15 arbitrarentur *o* 17 composita *o* 18 probitiones *o* 20 muneris *Schott* muneris huius *Casaubonus* 22 Ceionius *quidam* multa *o* 23 indignum? *Arntzen* fustibus *vel* fustigatum necavissent *Casaubonus* fuste ignominiavissent *Gruter* 24 repressae *Schott* 24 ritu *Opitz* 26 ⟨haud⟩ saepius *Anna*

imitandum invitamento sunt. Igitur confestim Dalma- 22
tius, incertum quo suasore, interficitur; statimque trien-
nio post minimum maximumque fatali bello Constan-
tinus cadit. Qua Constans victoria tumidior, simul 23
per aetatem cautus parum atque animi vehemens, ad-
huc ministrorum pravitate exsecrabilis atque praeceps
in avaritiam despectumque militarium anno post trium-
phum decimo Magnentii scelere circumventus est ex-
ternarum sane gentium compressis motibus. Quarum 24
obsides pretio quaesitos pueros venustiores quod cul-
tius habuerat, libidine huiuscemodi arsisse pro certo
habetur. Quae tamen vitia utinam mansissent! Nam- 25
que Magnentii, utpote gentis barbarae, diro atrocique
ingenio, simul his, quae post accidere, adeo exstincta
omnia sunt, ut illud imperium haud iniuria desidera-
retur; tum quia Vetranio litterarum prorsus expers et 26
ingenio stolidior idcircoque agresti vecordia pessimus,
cum per Illyrios peditum magisterio milites curaret,
dominationem ortus Moesiae superioris locis squalidio-
ribus improbe occupaverat.

Eum Constantius cis mensem decimum facundiae vi 42
deiectum imperio in privatum otium removit. Quae 2
gloria post natum imperium soli processit eloquio cle-
mentiaque. Nam cum magna parte utrimque exerci- 3
tus convenissent, habita ad speciem iudicii contione,
quod fere vix aut multo sanguine obtinendum erat,
eloquentia patravit. Quae res satis edocuit non modo 4
domi, verum militiae quoque dicendi copiam prae-
stare; qua demum vel ardua proclivius eo conficiun-
tur, si modestia atque integritate superet. Quod ma- 5
xime cognitum e nostro principe; quem tamen, quo
minus statim in hostes alios ad Italiam contenderet,
hiems aspera clausaeque Alpes tardavere. Interim 6
Romae corrupto vulgo, simul Magnentii odio Nepotia-

11 huiusmodi *p* 13 atroque *p* 26 vi? *Arntzen* 27. pa-
ravit? *Arntzen* 28 restare *op* praest. *Arntzen* 34 Poten-
tianus *p*

nus, materna stirpe Flavio propinquus, caeso urbi
7 praefecto armataque gladiatorum manu imperator fit.
Cuius stolidum ingenium adeo plebi Romanae patri-
busque exitio fuit, uti passim domus fora viae templa-
que cruore atque cadaveribus opplerentur bustorum
8 modo. Neque per eum tantum, verum etiam advolan-
tibus Magnentianis, qui tricesimo die triduo minus
9 hostem perculerant. Sed iam antea cum externi mo-
tus suspectarentur, Magnentius fratri Decentio Gallias,
Constantius Gallo, cuius nomen suo mutaverat, Orien-
10 tem Caesaribus commiserant. Ipsi inter se acrioribus
proeliis per triennium congressi; ad extremum Con-
stantius fugientem in Galliam persecutus vario ambos
11 supplicio semet adegit interficere. Et interea Iudaeo-
rum seditio, qui Patricium nefarie in regni speciem
12 sustulerant, oppressa. Neque multo post ob saevitiam
atque animum trucem Gallus Augusti iussu interiit.
13 Ita longo intervallo annum fere post septuagesimum
14 relata ad unum cura reipublicae. Quae recens quieta
a civili trepidatione Silvano in imperium coacto ten-
15 tari rursus occeperat. Is namque Silvanus in Gallia
ortus barbaris parentibus ordine militiae, simul a Mag-
nentio ad Constantium transgressu pedestre ad magi-
16 sterium adolescentior meruerat. E quo cum altius
per metum seu dementiam conscendisset, legionum, a
quis praesidium speraverat, tumultu octavum circa ac
17 vicesimum diem trucidatus est. Qua causa ne quid
apud Gallos natura praecipites novaretur, praesertim
Germanis pleraque earum partium populantibus Iulia-
num Caesarem cognatione acceptum sibi Transalpinis
praefecit, isque nationes feras brevi subegit captis fa-
18 mosis regibus. Quae quamquam vi eius, fortuna prin-

5 aut *op* atque (*vel* et) *Opitz* 7 Magnianis *op corr. Schott* 15 specie *op* speciem *Anna* 20 in — *o* 23 transgressus *Anna* *aut* [ad] *aut* ad mag. pervenerat *Sylburg* 32 in ejus fort. *op* vi eius *Freinshemius* (*ad Curtium 5, 9, 4*) [in] ejus

cipis tamen et consilio accidere. Quod adeo praestat, 19
ut Tiberius Galeriusque subiecti aliis egregia pleraque,
suo autem ductu atque auspicio minus paria experti
sint. At Iulius Constantius, annos tres atque viginti 20
augustum imperium regens, cum externis motibus,
modo civilibus exercetur, aegre ab armis abest. Quis 21
tyrannide tantorum depulsa sustentatoque interim Per-
sarum impetu genti Sarmatarum magno decore consi-
dens apud eos regem dedit. Quod Gnaeum Pompeium 22
in Tigrane restituendo vixque paucos maiorum fecisse
comperimus. Placidus clemensque pro negotio, lit- 23
terarum ad elegantiam prudens atque orandi genere
leni iocundoque; laboris patiens ac destinandi sagittas
mire promptus; cibi omnis libidinis atque omnium cu-
pidinum victor; cultu genitoris satis pius suique nimis
custos; gnarus vita bonorum principum reipublicae
quietem regi. Haec tanta tamque inclita tenue stu- 24
dium probandis provinciarum ac militiae rectoribus,
simul ministrorum parte maxima absurdi mores, adhuc
neglectus boni cuiusque foedavere. Atque uti verum 25
absolvam brevi: ut imperatore ipso praeclarius, ita
apparitorum plerisque magis atrox nihil.

fort. *Gruter* (*Maehly*) eius f. principis, tamen et cons. acc. *Maehly* ⟨auspicio⟩ et consilio *Sylburg*
4 sunt *op* 5 dum *Arntzen* motibus modo, m. c. *Gruter*
10 restituisse *p* 11 litterarumque *o* 12 ornandi *p*

INCERTI AUCTORIS

EPITOME DE CAESARIBUS

A { α Gudianus 84
β Gudianus 131

B { γ Mediceus plut. 66, 39
δ Bernensis 104

C { ε Parisinus Reg. 4955
ζ Bernensis 120
η Vossianus 96

D { ϑ Neapolitanus IV C 36
ι Vaticanus 3343
$\varkappa$ Mediceus plut. 64, 36
λ Urbinas 411
μ Ottobonianus 1223
ν Venetus Marc. 332

Hm. Historia miscella

Bamb. cod. Bambergensis H. E. III. 14

LIBELLUS
DE VITA ET MORIBUS IMPERATORUM
BREVIATUS EX LIBRIS
SEXTI AURELII VICTORIS

a Caesare Augusto usque ad Theodosium

Anno urbis conditae septingentesimo vicesimo se- 1
cundo, ab exactis vero regibus quadringentesimo octogesimoque, mos Romae repetitus uni prorsus parendi, pro rege imperatori vel sanctiori nomine Augusto appellato. Octavianus igitur, patre Octavio senatore 2
genitus, maternum genus ab Aenea per Iuliam familiam sortitus, adoptione vero Gai Caesaris maioris avunculi Gaius Caesar dictus, deinde ob victoriam Augustus cognominatus est. Iste in imperio positus 3
tribuniciam potestatem per se exercuit. Regionem 4
Aegypti inundatione Nili accessu difficilem inviamque paludibus in provinciae formam redegit. Quam ut 5
annonae urbis copiosam efficeret, fossas incuria vetustatis limo clausas labore militum patefecit. Huius 6
tempore ex Aegypto urbi annua ducenties centena milia frumenti inferebantur. Iste Cantabros et Aqui- 7
tanos, Rhaetos, Vindelicos, Dalmatas provinciarum numero populo Romano coniunxit. Suevos Cattosque delevit, Sigambros in Galliam transtulit. Pannonios

3 excerptus ex libr. $\lambda\nu$ excerptus et breviatus $\vartheta\varkappa$ 14 in — *C* 22 delmatas $\beta\lambda\mu$ 24 pannonias β

1 = Caes. 1, 1; 2 = Caes. 1, 1

stipendiarios adiecit. Getarum populos Basternasque
8 lacessitos bellis ad concordiam compulit. Huic Persae
obsides obtulerunt creandique reges arbitrium permise-
9 runt. Ad hunc Indi, Scythae, Garamantes, Aethiopes
10 legatos cum donis miserunt. Adeo denique turbas
bella simultates execratus est, ut nisi iustis de causis
numquam genti cuiquam bellum indixerit. Iactantisque
esse ingenii et levissimi dicebat ardore triumphandi
et ob lauream coronam, id est folia infructuosa, in
discrimen per incertos eventus certaminum securitatem
11 civium praecipitare; neque imperatori bono quicquam
minus quam temeritatem congruere: satis celeriter
12 fieri, quicquid commode gereretur, armaque, nisi maio-
ris emolumenti spe, nequaquam movenda esse, ne com-
pendio tenui, iactura gravi, petita victoria similis sit
hamo aureo piscantibus, cuius abrupti amissique de-
13 trimentum nullo capturae lucro pensari potest. Huius
tempore trans Rhenum vastatus est Romanus exerci-
tus atque tribuni et propraetor. Quod in tantum ac-
cidisse perdoluit, ut cerebri valido incursu parietem
pulsaret, veste capilloque ac reliquis lugentium indi-
14 ciis deformis. Avunculi quoque inventum vehementer
arguebat, qui milites commilitones novo blandoque
more appellans, dum affectat carior fieri, auctoritatem
15 principis emolliverat. Denique erga cives clementis-
16 sime versatus est. In amicos fidus extitit. Quorum
praecipui erant ob taciturnitatem Maecenas, ob patien-
tiam laboris modestiamque Agrippa. Diligebat prae-
terea Virgilium. Rarus quidem ad recipiendas amici-
17 tias, ad retinendas constantissimus. Liberalibus studiis,
praesertim eloquentiae, in tantum incumbens, ut nullus
ne in procinctu quidem laberetur dies, quin legeret
18 scriberet declamaret. Leges alias novas alias correctas

1 stipendiariis βD 3 regis βD 20 incussu B 26 fidēs γ fidens δ 29 Virgilium ⟨Flaccumque poetas⟩ *Opitz ex Hm. Bamb.*

protulit suo nomine. Auxit ornavitque Romam aedificiis multis, isto glorians dicto: 'Urbem latericiam 19
repperi, relinquo marmoream.' Fuit mitis gratus civi- 20
lis animi et lepidi, corpore toto pulcher, sed oculis magis. Quorum acies clarissimorum siderum modo vibrans libenter accipiebat cedi ab intendentibus tamquam solis radiis aspectu suo. A cuius facie dum quidam miles oculos averteret et interrogaretur ab eo, cur ita faceret, respondit: 'Quia fulmen oculorum tuorum ferre non possum'.

Nec tamen vir tantus vitiis caruit. Fuit enim pau- 21
lulum impatiens, leniter iracundus, occulte invidus, palam factiosus; porro autem dominandi supra quam aestimari potest, cupidissimus, studiosus aleae lusor. Cumque esset cibi ac vini multum, aliquatenus vero 22
somni abstinens, serviebat tamen libidini usque ad probrum vulgaris famae. Nam inter duodecim catamitos totidemque puellas accubare solitus erat. Ab- 23
iecta quoque uxore Scribonia amore alienae coniugis possessus Liviam quasi marito concedente sibi coniunxit. Cuius Liviae iam erant filii Tiberius et Drusus. Cumque esset luxuriae serviens, erat tamen eius- 24
dem vitii severissimus ultor, more hominum, qui in ulciscendis vitiis, quibus ipsi vehementer indulgent, acres sunt. Nam poetam Ovidium, qui et Naso, pro eo, quod tres libellos amatoriae artis conscripsit, exilio damnavit. Quodque est laeti animi vel amoeni, 25
oblectabatur omni genere spectaculorum, praecipue ferarum incognita specie et infinito numero.

Annos septem et septuaginta ingressus Nolae morbo 26
interiit. Quamquam alii scribant dolo Liviae exstinc- 27
tum metuentis, ne, quia privignae filium Agrippam,

5 aciem *A B D* acies *C Hm.* 7 aspectui *β D Hm.* 14 studiosissimus (studiosimus *γ*) *B C* 16 somno *C* 21 cui *C* 25 Nam et p. *D* 26 amatoriae artis conscripsit, exilio damnavit — *A B C* scripserat *Hm.* ⟨inrevocabili⟩ exilio *Opitz ex Hm. Bamb.*

quem odio novercali in insulam relegaverat, reduci compererat, eo summam rerum adepto poenas daret.
28 Igitur mortuum seu necatum multis novisque honoribus senatus censuit decorandum. Nam praeter id, quod antea Patrem patriae dixerat, templa tam Romae quam per urbes celeberrimas ei consecravit, cunctis vulgo iactantibus: 'Utinam aut non nasceretur aut non
29 moreretur!' Alterum pessimi incepti, exitus praeclari alterum. Nam et in adipiscendo principatu oppressor libertatis est habitus et in gerendo cives sic amavit, ut tridui frumento in horreis quondam viso statuisset veneno mori, si e provinciis classes interea non veni-
30 rent. Quibus advectis felicitati eius salus patriae est attributa. Imperavit annos quinquaginta et sex, duodecim cum Antonio, quadraginta vero et quattuor so-
31 lus. Qui certe nunquam aut reipublicae ad se potentiam traxisset aut tamdiu ea potiretur, nisi magnis naturae et studiorum bonis abundasset.

2 Claudius Tiberius, Liviae filius, Caesaris Octa-
2 viani privignus, imperavit annos viginti tres. Iste, quia Claudius Tiberius Nero dicebatur, eleganter a iocularibus Caldius Biberius Mero ob vinolentiam no-
3 minatus est. Satis prudens in armis satisque fortunatus ante sumptum imperium sub Augusto fuit, ut non immerito reipublicae dominatus ei committeretur.
4 Inerat ei scientia litterarum multa. Eloquio clarior, sed ingenio pessimo truci avaro insidioso, simulans ea se velle quae nollet; his quasi infensus, quibus consultum cupiebat, his vero, quos oderat, quasi beni-
5 volus apparens. Repentinis responsionibus aut consi-
6 liis melior quam meditatis. Denique delatum a patribus principatum (quod quidem astu fecerat) ficte

22 claudius βD (μ *in* caldius *corr.*) liberius $\iota\lambda\mu$

1, 28 = Caes. 1, 6. 2, 4 = Caes. 2, 1; 2, 5 = Caes. 2, 1; 2, 6 = Caes. 2, 1

abnuere, quid singuli dicerent vel sentirent, atrociter explorans: quae res bonos quosque pessumdedit. Aestimantes enim ex animo eum longa oratione imperialis molestiae magnitudinem declinare, cum sententias ad eius voluntatem promunt, incidere exitia postrema. Iste Cappadocas in provinciam remoto Archelao rege eorum redegit. Gaetulorum latrocinia repressit. Marobodum, Suevorum regem, callide circumvenit. Cum immani furore insontes noxios, suos pariter externosque puniret, resolutis militiae artibus Armenia per Parthos, Moesia a Dacis, Pannonia a Sarmatis, Gallia a finitimis gentibus direptae sunt. Ipse post octogesimum octavum annum et mensem quartum insidiis Caligulae exstinctus est. 7 8 9 10

Caligula imperavit annos quattuor. Iste filius fuit Germanici, et quia natus in exercitu fuerat, cognomentum calciamenti militaris (id est caligula) sortitus est. Ante principatum omnibus carus acceptusque fuit, in principatu vero talis, ut non inmerito vulgaretur atrociorem illo dominum non fuisse. Denique tres sorores suas stupro maculavit. Incedebat habitu deorum suorum; Iovem ob incestum, e choro autem Bacchanali Liberum se asserebat. De quo nescio an decuerit memoriae prodi, nisi forte quia iuvat de principibus nosse omnia, ut improbi saltem famae metu talia declinent. In palatio matronas nobiles publicae libidini subiecit. Primus diademate imposito dominum se iussit appellari. In spatio trium milium, quod in sinu Puteolano inter moles iacet, duplici ordine naves contexens, arenae aggestu ad terrae speciem viam so- 2 3 4 5 6 7 8 9

9 et noxios αBC 13 octogesimum *vel* octuagesimum *omnes codd.* 16 cognomento β 17 Cal. *codd.* Caligulae *vulgo* 22 e — αBC ob incestu moechorum β

2, 8 = Caes. 2, 3. 4; 2, 9 = Caes. 2, 3. 3, 2 = Caes. 3, 4; 3, 3 = Caes. 3, 6. 7; 3, 4. 5 = Caes. 3, 10; 3, 8 = Caes. 3, 13.

lidatam, phalerato equo insignisque aenea corona, quasi triumphans indutus aureo paludamento, curru biiugo decucurrit. Dehinc a militibus confossus interiit.

4 Claudius Titus, Drusi, Tiberii fratris, filius, Cali- 5
2 gulae patruus, imperavit annos quattuordecim. Iste, cum senatus censuisset gentem Caesarum exterminari, deformi latebra latere repertus a militibus, quia vecors erat, mitissimus videbatur imprudentibus, impera-
3 tor effectus est. Hic ventri vino libidini foede oboe- 10
diens, vecors et prope hebes, ignavus ac pavidus liber-
4 torum et coniugis imperiis subiectus fuit. Huius tempore Scribonianus Camillus intra Dalmatias imperator creatus continuo occiditur. Mauri provinciis accessere; caesa Musulamiorum manus est. Aqua Claudia 15
5 Romae introducta. Huius uxor Messalina primo passim quasi iure adulteriis utebatur: ex quo facto plures metu abstinentes exstincti sunt. Dehinc atrocius accensa nobiliores quasque nuptas et virgines scortorum modo secum proposuerat coactique mares, ut ad- 20
essent. Quod si quis talia horruerat, afficto crimine in ipsum omnemque familiam saeviebatur, ut magis videretur sub imperatore viro quam imperatori nupta
6 esse. Ita liberti eius potestatem summam adepti stupris exilio caede proscriptionibus omnia foedabant. 25
7 Ex quibus Felicem legionibus Iudaeae praefecit. Possidonio eunucho post triumphum Britannicum inter

1 aenea *A* aerea *cett. codd.* querquea *Hm.* corona sibi imposita de foliis, quae sunt de arbore quercus *Bamb.* quercea *Schott* 3 biiugi $\beta\,\kappa\,\mu\,\nu$ *Hm.* curruli iugo *B* ⟨primo die⟩ phal. equo ... ⟨postridie⟩ indutus *Schott* 5 Claudius Titus *codd.*, *Hm.*, *Bamb.* (*v.* Caes. 3, 16 Titum Claudium) 8 latere *codd.* latens *vulg.* 15 Musulaniorum (musulamorum insulamorum insulaniorum) *codd.* 17 adulteris β *B D Hm.* 21 talia — *B* 26 post sidonio β

4, 2 = Caes. 3, 16. 17; 4, 3 = Caes. 4, 1; 4, 4 = Caes. 4, 2; 4, 5 = Caes. 4, 6. 7. 11; 4, 6 = Caes. 4, 12

militarium fortissimos arma insignia tamquam participi victoriae dono dedit. Polybium inter consules 8
medium incedere fecit. Hos omnes anteibat Narcissus
ab epistulis, dominum se gerens ipsius domini, Pallas-
que praetoriis ornamentis sublimatus; adeo divites, ut
causante eo inopiam fisci lepidissime famoso elogio
vulgatum sit abunde ei pecuniam fore, si a duobus
libertis in societatem reciperetur. Huius temporibus 9
visus est apud Aegyptum Phoenix, quam volucrem
ferunt anno quingentesimo ex Arabis memoratos locos
advolare; atque in Aegaeo mari repente insula emersit. Hic Agrippinam, Germanici fratris sui filiam, 10
uxorem duxit; quae filio imperium procurans primo
privignos insidiis multiformibus, dehinc ipsum con-
iugem veneno interemit. Vixit annos sexaginta quat- 11
tuor; cuius funus, ut quondam in Tarquinio Prisco,
diu occultatum. Dum arte muliebri corrupti custodes 12
aegrum simulant, Nero privignus eius imperii iura
suscepit.

Domitius Nero, patre Domitio Ahenobarbo geni- 5
tus, matre Agrippina, imperavit annos tredecim. Iste 2
quinquennio tolerabilis visus. Unde quidam prodidere
Traianum solitum dicere procul distare cunctos principes Neronis quinquennio. Hic in urbe amphithea- 3
trum et lavacra construxit. Pontum in ius provinciae 4
Polemonis reguli permissu redegit, a quo Polemoniacus Pontus appellatur, itemque Cottias Alpes Cottio
rege mortuo. Eo namque dedecore reliquum vitae 5
egit, ut pudeat memorare huiuscemodi quemquam. Eo
progressus est, ut neque suae neque aliorum pudicitiae parcens, ad extremum amictus nubentium virgi-

6 eloquio *C* 10 ex Arabum memoratis locis *C* 14 ⟨in palatio⟩ insidiis *Opitz ex Hm. Bamb.* 22 Inde *D* 27 appellatus est *D* idemque *D*

4, 9 = Caes. 4, 14; 4, 10 = Caes. 4, 13; 4, 11. 12 = Caes. 4, 15; 5, 2. 4 = Caes. 5, 2; 5, 5 = Caes. 5, 4. 5

num specie palam convocato senatu, dote dicta, cunctis festa more frequentantibus nuberet. Pelle tectus ferae utrique sexui genitalia vultu contrectabat. Matrem etiam stupro contaminavit, quam postmodum interemit. Octaviam et Sabinam cognomento Poppaeam in
6 matrimonium duxit viris earum trucidatis. Tunc Galba, Hispaniae proconsul, et Gaius Iulius imperium corri-
7 puere. Ubi adventare Nero Galbam didicit senatusque sententia constitutum, ut more maiorum collo in furcam coniecto virgis ad necem caederetur, desertus undique noctis medio egressus urbe sequentibus Phaone Epaphrodito Neophytoque et spadone Sporo, quem quondam exsectum formare in mulierem temptaverat, semet ictu gladii transegit adiuvante trepidantem manum impuro, de quo diximus, eunucho, cum sane prius nullo reperto, a quo feriretur, exclamaret: 'Itane nec amicum habeo nec inimicum? dedecorose vixi, turpius
8 peream'. Periit anno aetatis tricesimo secundo. Hunc Persae in tantum dilexerant, ut legatos mitterent
9 orantes copiam construendi monumenti. Ceterum adeo cunctae provinciae omnisque Roma interitu eius exultavit, ut plebs induta pilleis manumissionum tamquam saevo exempta domino triumpharet.

6 Galba, nobili Sulpiciorum gente progenitus, impe-
2 ravit menses septem diesque totidem. Iste in adulescentes infamis, ad vescendum intemperans fuit, trium amicorum consilio, id est Vinii Cornelii Icelii cuncta disponens, adeo ut intra Palatinas aedes pariter habi-
3 tarent et vulgo paedagogi dicerentur. Hic ante sumptam dominationem multas provincias egregie administravit, militem severissime tractans, ita ut ingresso

4 quamque *codd.* 5 pompeiam *D* 7 in Hispania procul *D* 11 urbem *βCD* 19 dilexerunt *D* 20 monumenta *D praeter κλ* 20 petentes *BC* 25 in adulescentia *Hm.* 27 celii *D*

5, 5 = Caes. 5, 8; 5, 7 = Caes. 5, 16. 6, 1 = Caes. 6, 1

eo castra vulgaretur statim: 'Disce militare, miles; Galba est, non Gaetulicus'. Cum septuagesimum ter- 4
tium aetatis annum ageret, dum factione Othonis accensas legiones lorica tectus lenire contenderet, ad lacum Curtium caesus est.

Salvius Otho, splendidis ortus maioribus ex op- 7
pido Ferentano, imperavit menses tres, vita omni turpis, maxime adulescentia. Hic a Vitellio primum apud 2
Placentiam, dehinc apud Betriacum victus semet gladio transfixit anno aetatis tricesimo septimo, adeo amabilis militibus propriis, ut plerique corpore eius viso suis manibus interierint.

Vitellius, ortus familia nobili, patre Lucio Vitellio 8
ter consule, imperavit menses octo. Iste tumens cru- 2
delis avarusque cum profusione fuit. Huius tempore 3
Vespasianus in Oriente principatum arripuit; a cuius militibus certamine sub muris urbis habito superatus e palatio, quo se abdiderat Vitellius, vinctis a tergo manibus productus circumducitur ad spectaculum vulgi. Ac ne homo impudens in extremis saltem malorum, 4
quae gesserat, rubore faciem demitteret, subiecto in mentum gladio seminudus multis coeno fimoque et ceteris turpioribus dictu purgamentis vultum eius incessentibus per scalas Gemonias trahitur, ubi Sabinum, Vespasiani fratrem, necari permiserat. Numerosis icti- 5
bus confossus interiit. Vixit annos quinquaginta septem. Hi omnes, quos paucis attigi, praecipue Cae- 6
sarum gens, adeo litteris culti atque eloquentia fuere, ut, ni cunctis vitiis absque Augusto nimii forent, profecto texissent modica flagitia.

Vespasianus imperavit annos decem. Huius inter 9 2
cetera bona illud singulare fuit inimicitias oblivisci,

26 LVIIJ α 29 dediti *C* 30 immodica *D*

6, 4 = Caes. 6, 3. 8, 3 = Caes. 8, 6; 8, 4. 5 = Caes. 8, 6; 8, 6 = Caes. 8, 7

adeo, ut Vitellii hostis filiam locupletissime dotatam
3 splendidissimo coniungeret viro. Ferebat patienter
amicorum motus, contumeliis eorum, ut erat facetissi-
mus, iocularibus respondens. Namque Licinium Muci-
anum, quo adiutore ad imperium pervenerat, fiducia
meritorum insolentem lepide flectebat adhibito aliquo
utrique familiari, id unum dicens: 'Nosti me virum
4 esse'. Sed quid mirum in amicis, cum etiam causidi-
corum obliqua dicta et philosophorum contumaciam
5 contemneret? Iste exsanguem diu fessumque terrarum
orbem brevi refecit. Namque primum satellites ty-
rannidis, nisi qui forte atrocius longe processerant,
flectere potius maluit quam excruciatos delere, pruden-
tissime ratus nefaria ministeria a pluribus metu cu-
6 rari. Praeterea legibus aequissimis monendoque, quod-
que vehementius est, vitae specie vitiorum plura
7 aboleverat. Infirmus tamen, uti quidam prave putant,
adversus pecuniam, cum satis constet aerarii inopia et
clade urbium novas eum neque postea habitas vecti-
8 galium pensiones exquisivisse. Hic Romam deformem
incendiis veteribus ac ruinis permissa, si domini de-
essent, volentibus aedificandi copia, Capitolium, aedem
Pacis, Claudii monumenta reparavit multaque nova
9 instituit. Per omnes terras, qua ius Romanum est,
renovatae urbes cultu egregio; viae operibus maximis
10 munitae sunt. Tunc cavati montes per Flaminiam
sunt prono transgressui, quae vulgariter Pertunsa
11 petra vocitatur. Mille gentes compositae, cum ducen-
tas aegerrime repperisset, extinctis saevitia tyranno-
12 rum plerisque. Rex Parthorum Vologeses metu solo
13 in pacem coactus est. Syria, cui Palaestina nomen

1 hostis — *C* hostis sui *D* 4 dictis iocularibus $\vartheta\nu$ 15 monendo //// (*rasura*) α monendo *D* cohercendo monendoque *B* 16 brevi vitae spacio *B* (*sed* γ *corr.*) 31 in pace *D*

9, 5 = Caes. 9, 1. 2; 9, 6 = Caes. 9, 5; 9, 7 = Caes. 9, 6; 9, 9. 10 = Caes. 9, 8; 9, 11 = Caes. 9, 9; 9, 12. 13 = Caes. 9, 10

est, Ciliciaque ac Trachia et Commagene, quam hodie Augustophratensem nominamus, provinciis accessere. Iudaei quoque additi sunt. Hic monentibus amicis, 14 ut caveret a Mettio Pomposiano, de quo sermo percrebuerat regnaturum fore, consulem fecit, alludens tali cavillo: 'Quandoque memor erit tanti beneficii'. 15 Institutum vero uniforme omni imperio tenuit. Vigilare de nocte, publicisque actibus absolutis caros admittere, dum salutatur, calciamenta sumens et regium vestitum. Post autem negotiis, quaecunque advenissent, auditis exerceri vectatione, deinde requiescere; postremo, ubi lavisset, remissiore animo convivium curabat. Plura dicere studium coegit imperatoris 16 boni, quem ab Augusti morte post annos sex et quinquaginta Romana respublica exsanguis saevitia tyrannorum quasi fato quodam, ne penitus rueret, assecuta est. Itaque annum agens vitae absque uno septua- 17 gesimum seriis ioca, quibus delectabatur, admiscens interiit. Quippe primo cum crinitum sidus apparuisset: 18 'Istud', inquit, 'ad regem Persarum pertinet', cui capillus effusior. Deinde ventris eluvie fessus et assurgens: 'Stantem', ait, 'imperatorem excedere terris decet'.

Titus, vocabulo patris etiam Vespasianus dictus, 10 matre liberta Domitilla nomine genitus, imperavit annos duos et menses duos diesque viginti. Iste a puero 2 praeclaris studiis probitatis militiae litterarum instantissime deditus, quo contenderit, animi et corporis muneribus ostendit. Hic ubi patriae curam suscepit, 3 incredibile est, quantum, quem imitabatur, anteierit, praecipue clementia liberalitate honorificentia ac pecuniae contemptu; quae eo amplius grata fuere, quod ex nonnullis a privato adhuc patratis asperior luxuriae-

11 deinde requiescere — *C* 16 facto *α* 27 contenderet *CD* 29 quos imit. *D* 30 praecipuus *β* 32 paratis *A Cι cett. codd. D* privatis

10, 3 = Caes. 10, 1

4 que et avaritiae amans credebatur fore. Namque praefecturam praetorianam patre imperante adeptus suspectum quemque et oppositum sibi immissis, qui per theatra et castris invidiosa iactantes ad poenam poscerent, quasi criminis convictos oppressit. In quîs Caecinam consularem adhibitum coenae, vixdum triclinio egressum, ob suspicionem stupratae Berenicis uxoris
5 suae iugulari iussit. Iurgia autem sub patre venumdata rapinarum cupidum*: unde Neronem cuncti opinantes vocantesque summam rerum nactum graviter
6 acceperant. Sed haec in melius conversa adeo ei immortalem gloriam contulere, ut deliciae atque amor
7 humani generis appellaretur. Denique ut subiit pondus regium, Berenicen nuptias suas sperantem regredi
8 domum et enervatorum greges abire praecepit. Quo facto quasi signum protulit mutatae intemperantiae. Dehinc cum donata concessave a prioribus principibus firmare insequentes solerent, simul imperium cepit,
9 talia possidentibus edicto sponte cavit. Quadam etiam die recordans vesperi nihil se cuiquam praestitisse venerando caelestique dicto: 'Amici', ait, 'perdidimus
10 diem'; quod erat magnificae liberalitatis. Clementiam vero usque eo perduxit, ut amplissimi ordinis duo cum adversus eum coniuravissent neque abnuere cogitatum scelus quirent, monuerit primo, post deductos in spectaculum se utrimque assidere iusserit petitoque ex industria mirmillonum, quorum pugnae visebantur, gladio quasi ad explorandam aciem uni atque alteri commiserit; quibus perculsis et constantiam mirantibus diceret: 'Videtisne potestates fato dari frustra-

2 praetorialem β 18 simul ut C 19 cavit vel concessit D 20 recordatus β 22 quia CD 24 coniurassent βBD 25 eductos B 26 post se β secum BCD ($e.c.\ \lambda$) secum utrumque α

10, 4 = Suet. Tit. 6; 10, 6 = Caes. 10, 6; 10, 8 = Caes. 10, 2; 10, 10 = Caes. 10, 4

que temptari facinus potiundi spe vel amittendi metu?' Fratrem quoque Domitianum parantem insidias mili- 11
tumque animos sollicitantem flens saepius obtestatus est, ne parricidio assequi cuperet, quod et se volente esset obventurum ei et iam haberet, cum sit particeps potestatis. Huius tempore mons Vesubius in Cam- 12
pania ardere coepit, incendiumque Romae sine nocturna requie per triduum fuit. Lues quoque, quanta vix 13
umquam antea, fuit. Quibus tamen malis nullo vexato 14
pecunia propria subvenit, cunctis remediorum generibus, nunc aegrotantes per semetipsum reficiens, nunc consolans suorum mortibus afflictos. Vixit annos quadra- 15
ginta unum, et in eodem, quo pater, apud Sabinos agro febri interiit. Huius mors credi vix potest, quan- 16
tum luctus urbi provinciisque intulerit, adeo ut eum delicias publicas, sicut diximus, appellantes quasi perpetuo custode orbatum terrarum orbem deflerent.

Domitianus, Vespasiani et Domitillae libertae filius, 11 1
germanus Titi, imperavit annos quindecim. Iste primo 2
clementiam simulans neque adeo iners domi belloque tolerantior videbatur; idcircoque Cattos Germanosque devicit. Ius aequissime dixit. Romae multa aedificia 3
vel coepta vel a fundamentis construxit. Bibliothecas 4
incendio consumptas petitis undique, praesertim Alexandria, exemplis reparavit. Sagittarum tam doctus 5
fuit, ut inter patentes digitos extentae manus viri procul positi spicula transvolarent. Dehinc atrox caedi- 6
bus bonorum supplicia agere coepit ac more C. Caligulae dominum sese deumque dici coegit; segnisque ridicule remotis omnibus muscarum agmina persequebatur. Furens libidine, cuius foedum exercitium Grae- 7
corum lingua *χλινοπάλην* vocabat. Hinc percontanti 8

6 besbius β bebius C 9 nonnullis vexatis D 23 vel coepta — B 26 extensae $C\lambda$

10, 16 = Caes. 10, 6. 11, 2 = Caes. 11, 3. 4; 11, 6 = Caes. 11, 5. 1. 2. 6

cuidam, quisquamne in palatio esset, responsum: Ne
9 musca quidem. His eius saevitiis ac maxime iniuria
verborum, qua scortum vocari dolebat, accensus Anto-
nius, curans Germaniam superiorem, imperium corri-
10 puit. Quo per Norbanum Lappium acie strato Domi- 5
tianus longe tetrior in omne hominum genus, etiam
11 in suos, ferarum more grassabatur. Igitur metu cru-
delitatis et conscientiae suae coniuravere plerique im-
pulsoribus Parthenio procurante cubiculum et Stephano
et tum ob fraudem interceptae pecuniae supplicium 10
suspectante Clodiano, ascita etiam in consilium ty-
ranni uxore Domitia ob amorem Paridis histrionis a
12 principe cruciatus formidante. Domitianum multis
vulneribus confodiunt post annum quintum et quadra-
13 gesimum vitae. At senatus gladiatoris more funus 15
14 efferri radendumque nomen decrevit. Huius tempore
saeculares ludi celebrati sunt.

15 Hactenus Romae seu per Italiam orti imperium
rexere, hinc advenae. Unde compertum est urbem
Romam externorum virtute crevisse. Quid enim Nerva 20
prudentius aut moderatius? quid Traiano divinius? quid
praestantius Hadriano?

12 Cocceius Nerva, oppido Narniensi genitus, impe-
2 ravit menses sedecim dies decem. Iste cum imperium
suscepisset, mox rumore orto vivere atque affore Do- 25
mitianum perinde trepidavit, ut colore mutato verbis
amissis vix consisteret. Sed a Parthenio confirmatus
recepta fiducia ad sollemne delenimentum conversus
3 est. Qui cum in curiam a senatu gratanter exceptus
esset, solus ex omnibus Arrius Antoninus, vir acer 30
eique amicissimus, condicionem imperantium prudenter

5 uel Appium α lappium *cett. codd. Hm.* L. Appium *Schott* norbasum *B* narbonum *C* normanum *vel* normanium *vel* normannium *D* 11 in consilio $\beta\iota$ *Hm.* 29 in curia α *D Bamb.* 30 Antonius *B C* $\iota\nu$

11, 13 = Caes. 11, 8; 11, 15 = Caes. 11, 12. 13; 12, 1

exprimens, amplexus eum, gratulari se ait senatui et populo provinciisque, ipsi autem nequaquam, cui satius fuerat malos semper principes eludere quam tanti oneris vim sustinentem haud molestiis modo et periculis subici, sed famae etiam inimicorum pariter et amicorum, qui cum se mereri omnia praesumant, si quicquam non extorserint, atrociores sunt ipsis quoque hostibus. Iste quicquid antea poenae nomine tributis accesserat, indulsit; afflictas civitates relevavit; puellas puerosque natos parentibus egestosis sumptu publico per Italiae oppida ali iussit. Hic ne accessu malivolorum terreretur, Iunii Maurici, constantis viri, dicto ita admonetur: Qui convivio familiari adhibitus cum Veientonem consulari honore functum quidem apud Domitianum, tamen multos occultis criminationibus persecutum adesse vidisset, inter colloquia mentione Catulli facta, calumniatoris praecipui, dicente Nerva: 'Quid nunc faceret, si Domitiano supervixisset?' 'Nobiscum', inquit Mauricus, 'cenaret'. Hic iurgiorum disceptator et scientissimus et frequens fuit. Calpurnium Crassum promissis ingentibus animos militum pertemptantem, detectum confessumque Tarentum cum uxore removit patribus lenitatem eius increpantibus. Cumque interfectores Domitiani ad exitium poscerentur, tantum est consternatus, ut neque vomitum neque impetum ventris valuerit differre, et tamen vehementer obstitit dictitans aequius esse mori quam auctoritatem imperii foedare proditis potentiae sumendae auctoribus. Sed milites neglecto principe requisitos Petronium uno ictu, Parthenium vero demptis prius genitalibus et in os coniectis iugulavere †redempto magnis sumptibus Casperio; qui scelere tam truci insolentior Nervam compulit referre apud populum gratias militibus, quia pessimos nefandosque omnium

10 egestuosis *C* 12 teneretur *Closs* 26 valeret $\vartheta\lambda\mu$ 31 redemptos γ 32 Casperi *A B* Casperio *C D*

9 mortalium peremissent. Hic Traianum in liberi locum inque partem imperii cooptavit; cum quo tribus vixit
10 mensibus. Qui dum suggerente ira voce quam maxima contra quendam Regulum nomine inclamaret, sudore
11 correptus est. Quo refrigescente horror corporis nimius initia febri praebuit, nec multo post vitam fini-
12 vit anno aetatis sexagesimo tertio. Cuius corpus a senatu, ut quondam Augusti, honore delatum in sepulcro Augusti sepultum est. Eo die, quo interiit, solis defectio facta est.

13 Ulpius Traianus, ex urbe Tudertina, Ulpius ab avo dictus, Traianus a Traio paterni generis auctore vel de nomine Traiani patris sic appellatus, imperavit
2 annis viginti. Iste talem se reipublicae praebuit, qualem vix aegreque exprimere valuerint summorum scrip-
3 torum miranda ingenia. Hic imperium apud Agrippinam, nobilem Galliae coloniam, suscepit, habens diligentiam in re militari, in civilibus lenitatem, in
4 sublevandis civitatibus largitionem. Cumque duo sint, quae ab egregiis principibus exspectentur, sanctitas domi, in armis fortitudo, utrobique prudentia, tantus erat in eo maximarum rerum modus, ut quasi temperamento quodam virtutes miscuisse videretur, nisi quod
5 cibo vinoque paululum deditus erat. Liberalis in amicos et, tamquam vitae condicione par, societatibus
6 perfrui. Hic ob honorem Surae, cuius studio imperium arripuerat, lavacra condidit. De quo supervacaneum videtur cuncta velle nominatim promere, cum
8 satis sit excultum atque emendatum dixisse. Fuit enim patiens laboris, studiosus optimi cuiusque ac

2 coactavit *B* adoptavit *v* 5 Quo refrigescente . . . sepultum est — *κλμ* nimium *A C* 6 initium *B* 8 delato *A B Hm.* (humeris delatum *Eyssenhardt*) relicto *C* delatum *D* deducto *Bamb.* in sepulcro Augusto *A B ι* 11 Turdetana *Dierauer* 12 Traiano *B* 14 annos *βδ* annñ *γ* 15 valuerunt *D exc. ι* 23 quia *D* 27 supervacuaneum *α* supervacuum *β* 28 scribere *C*

bellicosi; magis simpliciora ingenia aut eruditissimos, quamvis ipse parcae esset scientiae moderateque eloquens, diligebat. Iustitiae vero ac iuris humani divi- 9
nique tam repertor novi quam inveterati custos. Quae 10
omnia eo maiora visebantur, quo per multos atque atroces tyrannos perdito atque prostrato statu Romano in remedium tantorum malorum divinitus credebatur opportune datus, usque eo, ut adveniens imperium eius pleraque mirifica denuntiaverint. In quis praecipuum cornicem e fastigio Capitolii Atticis sermonibus effatam esse: *καλῶς ἔσται*. Huius exusti corporis ci- 11
neres relati Romam humatique Traiani foro sub eius columna, et imago superposita, sicut triumphantes solent, in urbem invecta, senatu praeeunte et exercitu. Eo tempore multo perniciosius quam sub Nerva Tibe- 12
ris inundavit magna clade aedium proximarum; et terrae motus gravis per provincias multas atroxque pestilentia famesque et incendia facta sunt. Quibus 13
omnibus Traianus per exquisita remedia plurimum opitulatus est, statuens, ne domorum altitudo sexaginta superaret pedes ob ruinas faciles et sumptus, si quando talia contingerent, exitiosos. Unde merito pater patriae 14
dictus est. Vixit annos sexaginta quattuor.

Aelius Adrianus, stirpis Italae, Aelio Adriano, 14
Traiani principis consobrino, Adriae orto genitus, quod oppidum agri Piceni etiam mari Adriatico nomen dedit, imperavit annis viginti duobus. Hic Graecis litte- 2
ris impensius eruditus a plerisque Graeculus appellatus est. Atheniensium studia moresque hausit potitus non sermone tantum, sed et ceteris disciplinis, canendi psallendi medendique scientia, musicus geometra pictor

5 quod *ι* 6 prodito *C* 8 advenientem statum *C* 9 quibus *C* 11 affatam *BC* *ἔσται* — *αγD* *καλῶς ἔσται* — *β* (*lacuna*) 14 inuehere inuecta *β* invecta (in vesta *λν*) *D Hm.* inuehi *αBC* senatorio *C* et — *C* 24 Italiae *ABι* (italiae) *λμ* Italicae *Hm.* 29 mores auxit potius non *βD* 31 numerandique scientia? *Schott* musicis geometria *βιν Hm.* geomet̄ *C*

fictorque ex aere vel marmore proxime Polycletus et Euphranoras. Proinde omnino ad ista et facetus, ut elegantius umquam raro quicquam humanae res ex-
3 pertae videantur. Memor supra quam cuiquam credibile est, locos negotia milites, absentes quoque, nomi-
4 nibus recensere. Immensi laboris, quippe qui provincias omnes passibus circumierit agmen comitantium praevertens, cum oppida universa restitueret, augeret
5 ordinibus. Namque ad specimen legionum militarium fabros perpendiculatores architectos genusque cunctum exstruendorum moenium seu decorandorum in cohor-
6 tes centuriaverat. Varius multiplex multiformis; ad vitia atque virtutes quasi arbiter genitus, impetum mentis quodam artificio regens, ingenium invidum triste lascivum et ad ostentationem sui insolens callide tegebat; continentiam facilitatem clementiam simulans contraque dissimulans ardorem gloriae, quo
7 flagrabat. Acer nimis ad lacessendum pariter et respondendum seriis ioco maledictis; referre carmen carmini, dictum dictui, prorsus ut meditatum crederes
8 adversus omnia. Huius uxor Sabina, dum prope servilibus iniuriis afficitur, ad mortem voluntariam compulsa. Quae palam iactabat se, quod immane ingenium probavisset, elaborasse, ne ex eo ad humani
9 generis perniciem gravidaretur. Hic morbo subcutaneo, quem diu placide pertulerat, victus, dolore ardens
10 impatiensque plures e senatu exstinxit. A regibus multis pace occultius muneribus impetrata, iactabat palam plus se otio adeptum quam armis ceteros. Of-
11 ficia sane publica et palatina nec non militiae in eam

1 fictor ambulatorquae (-qui ϑ) $\vartheta\lambda\mu$ 2 Perinde BD factus β est factus *Hm.* est facetus γ effectus D 3 numquam $\vartheta\lambda$ 15 ostensionem B 17 contraque dissimulans — B 18 acerrimus D (*exc.* ι) 19 iocis β 20 dictu $\beta\iota$ dicto D (*exc.* λ) *Hm.* 23 gestabat B 24 prouasisset β persuasisset (pervasisset λ) D 25 morbi subcutanei $C\iota$ 26 arduus *codd.* ardens *Hm. vulg.* 27 interfecit C 28 occultis CD 30 ialitina A militiam C

formam statuit, quae paucis per Constantinum immutatis hodie perseverat. Vixit annos sexaginta duos; 12
dehinc miserabili exitu consumptus est, cruciatu membrorum fere omnium confectus, in tantum, ut crebro
sese interficiendum ministrorum fidissimis precans offerret, ac ne in semetipsum saeviret, custodia carissimorum servaretur.

Antoninus Fulvius seu Boionius dictus, postea 15
etiam Pius cognominatus, imperavit annos viginti tres.
Iste ab Hadriano in filium adoptatus, cuius gener fu- 2
erat, tantae bonitatis in principatu fuit, ut haud dubie
sine exemplo vixerit, quamvis eum Numae contulerit 3
aetas sua, cum orbem terrae nullo bello per annos
viginti tres auctoritate sola rexerit, adeo trementibus
eum atque amantibus cunctis regibus nationibusque et
populis, ut parentem seu patronum magis quam dominum imperatoremve reputarent, omnesque in morem
caelestium propitium optantes de controversiis inter
se iudicem poscerent. Quin etiam Indi Bactri Hyr- 4
cani legatos misere iustitia tanti imperatoris comperta,
quam ornabat vultu serie pulchro, procerus membra,
decenter validus. Priusquam salutandus prodiret, de- 5
gustans panis aliquantulum, ne frigescente circum praecordia per ieiunium sanguine viribus exesis intercipe-
retur eoque actui publicorum minime sufficeret, quae
incredibili diligentia ad speciem optimi patrisfamilias
exsequebatur. Appetentia gloriae carens et ostenta- 6
tione, adeo mansuetus, ut instantibus patribus ad eos,
qui contra eum coniuraverant, persequendos compres-
serit quaestionem, praefatus necesse non esse sceleris

2 perseverant *codd.* perseverat *vett. edd.* 17 imperatorem uere βD 18 propitium — *C* 19 Ad quem *vett. edd.* Bactri *Hm. Bamb.* bracti β Bactriani *cett. codd.* 21 quam ornabat vultus series pulchra *C* sereno (severo ι) et pulchro *D* 23 aliquantum $AB\iota$ 25 actuum (actu ι) publicorum laboribus *D*

(15, 1. 3. 7 = Eutrop. 8, 8)

in semetipsum cupidos pertinacius indagari, ne, si plures reperirentur, quantis odio esset, intellegeretur.
7 Igitur apud Lorios, villa propria, milibus passuum duodecim ab urbe febri paucorum dierum post tres
8 atque viginti annos imperii consumptus est. Ob cuius honorem templa sacerdotes atque infinita alia decreta
9 sunt. Usque eo autem mitis fuit, ut, cum ob inopiae frumentariae suspicionem lapidibus a plebe Romana perstringeretur, maluerit ratione exposita placare quam ulcisci seditionem.

16 Marcus Aurelius Antoninus imperavit annos
2 decem et octo. Iste virtutum omnium caelestisque ingenii exstitit aerumnisque publicis quasi defensor obiectus est. Etenim nisi ad illa tempora natus esset, profecto quasi uno lapsu ruissent omnia status Ro-
3 mani. Quippe ab armis quies nusquam erat, perque omnem Orientem Illyricum Italiam Galliamque bella fervebant; terrae motus non sine interitu civitatum, inundationes fluminum, lues crebrae, locustarum species agris infestae, prorsus ut prope nihil, quo summis
4 angoribus atteri mortales solent, dici seu cogitari queat, quod non illo imperante saevierit. Credo divinitus attributum, ut, dum mundi lex seu natura †aliudve quid hominibus incognitum gignit, rectorum
5 consiliis tamquam medicinae remediis leniantur. Is propinquum suum Lucium Annium Verum ad imperii partem novo benivolentiae genere ascivit. Qui Verus, inter Altinum atque Concordiam iter faciens, ictu sanguinis, quem morbum Graeci *ἀπόπληξιν* vocant, un-
6 decimo imperii anno exstinctus est. Carminum, maxime tragicorum, studiosus, ingenii asperi atque lascivi.

3 Igitur cum esset annorum septuaginta duorum apud Lorios *Gryphius* 8 lampidicus (-tus) *D* 9 placere *C* 16 quies numquam *BD* 24 aliudne *δ* aliunde *D* ⟨ea mala⟩ gignit *edit. Veronens.* 31 tragicorum — *B*

16, 5 = Eutr. 8, 10, 3

Post cuius obitum Marcus Antoninus rempublicam 7
solus tenuit. A principio vitae tranquillissimus, adeo,
ut ab infantia vultum nec ex gaudio nec ex maerore
mutaverit. Philosophiae studens litterarumque Grae-
carum ⟨peritissimus⟩. Hic permisit viris clarioribus, 8
ut convivia eodem cultu, quo ipse, et ministris simi-
libus exhiberent. Hic cum aerario exhausto largitio- 9
nes, quas militibus impenderet, non haberet, neque
indicere provincialibus aut senatui aliquid vellet, in-
strumentum regii cultus facta in foro Traiani sectione
distraxit, vasa aurea, pocula crystallina et murrina,
uxoriam ac suam sericam et auream vestem, multa
ornamenta gemmarum, ac per duos continuos menses
venditio habita est multumque auri redactum. Post 10
victoriam tamen emptoribus pretia restituit, qui red-
dere comparata voluerunt; molestus nulli fuit, qui
maluit semel empta retinere. Huius tempore Cassius 11
tyrannidem arripiens exstinctus est. Ipse vitae anno 12
quinquagesimo nono apud Bendobonam morbo con-
sumptus est. De eius morte nuntio Romam pervecto 13
confusa luctu publico urbe senatus in curiam veste
tetra amictus lacrimans convenit. Et quod de Romulo 14
aegre creditum est, omnes pari consensu praesumpse-
runt Marcum caelo receptum esse. Ob cuius honorem
templa columnae multaque alia decreta sunt.

Aurelius Commodus, Antonini filius, Antoninus 17
et ipse dictus, imperavit annos tredecim. Hic qualis 2
futurus esset, in ipso primordio ostendit. Nam cum

5 peritissimus — *A B C D* ⟨ ⟩ *vulg.* 13 continuo *A* 15 reddi (redde *ι*) *D* 17 cuius (Kuius *η*) *C* 18 ipse autem *β* 20 cuius *β B* (*γ ex* eius *corr.*) 21 curia′ *αε* curiā *δ* curiam *Hm.* curia *cett. codd.* veste trita *ed. Veron. Schotti* atrata? *Schott* 23 pari sensu *β D Hm.*

16, 7 = Eutr. 8, 11, 1 *v.* Capitolin. Ant. Phil. 16, 35; 16, 8 = Eutr. 8, 14, 1 *v.* Capitolin. Ant. Philos. 17, 6; 16, 9 = Eutr. 8, 13, 2 *v.* Capitolin. Ant. Phil. 17, 4. 5

in supremis moneretur a parente attritos iam barbaros ne permitteret vires recipere, responderat ab incolumi quamvis paulatim negotia perfici posse, a mor-
3 tuo nihil. Saevior omnibus libidine atque avaritia, crudelitate, nulli fidus, magisque in eos atrox, quos amplissimis honoribus donisque ingentibus extulerat.
4 In tantum depravatus, ut gladiatoriis armis saepissime
5 in amphitheatro dimicaverit. Huic Marcia, generis libertini, forma tamen meretriciisque artibus pollens, cum animum eius penitus devinxisset, egresso e balneo
6 veneni poculum obtulit. Ad extremum ab immisso validissimo palaestrita compressis faucibus exspiravit anno vitae tricesimo secundoque.

18 Helvius Pertinax imperavit dies octoginta quinque. Iste coactus imperium repugnansque suscipiens
2 tale cognomentum sortitus est. Origine ortus sordida, praefecturam urbi agens imperator effectus scelere Iuliani multis vulneribus obtruncatur annos natus septem atque sexaginta. Huius caput tota urbe circum-
3 vectum est. Hoc exitu obiit vir ad humanae conversationis exemplum per laboris genera universa ad summos provectus, usque eo, ut fortunae vocaretur
4 pila. Nam libertino genitus patre apud Ligures in agro squalido Lollii Gentiani, cuius in praefectura quoque clientem se esse libentissime fatebatur, fuit doctor litterarum, quae a grammaticis traduntur. Blandus magis quam beneficus, unde eum Graeco nomine
5 *χρηστολόγον* appellavere. Numquam iniuria accepta ad ulciscendum ductus. Amabat simplicitatem, com-
6 munem se affatu, convivio, incessu praebebat. Huic

15 imperavit repugnansque *CD* 16 tali cognomento *β* origine gentis *ϑλμ* splendida *β* 18 annos n. VI atque LXX *Schott* 21 ad summ‖a| *α* ad sūmus *β* adsumptus (abs.) proiectusque *D* (*exc. ι*: summus) 28 chrestologon *AD* 29 communi *C*

17, 4 = Eutr. 8, 15. 18, 2 = Eutr. 8, 16

mortuo Divi nomen decretum est; ob cuius laudem ingeminatis ad vocis usque defectum plausibus acclamatum est: 'Pertinace imperante securi viximus, neminem timuimus, patri pio, patri senatus, patri omnium bonorum'.

Didius Iulianus, ortu Mediolanensis, imperavit 19
mensibus septem. Vir nobilis iure peritissimus factiosus praeceps regni avidus. Hoc tempore Niger Pe- 2
scennius apud Antiochiam, in Pannoniae Sabaria Sep-
timius Severus creantur Augusti. Ab hoc Severo 3
Iulianus in abditas palatii balneas ductus extenta damnatorum modo cervice decollatur caputque eius in rostris ponitur.

Septimius Severus imperavit annos decem et 20
octo. Hic Pescennium interemit, hominem omnium 2
turpitudinum. Sub eo etiam Albinus, qui in Gallia se Caesarem fecerat, apud Lugdunum occiditur. Hic 3
Severus filios suos successores reliquit, Bassianum et Getam. Hic in Britannia vallum per triginta duo 4
passuum milia a mari ad mare deduxit. Fuit belli- 5
cosissimus omnium, qui ante eum fuerunt. Acer ingenio, ad omnia, quae intendisset, in finem perseverans. Benivolentia, quo inclinasset, mirabili ac perpetua. Ad quaerendum diligens, ad largiendum liberalis. In amicos inimicosque pariter vehemens, quippe 6
qui Lateranum Cilonem Anullinum Bassum ceterosque alios ditaret, aedibus quoque memoratu dignis, quarum praecipuas videmus Parthorum quae dicuntur ac Laterani. Hic nulli in dominatu suo permisit honores 7
venumdari. Latinis litteris sufficienter instructus, Grae- 8
cis sermonibus eruditus, Punica eloquentia promptior,

3 secure β 6 Didius (Dydius) *B C* Dydimus *A D* 7 iuris *C* 8 piscennius *A B C* priscennius (piscenninus) *D* 9 pannonia *D* 11 extentas — cervices *A* 23 se inclinasset *C* 26 anulinum *D Hm.*

19, 1 = Eutr. 8, 17. 20, 3. 4 = 8, 19, 2

9 quippe genitus apud Leptim provinciae Africae. Is dum membrorum omnium, maxime pedum, dolorem pati nequiret, veneni vice, quod ei negabatur, cibum gravis ac plurimae carnis avidius invasit, quem cum
10 conficere non posset, cruditate pressus exspiravit. Vixit annos sexaginta quinque.

21 Aurelius Antoninus Bassianus Caracalla, Severi filius, Lugduni genitus, imperavit solus annos sex.
2 Hic Bassianus ex avi materni nomine dictus est At cum e Gallia vestem plurimam devexisset talaresque caracallas fecisset coegissetque plebem ad se salutandum indutam talibus introire, de nomine huiusce vestis
3 Caracalla cognominatus est. Hic fratrem suum Getam peremit; ob quam causam furore poenas dedit Dirarum insectatione, quae non immerito ultrices vocantur;
4 a quo post furore convaluit. Hic corpore Alexandri Macedonis conspecto Magnum atque Alexandrum se iussit appellari, assentantium fallaciis eo perductus, uti truci fronte et ad laevum humerum conversa cervice, quod in ore Alexandri notaverat, incedens fidem
5 vultus simillimi persuaderet sibi. Fuit impatientis libidinis, quippe qui novercam suam duxit uxorem.
6 Cum Carras iter faceret, apud Edessam secedens ad officia naturalia a milite, qui quasi ad custodiam se-
7 quebatur, interfectus est. Vixit annos fere triginta. Corpus eius Romam relatum est.

22 Macrinus cum Diadumeno filio ab exercitu imperatores creati imperaverunt menses quattuordecim et ab eodem exercitu obtruncantur pro eo, quod Macrinus militarem luxuriam stipendiaque profusiora comprimeret.

1 iepcim *AC* 3 qui ei *AC* cibi *C* 5 possit *A* crudelitate *CD* (*μ corr.*) passus *ϰλ* 8 lugduno *D* (*μ corr.*) solus — *ε* 11 se — *C* 12 talaribus *η* 21 impatientis *AB* (*Eutropius*) impatiens *CD* 26 romae delatum est *β* rome *ν* 28 et — *αBC* 29 quia *D*

21, 5 = Eutr. 8, 20, 1

Aurelius Antoninus Varius, idem Heliogaba- 23
lus dictus, Caracallae ex Soemea consobrina occulte
stuprata filius, imperavit biennio et mensibus octo.
Huius matris Soemeae avus Bassianus nomine fuerat 2
Solis sacerdos; quem Phoenices, unde erat, Heliogaba-
lum nominabant, a quo iste Heliogabalus dictus est.
Is cum Romam ingenti militum et senatus exspecta- 3
tione venisset, probris se omnibus contaminavit. Cu-
piditatem stupri, quam assequi naturae defectu nondum
poterat, in se convertens muliebri nomine Bassianam
se pro Bassiano iusserat appellari. Vestalem virginem
quasi matrimonio iungens suo abscisisque genitalibus
Matri se Magnae sacravit. Hic Marcellum, qui post 4
Alexander dictus est, consobrinum suum Caesarem
fecit. Ipse tumultu militari interfectus est. Huius 5 6
corpus per urbis vias more canini cadaveris a militi-
bus tractum est militari cavillo appellantium indomitae
rabidaeque libidinis catulam. Novissime cum angustum
foramen cloacae corpus minime reciperet, usque ad
Tiberim deductum, adiecto pondere, ne unquam emer-
geret, in fluvium proiectum est. Vixit annos sedecim, 7
atque ex re, quae acciderat, Tiberinus Tractitiusque
appellatus est.

Severus Alexander imperavit annos tredecim. Hic 24
bonus reipublicae, fuit aerumnosus ⟨sibi⟩. Sub hoc 2
imperante Taurinus Augustus effectus ob timorem ipse
se Euphrate fluvio abiecit. Tunc etiam Maximinus 3

1 varus *ABCκ* qui idem est *δ* quidem *γ* 4 fuerat — *B* 12 abscissisque *β Hm.* 15 Cuius *β* 16 a milite *D* (a militibus ... appellantium *etiam Hm.*) 17 uillo *βD* (*μ corr.*) 18 avideque *β* angusto foramine cloaca *C* 20 mergeretur *β* 23 rebus quae acciderant *D* tyberim *codd.* tyberinus *Hm.* tractiriusque *AC* tractitiusque *ι* tracticiusque *Hm.* tractinusque (tractimusque *δ*) *BD* 24 XIIII *ζ* 25 ⟨sibi⟩ *Opitz ex Hm.* Sub — *C* 27 obiecit *BCκλμ*

23, 3. 5 = Eutr. 8, 22

4 regnum arripuit pluribus de exercitu corruptis. Alexander vero cum deseri se ab stipatoribus vidisset, matrem sibi causam fuisse mortis exclamans accurrenti percussori obvoluto capite cervices valide compressas
5 praebuit anno vitae vicesimo sexto. Huius mater Mammaea eo filium coegerat, ut illa ipsa permodica, si mensae prandioque superessent, quamvis ⟨semesa alteri⟩ convivio reponerentur.

25 Iulius Maximinus Thrax, ex militaribus, impe-
2 ravit annos tres. Is dum persequitur pecuniosos, insontes pariter noxiosque, apud Aquileiam seditione militum discerptus est una cum filio, conclamantibus cunctis militari ioco ex pessimo genere nec catulum habendum.

26 Huius imperio duo Gordiani, pater et filius, prin-
2 cipatum arripientes, unus post unum interiere. Pari etiam tenore Pupienus et Balbinus regnum invadentes perempti sunt.

27 Gordianus, nepos Gordiani ex filia, ortus Romae
2 clarissimo patre, imperavit annos sex. Apud Ctesiphontem a Philippo praefecto praetorio accensis in seditionem militibus occiditur anno vitae undevicesimo.
3 Corpus eius prope fines Romani Persicique imperii positum nomen loco dedit Sepulcrum Gordiani.

28 Marcus Iulius Philippus imperavit annos quin-
2 que. Veronae ab exercitu interfectus est medio capite
3 supra ordines dentium praeciso. Filius autem eius Gaius Iulius Saturninus, quem potentiae sociaverat, Romae occiditur agens vitae annum duodecimum, adeo severi et tristis animi, ut iam tum a quinquennii aetate nullo prorsus cuiusquam commento ad ridendum solvi potuerit patremque ludis saecularibus petu-

2 desereret ob st. β; *codd. D varie corrupti* deseri semet *aliquot edd.* 4 cervices suas *D* compressus *codd.* compressas *Hm.* 6 ipsa — β 7 ⟨semesa alteri⟩ *ex Hm.* 9 tracus *C* 11 aquileiam — *A B C* 12 proclamantibus *B* 13 ne cat. $A\,\iota\,\mu$ 16 pupianus *codd.*, *corr. Schott* 20 praetorii *C* 24 añ VI α 30 a nullo *C*

lantius cachinnantem, quamquam adhuc tener, vultu notaverit aversato. Is Philippus humillimo ortus loco fuit, patre nobilissimo latronum ductore. 4

Decius e Pannonia inferiore, Bubaliae natus, impe- 29
ravit menses triginta. Hic Decium filium suum Cae- 2
sarem fecit; vir artibus cunctis virtutibusque instructus, placidus et communis domi, in armis promptissimus. In solo barbarico inter confusas turbas gurgite palu- 3
dis submersus est, ita ut nec cadaver eius potuerit inveniri. Filius vero eius bello exstinctus est. Vixit 4
annos quinquaginta. Huius temporibus Valens Luci- 5
nianus imperator effectus est.

Vibius Gallus cum Volusiano filio imperaverunt 30
annos duos. Horum temporibus Hostilianus Perpenna 2
a senatu imperator creatus, nec multo post pestilentia consumptus est.

Sub his etiam Aemilianus in Moesia imperator 31
effectus est; contra quem ambo profecti apud Interamnam ab exercitu suo caeduntur, anno aetatis pater septimo circiter et quadragesimo, creati in insula Meninge, quae nunc Girba dicitur; Aemilianus vero 2
mense quarto dominatus apud Spoletium, sive pontem, quem ab eius caede Sanguinarium accepisse nomen ferunt, inter Ocricolum Narniamque, Spoletium et urbem Romam regione media positum. Fuit autem Maurus genere, pugnax nec tamen praeceps. Vixit 3
annis tribus minus quinquaginta.

Licinius Valerianus, cognomento Colobius, im- 32
peravit annos quindecim, parentibus ortus splendissimis, stolidus tamen et multum iners, neque ad usum

8 turbas — *B* 9 ne cad. *αC* 11 lucianus *ζη* licinianus *D* 13 uirius *codd. Hm., corr. Schott* uolesiano *βD* imperavit *C* 15 multum *βD* 19 patris *δε* 20 $L\overset{0}{X}$ *γ* 60 *δ* 26 pugnans *codd.* pugnax *vett. edd.* Vixit...quinquaginta — *B* 28 lucinius *C*

29, 1 = Eutr. 9, 4. 31, 1 = Eutr. 9, 5

aliquem publici officii consilio seu gestis accommoda-
2 tus. Hic filium suum Gallienum Augustum fecit Gal-
3 lienique filium, Cornelium Valerianum, Caesarem. His
imperantibus Regillianus in Moesia, Cassius Latienus
Postumus in Gallia Gallieni filio interfecto imperato-
4 res effecti sunt. Pari modo Aelianus apud Mogontia-
cum, in Aegypto Aemilianus, apud Macedonas Valens,
5 Mediolani Aureolus dominatum invasere. Valerianus
vero in Mesopotamia bellum gerens, a Sapore Persa-
rum rege superatus, mox etiam captus, apud Parthos
6 ignobili servitute consenuit. Nam quamdiu vixit, rex
eiusdem provinciae incurvato eo pedem cervicibus eius
imponens equum conscendere solitus erat.

33 Gallienus quidem in loco Cornelii filii sui Salo-
nianum, alterum filium, subrogavit, amori diverso pel-
licum deditus Saloninae coniugis et concubinae, quam
per pactionem concessa parte superioris Pannoniae a
patre, Marcomannorum rege, matrimonii specie susce-
2 perat Pipam nomine. Novissime adversus Aureolum
profectus est. Quem cum apud pontem, qui ex eius
nomine Aureolus appellatur, obtentum detrusumque
Mediolanum obsedit, eiusdem Aureoli commento a suis
3 interiit. Regnavit annos quindecim, septem cum patre,
octo solus. Vixit annos quinquaginta.

34 Claudius imperavit anno uno mensibus novem.
2 Hunc plerique putant Gordiano satum, dum adulescens
a muliere matura institueretur ad uxorem. Hic Clau-
dius Gallieni morientis sententia imperator designatur,
ad quem Ticini positum per Gallonium Basilium in-
dumenta regia direxerat, exstinctoque a suis Aureolo,

4 imperatoribus *C* religilianus ζ religianus *cett. codd. Hm.* Regillianus *Anna* labienus *codd., corr. Arntzen* 5 postumius *C* 7 Macedones *D* 22 mediolanium α*C Hm.* 25 ann hunc α ann (*lacuna*) hunc β annum *C* annis duobus *D* 26 Hinc *D* 28 designatus *D*

32, 5 = Eutr. 9, 7

receptis legionibus adversum gentem Alamannorum haud procul a lacu Benaco dimicans tantam multitudinem fudit, ut aegre pars dimidia superfuerit. His diebus Victorinus regnum cepit. Claudius vero cum ex fatalibus libris, quos inspici praeceperat, cognovisset sententiae in senatu dicendae primi morte remedium desiderari, Pomponio Basso, qui tunc erat, se offerente ipse vitam suam haud passus responsa frustrari dono reipublicae dedit, praefatus neminem tanti ordinis primas habere, quam imperatorem. Ea res sicut erat cunctis grata, non divi vocabulum modo, sed ex auro statuam prope ipsum Iovis simulacrum atque in curia imaginem auream proceres sacravere. Huic successit frater eius Quintillus. Is paucis diebus imperium tenens interemptus est.

Aurelianus, genitus patre mediocri et, ut quidam ferunt, Aurelii clarissimi senatoris colono inter Daciam et Macedoniam, imperavit annis quinque, mensibus sex. Iste haud dissimilis fuit magno Alexandro seu Caesari dictatori. Nam Romanum orbem triennio ab invasoribus receptavit, cum Alexander annis tredecim per victorias ingentes ad Indiam pervenerit et Gaius Caesar decennio subegerit Gallos, adversum cives quadriennio congressus. Iste in Italia tribus proeliis victor fuit, apud Placentiam, iuxta amnem Metaurum ac fanum Fortunae, postremo Ticinensibus campis. Huius tempore apud Dalmatas Septimius imperator effectus mox a suis obtruncatur. Hoc tempore in urbe Roma monetarii rebellarunt, quos Aurelianus victos

1 adversum autem βD adv. aciem *vulg.* adversus CCC milia *Hm.* 4 victorianus α victrinus *C* 9 tantis (tanti β) ordinibus *BCD* (μ *corr.*) tanti ordinis *vulg.* 10 ipsum imp. *vulg.* 11 sic erat . . ., ut . . . sacraverint *D* (*exc.* ι) 13 in curiam *C* 14 Quintilius αBCD quintillius β 18 annñ (annis *D*) (*lacuna*) iste *AD* 22 Gaius ... subegerit — β 27 Septiminus *ABC* septimus λ 29 victor *D*

(34, 3 = Caes. 34, 5). 35, 4 = Eutr. 9, 14

5 ultima crudelitate compescuit. Iste primus apud Romanos diadema capiti innexuit, gemmisque et aurata omni veste, quod adhuc fere incognitum Romanis mo-
6 ribus visebatur, usus est. Hic muris validioribus et laxioribus urbem saepsit. Porcinae carnis usum populo
7 instituit. Hic Tetricum, qui imperator ab exercitu in Galliis effectus fuerat, correctorem Lucaniae provexit, aspergens hominem eleganti ioco sublimius habendum regere aliquam Italiae partem quam trans Alpes regnare.
8 Novissime fraude servi sui, qui ad quosdam militares viros, amicos ipsius, nomina pertulit annotata, falso manum eius imitatus, tamquam Aurelianus ipsos pararet occidere, ab iisdem interfectus est in itineris medio, quod inter Constantinopolim et Heracleam est.
9 Fuit saevus et sanguinarius et trux omni tempore,
10 etiam filii sororis interfector. Hoc tempore septem mensibus interregni species evenit.

36 Tacitus post hunc suscepit imperium, vir egregie moratus; qui ducentesimo imperii die apud Tarsum
2 febri moritur. Huic successit Florianus. Sed cum magna pars exercitus Equitium Probum, militiae peritum, legisset, Florianus dierum sexaginta quasi per ludum imperio usus incisis a semetipso venis effuso sanguine consumptus est.

37 Probus, genitus patre agresti hortorum studioso
2 Dalmatio nomine, imperavit annos sex. Iste Saturninum in Oriente, Proculum et Bonosum Agrippinae
3 imperatores effectos oppressit. Vineas Gallos et Pannonios habere permisit. Opere militari Almam montem apud Sirmium et Aureum apud Moesiam supe-
4 riorem vineis conseruit. Hic Sirmii in turri ferrata occiditur.

4 uisus est β 14 eracliam ABC 20 febre BC emoritur α 31 sirmio α *Hm.* syrmio $BC\mu$ sermio β

35, 8 = Eutr. 9, 15; 35, 9 = Eutr. 9, 14. 36, 1 = Eutr. 9, 16. 37, 2. 3 = Eutr. 9, 17, 1. 2; 37, 4 = Eutr. 9, 17, 3.

Carus, Narbonae natus, imperavit annos duos. 38
Iste confestim Carinum et Numerianum Caesares fecit. 2
Hic apud Ctesiphonta ictu fulminis interiit. Numeria- 3 4
nus quoque, filius eius, cum oculorum dolore correptus
in lecticula veheretur, impulsore Apro, qui socer eius
erat, per insidias occisus est. Cum dolo occultaretur 5
ipsius mors, quousque Aper invadere posset imperium,
foetore cadaveris scelus est proditum. Hinc Sabinus 6
Iulianus invadens imperium a Carino in Campis Ve-
ronensibus occiditur. Hic Carinus omnibus se scele- 7
ribus inquinavit. Plurimos innoxios fictis criminibus
occidit. Matrimonia nobilium corrupit. Condiscipulis
quoque, qui eum in auditorio verbi fatigatione taxa-
verunt, perniciosus fuit. Ad extremum trucidatur eius 8
praecipue tribuni dextera, cuius dicebatur coniugem
polluisse.

Diocletianus Dalmata, Anulini senatoris liberti- 39
nus, matre pariter atque oppido nomine Dioclea, quo-
rum vocabulis, donec imperium sumeret, Diocles ap-
pellatus, ubi orbis Romani potentiam cepit, Graium
nomen in Romanum morem convertit, imperavit annis
viginti quinque. Is Maximianum Augustum effecit; 2
Constantium et Galerium Maximianum, cognomento
Armentarium, Caesares creavit, tradens Constantio
Theodoram, Herculii Maximiani privignam, abiecta
uxore priori. Hoc tempore Charausio in Galliis, Achil- 3
leus apud Aegyptum, Iulianus in Italia imperatores
effecti diverso exitu periere. E quibus Iulianus acto 4
per costas pugione in ignem se abiecit.
Diocletianus vero apud Nicomediam sponte impe- 5
riales fasces relinquens in propriis agris consenuit.

1 narbose *B* annis βD 2 is *A B* (his δ) 13 adiutorio *C* uersuta (uerbi *D*) fatigatione *Hm.* (vel levi fat. *Eutropius* 9, 19, 1. taxaverant *Eutropius*) 22 fecit β

38, 1. 4. 5 = Eutr. 9, 18, 2 *v.* Vopisc. Numer. 12, 2; 38, 7 = Eutr. 9, 19, 1

6 Qui dum ab Herculio atque Galerio ad recipiendum imperium rogaretur, tamquam pestem aliquam detestans in hunc modum respondit: 'Utinam Salonae possetis visere olera nostris manibus instituta, profecto 7 numquam istud temptandum iudicaretis'. Vixit annos sexaginta octo, ex quîs communi habitu prope novem egit. Morte consumptus est, ut satis patuit, per formidinem voluntaria. Quippe cum a Constantino atque Licinio vocatus ad festa nuptiarum per senectam, quo minus interesse valeret, excusavisset, rescriptis minacibus acceptis, quibus increpabatur Maxentio favisse ac Maximino favere, suspectans necem dedecorosam venenum dicitur hausisse.

40 His diebus Constantius, Constantini pater, atque Armentarius, Caesares, Augusti appellantur, creatis Caesaribus Severo per Italiam, Maximino, Galerii sororis filio, per Orientem; eodemque tempore Constan- 2 tinus Caesar efficitur. Maxentius imperator in villa sex milibus ab urbe discreta, itinere Lavicano, dehinc Licinius Augustus efficitur, parique modo Alexander apud Carthaginem imperator fit; similique modo Valens imperator creatur, quorum exitus iste fuit:

3 Severus Caesar ab Herculio Maximiano Romae ad Tres Tabernas exstinguitur, funusque eius Gallieni sepulcro infertur, quod ex urbe abest per Appiam 4 milibus novem. Galerius Maximianus consumptis ge- 5 nitalibus defecit. Maximianus Herculius a Constantino apud Massiliam obsessus, deinde captus, poenas dedit mortis genere postremo, fractis laqueo cervicibus. 6 7 Alexander a Constantini exercitu iugulatur. Maxentius, dum adversus Constantinum congreditur, paulo superius a ponte Mulvio in pontem navigiis compositum ab latere ingredi festinans lapsu equi in profundum demersus est; voratumque limo pondere thoracis

8 uoluntariam *AB* 11 increpatur *B* 12 favere . . . 40, 2 Maximino — *B* 32 milvio *D* (*exc.* ι) 34 dimersus est *A*

corpus vix repertum. Maximinus apud Tarsum morte 8
simplici periit. Valens a Licinio morte multatur. 9

Fuerunt autem morum huiusmodi: Aurelius Maxi- 10
mianus, cognomento Herculius, ferus natura, ardens
libidine, consiliis stolidus, ortu agresti Pannonioque.
Nam etiam nunc haud longe Sirmio eminet locus pa-
latio ibidem constructo, ubi parentes eius exercebant
opera mercenaria. Aetate interiit sexagenarius, anno- 11
rum viginti imperator. Genuit ex Eutropia, Syra mu- 12
liere, Maxentium et Faustam, coniugem Constantini;
cuius patri Constantio tradiderat Theodoram privignam.
Sed Maxentium suppositum ferunt arte muliebri tenere 13
mariti animum laborantis auspicio gratissimi partus
coepti a puero. Is Maxentius carus nulli umquam 14
fuit, ne patri aut socero quidem Galerio. Galerius 15
autem fuit (licet inculta agrestique iustitia) satis lau-
dabilis, pulcher corpore, eximius et felix bellator, or-
tus parentibus agrariis, pastor armentorum, unde ei
cognomen Armentarius fuit. Ortus Dacia Ripensi ibi- 16
que sepultus est; quem locum Romulianum ex voca-
bulo Romulae matris appellarat. Is insolenter affir- 17
mare ausus est matrem more Olympiadis, Alexandri
Magni creatricis, compressam dracone semet concepisse.
Galerius Maximinus, sorore Armentarii progenitus vero- 18
que nomine ante imperium Daca dictus, Caesar qua-
driennio, dehinc per Orientem Augustus triennio fuit,
ortu quidem atque instituto pastorali, verum sapientis-
simi cuiusque ac litteratorum cultor, ingenio quieto,
vini avidior. Quo ebrius quaedam corrupta mente 19
aspera iubebat; quod cum pigeret factum, differri, quae
praecepisset, in tempus sobrium ac matutinum statuit.
Alexander fuit Phryx origine, ingenio timidus, inferior 20
adversus laborem vitio senectae aetatis.

2 perit *AD* 7 eius — *Bλ* 14 Maximianus *codd.* Maxentius *Hm.* 18 parentibus egregiis *β* 21 appellauerat *ζη* 25 Daza *D Hm.* 27 institutione *ζη*

41 His omnibus absumptis imperii iura penes Con-
2 stantinum et Licinium devenere. Constantinus, Constantii imperatoris et Helenae filius, imperavit annos triginta. Hic dum iuvenculus a Galerio in urbe Roma religionis specie obses teneretur, fugam arripiens atque ad frustrandos insequentes publica iumenta, quaqua iter egerat, interfecit et ad patrem in Britanniam pervenit; et forte iisdem diebus ibidem Constantium
3 parentem fata ultima perurgebant. Quo mortuo cunctis, qui aderant, annitentibus, sed praecipue Croco, Alamannorum rege, auxilii gratia Constantium comitato
4 imperium capit. Hic sororem suam Constantiam Licinio Mediolanum accito coniungit; filiumque suum Crispum nomine, ex Minervina concubina susceptum, item Constantinum iisdem diebus natum oppido Arelatensi Licinianumque, Licinii filium, mensium fere viginti, Cae-
5 sares effecit. Verum enimvero ut imperia difficile concordiam custodiunt, discidium inter Licinium Constantinumque exoritur; primumque apud Cibalas iuxta paludem Hiulcam nomine Constantino nocte castra Licinii irrumpente Licinius fugam petiit Byzantium-
6 que fuga volucri pervenit. Ibi Martinianum, officio-
7 rum magistrum, Caesarem creat. Dehinc Constantinus acie potior apud Bithyniam adegit Licinium pacta salute indumentum regium offerre per uxorem. Inde Thessalonicam missum paulo post eum Martinianum-
8 que iugulari iubet. Hic Licinius annum dominationis fere post quartumdecimum, vitae proxime sexagesimum occidit: avaritiae cupidine omnium pessimus neque alienus a luxu venerio, asper admodum, haud mediocriter impatiens, infestus litteris, quas per inscitiam

1 assumptis (ads.) *CD* 6 quoquo β quibus *C* 7 in Britanniam situm *codd.* [situm] *vett. edd.* 10 Eroco μ 18 constituunt ε 30 uentrio $A\iota$ uentris $\lambda\mu$ ac med. (ac haut γ) *B* 31 inscientiam *C*

41, 2 = Caes. 40, 2. 3; 41, 3 = Caes. 40, 4

immodicam virus ac pestem publicam nominabat, praecipue forensem industriam. Agraribus plane ac rusticantibus, quod ab eo genere ortus altusque erat, satis utilis ac militiae custos ad veterum instituta severissimus. Spadonum et aulicorum omnium vehemens domitor tineas soricesque palatii eos appellans. 9 10

At Constantinus obtento totius Romani imperii mira bellorum felicitate regimine Fausta coniuge, ut putant, suggerente Crispum filium necari iubet. Dehinc uxorem suam Faustam in balneas ardentes coniectam interemit, cum eum mater Helena dolore nimio nepotis increparet. Fuit vero ultra, quam aestimari potest, laudis avidus. Hic Traianum herbam parietariam ob titulos multis aedibus inscriptos appellare solitus erat. Hic pontem in Danubio construxit. Habitum regium gemmis et caput exornans perpetuo diademate. Commodissimus tamen rebus multis fuit: calumnias sedare legibus severissimis, nutrire artes bonas, praecipue studia litterarum, legere ipse scribere meditari audire legationes et querimonias provinciarum. Cumque liberis filioque fratris Delmatio Caesaribus confirmatis tres et sexaginta annos vixisset, ex quibus dimidios ita, ut tredecim solus imperaret, morbo consumptus est. Irrisor potius quam blandus. Unde proverbio vulgari Trachala, decem annis praestantissimus, duodecim sequentibus latro, decem novissimis pupillus ob profusiones immodicas nominatus. Corpus sepultum in Byzantio, Constantinopoli dicta. Quo mortuo Delmatius militum vi necatur. 11 12 13 14 15 16 17 18

Ita ad tres orbis Romani redacta dominatio est, Constantinum et Constantium ac Constantem, filios 19

3 quia *D* auctusque *B* 6 tinies βD (μ *corr.*) 7 imperii — $\alpha\gamma D$ (μ *add. ab altera manu*) totius romaniae *B* 12 Fuit vero mater . . . avida (avidˉ γ) *B* 16 exornans — *B* 21 Dalmatio βBC 28 ex (est δ) Byzantio Constantinopolim dicta *ABD* in B. Constantinopolim *C* Constantinopoli *vulg.* Dalmatius $BC\lambda$ 31 Constantino—Constantio—Constante filiis *codd. praeter* γ

20 Constantini. Hi singuli has partes regendas habuerunt: Constantinus iunior cuncta trans Alpes, Constantius a freto Propontidis Asiam atque Orientem, Constans Illyricum Italiamque et Africam, Delmatius Thraciam Macedoniamque et Achaiam, Annibalianus, Delmatii Caesaris consanguineus, Armeniam nationesque circumsocias.

21 Interim ob Italiae Africaeque ius dissentire statim Constantinus et Constans. Constantinus latrocinii specie dum incautus foedeque temulentus in aliena irruit, obtruncatus est proiectusque in fluvium, cui nomen 22 Alsa est, non longe ab Aquileia. Constans vero venandi cupidine dum per silvas saltusque erraret, conspiravere aliquanti militares in eius necem, auctoribus Chrestio et Marcellino simulque Magnentio: qui ubi patrandi negotii dies placuit, Marcellinus natalem filii simulans plerosque ad cenam rogat. Itaque in multam noctem convivio celebrato Magnentius quasi ad 23 ventris solita secedens habitum venerabilem capit. Ea re cognita Constans fugere conatus apud Helenam, oppidum Pyrenaeo proximum, a Gaisone cum lectissimis misso interficitur anno tertio decimo Augustae dominationis (nam Caesar triennio fuerat), aevi sep- 24 timo vicesimoque. Hic fuit debilis pedibus manibusque articulorum dolore, fortunatus caeli temperie, fructuum proventu, nulla a barbaris formidine; quae profecto maiora fierent, si provinciarum rectores non 25 pretio, sed iudicio provexisset. Huius morte cognita Vetranio magister militum imperium in Pannonia apud Mursiam corripuit; quem Constantius non post multos dies regno exuit, grandaevae aetati non vitam modo, sed etiam voluptarium otium concedens. Fuit autem prope ad stultitiam simplicissimus.

4 Dalmatiam *vulgo* 6 Dalmatii $ABC\mu$ 21 gasone (gaisone γ) B 26 provectu β 32 uolup^{v}tarium α uoluptuarium γC uoluntarium λ

Constantius Gallum fratrem patruelem Caesarem 42
pronuntiat, sororem Constantinam illi coniungens.
Magnentius quoque Decentium consanguineum suum 2
trans Alpes Caesarem creavit. His diebus Romae Ne- 3
potianus, Eutropiae Constantini sororis filius, hortantibus perditis Augusti nomen rapit; eum octavo die vicesimoque Magnentius oppressit. Hoc tempore Con- 4
stantius cum Magnentio apud Mursiam dimicans vicit. In quo bello paene nusquam amplius Romanae consumptae sunt vires totiusque imperii fortuna pessumdata. Dehinc cum se Magnentius in Italiam recepis- 5
set, apud Ticinum plures fudit incautius et, ut in victoria solet, audacius persequentes. Nec multo post 6
apud Lugdunum coangustatus gladio occulte proviso ictum pulsu parietis iuvans transfosso latere, ut erat vasti corporis, vulnere naribusque et ore cruorem effundens mense imperii quadragesimo secundo, aetatis anno prope quinquagesimo exspiravit. Ortus pa- 7
rentibus barbaris, qui Galliam inhabitant; legendi studio promptus, sermonis acer, animi tumidi et immodice timidus; artifex tamen ad occultandam audaciae specie formidinem. Eius morte audita Decentius 8
laqueo fascia composito vitam finivit. Hoc tempore 9
Gallus Caesar a Constantio occiditur. Imperavit annos quattuor. Silvanus imperator effectus die imperii vice- 10
simo octavo perimitur. Fuit ingenio blandissimus. Quamquam barbaro patre genitus, tamen institutione 11
Romana satis cultus et patiens.

Constantius Claudium Iulianum, fratrem Galli, honore 12
Caesaris assumit annos natum fere tres atque viginti. Iste in campis Argentoratensibus apud Gallias cum 13
paucis militibus infinitas hostium copias delevit. Sta- 14

6 proditoribus *C* rapuit *β* quem *D* 9 numquam *D Hm.* 15 pulsum *α* pulsi parientis *D* 20 sermonibus *β* 31 ratensibus *C*

(42, 14 = Ammian. Marc. XVI, 12, 63)

bant acervi montium similes, fluebat cruor fluminum modo; captus rex nobilis Nodomarius; fusi omnes optimates; redditus limes Romanae possessionis; ac postmodum cum Alamannis dimicans potentissimum eorum
15 regem Badomarium cepit. Hic a militibus Gallicanis
16 Augustus pronuntiatur. Hinc Constantius urgere legationibus, in statum nomenque pristinum revertatur. Iulianus mandatis mollioribus refert se sub nomine
17 celsi imperii multo officiosius pariturum. His Constantius magis magisque ardens dolore atque, ut erat talium impatiens, in radicibus Tauri montis apud Mopsocrenen febri acerrima, quam indignatio nimia vigiliis augebat, interiit anno aevi quarto et quadragesimo, imperii nono atque tricesimo, verum Augustus quarto vicesimoque: octo solus, cum fratribus atque
18 Magnentio sedecim, quindecim Caesar. Felix bellis civilibus, externis lacrimabilis; mirus artifex in sagittis; a cibo vinoque et somno multum temperans, patiens laboris, facundiae cupidus; quam cum assequi
19 tarditate ingenii non posset, aliis invidebat. Spadonum aulicorumque amori deditus et uxorum; quibus contentus nulla libidine transversa aut iniusta polluebatur. Sed ex coniugibus, quas plurimas sortitus est,
20 praecipue Eusebiam dilexit, decoram quidem, verum per Adamantias et Gorgonias et alia importuna ministeria vexantem famam viri contra, quam feminis modestioribus mos est; quarum saepe praecepta maritos
21 iuvant. Namque ut ceteras omittam, Pompeia Plotina incredibile dictu est quanto auxerit gloriam Traiani; cuius procuratores cum provincias calumniis agitarent, adeo ut unus ex his diceretur locupletium quemque ita convenire: 'Quare habes?' alter: 'Unde habes?' tertius: 'Pone, quod habes', illa coniugem corripuit atque

2 (Chonodomarius *sec. Ammianum Marcellinum*) 5 badonianum β baldomarium *B C* 6 hunc (hĭnc γ) *B* 7 ut in st. *C Hm. Bamb.* 25 Amantias *D* 31 iis *D* (*exc.* $\varkappa$) 32 Quare habens ad mensam unde *D* alter unde habes — *B*

increpans, quod laudis suae esset incuriosus, talem reddidit, ut postea exactiones improbas detestans fiscum lienem vocaret, quod eo crescente artus reliqui tabescunt.

Igitur Iulianus, redacta ad unum se orbis Romani 43
curatione, gloriae nimis cupidus in Persas proficiscitur. Illic a transfuga quodam in insidias deductus, 2
cum eum hinc inde Parthi urgerent, e castris iam positis arrepto tantum clipeo procurrit. Cumque in- 3
consulto ardore nititur ordines ad proelium componere, ab uno ex hostibus et quidem fugiente conto percutitur. Relatusque in tabernaculum rursusque ad hor- 4
tandos suos egressus, paulatim sanguine vacuatus, circa noctis fere medium defecit, praefatus consulto sese de imperio nihil mandare, ne, uti solet in multitudine discrepantibus studiis† amico ex invidia, reipublicae discordia exercitus periculum pararet. Fuerat in eo 5
litterarum ac negotiorum ingens scientia, aequaverat philosophos et Graecorum sapientissimos. Usu promptior 6
corporis, quo validus quidem, sed brevis fuit. Haec 7
minuebat quarundam rerum neglectus modus. Cupido laudis immodica; cultus numinum superstitiosus; audax plus, quam imperatorem decet, cui salus propria cum semper ad securitatem omnium, ⟨tum⟩ in bello maxime conservanda est. Ita illum cupido gloriae fla- 8
grantior pervicerat, ut neque terrae motu neque plerisque praesagiis, quibus vetabatur petere Persidem, adductus sit finem ponere ardori, ac ne noctu quidem visus ingens globus caelo labi ante diem belli cautum praestiterit.

Iovianus, genitus patre Varroniano, incola agri 44

1 increpitans *C* suae — *D* 2 improbans αD 3 lienen γ ea *AC* 7 e — *B* 15 amicorum *D* reip/// α rei $\bar{p}$ β rei *Hm.* (*codd. DP*) ex inv. regni prae disc. *Eyssenhardt* amico invidiam, reipublicae discordiam exercitui p. *Sylburg* 17 aequaverat *ex Hm. Bamb* eo iuuauerat βD eo iuuerat *cett. codd.* 22 cum — $\varepsilon\zeta$ 23 ⟨tum⟩ *ex Hm.* 28 ante — *D* 30 Iovinianus *D* insula αD insola β in solo *BC* incola *Hm. vett. edd.*

Singidonensis provinciae Pannoniae, imperavit menses
2 octo. Eius patri, cum liberos crebros amitteret, prae-
ceptum somnio est, eum, qui iam instante uxoris
3 partu edendus foret, diceret Iovianum. Hic fuit in-
4 signis corpore, laetus ingenio, litterarum studiosus. Hic
a Perside hieme aspera mediaque Constantinopolim
accelerans, cruditate stomachi, tectorio novi operis gra-
vatus repente interiit, annos gerens proxime quadraginta.
45 Valentinianus imperavit annos duodecim minus
2 diebus centum. Huius pater Gratianus, mediocri stirpe
ortus apud Cibalas, Funarius appellatus est, eo quod
venalicium funem portanti quinque milites nequirent
3 extorquere. Eo merito ascitus in militiam usque ad
praefecturae praetorianae potentiam conscendit; ob
cuius apud milites commendationem Valentiniano im-
4 perium resistenti oggeritur. Hic Valentem consangui-
neum suum sibi socium in imperio ascivit ac demum
Gratianum filium necdum plene puberem hortatu so-
5 crus et uxoris Augustum creavit. Hic Valentinianus
fuit vultu decens, sollers ingenio, animo gravis, ser-
mone cultissimus, quamquam esset ad loquendum par-
cus, severus, vehemens, infectus vitiis maximeque ava-
ritiae; cuius cupitor ipse fuit acer, et in his, quae
6 memoraturus sum, Hadriano proximus: pingere venu-
stissime, meminisse, nova arma meditari, fingere cera
seu limo simulacra, prudenter uti locis, temporibus,
sermone; atque, ut breviter concludam, si ei foedis
hominibus, quis sese quasi fidissimis prudentissimisque
dederat, carere aut probatis eruditisque monitoribus
uti licuisset, perfectus haud dubie princeps enituisset.

4 Iovinianum *D* 5 Hic dum *A D* 21 quamquam enim *D*
22 infestus tamen *D* 23 punitor *vett. edd. Schott* 24 ingerere
uetustissimorum (uet̃ust. μ) $\varkappa\lambda\mu$ genera uetustissimorum *edd.*
vett. pingere, uetustissime meminisse *Woelfflin* terra *D*
27 sermonibus *D* infidis *D*

45, 2 = Ammian. Marcell. XXX, 7, 2

Huius tempore Firmus apud Mauritaniam regnum in- 7
vadens exstinguitur. Valentinianus apud Bergentionem 8
legationi Quadorum respondens, anno aevi quinto et
quinquagesimo impetu sanguinis voce amissa, sensu
integer, exspiravit. Quod quidem intemperantia cibi 9
ac saturitate, qua artus diffuderat, accidisse plures
retulere. Itaque eo mortuo Valentinianus adhuc qua- 10
driennis auctore Equitio ac Merobaude e propinquo,
ubi cum matre fuerat, allatus creatur imperator.

Valens una cum Valentiniano germano suo, de quo 46
diximus, regnavit annos tredecim, menses quinque.
Hic Valens cum Gothis lacrimabili bello commisso 2
sagittis saucius in casa deportatur vilissima; ubi
supervenientibus Gothis ignique supposito incendio
concrematus est. In quo probanda haec fuere: fuit 3
possessoribus consultor bonus; mutare iudices rarius;
in amicos fidus; irasci sine noxa ac periculo cuius-
quam; sane valde timidus. Huius temporibus Proco- 4
pius tyrannidem invadens exstinguitur.

Gratianus, genitus Sirmii, imperavit cum patre 47
Valentiniano annos octo, dies octoginta quinque; cum
patruo et fratre tres; cum eodem fratre ac Theodosio
quattuor, et his omnibus accedente Arcadio menses
sex. Hic apud Argentariam oppidum Galliae triginta 2
Alamannorum milia in bello exstinxit. Hic cum ani- 3
madvertisset Thraciam Daciamque tamquam genitales
terras possidentibus Gothis Taifalisque atque omni
pernicie atrocioribus Hunnis et Alanis extremum peri-
culum instare nomini Romano, accito ab Hispania
Theodosio cunctis faventibus degenti annum a trice-
simo tertium imperium committit. Fuit autem Gra- 4
tianus litteris haud mediocriter institutus: carmen

6 securitate (tē) *codd.* (*μ corr. in* sat) 7 detulere *codd.* ret. *edd. vett.* 8 merobaudo *C* e — *B* 9 creatus est *D* 18 cuiusque *D* 20 sirmi *αγμ* sermi *β* syrmio *C* 24 argentarium *D* 25 advertisset (avert. *β*) *A*

facere, ornate loqui, explicare controversias rhetorum more; nihil aliud die noctuque agere quam spiculis meditari summaeque voluptatis divinaeque artis credere ferire destinata. Parcus cibi somnique et vini ac libidinis victor; cunctisque esset plenus bonis, si ad cognoscendam reipublicae regendae scientiam animum intendisset, a qua prope alienus non modo voluntate, sed etiam exercitio fuit. Nam dum exercitum negligeret et paucos ex Alanis, quos ingenti auro ad se transtulerat, anteferret veteri ac Romano militi, adeoque barbarorum comitatu et prope amicitia capi*, ut nonnumquam eodem habitu iter faceret, odia contra se militum excitavit. Hoc tempore cum Maximus apud Britanniam tyrannidem arripuisset et in Galliam transmisisset, ab infensis Gratiano legionibus exceptus Gratianum fugavit nec mora exstinxit. Qui vixit annos XXIX.

48 Theodosius, genitus patre Honorio, matre Thermantia, genere Hispanus, originem a Traiano principe trahens, a Gratiano Augusto apud Sirmium imperator effectus regnavit annos decem et septem. Huic ferunt nomen somnio parentes monitos sacravisse, ut Latine intellegimus a deo datum. De hoc etiam oraculo in Asia divulgatum est eum Valenti successurum, cuius nomen e Θ et *E* et *O* atque Δ Graecis litteris initiaretur. Qua cognatione principii deceptus Theodorus, cum sibi imperium deberi praesumeret, scelestae cupidinis supplicia persolverat. Fuit autem Theodosius propagator reipublicae atque defensor eximius. Nam Hunnos et Gothos, qui eam sub Valente defatigassent, diversis proeliis vicit. Cum Persis quoque petitus pacem pepigit. Maximum autem tyrannum, qui Gratianum interfecerat et sibi Gallias vindicabat,

1 controversa *Aγ* (menses sex ... cibi — *δ*) 4 cybis somnoque *β* 5 fuisset *D* 6 gerendae *βD* 11 capi *codd. Hm.* (itia ... nonnumquam — *B*) capitur *vulgo* capi ⟨coepisset⟩ *Opitz* 19 sermium *β* syrmium *BC* 22 intelligamus *D* 24 e — *AB* 25 cognitione *D* 27 persoluit *η* perseuerat *D*

apud Aquileiam exstinxit Victoremque eius filium, intra infantiae annos a Maximo patre Augustum factum, necavit. Eugenium quoque tyrannum atque Ar- 7
bogasten superavit deletis eorum decem milibus pugnatorum. Hic etenim Eugenius, confisus viribus Arbogastis, postquam apud Viennam Valentinianum exstinxerat, regnum invasit; sed mox simul cum vita imperium perdidit.

Fuit autem Theodosius moribus et corpore Traiano 8
similis, quantum scripta veterum et picturae docent: sic eminens status, membra eadem, par caesaries, os absque eo, quod illi aliquantum vellendo steriles genae neque tam ingentes oculi erant, nescio an et tanta gratia tantusque flos in facie seu tanta dignitas in
incessu. Mens vero prorsus similis, adeo ut nihil dici 9
queat, quod non ex libris in istum videatur transferri. Clemens animus, misericors, communis, solo habitu differre se ceteris putans; in omnes homines honorificus, verum effusius in bonos; simplicia ingenia aeque
diligere, erudita mirari, sed innoxia; largiri magno animo magna; amare cives vel privato contubernio cognitos eosque honoribus pecunia beneficiis ceteris munerare, praesertim quorum erga se vel patrem aspero casu officia probaverat. Illa tamen, quibus Traianus 10
aspersus est, vinolentiam scilicet et cupidinem triumphandi usque eo detestatus, ut bella non moverit, sed invenerit, prohibueritque lege ministeria lasciva psaltriasque comissationibus adhiberi, tantum pudori tribuens et continentiae, ut consobrinarum nuptias ve-
tuerit tamquam sororum. Litteris, si nimium perfectos 11
contemplemur, mediocriter doctus; sagax plane multumque diligens ad noscenda maiorum gesta. E qui- 12
bus non desinebat exsecrari, quorum facta superba crudelia libertatique infesta legerat, ut Cinnam Marium

11 os — α 13 et — *C* 17 animo β 18 differri *C*
23 munerari (numerari $\varkappa$) *D* velut patrum *D* 30 reorum *D*
31 doctus erat *C*

Syllamque atque universos dominantium, praecipue
13 tamen perfidos et ingratos. Irasci sane rebus indignis, sed flecti cito; unde modica dilatione emolliebantur
14 aliquando severa praecepta. Habuitque a natura,
15 quod Augustus a philosophiae doctore. Qui cum vidisset eum facile commoveri, ne asperum aliquid statueret, monuit, ubi irasci coepisset, quattuor atque viginti Graecas litteras memoria recenseret, ut illa concitatio, quae momenti est, mente alio traducta parvi temporis interiectu languesceret.

16 Melior haud dubie, quod est rarae virtutis, post auctam annis potentiam regalem multoque maxime
17 post civilem victoriam. Nam et annonae curam sollicitius attendere et auri argentique grande pondus sublati atque expensi a tyranno multis e suo restituere, cum benigni principum et quidem vix fundos solerent
18 nudos ac deformata praedia concedere. Iam illa minutiora et, ut dicitur, intra aulam, quae quidem, quia occulta sunt, magis naturae hominum curiosae oculos auresque ad se trahunt: patruum colere tamquam genitorem, fratris mortui sororisque liberos habere pro suis, cognatos affinesque parentis animo complecti, elegans laetumque convivium dare, non tamen sumptuosum, miscere colloquia pro personis, studia dignitatibus, sermone cum gravitate iocundo; blandus pater,
19 concors maritus. Exercebatur neque ad illecebram neque ad lassitudinem; ambulationibus magis, cum esset otium, reficiebat animum ac vescendi continentia valetudinem regebat; sicque in pace rebus humanis annum agens quinquagesimum apud Mediolanum excessit utramque rempublicam utrisque filiis, id est Ar-
20 cadio et Honorio, quietam relinquens. Corpus eius eodem anno Constantinopolim translatum atque sepultum est.

4 severe ζ a natura munere quod ζ habuit de linio vel quae natura quod *D* 5 doctore didicerat λ 14 grave δ 24 studio $\vartheta\iota\lambda\mu$ *Hm.* 25 iocunda *C* 26 illecebras *D* 31 utrique *D* filiis — *D*

A. INDEX NOMINUM

I. ORIGO

a) Nomina geographica et topographica

Aberrigines 4, 2
Aborigines 4, 1. 2. -um 12, 4. 13, 1
Achivorum 9, 4. -is 9, 1
Aenum 9, 4
Agyllaeorum 14, 1
Alba 17, 1. 2. -ae 17, 5. -am 21, 4. 22, 5
Albanorum 19, 1
Albanum lacum 18, 3. 4
Albanus mons 17, 1
Albulam 6, 2. 18, 1
Arcadiae 5, 3
Arcas 5, 1
Argivam classem 12, 2
Atheniensium 2, 1
sub Aventino 6, 5. in A.-o 23, 2. in A.-um usque 22, 3
circa Averni lacum 9, 6. Avernum 11, 1

in Baiano 9, 6
Bovillae 17, 5

portus Caietae 10, 3
Cameria 17, 6
sub clivo Capitolino 3, 6
Cimbarionis oppidum 10, 1
circus maximus 7, 2
Cora 17, 6
Crustumium 17, 6

Delphici Apollinis 12, 3
Delphos 2, 1. 2
Delum 9, 5

in Etruria 14, 1

Gabii 17, 6. -is 21, 3
Graecae originis 6, 1
Graecia 5, 4. 7, 1

Idam 9, 1
Ilio 9, 1
Illyrico 1, 5
Italiae promontorium 9, 6. -oram 10, 5. in Italiam 1, 1. 3. 2, 4. 3, 1. 4, 1. 5, 1. 3. 9, 1. 4. 12, 3. in Italia 5, 4. 9, 1. 12, 5. ex I-a. 8, 1
Italicos homines 5, 4

Ianiculum 2, 4. -o 3, 1

Labici 17, 6
Latini 15, 1. 3. 5. -orum 13, 7. 14, 1. 5. 15, 1. 4. 16, 2
agri Latini 15, 2
Laurens (ora Italiae) 10, 5
agrum Laurentem 12, 4. 13, 1. 5
Lavinia litora 9, 5
Laviniae arcis 15, 1
Lavinium 11, 3. 12, 4. 5. 13, 4. 7. 16, 3. 17, 2. ab Lavinio 14, 2. in L.-o 17, 1
Longa Alba 17, 1
Lupercal 22, 1

Misenon 10, 1. urbem M. 9, 6
in luco Martis 19, 5. 20, 1

Numici fluminis 14, 2. 4

Palatium 5, 3. a P.-o 23, 1. in P.-o 23, 2. montis P.-i 20, 3
in monte Palatino 23, 1

Pallanteum 5, 3
Patavium 1, 5
Pometia 17, 5
Praeneste 17, 5

Remuriam 23, 1
generis Romani 12, 5
Romam 17, 5. 23, 1
Ruminalem arborem 20, 4
Rutulorum 13, 5. -is 13, 6. -os 14, 1

Saturninam (arcem) 3, 1
Saturni aerarium 3, 6

Thraciam 9, 4
Tiberim 20, 3
Tibur 9, 4
Troianis 13, 4. -os 12, 5. 13, 1. -is temporibus 9, 8. -o advenae 13, 5
Tusculum 17, 6

b) Nomina personalia

Acamas 1, 8
Acca Larentia 20, 3. 21, 1
Aeneas 5, 1. 9, 1. 12, 5. 13, 4. -ae 15, 4. 17, 4. -am 1, 5. 9, 2. 10, 1. 11, 2. 12, 3. 13, 3. 6. 14, 1. 2. -a 13, 5. 16, 1
Agamemnon 9, 1. 3.
Alcmena 7, 1
Amata 13, 5. 8
Amulius 19, 2. 3. 5. 20, 2. 21, 1. 4. 22, 2. 4
Anchises 9, 1. 10. 5. 11, 1. 13, 3
Anius 9, 5
Antenor 1, 5. 9, 1. 2
Apollo 2, 1. 3. 9, 5. 12, 3
Aremulus Silvius 18, 2.
Ascanius 9, 3. 14, 4. 5. 15, 1. 2. 5. 16. 1. 2. 3. 5. 17, 1. 4
Aventinus Silvius 18, 5

Cacus 6, 2. 7, 4
Caeli filius (= Saturnus) 1, 2
Caieta 10, 4
Carmentis 5, 1. 6, 7. -im 5, 2. -am 5, 2
Claudius: Appius Cl. censor 8, 4. 5
Creusa 2, 1

Erechtheus 2, 1
Euander 5, 1. 3. 4. 6, 2. 4. 7, 4
Euryleo 14, 2. 4
Euxinus 10, 1

Fabii 22, 1
Faunus 4, 4 6. 5, 1. 3. 7, 4. 9, 1
Faustulus 19, 7. 20, 3. 4. 21, 1. 23, 5

Geryones 7, 1

Hercules 6, 1. 6. 7, 1. 2. 3. 4. 8, 1. 5

Ianus 1, 3. 3, 1. 7
Indigetem: patrem I. 14, 5
Inuus 4, 6
Inventor pater 6, 5. 8, 1
Iolus 15, 5
Iulus 9, 3. 15, 5. 17, 4
Iulia familia 15, 5
Iuppiter 1, 5. 7, 1. 15, 3. 5. 18, 2

Larentia: Acca L. 20, 3. 21, 1
Latinus 9, 1. 10, 5. 12, 4. 13, 1. 4. 5. 8
Latinus Silvius 17, 6
Lavinia 9, 5. 13, 5. 16, 1. 3. 5. 17, 4
Lausus 15, 1. 3.

Machaon 1, 8
Mars 20, 1
Martiae tutelae 20, 4
Mercurius 5, 1
Mezentius 14, 1. 15, 1. 3
Misenus 9, 6

Neoptolemus 1, 8
Nicostrate 5, 2
Numitor 19, 1. 2. 3. 4. 21, 1. 3. 4. 23, 1

Pallas 5, 3
Pan 4, 6. 5, 3
Potitius 8, 1. 2. 5
Potitii 8, 4. 6
Picus 4, 3. 4
Pinaria gens 8, 2. Pinarius 8, 1. 2. Pinarii 8, 3. 4. 6
Procas Silvius 19, 1
Prochyta 10, 1

Quintilii 22, 1

Recaranus 6, 1. 2. 3. 5. 7. 8, 1
Remus 21, 4. 22, 1. 2. 3. 23, 1. 2. 4. 5. 6
Rhea Silvia 19, 4. 5. 20, 2. 21, 1
Romulus 21, 4. 22, 1. 2. 3. 23, 1. 2. 3. 4. 6

Saturnus 1, 1. 2. 3. 4. 3, 1. 3
Sibylla 10, 1
Silvanus 4, 6
Silvia *v.* Rhea
Silvius 16, 1. 17, 4. 5. 18, 1
Silvius: Tiberius S. 18, 1. Aremulus S. 18, 2. Aventinus S. 18, 5. S. Procas 19, 1
Sthenelus 1, 8

Terrae filius (= Saturnus) 1, 2
Thessander 1, 8
Thoas 1, 8
Tiberius Silvius 18, 1
Turnus Herdonius 13, 4. 5. 6. 8. 14, 1
Tyrrhus 16, 1. 5

Ulixes 1, 8

Venus 1, 5. 11, 1
Vesta 19, 4

Xuthus 2, 1

c) Auctores laudati

Acilius 10, 2
Alexander Ephesius libro primo belli Marsici 9, 1
Antias *in titulo*
Annales pontificum *in titulo;* annalium p quarto libro 17, 3. 5. 18, 3
Aufidius in epitomis 18, 4

Caesar *in titulo;* Lucius Caesar pontificalium libro primo 9, 6. 10, 4. 11, 3. 15, 4. libro secundo 15, 5. 16, 4. 17, 3. 18, 5. 20, 3
Cassius libro primo 7, 1
Cato in origine generis Romani 12, 5. in originibus 15, 5

Cincius *in titulo;* Lucius Cincius secundo 17, 3. libro primo (?) 18, 1

Domitius 12, 1. libro primo 12, 3. 18, 4

Egnatius *in titulo;* libro primo 23, 6
Ennius 4, 5. libro primo 20, 1

(Fabius Pictor *in titulo*)

Sextus (?) Gellius in origine gentis Romanae 16, 4

Homerus 9, 8

Licinius Macer *in titulo;* 19, 5. libro primo 23, 5
Lutatius 9, 2. libro secundo 11, 3. libro tertio 13, 7. 18, 1

Marcus Octavius libro primo 12, 2. 19, 5

Piso 10, 2. 13, 8. (libro) epitomarum Pisonis secundo 18, 3
Plautus 6, 6
Pontificalium: in libris P. 7, 1. libro secundo 22, 2
Aulus Postumius de adventu Aeneae 15, 4

Sempronius 10, 4

Tubero *in titulo;* primo (libro) 17, 3

Valerius Antias libro primo 19, 4. 21, 1. Antias *in titulo*
(Varro *in titulo*)
Vennonius 20, 1
Veratius (Veranius *Schanz*) *in titulo.* ⟨ ⟩ 7, 1. 22, 2 *Sepp*
Vergilius Maro 1, 1. 4. 5. 5, 3. 9, 7. in secundo Aeneidos 1, 7. 8. in octavo 3, 2. 3. noster 3, 7. 7, 4
(Verrius Flaccus *in titulo*)
Vulcatius 10, 2

II. VIRI ILLUSTRES

a) Nomina geographica et topographica

Achaia 60, 1. 73, 5
Actiacus: in A.-o litore 79, 3. 85, 4
Aegatas insulas 41, 1
in Aegyptum 85, 4. Aegyptiorum 86, 1 [Aegyptio velamine 77 *fin.*]
Aemilia via 72, 8
Aequiculi 5, 4
Aequimelium 17, 5
Aetoli 52, 2
Alba (longa) 4, 2
Albani 1, 1. 4, 1. 2. 5. 16
Albani (*in Asia*) 77, 6
Albanus mons 45, 6. 66, 12.
Alexandria 74, 2. 85, 5. 86, 1
Algidus 17, 1. 21, 2
Allia 23, 7. Alliensis dies 23, 7
Alpibus 42, 3. 78, 4
Ambracia 52, 2. 79, 3
Ancona 69, 4
Anio 33, 9 [-enem 34, 7]
Appia via 34, 7
Apulia 48, 2
Apuli 32, 1
Aquae Sextiae 67, 2
Arabicum mare 77, 7
Arabes (*acc.* A.-as) 77, 6
Arbaci 61, 3
Ardea 8, 5. 9, 1. 23, 4
Argos 35, 10
Armenia 74, 6
Arpinas 67, 1. 81, 1
Asculana defectio 65, 2
Asia 54, 3. 64, 9. 70, 1. 75, 7. 76, 3. 78, 1. 81, 2. 4. 84, 4
Athenae 75, 7. 81, 2. 82, 1
Aventinus 5, 2. 7, 9. 21, 3. 65, 5

Basilica (*Porcia*) 47, 5
Bithynia 42, 6. 76, 2. 78, 1
Britannia 78, 4
Brundusium 34, 6

Caeninenses 2, 3
Catina 39, 3
Campania 42, 5
Cannae 42, 4. 56, 1
Cannensis clades 49, 5
Canusium 49, 6
Capitolium 2, 6. 8, 4. 24, 1. 3. 43, 6. 49, 2. 17. 64, 6. 65, 5
Cappadocia 76, 2
Caprae palus 2, 13
Capua 29, 3. 65, 3
Carthaginienses 37, 2. 3. 4. 38, 1. 39, 1. 49, 15
Carthago 38, 2. 40, 4. 47, 8. 48, 4. 49, 17. 58, 5
Carthago (nova) 49, 7
Caspii 77, 9
Caudinae furculae 30, 3
Celtiberi 47, 2
Chaeronia 75, 7
Chalcedon 74, 4
Cilicia 75, 4. 81, 3. 82, 5
Cimbri 67, 2
Circenses: ludi C. 56, 5 (cf. 6, 8)
circus maximus 6, 8. 8, 3
cloaca maxima 8, 3
Clusium 23, 5
Coelius mons 4, 3
Colchi 77, 6
Collatia 9, 2. 3
Collina porta 75, 8
comitium 66, 9
Contrebia 61, 4
Corinthus 60, 3
Corioli 19, 1
Cremera 14, 2
Cumae 8, 6
Cures 2, 11
curia Hostilia 4, 3. curia 7, 18. 66, 4. [73, 11. 78, 10
Cyprus 80, 2
Cyzicum 74, 5

Daci 79, 5
Dalmatae 44, 4

Dardani 75, 7
Delminium 44, 4
Delphi 10, 2
deserta Africae 80, 3
Drepanum 39, 1

Enna 39, 1
Ephesia Diana 7, 9
Epidaurus 22, 1
Epirota 33, 4. 35, 1
Esquiliae 7, 6
Etruria 6, 1. 8, 5. 36, 1
Etrusci 7, 5. 11, 1. 34, 6
Euboea 54, 2

Falernus ager 43, 4
Falisci 23, 1. 2
Fidenates 4, 10. 25, 1
Formiae 81, 6
Fortunae muliebris templum 19, 5
Fregellana defectio 65, 2
Furculae Caudinae 30, 3
Furinae lucus 65, 5

Gabii 8, 2
Gallia 57, 2. 77, 8. 85, 2
Gallicos thesauros 24, 5
Gallograeci 55, 1
Gallus 76, 8. Galli 27, 3. -is 32, 1. -os 23, 9. 24, 4
Galli Senones 23, 5. 7. 8
Gaurus 26, 1
Graecia 35, 10. 54, 1. 76, 4. 81, 2
Graecus: Graecum 81, 2. Graecos 51, 4. Graecis litteris 47, 1

Heniochi 77, 6
Heraclea (*in Lucania*) 35, 3 (*in Thessalia*) 60, 2
Hirpini 75, 5
Hispania 41, 2. 49, 7. 9. 57, 2. 58, 2. 6. 61, 3. 63, 2. 64, 1. 72, 3. 77, 4. 78, 8. 84, 1
Hyrcanum mare 77, 7

Iberi 77, 6
Iberum 41, 2
Ilium 70, 3
Illyrii 50, 1
Indi 79, 1
insulam (*Tiberinam*) 22, 3
Intercatia 58, 2
Italia *passim*
Ianiculum 3, 1. 3. 5, 2. 11, 1. 69, 2
Iudaei 77, 6

Lacedaemonius 40, 3. 51, 3
Latinus 7, 11. 12. -i 5, 1. 7, 9. 8, 2. 16, 2. 28, 4. 66, 4. 11. 12. prisci Latini 6, 8. feriae Latinae 8, 2.
Latium 16, 1. 72, 11
Leucopetra 60, 2
Libyssa 42, 6
Ligures 43, 1. 56, 1. 72, 7
Lilybaeum 39, 1
Locri 35, 9
Lucani 33, 3
Luceria Apula 30, 2
Lusitania 78, 4
Lusitanus 71, 1
Lysimachia 54, 1

Macedones 56, 3
Macedonia 35, 11. 51, 1. 58, 1. 61, 1. 73, 5. 79, 1. 81, 4. 82, 6. 83, 5
Macedonicus: bellum M. 52, 2
Maedi 75, 7
Mamertini 37, 2
mare *v.* superus
Marsi 32, 1. 63, 1. 80, 1
Martius: in campo Martio 73, 9
Mauri 49, 10
Mauritania 66, 16
Mausoleum 86, 3
Messana 37, 4
Metaurus 48, 2
Metia 50, 1
Minervae templum *Ilii* 70, 3
Minturnae 67, 4
monumenta Bocchi 75, 6
Mucia prata 12, 6
Mulvius pons 72, 8
Munda 78, 8. 84, 1
Mutina 85, 2

Nemea 51, 4
Nilus 77, 12
Nola 45, 4
Nucerini 32, 1
Numantia 58, 6. 59, 1
Numantini 59, 1. 2. 4
Numidae 66, 7
Numidia 62, 1. 67, 1. 77, 2

Oceanus 78, 4
Orchomenus 75, 7. 76, 5
Oretani 52, 1
Orontes 83, 2
Ostia 5, 3

Panormus 39, 1
Parthi 77, 6. 79, 4. 85, 4
Pergamus 70, 2. 4
Persae 76, 1
Perusium 85, 2
Pessinus 46, 1
Pharsalia 77, 9. 78, 5
Philippii campi 82, 6. 83, 5
Piraeus 75, 7
Pisidae 55, 1
Poenus 38, 3. 39, 3. 41, 1
Pometia *v.* Suessa
pons *v.* Mulvius; sublicius
Pontus 74, 5. 76, 1
Praeneste 68, 4. 75, 9. Praenestinus praetor 31, 5
priscus *v.* Latinus
Punicus: bellum P. 38, 1. 41, 1. 79, 6
Puteoli 75, 12

Quirinalis collis 2, 14. 7, 6
Quirites 2, 10. fossae Quiritium 8, 3

Ramnes 2, 11
Raudius campus 67, 2
Regilli lacus 16, 1
Regium 37, 4
Rhodus 76, 4. 78, 3
Roma *passim*
Romanus *passim*
pro rostris 78, 10
rubrum mare 77, 7
rusticae tribus 57, 3

Sabini 2, 5. 6. 10. 4, 1. 6, 8. 8, 2. 15, 1. 17, 1. 18, 1. 33, 4. 34, 6
Sacriportus 68, 3. 75, 8
Saguntum 42, 2
Sallentini 40, 1
Samnites 27, 3. -um 33, 7. -es 31, 1. 75, 5. -as 30, 1. 31, 1. 34, 6. 75, 5. -ibus 27, 1. 30, 5. 31, 4. 32, 1. 33, 1. Samnitem victoriam 32, 1
Samniticum bellum 26, 1
Samothracas deos 56, 3
Sardinia 41, 2. 47, 1. 57, 2. 65, 1. 72, 3
Sardi venales 57, 2
Sarmatae 79, 5
scelerata porta 14, 5. -us [vicus 7, 19
Scythae 79, 4
Sena 48, 2
Senones 29, 1. Galli S. 23, 5
Sicilia 19, 2. 35, 8. 37, 4. 39, 2. 41, 1. 2. 47, 1. 73, 5. 77, 1. 82, 2. 84, 1
fretum Siculum 79, 2
Sipylus 53, 1. 54, 5
Smyrna 62, 2
sororius *v.* tigillum
sublicius: pons s. 11, 1. 65, 5
Sucronensis 72, 11
superus: mare superum 33, 1
Syracusae 37, 5. 45, 5
Syria 42, 6. 53, 1. 54, 1. 77, 8. 79, 3. 83, 1. 85, 4. Syriacae merces 83, 3

Tarentum 35, 8. 12. 43, 6. 65, 3. Tarentini 35, 3
Tarpeius: mons T. 2, 7. saxum T.-um 24, 7. 66, 8
Tarquinii 6, 2
Tatienses 2, 11
Tauriscos (*codd.* Cauriscos, Gauriscos, Gantiscos) 72, 7
Taurus 54, 5
templum Lunae 65, 5. t. Minervae (*Ilii*) 70, 3
Teutones: *acc.* Teutonas 67, 2. bellum Teutonicum 75, 3

Thermopylae 47, 3. 54, 3
Thracia 54, 1
Tiberis 1, 2. 5, 3. 7, 13. 11, 1. 12, 6. 13, 1. 64, 8. 68, 2. Tiberi 22, 3. 46, 1
Ticinus 42, 4. 49, 5.
tigillum sororium 4, 9
Tiphata 33, 10
Trasimenus: apud Trasimenum 42, 4. Trasumenum 51, 1
Trebia 42, 4
tribus 7, 7. 32, 2. 50, 3. 57, 3
Trigemina: porta Tr. 65, 5
Tusci 27, 3. 32, 1
Tusculanus 16, 1. 47, 1
Umbri 27, 3. 32, 1
urbs = Roma *passim*
Utica 80, 4

Vei 23, 3. 10. Veientes 4, 10.
Velia 15, 2 [14, 1. 3. 15, 1
Veseris 26, 4. 28, 4
villa publica 75, 10
Viminalis collis 7, 6
Volsci 8, 2. 17, 1. 19, 1. 3
Vulcanal 11, 2
Vulsinii 36, 1. Vulsinienses 37, 1

b) Nomina personalia

A *v.* Hostilius Mancinus, Nunnius, Sulpicius
Academicus philosophus 81, 2
Acca Laurentia 1, 3
Achaicus = Mummius 60, 1
Acilius Glabrio 47, 3. 54, 3
Adherbal 66, 7
Aeacida 35, 2
Aemilianus 58, 1
Aemilius: L. Ae. Paullus 56, 1. M. Ae. Scaurus 72, 1
Afranius 78, 9
Africanus: P. Cornelius Scipio A. 49, 1. -i 53, 1
Agrippa: Menenius A. 18, 1. M. Vipsanius A. 84, 4
Ahala: Servilius A. 17, 5
Ambustus: Fabius A. 20, 1
Amulius 1, 1
Ancus Marcius 5, 1. -i 6, 5. 10
Andriscus 61, 1
Antigonus 35, 11
Antiochus rex 42, 6. 49, 16. 52, 2. 54
Antiochus, Academ. philos. 81, 2
Antoniani milites 84, 4
Antonius 79, 3. 81, 6. 82, 2. 83, 5. 6. 84, 4. 85, 1. 86, 3
Appiûs *v.* Claudius
Apuleius Saturninus 23, 4
Apuleius: L. A. Saturninus 67, 3. 73, 1
Apuleia lex 62, 2. 73, 1. 5
Aquilii 10, 5
Archelaus 75, 7. 76, 5
Ariobarzanes 76, 2
Aruns 10, 6
Asiaticus: L. Cornelius Scipio 53, 1. 55, 1. 57, 1
Atilius Calatinus 39
Atilius: M. A. Regulus 40
Attalus 64, 5
Attius Nevius 6, 7
Augustus 79, 7. 81, 5. 82, 6

Baebius 73, 1
Bithocus 76, 8
Bocchus 66, 6. 75, 2. 6
Brutus: L. Iunius Br. 10, 1. M. Br. 78, 10. 79, 1. Decimus Br. 85, 2

C. *v.* Caesar, Cassius, Duellius, Gracchus, Veturius
Caecilius *v.* Metellus
Caepio: Q. Servilius 66, 8. 13. Cn. Servilius 71, 3. 73, 5
Caesar: C. Iulius C. 77, 8. 78, 1. 80, 4. 81, 4. 82, 3. 5. 83, 4. 5. 86, 1. L. C. 85, 3. C. Octavianus 79, 1. 84, 3. 85, 2
Caeso *Cincinnati f.* 17, 1
Calatinus: A. Atilius C. 39, 1
Calidia rogatio 62, 3
Calpurnius Flamma 39, 3
Camillus: M. Furius C. 23, 1. 29, 1
Capitolinus: M. Manlius 24, 1

Carbo (Cn. Papirius) 75, 8
Caryota (= C. Cassius) 83, 3
Cassius: C. C. Longinus 78, 10. 79, 1. 83, 1
Cato: M. Porcius C. Censorinus 47, 1. 53, 2. 54, 3
Cato Praetorius 80, 1. 82, 1. 5
Catulus: Q. Lutatius C. 41, 1
Celer 1, 4
Charopa 51, 1
Cicero: M. Tullius C. 81, 1
Cincinnatus: L. Quinctius C. 17, 1. 25, 1
Cineas 34, 9
Cinna: L. Cornelius C. 69, 1
Claudia 46, 1
Claudius: Appius Cl. 21, 2. Appius Cl. Caecus 34, 1. Appius Cl. Caudex 37, 1. Appius Cl. Pulcher 82, 4. Cl. *v.* Nero. Cl. Unimanus 71, 1
Cleopatra 86, 1. 79, 3. 85, 4
Clodius: P. Cl. 81, 4
Cloelia 13, 1
Cloelius Gracchus 17, 1
Cn. *v.* Manlius, Marcius, Pompeius
Cocles: Horatius C. 11, 1
Codrus: Servius C. 77, 12
Collatinus: L. Tarquinius C. 9, 1. 10, 4
Corculum (= P. Scipio Nasica) 44, 6
Cordus: Mucius C. 12, 1
Coriolanus: C. Marcius C. 19, 1
Cornelius *v.* Cinna, Cossus, Scipio, Sulla
Corniculanus: Tullius C. 7, 1
Corvinus: M. Valerius C. 29, 2
Cossus: A. Cornelius C. 25, 1
Cotta 74, 4
Crassus: C. Crassus 65, 4. M. Licinius Cr. 77, 8. 79, 4. 83, 1
Critolaus 60, 2
Cunctator: Fabius Maximus C.
Curiatii 4, 6. 8 [14, 6. 43, 1
Curius: Manius C. Dentatus 33, 1. 35, 8
Cursor: L. Papirius C. 31, 1
Cypselus 6, 1
Cytheris 82, 2

Decius: P. D. Mus 26, 1. 28, 4. (*filius*) 27, 1. D. Mus 36, 3. D. (*tribunus plebis*) 19, 3
Demaratus 6, 1
Demetrius 51, 2
Dentatus: M. Curius D. 33, 1
Dolabella: Cn. Cornelius D. 78, 2
Drusus: M. Livius D. 66, 1. 80, 1
Duellius: Gnaeus D. 38, 1

Egeria 3, 2
Ennius 47, 1. 52, 3
Euphorus 65, 6

Fabius: 14, 1. F. Ambustus 20, 1 Q. F. Rullus Maximus 32, 1. Q. F. Maximus Cunctator 14, 6. 43, 1. Fabiorum familia 14, 1
Fabricius 35, 6. 8
Faustulus 1, 3
Faustus, *Sullae filius* 78, 9
Flaccus: Valerius F. 47, 1. 70, 1
Flamininus: L. Quinctius F. 47, 4. T. Quinctius F. 42, 6
Flaminius 42, 4. 51, 1
Flamma: Calpurnius F. 39, 3
Flavius: C. F. Fimbria 70, 1
Fufetius: Mettius 4, 2. 6. 10. 13
Fulvius Flaccus 65, 4. M. F. Nobilior 52, 1
Furius *v.* Camillus

Gabinius 81, 4
Galba 47, 7
Gallus *poeta* 82, 2
Glabrio: M. Acilius Gl. 47, 3. 54, 3
Glaucia: C. Servilius G. 67, 3. 73, 2. 9. 10. 11
Gracchus: Cloelius Gr. 17, 1. Ti. Sempronius Gr. 42, 6. 44, 2. 53, 2. 57, 1. — (*filius*)

58, 8. 59, 5. 62, 1. 64, 1. 73, 3. C. Gr. 65, 1. 72, 9

Hamilcar 39, 2. 40, 1. 42, 1
Hannibal: *Gisgonis filius* 38, 2 *Hamilcaris filius* 14, 6. 42, 1. 43, 2. 4. 45, 7. 46, 1. 48, 1. 2. 3. 49, 14. 51, 5. 54, 4
Hasdrubal 48, 1. 49, 9. 13. 50, 2
Herculeii fratres 63, 2
Hiarbas 77, 2
Hiero 37, 2. 5.
Horatius Cocles 11, 1. -i trigemini 4, 6
Hostilius: Tullus H. 4, 1. A. H. Mancinus 59, 1. curia H.-a 4, 3. Hostus H. 2, 7

Iuba 78, 8
Iugurtha 62, 1. 67, 1. 72, 5. 75, 2
Iulius: I. Proculus 2, 13. Iulia familia 79, 1 *v.* Caesar
Iunius *v.* Brutus

L. *v.* Apuleius, Caesar, Cincinnatus, Cinna, Licinius Mummius, Papirius, Paullus, Valerius, Tarquinius
Laelius: C. L. 58, 7
Laetorius: P. L. 65, 5
Laevinus 35, 3. 7
Lanatus: Menenius Agrippa, cognomento L. 18, 1
Lar Tolumnius 25, 1
Laurentia *v.* Acca
Licinius: C. L. Stolo 20, 1. L. Licinius Lucullus 74, 1
Livius: M. L. 27, 3. M. L. Salinator 48, 2. 5. 50, 1. M. L. Drusus 66, 1
Longinus: C. Cassius L. 83, 1
Longus: Sempronius L. 42, 4
Luceres 2, 11.
Lucretia 8, 5. 9, 1. 10, 4
Lucretius: L. Ofella 68, 4. L. Vespillo 64, 8
Lucullus *v.* Licinius
Lucumo 2, 11. 6, 2
Lutatius *v.* Catulus

M. *v.* Aemilius, Atilius, Brutus, Cato, Curius, Fulvius, Livius, Marcellus
Macedonicus *v.* Metellus
Maelius: Spurius M. 17, 5
Mago 49, 9
Mamilius 16, 1
Mancinus: A. Hostilius M. 59, 1. 64, 1
Manilius: T. M. 58, 4
Manlius: M. Capitolinus 24, 1. T. M. Torquatus 23, 9. 26, 4. 28, 1. Cn. M. Vulso 55, 1
Marcellus: M. Claudius M. 42, 6. 45, 1
Marcius: Ancus M. 5, 1. C. M. Coriolanus 19, 1
Mariani milites 73, 1
Marius: M. Statilius 43, 5. C. M. 67, 1. 72, 9. 73, 10. 75, 6. 76, 5. C. M. filius 68, 1. 75, 8
Massinissa 49, 11. 77, 2
Menenius Agrippa 18, 1. 7
Metella 62, 4
Metellus: Q. Caecilius M. Macedonicus 60, 2. Q. Caecilius M. Numidicus 62, 1. 73, 8. Q. M. Pius 63, 1
Mettius Fufetius 4, 2. 10. 11. 13
Minucius: Q. M. 17, 1. M. magister equitum 43, 3. M. Rufus tribunus plebis 65, 5
Mithridates 70, 2. 74, 2. 4. 5. 75, 7. 76, 1. 7. 77, 5
Molo 81, 2
Mucius Cordus 12, 1. 6
Mummius: 73, 9. L. M. Achaicus 58, 9. 60, 1. 61, 2
Murena 74, 2
Mus: P. Decius M. 26, 1. 28, 4. *filius* 27, 1

Nabis 51, 3.
Nasica 46, 3. *v.* Scipio

Nero: C. Claudius N. 48, 1
Nevius: Attius N. 6, 7
Nicomedes 76, 2. 78, 1
Nigidius: C. N. 71, 1
Nobilior *v.* Fulvius
Numa Pompilius 3, 1. 4, 4. 79, 6
Numantinus *v.* Scipio
Numidicus *v.* Metellus
Numitor 1, 4
Nunnius: A. N. 73, 5

Ocresia 7, 1
Octavianus: Caesar O. 79, 1
Octavius: M O. *tribunus plebis* 64, 4. Cn. O. *consul* 69, 2. Octavia familia 79, 1
Ofella *v.* Lucretius
Ogulnius: Q. O. 22, 1. 2
Opimius: L. O. 65, 5. 72, 9
Oppia lex 47, 6
Orestes: Aurelius O. 72, 3
Orgiagon 55, 2
Osaces 83, 2
Ovicula: Q. Fabius Maximus Cunctator O. 43, 1

P. *v.* Decius, Scipio
Papirius: L. P. Cursor 31, 1. (Cn. P.) Carbo 75, 8
Paullus 42, 4. L. Aemilius P. 56, 1. Macedonicus 58, 1
Perses 56, 3. 58, 1
Petillius Actaeus 49, 17
Pharnaces 76, 7. 78, 7
Philippus *rex* 51, 1. 56, 3. Ph. [*consul* 66, 12
Pinarii 34, 2
Pindarus 83, 6
Piso consul 81, 4
Plato 80, 4
Pompeius: Cn. P. 76, 7. 77, 1. 78, 5. 6. 80, 3. 81, 4. 82, 5. 83, 5. Sextus P. 79, 2. 84, 1. Q. P. 59, 1. Pompei iuvenes 78, 8
Pompilius *v.* Numa
Pomponius 3, 1. P. trib. pleb 28, 1
Pontius Telesinus 68, 4. P. T. dux Samnit. 30, 1
Popedius: Q. P. 63, 1. 80, 1
Porcius *v.* Cato
Porsenna 8, 5. 11, 1. 12, 1. 2. 13, 1. 2
Postumius: A. P. dictator 16, 1. Spurius P. consul 35, 1
Postumus 19, 1
Potitii 34, 2. 3
Proca 1, 1
Prusias 42, 6. 51, 5
Pseudophilippus 61, 1
Ptolomaeus 74, 2. 77, 9. 78, 6. 86, 1. Pt. rex Cypri 80, 2
Publicola (P. Valerius) 15, 5

Q. *v.* Catulus, Fabius, Metellus
Quinctius *v.* Cincinnatus
Quinctius 29, 3. Q., qui se Ti. Gracchi filium mentiebatur 62, 1

Rabirius 73, 12
Regulus: M. Atilius R. 40, 1
Remmius 66, 2
Remus 1, 1. 4
Rhesus 5, 4
Roscianum iudicium 81, 2
Rullus *v.* Fabius

Saturninus: L. Apuleius 67, 3. 73, 1. 9
Scaurus *v.* Aemilius
Scipio: P. Cornelius Sc. Nasica 44, 1. 64, 7. 9. P. (Cornelius) Sc. Africanus 49, 1
L. Sc. Asiaticus 53, 1. 54, 4. P. Sc. Aemilianus 58, 1. Numantinus 58, 6. (Q. Metellus) Sc. consularis 80, 3
Sempronia 73, 4
Sempronius *v.* Gracchus. S. Longus 42, 4
Septimius 77, 10
Septimuleius 65, 6
Sertorius 63, 2. 77, 4
Servilius Ahala 17, 5
Servius Tullius 7, 1. 8, 1
Sextus *v.* Pompeius

Silo: Q. Popedius Silo 80, 1
Solo 21, 1
Sp. *v.* Maelius, Postumius
Statilius: Marius St. 43, 5
Stolo: Licinius St. 20, 1
Strato 82, 6
Sullani 81, 2
Sulpicius: A. S. 20, 1
Sulpicia rogatio 67, 4
Superbus *v.* Tarquinius
Sylla: L. Cornelius S. 67, 4. 68, 3. 69, 4. 70, 4. 75, 1. 76, 5. 77, 1. 3. 78, 9
Syphax 49, 10. 13

T. *v.* Manlius, Tatius, Veturius
Talassius 2, 2. 3
Tanaquil 6, 4. 7, 2. 4
Tarpeia 2, 6
Tarquinius Priscus (L.) 6, 1. 7, 1. 3. 15. T. Superbus 7, 17. 18. 8, 1. 9, 1. 10, 1. T. Sextus 9, 3. T. Collatinus 9, 1. Tarquinii 10, 5. 6. 11, 1
Tatius: T. T. 2, 6. 7. 11. 19, 3. 81, 1
Telesinus: Pontius T. 30, 1. 68, 4. 75, 8
Thermus 78, 1
Ti. *v.* Gracchus
Tigranes 74, 6. 77, 5
Tolumnius *v.* Lar
Torquatus *v.* Manlius
Tricipitinus 10, 4. 15, 2
Tullia 7, 17. 19
Tullius *v.* Cicero, Corniculanus, Servius
Tullus Hostilius 4, 1

Unimanus: Claudius U. 71, 1

Valerius: L. V. Publicola 15, 1. V. Maximus consul 26, 1. V. pontifex 26, 5. V. Flaccus 42, 6. 47, 1. V. Flaccus consul 70, 1
Varius Sucronensis 72, 11
Verres: C. V. 81, 3
Verrucosus: Q. Fabius Maximus V. 43, 1
Vespillo: Lucretius V. aedilis 64, 8
Veturia 19, 4
Veturius: T. (Gaius *codd. B*) V. 30, 1
Virginia 21, 2
Virginius: L. V. 21, 1
Viriathus 71, 1
Viridomarus 45, 1
Vitellii 10, 5
Volesus 15, 1
Volumnia 19, 4
Vulso: Cn. Manlius V. 55, 1

Xanthippus 40, 3

c) Nomina mythologica. Res sacra

Aesculapius 22, 1
Apollo 35, 1

Castor 16, 3
Ceres 27, 1
Consualia ludi 2, 2

Dialis: flamen D. 3, 1
Diana 7, 9. D. Ephesia 7, 9

Elicius 4, 4

Feretrius 2, 5. 25, 2
Fortuna muliebris 19, 5

Herculea sacra 34, 3
Hydra 35, 7

Ianus 3, 1. 79, 6
Iuppiter 49, 1. 3. I. Elicius 4, 4 Feretrius 2, 5. 25, 2. Stator 2, 8
Luna 65, 5
Lupercalia 85, 1

Mars 1, 1. 3, 1. flamen Martialis 3, 1
Mater deum 46, 1
Minerva 70, 3

Neptunus 84, 2
Nympha 3, 2

Pollux 16, 3
Proserpina 35, 9

Quirinus 2, 14. flamen Quirinalis 3, 1

Rhea Silvia 1, 1

Salii 3, 1
Samothracas deos 56, 3
Sibyllini libri 46, 1
Stator v. Iuppiter

Vesta 1, 1. 3, 1. virgo Vestalis 3, 1. 46, 2

III. CAESARES ET EPITOME

(E. = Epitome)

a) Nomina geographica et topographica

Achaeos 33, 3
Achaiam E. 41, 20
Achyronam rus proximum Nicomediae 41, 16
Adiabena 20, 16
Adriae E. 14, 1. mare Adriatico E. 14, 1
Aegaeo mari 4, 14. E. 4, 9
Aegypti 21, 4. 39, 23. E. 1, 4. -um 20, 9. apud A.-um 20, 9. E. 4, 4. 39, 3. ex A.-o E. 1, 6. in A.-o 39, 38. E. 32, 4
Aethiopes E. 1, 9. 41, 20. 42, 2
Africa 39, 30. -ae 26, 1. 37, 3. 40, 19. E. 20, 8. 41, 21. -am 39, 22. E. 41, 20. per A.-am 27, 1. 39, 39. 40, 28. in usque A.-am 33, 3.
Agrippinae 33, 12. 37, 3. E. 37, 2. apud A.-am E. 13, 3
Alanis E. 47, 3. 6
Alemannorum 33, 3. E. 34, 2. 41, 3. 47, 2. Alam. 35, 2. -is E. 42, 14. -os 21, 2
Alexandriam 39, 33. apud A.-am 39, 23. A.-a E. 11, 4
Almam montem E. 37, 3
Alpes 42, 5. E. 5, 4. 35, 7. trans A. 39, 30
Alsa flumen E. 41, 21
Altini, Venetiae urbe 16, 9
apud Antiochiam 13, 11. E. 19, 2
per Appiam E. 40, 3
Aquileiae 27, 4
Aquitanos 33, 14. E. 1, 7
apud Arabiam 28, 1
Arabs 28, 1. ex A.-is 4, 14. E. 4, 9. A.-as 20, 15
Arce (sive Caesarea, Syriae urbs) 24, 1
oppido Arelatensi E. 41, 4
apud Argentariam E. 47, 2. in campis Argentoratensibus E. 42, 13
Armenia 39, 34. E. 2, 9. 41, 20
Asia 16, 12. 33, 3. E. 41, 20. 48, 3
Atheniensium E. 14, 2
Atticis E. 13, 10
Augustophratensem E. 9, 13
Aureolus pons E. 33, 2
Aureum E. 37, 3

Bactri 1, 7. E. 15, 4
Bagaudas 39, 17
apud Baias 14, 12
Basternas E. 1, 7
a lacu Benaco E. 34, 2
apud Bergentionem E. 45, 8
Betriacum E. 7, 2
Bithyniae 16, 12. apud B.-am E. 41, 7
Britannos 20, 9. -iae 4, 2. 20, 27. 24, 4. -am 20, 18. 39, 21. E. 41, 2. 47, 7. in B.-a E. 20, 4
Britannicum E. 4, 7
Bubaliae E. 29, 1
Byzantium E. 41, 5. in B.-o E. 41, 17

Caesarea (Syriae urbs) 24, 1
Campania E. 10, 12. -am 16, 2
Cantabros E. 1, 7
Capitolium 9, 7. 11, 4. E. 9, 8. -i E. 13, 10. -o 8, 5
Cappadocas 2, 3. E. 2, 8
Capreas insulam 2, 2
Carnuto in Pannonia 16, 13
Carporum natio 39, 43
Carras E. 21, 4
Carthago 16, 12. 39, 45. -inem 26, 2. 40, 19. E. 40, 2
Cattorum manu 11, 4. -os E. 1, 7.
Chalcedona 41, 8 [11, 2
apud Cibalas E. 41, 5. 45, 2
Cilicia E. 9, 13
Cirtae oppido 40, 28
aqua Claudia E. 4, 4
Claudii monumenta E. 9, 8
per Coelium montem 35, 6
apud Coenofrurium 35, 8
Commagene E. 9, 13
Concordiam E. 16, 5
Constantina 40, 28
Constantinopolim E. 35, 8. 44, 4. 48, 20. -i E. 41, 17
Cottias Alpes 5, 2. E. 5, 4
apud Cremonam 8, 5
Cretenses 12, 1
Ctesiphonta E. 38, 3. -tem E. 27, 2
lacum Curtium 6, 3. E. 6, 4
Cyprum insulam 41, 11
apud Cyzicenos 20, 8

Daciam E. 35, 1. Dacia Ripensi E. 40, 16. 47, 3
Dacorum 13, 3. -is 11, 4. E. 2, 9
Dalmata E. 39, 1. -as E. 1, 7. 35, 3. intra D.-ias E. 4, 4
Danubius 4, 2. -o 13, 4. -um 29, 4. 40, 9. 41, 18. in D.-o E. 41, 13
Dioclea E. 39, 1

Eboraci, Britanniae municipio
apud Edessam E. 21, 4 [20, 27
Ephesus 16, 2
Epiri ortus 3, 16

Etruriā accitus 32, 4
Etruscorum 28, 8
Euphratem 13, 3. -e E. 24, 2

Ferentano oppido E. 7, 1
per Flaminiam 9, 8. E. 9, 10
fanum Fortunae E. 35, 2
Francorum gentes 33, 3

Gaetulorum 2, 3. E. 2, 8
Gallia E. 2, 9. Galliae 38, 2. 39, 30. E. 13, 3. 47, 2. -am 37, 3. E. 16, 3. in G.-am 13, 3. 24, 2. 39, 19. 42, 10. E. 1, 7. 47, 7. per G.-am 4, 2. 33, 8. 39, 17. -ā 33, 3. 35, 3. a G.-a 33, 1. e G.-a 7, 2. E. 21, 2. in G.-a 20, 9. 42, 15. E. 20, 2. 32, 3. Gallias 42, 9. E. 48, 6. per G.-as 40, 16. apud G.-as E. 42, 13. in G.-is E. 35, 7. 39, 3
Gallicanis E. 42, 15
Gallieni sepulcro E. 40, 3
Gallorum 16, 13. -os 42, 17. E. 35, 2. 37, 3
Garamantes 1, 7. E. 1, 9
scalas Gemonias 8, 6. 33, 31. E. 8, 4
Germaniae 1, 2. in G.-am 3, 11. G.-am superiorem E. 11, 9
Germanorum 24, 2. 33, 6. 33, 8. -is 35, 3. 39, 20. 42, 17. -os 26, 1. 33, 1. E. 11, 2
Germanicianis legionibus 8, 3
Getarum E. 1, 7
Girba E. 31, 1
Gordiani sepulcrum E. 27, 3
Gothi 33, 3. -orum 29, 2. 41, 13. -is E. 46, 2. 3. 47, 3. -os 34, 3.
Graeciae 35, 7 [E. 48, 5
Graeci E. 16, 5. -orum 3, 12. 5, 5. 11, 5. 14, 1. E. 11, 7. 42, 5. -is E. 14, 2
Graium nomen E. 39, 1

apud Helenam E. 41, 23
Heracliam E. 35, 8

Hispaniae 13, 1. -ae 5, 15. E. 5, 6. -am 33, 3. ab H.-a E. 47, 3
Hiulcam paludem E. 41, 5
Hunnis E. 47, 3. -os E. 48, 5
Hyrcani E. 15, 4

Ianum (aedem) 1, 3
Illyricum 39, 26. E. 16, 3. 41, 20. -i 39, 30. 40, 8. -o 13, 6. -um 39, 9. in I.-um 33, 1. -o 1, 2. in I.-o 37, 2. -orum 40, 1
Illyrios 29, 1. 41, 26
Indi 1, 7. E. 1, 9. 15, 4
ad Indiam E. 35, 2
Indum 13, 2
Interamnae 31, 2. apud I.-am
Istrum 13, 3. 33, 3 [E. 31, 1
Italia 39, 30. -ae 39, 9. 39, 31. -am 13, 11. 27, 3. 33, 3. 35, 2. 40, 1. 40, 16. ad I.-am 42, 5. in I.-am 8, 5. 9, 11. E. 42, 5. per I.-am 11, 12. 40, 20. E. 11, 15. 16, 3. 40, 1. 41, 20. -ā 40, 9. in I.-ā 41, 1. E. 35, 2. 39, 2
Italicā urbe Hispaniae 13, 1. stirpis Italae E. 14, 1
Iudaeae E. 4, 7
Iudaei 9, 10. -orum 8, 1. 42, 4

e Lanuvino municipio 15, 2
Laterani E. 20, 6.
itinere Lavicano E. 40, 2
Lepti oppido 20, 19. apud L.-im E. 20, 8
apud Lorios 16, 3. E. 15, 7
Lucaniae 35, 5. E. 35, 7
Lugduni 20, 8. E. 21, 1. apud L.-um 20, 2. 42, 6

Macedonas 29, 2. 33, 8. apud M.-as E. 32, 4
Macedoniam E. 35, 1. 41, 20
Marcomanni 39, 43. -os 16, 9.
Marcum 39, 1 [-orum E. 33, 1
apud Massiliam E. 40, 5
Mauri 4, 2. E. 4, 4. apud Mauritaniam E. 45, 7. Maurus E. 31, 2
Mediolanensis E. 19, 1
Mediolanum 39, 45. -i E. 32, 4. urbe 33, 32. -um 33, 18. E. 33, 2. 41, 4. 48, 19
Menapiae 39, 20
in insula Meninge E. 31, 1
Mesopotamia 4, 2. -am 33, 3. in M.-am 38, 2. 39, 33. per M.-am 32, 5. in M.-a E. 32, 5
amnem Metaurum E. 35, 2
pontem Milvium 19, 4. 40, 23. p.-e Mulvio E. 40, 7
Minervae aedes 12, 2
Mogontiacorum 33, 8. apud M.-um E. 32, 4
Moenum amnem 21, 2
Moesia E. 2, 9. -ae 8, 2. -am 39, 11. in M.-a E. 31, 1. 32, 3. M.-ae superioris 41, 26. apud M.-am superiorem E. 37, 3
Moesorum 37, 3
apud Mopsocrenen E. 42, 17
Mursiae 33, 2. apud M.-am E. 41, 25. 42, 4. Mursina labes 33, 2
Musulamiorum 4, 2. E. 4, 4

Narbone 39, 12. N.-ae E. 38, 1
Narniam E. 31, 2
oppido Narniensi E. 12, 1
Nicaea 41, 19
Nicomedia (Bithyniae) 16, 12 bis. 39, 45. -ae 41, 16. apud N.-am
Nili E. 1, 4 [E. 39, 5
Nolae 1, 2. E. 1, 26

Oceani 20, 18. maris O.-i 3, 11
Ocricolum E. 31, 2
Orienti 33, 3. -em 39, 22. 42, 9. E. 16, 3. 41, 20. in O.-e E. 8, 3. 37, 2. ad O.-em 28, 1. 41, 1. per O.-em 4, 2. 37, 3. E. 40, 1. 18
Ostiam 4, 11. -ā 4, 2

aedes Pacis 9, 7. E. 9, 8
Palaestina E. 9, 13. -ae 9, 11
Palatinas aedes E. 6, 2
Pannoniae 16, 13. -as 37, 3

Pannonici 8, 2. -icis 40, 17
Pannonio E. 41, 10. -os 33, 2. 40, 9. E. 1, 7. 37, 3
Parthiae 38, 3
Parthi 33, 3. E. 43, 2. -orum 5, 14. 9, 10. E. 9, 12. 20, 6. -os E. 2, 9. 32, 5
Pelsone lacu 40, 9
Persae 16, 4. 39, 22. E. 1, 8. 5, 8. -arum 13, 3. 20, 14. 24, 2. 32, 4. 38, 2. 39, 33. 40, 13. 42, 21. E. 9, 18. 32, 5. in P.-as 27, 7. 35, 1. 41, 16. E. 43, 1. -is E. 48, 5
Persici imperii E. 27, 3
Persidem E. 42, 8. a P.-e E. 43, 4
Pertunsa E. 9, 10
Philippopoli 28, 1
Phoenices E. 23, 2
Phryx E. 40, 19
Piceni E. 14, 1
Placentiam E. 7, 2. 35, 2
Poenorum 16, 12. apud P.-os 40, 17
ab usque Pontico mari 13, 3
Pontus Polemoniacus 5, 2. E. 5, 4. -um 5, 2
Ponti fretum 39, 3. -um E. 5, 4
a freto Propontidis E. 41, 20
Punicā eloquentiā E. 1, 7
Puteolano sinu E. 3, 9
Pyrenaeo E. 41, 23

Quados 17, 2. -orum E. 45, 8
Quinquegentanae nationes 39, 22

apud Raetias 31, 4. per R.-as 33, 17
Raetis 1, 2. -os E. 1, 7
Ravennae 40, 17
Reatinis maioribus 8, 4
Rhenus 4, 2. -um E. 1, 13
Roma E. 5, 9. -ae 1, 1. 6. 2, 4. 3, 20. 4, 11. 5, 17. 9, 7. 11, 12. 13, 5. 17, 3. 26, 5. 27, 6. 28, 11. 29, 1. 31, 1. 33, 15. 35, 7. 40, 5. 42, 6. E. 1, 1. 28. 4, 4. 10, 12. 11, 2. 15. 28, 3. 40, 3. 42, 3. urbi Romae 40, 25. -am 6, 1. 14, 1. 20, 30. 33. 21, 4. 6. 23, 1. 26, 6. 27, 7. 28, 1. 33, 5. 17 35, 7. 40, 8. 23. E. 1, 18. 9, 8. 11, 15. 13, 11. 16, 13. 21, 4. 23, 3. urbem Romam 11, 13. 41, 17. E. 31, 2. -ā 29, 3. in urbe Roma E. 35, 4. 41, 2
Romanus: apud R.-os E. 35, 5. populus R.-us 41, 17. -o -o E. 1, 7. R.-i imperii E. 27, 3. imperio R.-o 4, 2. orbis R.-i 13, 6. 41, 2. E. 39, 1. 41, 19. 43, 1. R.-i orbis 33, 33. R.-um orbem E. 35, 2. status R.-i 39, 48. E. 16, 2. R.-um statum 24, 9. statu R.-o E. 13, 10. civitas R.-a 16, 12. plebi R.-ae 35, 7. 42, 7. plebem R.-am 21, 1. a plebe R.-a E. 15, 9. rem R.-am 33, 3. 11. R.-a respublica E. 9, 16. R.-ae urbis E. 28, 2. R.-ae vires E. 42, 4. vires R.-as 13, 3. ius R.-um 9, 8. iuris R.-i 2, 3. 39, 16. iure R.-o 1, 3. R. exercitus E. 1, 13. R.-i fasces 39, 36. R.-o militi E. 47, 6. in R.-um morem E. 39, 1. R.-is moribus E. 35, 5. nomine R.-o E. 47, 3. R.-ae possessioni E. 42, 14. R.-a virtus E. 3, 14. R.-a culmina 39, 45
Romulianum E. 40, 16

in Sabaria E. 19, 2
apud Sabinos E. 10, 15
Salonae E. 39, 6
Sanguinarium pontem E. 31, 2
? Sardonios 13, 3
Sarmatarum 41, 13. 42, 22. -is E. 2, 9
Saxa rubra 40, 23
Scythae 1, 7. E. 1, 9
apud Sequanos 12, 2
Sicilia vicus Britanniae 24, 4
agri Singidonensis E. 44, 1
Sirmiensium vico 29, 1
apud Sirmium 37, 4. E. 37, 3. 48, 1. S.-ii E. 37, 4. 47, 2. S.-o E. 40, 10

apud Spoletium E. 31, 2 (bis)
Sueborum 2, 4. E. 2, 8. -os E. 1, 7
Suranae (thermae) 13, 8
Syra muliere E. 40, 12
Syri 23, 1
Syria E. 9, 13. S. cui Palaestinae nomen 9, 10. -ae 13, 11. 19, 4. 24, 1. -am 21, 5. per S.-am 29, 2
Syriacae cohortes 8, 3

Taifalis E. 47, 3
Tarentum E. 12, 6
Tarraconensium oppido 33, 3
apud Tarsum 37, 1. 41, 1. E. 36, 1. 40, 8
Tauri montis E. 42, 17
Thesiphonta 38, 3
Thracia 27, 3. -ae 29, 2. 40, 8. -am 33, 3. E. 41, 20. 47, 3
Thracas 41, 8
Thraconites (Arabs) 28, 1
apud Thydri oppidum 26, 1
Tiberis 32, 3. E. 13, 12. -is (gen.) 40, 23. T.-im E. 23, 6. in T.-im 8, 6. trans T.-im 28, 1
Tibur 14, 5
Ticini 33, 28. E. 34, 2. apud T.-um E. 42, 5
Ticinensibus campis E. 35, 2
Trachia E. 9, 13
Transalpinis 42, 17
Trebellicae 25, 1
ad Tres Tabernas E. 40, 3
Tripolis 41, 19. -i 20, 19
ex urbe Tudertina E. 13, 1
Tyanae 36, 2

Urbs-Roma passim

Valeriam provinciam 40, 10
Vendobonae 16, 14. apud Bendobonam E. 10, 12
Venetiae 16, 9
Venetos 39, 10
Veronae 28, 10. E. 28, 2. apud V.-am 40, 20
Veronensi proelio 7, 2. in campis V.-ibus E. 38, 6
Vesubius E. 10, 12
apud Viennam E. 48, 7
Vindelicos E. 1, 7

b) Nomina personalia

Achilleus 39, 23. 38. E. 39, 3
Adamantiae E. 42, 20
Adiabenicus *v.* Septimius Severus
Aelianus E. 32, 4
Aelius *v.* Hadrianus
Aelius: Lucio Aelio Caesari 14, 5. Aelio Caesaro 14, 10
Aemilianus 31, 3. E. 31, 1. 2. Aemilius Ae. 31, 1. Aemilio 31, 2. Aemilianus E. 32, 4
Aenobarbus E. 5, 1
Aggarus 20, 14
Agrippa 3, 2. E. 1, 16. A. E. 1, 27
Agrippina 4, 10. 5, 1
Albinus 20, 11. E. 20, 2. Clodium A.-um 20, 8
Alexander (Severus) 23, 2. 24, 9. 29, 2. E. 23, 4. 24, 1. 4. Aurelio A.-o 24, 1. Severi cognomen 24, 4. — A. apud Poenos pro praefecto gerens 40, 17. 28. E. 40, 2. 6. 20. — A. Macedo E. 21, 4 ter. 35, 2 bis. 40, 17
Allectus 39, 40
Amandus 39, 17
Anatolius 13, 6
Annibalianus E. 41, 20
Annius *v.* Verus
Antinous 14, 7
Antoninianas (talares) 21, 1
Antonini: inter Antoninos 21, 6
Antoninus: Arrius A. E. 12, 3. Aurelius A. Pius: Antoninum 14, 11. Aurelio A.-o 15, 1. A.-us Fulvius seu Boionius dictus postea etiam Pius cognominatus E. 15, 1. — M. Aurelius A.: A. A. 16, 1. M. A. A. E. 16, 1. 7. 17, 1. *v.* Com-

modus. Caracalla: -i 20, 30. -us 21, 1. Aurelius A. Bassianus Carac. E. 21, 1. — A. filius Macrini 22, 2. — M. A. Heliogabalus: Marcus Antoninus 23, 1. E. 23, 1
Antonius 1, 3. E. 1, 30. — A. E. 11, 9. *v.* Gordianus
Anulinus 39, 1
Anullinus E. 20, 6
Aper 38, 6. 39, 13. E. 38, 4. 5
Arabicus *v.* Septimius Severus
Arbogastes E. 48, 7 bis
Arcadio E. 47, 1. 48, 19
Archelaus 2, 3. E. 2, 8
Aristobulus 39, 14
Armentarius 39, 24. 40, 1. E. 39, 2. 40, 1. 15. 18
Arrius Antoninus E. 12, 3
Asclepiodotus 39, 42
Attalus 33, 6
Attitianus 33, 12. 13
Augustus 1, 1. 2, 1. 4. 3, 2. 8, 7. 39, 25. E. 1. 1. 2. 2, 3. 8, 6. 9, 16. 12 12. 48, 14. (divisa nomina Caesarum et Augusti 13, 12)
Aulus *v.* Pertinax, Vitellius
Aurelianus 33, 21. 35, 1. 4. 36, 1. 2. 39, 28. 43. E. 35, 1. 4. 8
Aurelii clarissimi senatoris E. 35, 1
Aurelius *v.* Antoninus (Pius) Antoninus. M. Aurelius A.: Aurelius 16, 3. Antoninus. Caracalla, Alexander Severus, Commodus, Heliogabalus, Maximianus
Aureolus 33, 17. 18. 20. E. 32, 4. 33, 2 bis. 34, 2

Balbinus *v.* Caecilius.
Basilius: Gallonius B. E. 34, 2
Bassiana E. 23, 3
Bassianus (filius Septimii Severi) 20, 25. 30 bis. 33. 23, 1. 24, 8. B. Soemeae avus E. 23, 2
Bassus E. 20, 6. Pomponius B.
Berenice E. 10, 4. 7 [E. 34, 3
Biberius E. 2, 2
Boionius: M. B., qui Aurelius Antoninus habetur 16, 1. M. Boionius 41, 20. E. 15, 1
Bonosus 37, 3. E. 37, 2
Brutus 3, 14. — Brutus 29, 4

Caecilius (recte Caelius) Balbinus 26, 7. 27, 6. E. 26, 2
Caecina E. 10, 4
Caesar: C. Julius C.: Caesaris 1, 1. E. 1, 2. Gaius C. cognomento Caligula 3, 1. Gaius C. = Octavianus E. 1, 2. 2, 1
Caesares: gentem Caesarum 3, 16. Caesarum genti 5, 17. Caesarum gens 8, 7. E. 4, 2. 8, 6
Caldius E. 2, 2
Caligula 3, 1. 7. 17. 4, 3. 39, 4. E. 2, 10. 3, 1. 2. 4, 1. 11, 6
Calocerus 41, 11
Calpurnius Crassus E. 12, 6
Camillus Scribonianus E. 4, 4
Caracalla 21, 1. E. 21, 1. 2. 23, 1
Carausius 39, 20. 39
Carinus 38, 1. 39, 9. 11. 17. E. 38, 2. 6. 7.
Carus 38, 1. 39, 10. 12. E. 38, 1
Casperius E. 12, 8
Cassius E. 16, 11. *v.* Postumus
Catullus E. 12, 5
Cereali consule 16, 12
Chaerea 3, 14
Chrestius E. 41, 22
Cilo E. 20, 6
Cinna E. 48, 12
Claudius 4, 1. 9. 9, 7. Claudius Titus 3, 16. E. 4, 1
Claudius 33, 27. 28. 32. 34, 1. E. 34, 1. 2. 3. *v.* Iulianus, Tiberius
Clodianus E. 11, 11
Clodius *v.* Albinus, Pupienus
Cocceius *v.* Nerva
Colobius E. 32, 1 [E. 17, 1
Commodus 16, 9. 17, 3. 7. 20, 9. 30.

Constans 41, 13. 23. E. 41, 19. 20. 21. 22. 23
Constantia E. 41, 4
Constantina E. 42, 1
Constantinus 34, 7. 40, 2. 14. 22. 41, 4. E. 14, 11. 39, 7. 40, 1 bis. 5. 6. 7. 12. 41, 1 bis. 5 bis. 7. 11. 19. 25. 42, 3. C. (Constantini filius) 41, 6. 22. E. 41, 4. 19. C. iunior E. 41, 20. 21 bis.
Constantius (Constantini pater) 34, 7. 39, 30. 42. 40, 1. 3. 11. Iulium Constantinum 39, 24. E. 39, 2 bis. 40, 2. 12. 41, 2 bis. 3. C. (Constantini filius) 41, 10. 42, 1. 9. 10. 15. Julius C. 42, 20. E. 41, 19 20. 25. 42, 1. 9. 12. 16. 17
Cornelius E. 6, 2. *v.* Valerianus
Cosdroe 13, 3
Cottio rege 5, 2. E. 5, 4
Crassus E. 12, 6
Crispus 41, 6. E. 41, 4. 11
Crocus E. 41, 3
Curios 18, 1
Cyrus 40, 13

Daca E. 40, 18
Dalmatius (Probi pater) E. 37, 1. — D. 41, 15. 22. Delm. E. 41, 15. 18. 20
Decibalo rege 13, 3
Decentius 42, 9. E. 42, 2. 8
Decius 28, 10. 29, 1. 3. E. 29, 1. Decii 29, 4. 5. 34, 2. D. filius 29, 2
Diadumenus 22, 1. E. 22, 1
Didius *v.* Iulianus
Diocles E. 39, 1
Diocletianus 39, 11. 25. Valerius D. 39, 1. Valerius 39, 8. 13. 18. 29. 30. 36. 46
Domitia E. 11, 11
Domitianus 9, 4. 11, 1. 3. 13, 5. 39, 4. E. 10, 11. 11, 1. 10. 12. 12, 2. 5 bis. 6
Domitilla E. 10, 1. 11, 1
Domitius 26, 5. D. (Neronis pater) 5, 1. E. 5, 1. *v.* Nero, Ulpianus
Drusus 3, 2. E. 1, 23. 4, 1
Drysadae (Drysudae *p*) 4, 2

Epaphroditus E. 5, 7
Equitius Probus E. 36, 2. Equitius E. 45, 10
Etruscus 29, 1
Eugenius E. 48, 7 bis
Euphranores E. 14, 2
Eusebia E. 42, 20
Eutropia E. 40, 12. 42, 3

Fabricii 18, 1
Fausta E. 40, 12. 41, 11. 12
Faustinus 35, 4
Felicissimus 35, 6
Felix E. 4, 7
Firmus E. 45, 7
Flaviae genti 40, 28
Flavius 40, 26. 41, 2, 6. 42, 6
Florianus E. 36, 2 bis
Fulvius E. 15, 1
Funarius E. 45, 2

Gaetulicus E. 6, 3
Gaiso E. 41, 23
Gaius *v.* Caesar, Caligula, Iulius, Maximinus, Saturninus
Galba 5, 15. 6, 1. 3. 8, 2. E. 5, 6. 7. 6, 1. 3
Galerius Maximinianus 39, 24. 30. 40, 28. 42, 19. E. 39, 2. 6. 40, 1. 4. 14. 15. 18. 41, 2. *v.* Maximianus *et* Armentarius
Gallienus 32, 3. 33, 1. 15. 18. 20. 27. 29. 31 s. 35, 7. 37, 6. E. 32, 2 bis. 3. 33, 1. 34, 2. 40, 3
Gallonium Basilium E. 34, 2
Gallus 30, 1 bis. 2. E. 30, 1. Gallus 42, 9. 13. E. 42, 1. 9. 12
Gentianus E. 18, 4
Germanicus 3, 2. E. 3, 2. 4, 10. G. (Domitianus) 11, 4
Geta 20, 30. 32, 33. E. 20, 3. 21, 3
Gnaeus *v.* Pompeius
Gordianus: Antonius G. 26, 1. G. 26, 5 6. 27, 1. E. 26, 1. 27, 1. G. (Gordiani filius) 27, 1. 6. E. 26, 1. G. (nepos Gordiani) E. 27, 1
Gorgoniae E. 42, 20

Graeculus E. 14, 2
Gratianus E. 45, 2. 4. 47, 1. 4. 7 bis. 48, 1. 6

Hadrianus 14, 1. 8. 31, 11. E. (Adr.) 11, 15. 14, 1. 15, 2. 45, 5. Adrianus principis pater E. 14, 1
Hannibal 37, 2
Helena E. 41, 2. 12
Helianus 39, 17
Heliogabalus 23, 1 bis. 24, 6. E. 23, 1. 2 bis
Helvius *v.* Pertinax: Helvium 20, 1
Herculius (Maximianus) 39, 18. 19. 21. 25. 30. 46. 48. 40, 5. 21. E. 39, 2. 6. 40, 3. 5. 10. 14. *v.* Maximianus
Hipparchus 41, 20
Honorius E. 48, 19. H. (Theodosii pater) E. 48, 1
Hostilianus 30, 1. 2. E. 30, 2

Icelius E. 6, 2
Ingebus 33, 2
Iotapianus 29, 2
Iovianus E. 44, 1. 2
Iovius (Diocletianus) 39, 18. 33. 40, 1. 8
Iulia: I. familia E. 1, 2. I. (Augusti filia) 39, 25. I. (Caracallae noverca) 21, 3
Iulianus 39, 10. 22. E. Sab. I. 38, 6. 39, 3. 4. Didius an Salvius I. 19, 1. Didio 18, 2. E. 18, 2. 19, 1. 3. I. Caesar 42, 17. Claudius I. E. 42, 12. 16. 43, 1
Iulius: Gaius I. E. 5, 6. *v.* Constantius (Constantini pater), Constantius (Constantini filius), Maximinus, Philippus, Saturninus, Valens.
Iunius *v.* Mauricus

Laelianus 33, 8 bis.
Lappius *v.* Norbanus
Lateranus E. 20, 6
Latienus: C. L. Postumus E. 32, 3
Licinianus 41, 6. E. 41, 4
Licinius 40, 8. 41, 1. 2. 5. 6. 8. E. 39, 7. 40, 2. 9. 41, 1. 4 bis. 5 ter. 7. 8. *v.* Gallienus, Mucianus, Valerianus
Livia E. 1, 23 bis. 27. 2, 1
Lollius Gentianus E. 18, 4
Lucinianus: Valens L. E. 29, 4
Lucius *v.* Aelius, Priscus, Verus, Vitellius

Macrinus: Opilius M. 22, 1. Opilii 23, 2. E. 22, 1
Maecenas E. 1, 16
Magnentius 41, 23. 25. 42, 6. 9. 15. E. 41, 22 bis. 42, 2. 3. 4. 5. 17
Magnentianis 42, 8
Mammaea 24, 6. E. 24, 5
Marcellinus E. 41, 22 bis
Marcellus (= Alexander Sev.) E. 23, 4
Marcia E. 17, 4
Marcomarus 16, 13
Marcus 16, 9. 20, 30. 27, 7. *v.* Antoninus: M. Aurelius A.: M. Boionium, qui Aurelius Antoninus habetur 16, 1. — Antoninus: M. A. Heliogabalus, Philippus
Marius 33, 11. 39, 6. E. 48, 12
Marius 33, 9. 11. 39, 6
Marobodus 2, 4. E. 2, 8
Martinianus 41, 9. E. 41, 6. 7
Mauricus E. 12, 5 bis
Maxentius 40, 5. 7. 17. 19. 23. E. 39, 7. 40, 2. 12. 13
Maximianus 33, 17. E. 39, 2. Galerius M. 39, 24. M.-o 39, 33. E. 39, 2. 40, 4. *v.* Herculius
Maximini: Iulii Maximini (pater et filius) 27, 3
Maximinus 40, 1. 41, 1. E. 39, 7. 40, 1. 7. Galerius M. *v.* Daca. C. Julius M. 25, 1. E. 24, 3. 25, 1

Maximus E. 47, 7. 48, 6 bis.
Mero E. 2, 2
Merobaudes E. 45, 10
Messalina 4, 5. E. 4, 5
Mettius E. 9, 14
Minervina E. 41, 4
Mucapor 36, 2
Mucianus E. 9, 3

Narcissus E. 4, 8
Narseus 39, 25
Naso E. 1, 24
Neophytus E. 5, 7
Nepotianus 42, 6. E. 42, 3
Nero 5, 1. 2. 7, 1. 8, 1. 27, 7. E. 4, 12. 5, 1. 2. 7. 10, 5 (= Titus) *v.* Claudius Tiberius N. Nerone Tiberio 39, 25. N. (Claudii patruus) 3, 17
Nerva 12, 1. 13, 10. E. 11, 15. 12, 1. 8. 13, 12
Niger: Pescennium Nigrum 20, 8. E. 19, 2. 20, 2
Norbanus Lappius E. 11, 10
Numa 1, 3. Pompilii Numae 14, 2. E. 15, 3
Numerianus 38, 1. 2. 6. 39, 13. E. 38, 2. 4

Octavia E. 5, 5
Octavianus 1, 1. 3, 3. E. 1, 2. 2, 1
Octavius 1, 1. E. 1, 2
Olympias E. 40, 17
Opilius *v.* Macrinus
Otho 6, 2. 8, 3. Salvius Otho 7, 1. E. 6, 4. 7, 1
Ovidius E. 1, 24

Pallas E. 4, 8
Papinianus 20, 33
Paris E. 11, 11
Parthenius E. 11, 11. 12, 2. 8
Parthicus *v.* Septimius Severus
Patricius 42, 11
Paullus 24, 6
Perpenna Hostilianus E. 30, 2
Pertinax 20, 1. 9. Aulus Helvius P. 17, 10. E. 18, 1. 6. P. (Septimii Severi cognomen) 20, 10
Pescennius *v.* Niger
Petronius E. 12, 8
Phaon E. 5, 7
Philippus 28, 6. E. 27, 2. Marcus Ph. 27, 8. M. Iulius Ph. 28, 1. E. 28, 1. 4. Ph. (Philippi filius) 28, 1. Ph. consul 28, 2
Phoenix avis 4, 14
Pipa 33, 6. E. 33, 1
Piso 6, 2
Pius E. 15, 1
Plotina 13, 13. E. 42, 21
Polemo 5, 2. E. 5, 4
Polybius E. 4, 8
Polycletus 14, 2
Pompeia *v.* Plotina
Pompeius: Gnaeus P. 42, 22
Pompilius *v.* Numa
Pomponius Bassus E. 34, 3
Pomposianus E. 9, 14
Poppaea E. 5, 5
Possidonius E. 4, 7
Postumus 33, 7. 12. E. 32, 3
Priscus 29, 3. L. P. 29, 2. *v.* Tarquinius
Probus 37, 2. 38, 2. 39, 28. E. 36, 2. 37, 1
Procopius E. 46, 4
Proculus E. 37, 2
Pupienus 27, 4. Clodius P. 26, 7 Clodio 27, 6. — E. 26, 2
Quintillus E. 34, 5

Regalianus 33, 2
Regillianus E. 32, 3
Regulus E 12, 10
Romula E. 40, 16
Romulus 24, 8. 35, 12. E. 16, 14
Rufius *v.* Volusianus

Sabina E. 14, 8. *v.* Poppaea
Sabinus 8, 5. E. 8, 3. *v.* Iulianus
Salonina 33, 6. E. 33, 1

Saloninus 33, 3. Salonianus E. 33, 1
Salvius *v.* Otho, Iulianus
Sapor 32, 4. E. 32, 5
Saturninus 37, 3. E. 37, 2. S. C. Iulius E. 28, 3
Scaeva 17, 5. 6
Scribonia E. 1, 23
Scribonianus E. 4, 4
Septimius Severus 19, 4. Sept. 20, 1. 24, 8. Severus 20, 6. 41, 20. E. 19, 2. 3. 20, 1. 3. 21, 1. Cognomina: Pertinax 20, 10; Arabicus, Adiabenicus, Parthicus 20, 17
Septimius E. 35, 3
Severus (Caesar) 40, 1. 6. E. 40, 1. 3. S. *v.* Septimius, Alexander
Sibyllini libri 34, 3
Silvanus 42, 14. 15. E. 42, 10
Soemea E. 23, 1 bis
Sporus E. 5, 7
Stephanus E. 11, 11
Suburanus 13, 9
Sulpicii 6, 1. E. 6, 1
Sura 13, 8. E. 13, 6
Sylla E. 48, 12

Tacfarinas 2, 3
Tacitus 36, 1. 2. 6. E. 36, 1
Tarquinius: Priscus T. 4, 15. 11, 12. E. 4, 11. T. (Superbus) 3, 14
Taurinus E. 24, 2
Tetricus 33, 14. 35, 3. 4. E. 35, 7. T. (Tetrici filius) 33, 14
Theodora E. 39, 2. 40, 12
Theodorus E. 48, 4
Theodosius E. 47, 1. 3. 48, 1. 5. 8
Thermantia E. 48, 3
Tiberinus E. 23, 7
Tiberius: Claudius Tiberius Nero 2, 1. E. 2, 1. Claudio 3, 1. Nerone Tiberio 39, 25. Tiberius 42, 19. — E. 1, 23. 2, 1. 2. 4, 1
Tigranes 42, 22
Titus 9, 4. 10. 10, 1. E. 10, 1. 11, 1. Claudius Titus 3, 16. E. 4, 1
Trachala E. 41, 16
Tractitius E. 23, 7
Traianus 5, 2. 13, 13. 33, 3. E. 5, 2. 11, 15. 12, 9. 13, 1 ter. 13. 14, 1. 41, 13. 42, 21. 48, 1. 8. 10. Ulpius Tr. 13, 1. E. 13, 1
Traius E. 13, 1

Ulpianus: Domitius U. 24, 6.
Ulpius E. 13, 1

Valens 29, 3. E. 29, 5. — V. E. 32, 4. — V. E. 40, 2. 9. — V. E. 45, 4. 46, 1. 2. 48, 5
Valentinianus E. 45, 1. 3. 5. 8. 10. 46, 1. 47, 1. 48, 7
Valerianus: Licinius V. 32, 1. E. 32, 1. 5. V. 33, 2. Cornelius V. E. 32, 2. 33, 1
Valerius *v.* Diocletianus
Varius *v.* Heliogabalus
Varronianus E. 44, 1
Veiento E. 12, 5
Verus: Lucius V. 16, 3. Lucius 16, 5. 9. L. Annius V. E. 16, 5 bis.
Vespasianus 8, 1. 3. 4. 5. 9, 1. E. 8, 3 bis. 9, 1. 11, 1. *v.* Titus
Vetranio 41, 26. E. 41, 25
Vibius *v.* Gallus
Victor E. 48, 6
Victoria 33, 14
Victorinus 33, 12. 14. E. 34, 3
Vimius 3, 16
Virgilius E. 1, 16
Vitellius 7, 2. 8, 3. 5. Aulus V. 8, 1. E. 7, 2. 8, 1. 3. 9, 2 L. V. E. 8, 1
Vologesus 9, 10. 16, 4. E. 9, 12 (Vologeses)
Volusianus (Galli filius) 30, 1. 2. E. 30, 1. Rufius V. 40, 18

Xerxes 24, 2

B. INDEX VERBORUM NOTABILIUM

I. ORIGO

abiecerunt 20, 3. abiecti 20, 4. abici 20, 2
ad perfectum 1, 9
affectam ultimo aetatis 10, 1
aliquantulum 16, 3
amplius grata 10, 3
annectere se Saturno 3, 3
ascivisse 14, 1. -vit 8, 1. -itam 9, 5. -ito 23, 1
(asseveravit *tit.*)
attraherent 22, 2
at vero 6, 4. 7, 1. 9, 2. 10, 4. 12, 1. 3. 13, 5. 16, 2. 5. 19, 5. 20, 1. 21, 1. 22, 2. 23, 5
auspicanti sibi 23, 3
avitas iniurias 19, 4

capaces liberalis disciplinae 21, 3
ceteris suorum 10, 5
circa 10, 1. 14, 2. 18, 5. 20, 3. circa quam 20, 4. circa peritiam praecipuus 1, 9
circumquaque 17, 6
cognominasse 12, 4. -avit 13, 4. 17, 1
colligi 7, 2
collusoribus 3, 5
comesset 12, 3. comestas 12, 4. comesturos 12, 1
comperto (*abs.*) 21, 4
compositam vitam 3, 2
confusione 14, 2
consistant 20, 2

decimam 6, 5. 6. 7
declinato nomine 15, 5
dein post 14, 3. d. postea 15, 5
deperiit 18, 1
desponsata fuerat 13, 4
devenisse 9, 4. -et 1, 3. 2, 4. 3, 1. 7
diminutionem 15, 5
disceptatione 17, 4
disceptatores 23, 1
discurrerunt 22, 1
dispendium ferens 6, 3
durio equo 1, 7

ediscendarum litterarum 21, 3
edoceo *passim*
edulibus 12, 1
eduxit ad compositam vitam 3, 2
effulsisset 14, 3
emenso mari 9, 4
ex ea significatione 1, 7. ex persona Veneris 1, 5
excellentissimae 6, 4
exhiberi 19, 6
extulisse (= exposuisse) 10, 1

fabricatis navibus 9, 1
faciunt (= nominant) 4, 1. restitui fecit 6, 4
farreis mensis 10, 5. -os orbes 12, 1
fatis aditis 10, 1
fici arborem 20, 3
formandos mores 1, 2
furacissimus 6, 2

gratantem 7, 4

hodieque 3, 5. 6. 8, 2
homines sui 7, 1

identidem (= iterum) 17, 2
impartiendos 6, 6
incunctanter 13, 1
incutiendae 3, 4
infuscato aere 14, 2
ingessisse cibum 20, 4
inquisito (*abs.*) 13, 2
insinuans 3, 3. -avit se 5, 3
inspectante 20, 4
instituisset 14, 1. 15, 1
instruendam vitam 1, 2

integumento 13, 1
intulerat ritum 3, 3. sic intulit 3, 7. 9, 7
invasissent (= devoravissent) 11, 1
involutis 13, 1

laverit (*intr.*) 12, 4
liberalis disciplinae 21, 3
loci 20, 4

magistrum patrii pecoris 16, 1. -o pastorum 19, 7
manavit Iulia familia 15, 5
militariter 13, 1
mordicus sublatum 22, 2
Musa testatur 1, 1
mysteria 8, 6

naviam 5, 5
navigii (= navigationis) 10, 4
nec non et 9, 1. nec non etiam 8, 5 (neotericorum *tit.*)
nequitiae versutus 6, 2
nobile armentum 7, 1
noxae dedit 6, 4

obduxisse 12, 2
obhaesisse 20, 3
onerosa 15, 2

pensitari 22, 2
per hoc 8, 3
permensus 9, 6
permissus ire 9, 1. -os vivere 4, 3. cui cum p.-um esset ire 9, 2
pleno ritu 12, 2
ponunt optionem 5, 5
postquam *c. coni.* 17, 4. 22, 3
praecinere 10, 1
praestringerentur 14, 2
praevalentem ceteris 7, 2 (proclamans 23 *fin.*)
profanavit decimam 6, 5. -ari dec. 6, 6. 7
proventura 23, 4
proviso (*abl.*) 14, 3

quadrupedem 11, 8
qualitate loci 16, 1
quamvis asserant 9, 8
que = etiam: sacratasque 11, 1. *v.* hodieque

rapto vivere 2, 2
recreatam 20, 1
remores 21, 4
resedisse penes . . 8, 6

sarcina pietatis 9, 1
scrutatis latebris 6, 3
secundum quod 3, 2. 7. 6, 6
solito institutoque 20, 1
spopondisse 22, 3
stramine apii 12, 4
subdidisse 19, 7
subinde 3, 7. post s. 12, 1
subministrante 21, 3
substantiam bonorum 19, 2
supra dictus 1, 5. 2, 3

tantos = tot 1, 9
tractum: inde tr. 6, 6
tum deinde 12, 4
tutelae Martiae esse 20, 4

ulterius a 23, 6
ultimo aetatis affectam 10, 1
usque id tempus 1, 2. usque Appium Cl. 8, 4
utcumque aequo animo 6, 3
utpote qui 13, 2
ut quidem 1, 5. 3, 3

versutus nequitiae 6, 2
volunt (= censent) 4, 2. 4. 8, 3. velint 5, 2
vultures 23, 3. -ios 23, 2. 3

II. VIRI ILLUSTRES

V. indicem Keilii editioni (Vratislaviae 1850, ²1872) additum.

III. CAESARES

Ab usque 16, 12
abhinc 13, 12. 24, 9. 37, 5. 41, 15
abiecit 24, 3. curam 39, 48
abolitione 35, 7
abrupto praecipitavere 24, 9
abscedere 9, 3
absque 1, 7. 3, 3. 8, 7. 14, 12. 17, 1
abs se 20, 22
absurdior 4, 13. improbe absurda 20, 34
accepit dedit (*asynd.*) 13, 1. accipiuntur in virtutes 41, 21. acceptis (*sc.* in fidem) 39, 19
accessu 21, 4
acies 38, 8
actoribus 20, 3
actuariorum 33, 13
ad extremum 5, 5. 16, 4. 33, 10. 42, 10. ad diem 16, 11. ad elegantiam prudens 42, 23
ad memoriam officiunt 25, 2. ad morem 35, 7. ad vicem 40, 2
adegit 42, 10. adigerentur 37, 4
adhuc 2, 2. 4, 3. 9, 8. 13, 5. 24, 6. 35, 14. 39, 23. 45. 40, 20. 26. 41, 23. 42, 24
admodum pie 39, 14. grave 39, 37
adolescentior 42, 15
adulta ingenia 40, 15
ad usque 38, 4. 39, 30. 40, 14
adventiciae 41, 19
aegra asperiorque victoria 36, 8
aegre 13, 2. 33, 25. 42, 20. aegerrime 9, 9. 39, 48. 40, 23. 41, 17. 42, 20. vix aegreque 11, 10
aeque 16, 12. 33, 3 .aequi 24, 6. 34, 1
aestimandum 5, 6. -ans 28, 6. 38, 6. -ant 39, 27. -antes 14, 9. -antibus 39, 4
affectabat 39, 11. -avit 21, 3
afficto crimine 4, 8
afflictaverat 40, 24. afflixerat 41, 20
affluentis animi 39, 3
affluentiam 37, 7
agere: imperium 3, 1. 13, 11. publica 15, 4. Venetos correctura 39, 10. supplicia 11, 1. iter 40, 2. parentem 39, 8. rem divinam 26, 3. *intr.* 4, 1. 13, 9. 20, 13. 33, 23. 39, 31. 40, 7
agentes rerum 39, 44
aliquanti (= aliquot) 33, 25.
alta 39, 5
alter ab 9, 12
alteros 41, 20
an 3, 1. 11, 11. 19, 1. 33, 22. 37, 5
angebatur vitio 13, 10. 26, 3. -bantur 26, 6. -rentur 16, 6. 20, 32
animi pavidus 4, 11. a. vehemens 41, 23
annitentibus 24, 1. 40, 4
anxia habetur 20, 8
anxie 13, 6. 20, 25. 30, 2 (studioseque) 39, 45 (solliciteque) 41, 2
apparitorum 42, 25
apud Arabiam 28, 3. Alexandriam 39, 23
aratores 40, 25. -um 33, 13.
arduum 33, 13. 41, 6. factu ardua 20, 20
artes 4, 6. 8, 7. 40, 15. bonae 16, 10. 24, 10. doctae 20, 2. ingenuae 14, 3. in corruptae 35, 12. insitivae 11, 13. Etruscorum 28, 8. artis auctor 33, 1
asserebant 28, 8. -enti 21, 3. -eret 3, 10. -uerat 4, 4
ast 4, 5. 8, 5
astu 2, 1. 33, 20
attaminavit 16, 2
attentatis 40, 9
attenuaverat 6, 2
attineretur 1, 6. 8, 1
auspicia honorum 20, 30. -o 42, 19
avens 39, 10. -entibus cunctis 3, 1
ausum 3, 18

bellatorum 35, 6
bustorum 42, 7

Caesarea insignia 33, 14
cassos conatus 3, 20
casum (= occasionem) 38, 7
cecinerant 28, 7. 32, 4
cedente 39, 12. -entibus prospere 33, 3
cederet 35, 7. cessere 16, 4
? celebrio 24, 5
circumgrederetur 21, 5
circuitu Italiae 39, 9
cis mensem dec. 42, 1. sextum annum 37, 4
clarus militiae 33, 9
coalescere 5, 12
cognito (*abs.*) 5, 15
commento 4, 9. 40, 2
commodante 20, 28. -antem 40, 9
commode 16, 11. 41, 18. -issima lata iura 4, 2
commoditates 11, 9
commotior 20, 1
communem habitum 39, 6
competere 34, 4
comprimeret labem 39, 46
concessit 41, 8. -ere 20, 24
concussae 13, 3
confestim a 36, 2
confirmant imperatorem 40, 5
coniectu 26, 4
consanguineus (= frater, germanus) 16, 5
considens 42, 21
conspiraverat ad imperium 29, 1
consulta 16, 2
consultabat 4, 1. -avit 15, 6. 28, 6. -aturos 6, 2
contrectabat 5, 7
controversam memoriam 17, 1
contusae 4, 2
convenire hoc ipsorum munus
conventus 2, 2 [35, 10
corrosissent 35, 6
criminationibus 39, 45
criminatur 4, 6
culmina Romana 39, 45
cultoribus 9, 9
cultu fluxo Venerioque 3, 11. egregio 9, 8. cultus pulchri 21, 4
cuncti *passim*
cupientem 39, 13. -issimo 29, 3
cupito 19, 4
curari iussa 13, 10. -antem Pannonios 33, 2. — 33, 13. 39, 45. 40, 20. 41, 26

dare (= crimini dare) 39, 7. exitio datum est 24, 3. naufragio dedit 33, 3. praeceps dati 5, 12. dedere se 3, 19
decessit 12, 2. 40, 9
decus terrarum = Carthaginem
dehinc 4, 7. 11, 5. 22, 1 [40, 19
dein 2, 1. 9, 3. 30, 2. 31, 3
deinde 2, 1. 14, 5
deinceps 3, 9. 11, 2. 20, 13. 27, 1
denuntiandae litis 16, 11
depugnandi 17, 4
depulsoribus 40, 29
desidiam 40, 20
despectatur 9, 12. -antur 20, 16
destinanda 20, 33. -andi 42, 23. -ant 35, 9. -antur 40, 1. -ata 33, 20. -averat 26, 6. 33, 28
dimotis 35, 3
dispar: ceteris haud multo dis-
dispendio 11, 9 [par 40, 27
distineretur 34, 3
diuturnitas 34, 3
divertere 38, 5
dolor (= morbus) 38, 7
domesticos regens 39, 1
donariis 35, 7
ductoribus 37, 3
dum *c. ind. pr. passim.* gestabatur 38, 8. erunt 33, 24. processerunt 5, 11. haberetur 3, 17. premeret 39, 11. coepisset 5, 5
duplicaverat bellum 33, 2

e consilio 17, 9. e contra 39, 45
ecqui 39, 45
educto gladio 39, 13
effluxisse 33, 20

egregia vitae 8, 3
eloquio 14, 1
eo 5, 12. eo pius 41, 4. eoque 4, 1. 11, 7. 15, 3. 33, 13. 39, 20
eo: perditum ibant 4, 9. ereptum ierat 33, 8
ephebum 28, 6
etenim 28, 9
excellens facinus 3, 14
exeruit ingenium 3, 9
experiens vir 20, 21
explosa multitudine 33, 8
expositus 33, 6
extortum 33, 29. extorserat 39, 41
extra vitia 39, 46
extremis afficeretur 13, 11

facilis: sancte facilis 10, 3
facio: patentes fecisset 27, 7. reliquos fecerat 33, 2
factum (= creatum) 8, 3. 37, 2
factiosior 21, 3
fatalia 38, 5
fecunda bonorum 20, 6
fere 7, 2. 39, 43. 41, 15. 42, 3. ferme 22, 4. 39, 34. 40, 23
ferri funus 11, 8
festa 5, 5. Ianuariorum 17, 10. triumphorum 33, 15
firmantibus (= aff.) 5, 9
fluxo cultu 3, 11. ingenio 32, 4
foret 3, 14. 8, 1. 26, 2. -ent 8, 7
formandis religionibus 41, 12
fortuna pari 21, 2. -is 33, 13. 41, 4
frequentaret 4, 11. -atus 38, 2
frustrari 33, 26. -ta 17, 8. -tae 40, 30. -tos 26, 6. -tus 15, 6. -atum iri 28, 6. -andos 40, 2. 30.

ganeas 33, 6
genitoris 42, 23
gerens pro praefecto 40, 17
germano 16, 7
grandi 33, 14. -ior 7, 1. 41, 11
grandaeva aetate 13, 11
grassari 20, 13. -abatur 33, 5.
gratantes 41, 20 [-arentur 33, 32
gratia 4, 11. 5, 2. 20, 30. 22, 4. 33, 26. 39, 16. 40, 10. gratiae 3, 1
gressus 14, 11

habeo compertum 39, 5. habet celsos 20, 6. -ent 5, 8. sic habent 20, 4. habuere 20, 7. cultius habuerat 41, 24. habetur 16, 1. 20, 8. 41, 24. habeatur locus 5, 17. habebatur 3, 4. 8, 4. 17, 4. 33, 13. 39, 20. habebantur 2, 4. -eretur 3, 17. 4, 13. 14, 9. -erentur 40, 12. -ebitur 33, 29. habendi 3, 15. 33, 33.
habitus 1, 6. 20, 10. 39, 39. 41, 5. anxie habita 39, 45. habitas pensiones 9, 6
habitu 3, 10. 38, 1. 39, 6
hausto imperio 39, 21
herilem stultitiam 4, 12
honorûm honestas 9, 12
huiuscemodi 3, 5. 12. 5, 4. 20, 3. 12. 27, 5. 35, 7. 11. 39, 12. 41, 24
humani (*sc.* generis) 39, 15
humili (*sc.* loco) 20, 28

iacentibus bonis 28, 8
iam tum 39, 43. 40, 2
iccircoque 4, 13. 20, 33. idcircoque 11, 4. 14, 9
imbecillem 19, 3
imbutus foro 20, 28. -i miseriis 39, 26
immane quantum 35, 7. immania animi 3, 7
immaturo interitu 3, 3
immensum 8, 8
immodice prudens 26, 4. -os 39, 5
imparilis 14, 9
impartiuntur 33, 14
impatiens libidine 39, 11
impensius 8, 4
imperitandi 40, 2
implana urbis 27, 2
impotentior 40, 21
inclytos 13, 3. -a 42, 24. -am 38, 3
incompta 40, 13

haud incommode 26, 1
incondite 19, 2. 20, 34
inconsulte avidior 38, 3
increpent fortunae 20, 13
incubuerat dominatui 40, 17
inhorrescunt 24, 4
initia Cereris 14, 4
inopinabilis 39, 15
inopinato 29, 2
insolesceret 39, 12
insulsitate 40, 12
intemperantie ad somnum 1, 4
intempesta nocte 33, 21
interceptus est 40, 23. -ceperat 3, 3
interim 3, 16. 4, 15. 22, 3. 26, 5. 39, 33. 40, 5. 43, 6. 21
intestabilior 6, 2
inulto scelere 9, 3
in-usque 33, 3
invaserat imperium 36, 2
ioculariter 33, 11
iste 13, 9. 39, 6
iubet imperatorem 39, 17
iudices 26, 5
iugi pace 15, 2
iumenta 39, 16. -publica 40, 2
ius 2, 3. 5, 2. 13. 8, 8. 16, 11. 19, 2. 24, 6. iura lata 4, 2
iuxta 8, 7. Murgum iuxta 39, 11. iuxta atque 4, 1

labe urbium 9, 6. labes vitiorum commaculavit 15, 1. labes 33, 2. animi labem 39, 46. labem publicam 20, 13
laborantibus 20, 31
lacunis 37, 4
latrocinio publico 20, 4
lautus 10, 5
lege (= iussu) 28, 4
levare pernicie 3, 14
liberalium (*sc.* artium) 20, 22
liberi *gen. sing.* 26, 4
lita 16, 7
litis denuntiandae operiendaeque 16, 11
locus: per opportunos locos 3, 16. memoratos locos 4, 14. habeatur l. 5, 17
longe adolescens 5, 2. nobilis 8, 4. imparilis 14, 9. praestantem 16, 1. 39, 18. aequabilium 20, 23. l. acriore 2, 1. atrocius longe 9, 2. l. meliores 11, 12. atrociores 33, 7. gloriosior 35, 12. l. secus 3, 5. 15, 5. aliud 28, 7
luit poenas 11, 7. 38, 4. 39, 38
lumina nympharum (*piscium nomen*) 13, 12
lux: primo luci 17, 5. a ducentesima luce (= die) 36, 2
luxus lasciviaeque 14, 6. luxum lasciviamque 31, 2

machinationibus 33, 19
magis=potius 13, 9. 20, 10. 24, 9. m. magisque 11, 7. 12, 3. 23, 2. 39, 12
magister pecoris camelorum
malitia 33, 13 [41, 11
manipularium 37, 6
mares 4, 7. maribus 15, 6
maturrime 24, 2. 29, 3
medius: ad media Gallorum 16, 13. medie (= mediocriter) 20, 28. medium (= dimidium) 40, 17. media *pl.* (= instrumentum) 13, 5
memorare 5, 4. 21, 3. 28, 3. 39, 30. -antibus 3, 18. -atum 38, 4. a m.-atis 33, 20
meritorio 28, 6
meruerat 20, 9. (ad) 42, 15. -isset 5, 16
militares = milites *passim*
minor: filius cunctorum minor 41, 14. post minimum maximumque 41, 22. in dies cura minima 28, 2
moderatorem 13, 9
modus: modum statuisset 40, 15. m. fecere 41, 5. fieri 39, 15. am-

plum in modum 26, 6. in foedum m. 39, 45. mirum in m. 39, 45. modo 5, 7. 14, 4. 20, 25. 21, 1. 24, 10. 29, 5
moenia (= thermae) 17, 3. 29, 1. moenibus 39, 45
moles molestiaque 9, 3. moles bellorum 39, 30
more 5, 5. 8, 6. ad morem 35, 7
mortales 12, 3. 24, 11. 28, 7. -ium 3, 20. 16, 14. 20, 29. 33, 30
munimento 39, 39. 40, 8

nactis (*pass.*) 33, 3
natus: post natum imperium 42, 2
nectere capiti 3, 13
nefarie 39, 45. 42, 11
neglectus *subst.* 42, 24
nequeo *v.* queo
ni 5, 15. 8, 7. 19, 3. 20, 16. 33, 26. 32. 39, 36. 41, 20. nisi 1, 3. 5, 16. 9, 2. 12, 2. 16, 8. 20, 4. 14. nisi quod 13, 6
nimius 11, 7. nimium corrigendis moribus 20, 8. nimii 8, 7
nimis custos 42, 33
niteretur transmittere 20, 9
nobilitatis 4, 1. 23, 3. 27, 1. 29, 3. 33, 32. 39, 7
nota nummaria 35, 6
notio 38, 5
nullus (= nemo) 5, 14
nunc-nunc 3, 12
nuncupaverat Caesarem 23, 2

obducta 39, 8
obsidebant 3, 16
obtentui 2, 3
obtexerat 3, 7
obtunderetur 38, 8
obvenit 35, 12
occepit 11, 1. 14, 2. 41, 16. -erat 42, 14
occubuerat 29, 2
occultatum 4, 15. 38, 8. -tatius 17, 7
omnis (= quisque) 39, 31. omnes operiendae litis 16, 11 [*passim*
opifices 35, 6
opplerentur 42, 7
opportunior 39, 39
optimatum 11, 10
opus (= aedificium) 13, 8. 21, 4. 24, 5. 40, 27. operibus 9, 8
ora (= caput) 29, 2
orandi genere 42, 23
oratu 14, 13
orbatum orbem 10, 6. orbis Romani 13, 6. orbe 18, 2. 41, 2. 16
oriebatur: e quo is oriebatur 3, 2
ornatu 20, 22
ostentans 5, 14. 26, 6. ostentandi sui 15, 5
ostentorum 41, 14

palam 39, 4. p. senatu 5, 5
par similisque 33, 29. pari modo 21, 1. 29, 5. 39, 39. morte 5, 14. clamore 33, 31. paria 41, 20. minus paria 42, 19.
paritorum (= appar.) 2, 4
partis adversae 8, 5. partium 1, 1. 20, 1. 42, 17
parte plurima 28, 8. maxima parte 39, 31. 42, 24
patrabantur 20, 19. -retur 33, 13. -verat 39, 19. -vere 35, 8. -vit 42, 3. patrandas 33, 13
paucioribus innocentium 3, 9
a pectoribus doctis 40, 12
pedestre magisterium 42, 15
penetralibus 23, 1
per orientem 4, 2. Flaminiam 9, 8. Raetias 33, 17. Gallias 40, 17. coetus 5, 5. cibum 17, 8. dementiam 20, 4. uti per turbam 24, 4. memoriam 17, 1. dona munifica 11, 11
percoleret 4, 4
percultor 1, 5
? perduci 33, 21
perfidelis 13, 8
permixtionem 41, 14
perocculta 16, 9
perpulere 4, 12. 8, 3. perpulerat 19, 1
perquirebat 23, 2

pervagatis 4, 10
pervigens 17, 5
pestilenti 39, 44. 40, 9
pie 39, 15
plantis (= pedibus) 39, 2
plectendum 19, 4
plus quam 11, 2. 13, 5. 20, 13. 24, 5. 39, 3
plures 3, 6. 5, 8. 13. 13, 2. 17, 5. 20, 10. 33, 23. 39, 47. pluribus 4, 4. 9, 2. plura 9, 5. plurima parte 28, 6
populatis (*pass.*) 39, 17
populosam 21, 2
posterorum 41, 20. -iorum 13, 6
posthac 11, 2
postquam *c. plusq.* 27, 4. 29, 2
postulato 33, 32
postremum genus 4, 5. postremo 20, 22
posuisse (= dep.) 39, 47
potens animus 40, 2
potior 33, 24. potiora 28, 5. potius maluit 9, 2
praebitiones 41, 19
praeceps agi 12, 3. agendos 33, 31. dari 35, 14. dati 5, 12. (*adi.*) 33, 12. 41, 23. 42, 17
praefantes 26, 14. -arentur 29, 5
praesentiae 21, 3
praesidatu regebat 29, 2. tuebatur 33, 14
praesidebat 33, 8. -ens 25, 1. 13, 7
praesides 2, 4
praesidiariam manum 33, 28
praestiti vitam 20, 5. in exercitum praestantibus 39, 18
praeversa 5, 12
pressae (= repr.) 41, 20. p.-is (= compr.) 17, 9. (compressis 41, 23. oppressa 42, 11)
primo (-dehinc) 4, 6. 7. 20, 28
pro negotio 42, 33
probandis rectoribus 42, 24
procedere 33, 26. procedunt largius 11, 9
processit 39, 32. (*F. P. ex coni.*) 31, 3
procerum (= senatus) 1, 1. proceres 36, 1
proclivius (= facilius) 42, 6
producere 14, 8
proficiunt 34, 6
profluvio 33, 28
progressu 5, 11. 8, 1
proinde 4, 1. 33, 10. 38, 5
prolatandi 39, 16
prolapsi mores sunt 33, 23
promptus 42, 23. -um 40, 14. promptioribus factis 39, 20. promptius 33, 15. 34, 8. 39, 27.
pronus 40, 20. -i 16, 8. -a 20, 10. -am 17, 7
propinquare (= app.) 8, 6. -abat
proposito (vitae p.) 8, 7 [33, 16
prospectavit 35, 7
protendebantur 16, 13
protractus 6, 6. protractato 3, 16
provectu 39, 45
ad publica 41, 20

qua 9, 8. 16, 7. quaqua 40, 2
quadripartito 39, 30
quadruplatorum 35, 7
quaesiverat 2, 2. 3, 4. 33, 3. quaesitus 27, 5. quaesita 39, 2. 37. 41, 2 -i 40, 17. -is nominibus 33, 20. -issimis libidinibus 2, 1
quam 4, 11. 33, 30
quamquam *c. coni.* 1, 2. 8, 8
quamvis 4, 13. 20, 12. 19. 28, 9. 41, 21. q. erant 41, 2
quantum 8, 6. 33, 30
queo: queunt 16, 8. queas 12, 3. queat 8, 8 queant 33, 29. quibat 4, 5. quivere 41, 2. nequeo: nequeunt 24, 10. nequeat 13, 7. 35, 13. nequiens 40, 2. nequirent 10, 3. nequivit 20, 1
qui: quis (= quibus) *passim*
quiescentibus bellis 1, 3. quieta a civili trepidatione 42, 14
quippe: (= nam) *duodecies*; q. qui *c. ind.* 3, 7. 20, 33. *c. coni.*

11, 2. 13, 8. 19, 2. 39, 2. 41, 17. q. cum 16, 9. q. ut 34, 2
quispiamne 11, 6. quempiam 5, 4
quisquam: cuiquam 37, 6
quisque 8, 6. 20, 6. *c. sup.* 3, 5. 9. 9, 12. 28, 8. 30, 2. 33, 26. 35, 12. 39, 45. *c. pos.* 8, 7. 20, 20. 39, 45. 42, 24. *c. comp.* 4, 7. 9, 9. *plur.* 24, 10. barbarorum quique 38, 1. humillimos quosque 39, 5. nobiliores quasque 4, 7

recens 3, 8. 39, 37. 42, 14
reciderant 33, 10
rectorem gentium 5, 4. -i 8, 8. -e 35, 5. 40, 30. -ibus 26, 7. 42, 24
redemptos 40, 16
reductaret 38, 6
regia potentia 3, 20
reliquum vitae 5, 4. -a corporis 21, 6
remissior 14, 4. in r.-o ingenio 14, 9. -um 39, 39
reor: rebatur 37, 3. ratus 9, 2
repositae 16, 12. -o 40, 28
retentavit 39, 31. retenti 39, 14
rettulere 11, 2. relatum 3, 14
rupta pace 41, 8
rus proprium 14, 6

sacraverit 13, 8
saltem 8, 7
sanctus omnia 9, 1. -os 39, 27. -e facilis 10, 3
sat 39, 28. satis *passim*
scrutator 39, 48
sectabatur (= pers.) 35, 7
secundarum 20, 31. -is 33, 3
secus: longe s. 3, 5. haud s. 6, 1. neque s. 4, 4. 35, 7
sedens 16, 2
semiagrestem 39, 17
senator urbis 15, 2
senecta viridiore 14, 12. robustiore 32, 5. s. aetate 5, 15. senectus 12, 3
seu 4, 6. 9, 7. 11, 12. 33, 30. 36, 2. 37, 5. 39, 29. 34. 41, 5. 42, 16
sexennio (= sexto anno) 27, 8
siccandam (= exsicc.) 37, 4
similem suis 3, 5
siquidem 34, 7
socordiae (= securitatis) 33, 34
solidavisset 33, 10
solita 40, 20. solitis agere 26, 3
sollemni bello 38, 2. sollemni *subst.* 16, 11. sollemnibus 28, 2
solutionem 28, 5
solutior 33, 3
solutis (= resol.) 2, 3
sortiuntur 39, 25
statum Romanum 24, 9. status R.-i 39, 48
stolidum 42, 7. -e 40, 17. -ior 41, 26
struentes 20, 6
suadebat (= pers.) 33, 15. suaserit (= iusserit) 20, 30
subdolus 2, 1
subest bello 38, 2
subiectum 26, 4
subigunt 34, 1
subruere 17, 7
subsidia 40, 25
subvexere 40, 14
successu 35, 1
suffringendis 41, 4
sui: mandatum sui exitium 5, 15. ad auxilium sui 41, 9
summo rectori 8, 7. summae (*sc.* rei) 26, 1. summae rei 39, 41. in summo constitit 24, 8
suopte arbitratu 35, 9
superiore 4, 13. -em 11, 4. -es 40, 9. -ibus 12, 2. 31, 3
superet 42, 4. -averit 33, 24. -avissent 16, 4
superflua 38, 5
supergressi 39, 6
suspectarentur 42, 9
suspectioribus locis 13, 4
suspiciebant (= colebant) 39, 29
sustentatoque 42, 21

tabe 14, 12
tactu 38, 3
tantorum 20, 26. 42, 21. tot tantisque 35, 7. in tantum 40, 24. tantummodo 41, 3
tardavere 42, 5
tempestate (= tempore) *passim*. illo temporis 20, 33
tendens 41, 16
tentaverant 37, 3. -ari 42, 14. -aret 40, 22
tenue studium 42, 24. -i patre 20, 5. -issimi 30, 2
texit 41, 4
togae studium 14, 1
tolerantior 11, 3
tramittere 20, 9
transgressu 8, 5. 9, 8. 40, 23. 42, 15
trivisset 5, 13
tuendi 39, 16. -ebatur 33, 14
tugurio 8, 6
tumidi 39, 3. -ior 9, 11
tyrannorum 9, 9. 40, 29. a tyranno 40, 18. tyrannidis 8, 6. 40, 23. -de 42, 21
ubi . . contigerit 20, 8
ulcisci: sese ulti sunt 39, 12
ultima vitae 40, 3
utilis 20, 18. -ia 34, 8. -ior 39, 37
utpote 41, 25
utrique (*n. pl.*) 29, 3. 37, 3
utrimque 20, 18. 35, 11. 42, 3. se utrimque 10, 3

vadimoniorumque 16, 11
valentior 39, 48
valide 41, 15
vecordior 40, 17
ventitavisset 6, 1
vetuit militiā 33, 34
via vincendi 39, 34. eādem viā (= modo) 40, 9
vices potestatum 26, 7. ad vicem 14, 8. 40, 2
vinariorum 33, 6
vincta pacis officia 39, 44
virus 16, 7
viridiore senecta 14, 12
visebantur 10, 3
vix aegreque 11, 10
volunt (= censent) 14, 8. 39, 47.
vulgi: in armis v. 39, 47

IV. EPITOME

A tricesimo annum tertium 47, 3. superius a 40, 7
abiecta uxore 1, 23. 39, 2. se abiecit 24, 2. 39, 4
absque 9, 12. 48, 8
acer ingenio 20, 5. sermonis 42, 7
acies 1, 20 (*pl.*)
actibus publicis 9, 15. actui publicorum 15, 5
Ad illa tempora 16, 2
advolare locos 4, 9
affatu 18, 5
aegre 16, 14. 32, 2. aegerrime 9, 11
aerumnis publicis 16, 2
aestimari 41, 13
aevi 42, 17
aggestu 3, 9
agitarent calumniis 42, 21
agraribus 41, 9. agrariis 40, 15
aliquanti (= aliquot) 41, 22
aliquantulum 15, 5
aliquatenus 1, 22
altus (*part.*) 41, 9
angoribus 16, 3
apud *cum nomine populi* 18, 4. 32, 4. 35, 3; *terrae* 4, 9. 37, 3. 39, 3. 41, 7. 42, 13. 45, 7. 47, 7; *urbis* 19, 2. 20, 8. 32, 4. 38, 2. 39, 5. 40, 5. 8. 41, 23. 25. 42, 6. 17. 45, 2. 8. 48, 1. 6. 19
ardens dolore 14, 9. 42, 17
ardore 43, 3. -i 43, 8
artifex in sagittis 42, 18
aspergens ioco 35, 7

aspero casu 48, 9
avunculi maioris 1, 2

bellator 40, 15
biiugo 3, 10

caelesti dicto 10, 9. caelestis ingenii 16, 2. caelestium 15, 3
calciamenti 3, 2
capturae 1, 12
catamitos 1, 22
cavillo 9, 14. 23, 6
celsi imperii 42, 16
centuriaverat 14, 5
cervice 19, 3. 21, 4. cervicibus 32, 6. 40, 5. -es 24, 4
circa 43, 4. circum 15, 5
circumsocias 41, 20
clade aedium 13, 12. urbium 9, 7
coangustatus 42, 6
commento 28, 3. 33, 2
commode 1, 11. -issimus 41, 14
communis 29, 2. 48, 9. -em 18, 5.
conseruit vineis 37, 3 [-i 39, 7
consanguineus 41, 20. 42, 2. 45, 4
consobrinus 14, 1. 23, 1. -a 23, 4. 48, 10
conversationis humanae 18, 3
creatricis (= matris) 40, 17
creavit Caesarem 42, 2
cruditate 20, 9. 44, 4
curabat convivium 9, 15. -ans Germaniam 11, 6. -ari ministeria 9, 5
curiosae 44, 18

decenter validus 15, 4
declinare magnitudinem 2, 7. -ent talia 3, 6
defecit (= mortuus est) 10, 4. 40, 4
deformata praedia 48, 17
destinata 47, 4
devenere 41, 1. -isset 21, 2
diffuderat 45, 9
dimidios 41, 15
direxerat (= miserat) 34, 2
disceptator iurgiorum 12, 5
discerptus est 25, 2
discidium 41, 5
diverso amori 33, 1
dum . . congreditur 40, 7. irruit 41, 21. erraret 41, 22. nequiret 20, 9. rogaretur 39, 6

effectus imperator 18, 2. 31, 1. 35, 3. 7. 42, 10. 48, 1. *plur.* 32, 2. 37, 2. 39, 3
effecit Augustum 39, 2. Caesarem 41, 4. efficitur Augustus 40, 2. Caesar 40, 1
egestosis 12, 4
elogio 4, 8
eloquio 2, 4
eluvie 9, 18
emolliverat auctoritatem 1, 14
excedere terris 9, 18. excessit humanis rebus 48, 19
in extremis 8, 4

factiosus 1, 20. 19, 1
factum: Augustum f. 48, 6
fecit incedere 4, 7
ferire destinata 47, 4
fervebant bella 16, 3
festa nuptiarum 39, 7
flectebat 9, 3. flectere 9, 5
frequens disceptator 12, 5

genitales terras 47, 3
gerens annos 44, 4. malorum quae gesserat 8, 4
germanus 11, 1. 46, 1
gratanter 12, 3

habendum sublimius 35, 7. habitas pensiones 9, 7. h.-o certamine 8, 3
hausit studia 14, 2
hic *cum nom. propr.* 19, 3. 21, 2. 34, 2. 41, 8. 45, 5. 48, 7
hinc = dehinc 38, 6
iactantes invidiosa 10, 4
ictu sanguinis 16, 5
illecebram 48, 19
impatiens 1, 21. 14, 9. 21, 5. 41, 8. 42, 7

impensius 14, 2
imperialis 2, 7. 39, 5
importuna 42, 20
in morem caelestium 15, 3
incidēre exitia 2, 8
inclamaret contra 12, 10
incursu 1, 13
infructuosa folia 1, 10
initiaretur 48, 3
intantissime 10, 2
institutus litteris 47, 4. -a (= sata) 39, 6
institutum 9, 15. -o 40, 18. institutione 42, 11
intemperans ad vescendum 6, 2
intendentibus 1, 20
intra aulam 48, 18
invadere regnum 45, 7. 48, 7. imperium 38, 3. 6. tyrannidem 46, 4. invasae dominationis 32, 4
invasit (= devoravit) 20, 9
invasoribus 35, 5
inundavit 13, 12
iocularibus 2, 2. 9, 3
iste 2, 2. 8. 3, 2. 4, 2. 5, 2. 6, 2. 8, 2. 9, 5. 10, 2. 11, 2. 12, 2. 4. 13, 2. 15, 2. 16, 2. 18, 2. 23, 2. 35, 2 bis. 5. 37, 2. 38, 2. 40, 2. 42, 13
istud 9, 18. 39, 6. istum 48, 9.
iurgiorum disceptator 12, 5
ius Romanum 9, 9. Italiae 41, 21
iuvenculus 41, 2

lacrimabilis 42, 18. 46, 1
lapsu uno 16, 2
leniter iracundus 1, 21
lepide 9, 3. -issime 4, 8
in liberi locum 12, 9
lienem 42, 21
locos 4, 9. 14, 3
lusor aleae 1, 21

mandatis molliqribus 42, 16
mares 4, 5
medio noctis 5, 7. medium noctis 43, 4. in itineris medio 35, 7
mediocri patre 35, 1. haud mediocriter 41, 8. 47, 4
meditari spiculis 47, 4. meditatis consiliis 2, 5. meditatum 14, 7
meminisse 45, 6
ministeria (= ministros) 42, 10
minutiora 48, 8
moratus egregie 36, 1
mortales 16, 3
motus 9, 3
multiformibus 4, 10. 14, 6
multiplex 14, 6
multo maxime 48, 16. multum (*adv.*) 1, 22. 32, 1. 42, 18. 48, 11
munerare 48, 9

nec (= ne quidem) 25, 2. 29, 3
nec mora 17, 7
nimium perfectos 48, 11
noscendo gesta 48, 11
novercali odio 1, 27
nudos fundos 48, 17
numerosis ictibus 8, 5
nunc-nunc 10, 14

oblectabatur 1, 25
obliqua dicta 9, 1
obtentum 33, 2
obventurum esset 10, 11
officiosius 42, 16
oggeritur 45, 3
oppressor libertatis 1, 29
orbis Romani 39, 1. 41, 19. -em 35, 2
ortu 9, 1. 40, 10

passibus (= pedibus) 14, 4
pastorale 40, 18
pecuniosos 25, 2
per (= in *c. abl.*) 40, 1
percrebuerat 9, 14
permisit *c. inf.* 8, 5. 17, 2. 20, 7. 37, 3
perstringeretur 15, 9
plures 4, 2. 24, 3
pondus regium 10, 7
positus in imperio 1, 3. p.-um Ticini 34, 2. (=sepultum) 27, 3. viri procul positi 11, 5

postmodum 5, 5. 42, 14
postrema exitia 2, 7
potitus sermone 14, 2
praeceps 31, 2
praecepit *c. inf.* 10, 7. 34, 3
praesumant 12, 3. -sumpserunt [16, 14
praevertens 14, 4
primas habere 34, 3
primordio 17, 2
probavisset 14, 8
proceres 34, 4
in procinctu 1, 17
profusiora 22, 1
progenitus 6, 1
promptus 42, 7. -ior 20, 8. 43, 5. -issimus 29, 3
proxime Polycletus 14, 2
publicorum actui 15, 5
pugnatorum 48, 7

ad quaerendum diligens 2, 5
quamquam scribant 1, 27
quaqua 41, 2
quamvis 15, 3. 17, 2. 24, 5
quantis (= quot) 15, 6
quippe qui duxit 21, 5
quisque: *c. pos.* 2, 6. 10, 4. *c. comp.* 4, 5. *c. sup.* 13, 8. 40, 18

rapit Augusti nomen 42, 3
receptavit 35, 3
regimine 41, 11
repertor novi iuris 13, 9
rubore malorum 8, 4
rusticantibus 11, 9

sacravere nomen 48, 2
satum Gordiano 34, 1
saturitate 45, 9
senectae aetatis 40, 20. per s.-am 39, 7
serie pulchro vultu 15, 4
simplicia (-ora) ingenia 13, 8. 48, 9. simplici morte 40, 8. -issimus 41, 25
simplicitatem 18, 5
sociaverat potentiae 28, 3
solita ventris 41, 22
sollicitius 48, 17
solvi ad ridendum 28, 3
species locustarum 16, 3
squalido agro 18, 4
status Romani 16, 2. -u R.-o 13, 10
studioso hortorum 37, 1
sub hoc imperante 24, 2. *cf.* 2, 3, 10, 5. 13, 12. 20, 2. 31, 1. [42, 16. 48, 5
subcutaneo 14, 9
sublati auri 48, 17
sublimatus 4, 8
subrogavit in loco 33, 1
sufficienter 20, 7
suggerente ira 12, 10
in supremis 17, 2
supra quam 1, 21. 14, 3
suspectans 39, 7. -ante 11, 11
suus *v. Woelfflin in Arch.* XII, 447

tantum est consternatus 12, 6. in t.-um 1, 17. 14, 12. 17, 4
temperie caeli 41, 24
temperamento quodam 13, 4
transversa libidine 42, 19
tumens 8, 2
tumidi animi 42, 7

ultima fata 41, 2
ultra quam 41, 13
umquam raro quicquam 14, 2
uniforme 9, 15
unus post unum 26, 1
utrisque filiis 48, 19
uxorem (= maritum) 34, 1

vacuatus sanguine 43, 4
valuerit differre 12, 6. -int exprimere 13, 2
verum enimvero 41, 5
vires Romanae 42, 4
visere 39, 6. -ebatur 35, 5. -ebantur 10, 10. 13, 10
vix aegreque 13, 2
vocitatus 9, 10
volucri fuga 41, 5
voluptarium otium 41, 25
vulgaretur 3, 2. 6, 3. -atum sit 4, 8
vulgariter 9, 10

Date Due

MAY 19 1965

161245

Aurelius

Author

Victoris

Title

Ed:Pichlmayr,F.

B.G.Teubner 1911

PA6104 V77

DATE DUE	BORROWER'S NAME

DATE DUE	BORROWER'S NAME

3 9031 01141594 0
BOSTON COLLEGE

161245

BOSTON COLLEGE LIBRARY
UNIVERSITY HEIGHTS
CHESTNUT HILL, MASS.

Books may be kept for two weeks and may be renewed for the same period, unless reserved.

Two cents a day is charged for each book kept overtime.

If you cannot find what you want, ask the Librarian who will be glad to help you.

The borrower is responsible for books drawn on his card and for all fines accruing on the same.